

**EIROPAS SAVIENĪBAS
PADOME**

**Briselē, 2009. gada 6. oktobrī
(OR. en)**

**12277/1/09
REV 1**

JUSTCIV 179

PĀRSKATĪTA PIEZĪME

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Saņēmējs:	Civiltiesību jautājumu komiteja (Vispārēji jautājumi)
Temats:	Izskaidrojošais ziņojums par Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās, kura parakstīta Lugāno 2007. gada 30. oktobrī

Pielikumā pievienota izskaidrojošā ziņojuma par Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās, kura parakstīta Lugāno 2007. gada 30. oktobrī, galīgā redakcija ¹.

¹ Izskaidrojošā ziņojuma teksts, kas izklāstīts šajā pārskatītajā piezīmē, pēc būtības pilnīgi atbilst iepriekšējā piezīmē iekļautajam tekstam. Vienīgā atšķirība starp abiem ir tā, ka ir labotas dažas pārrakstīšanās kļūdas.

**Konvencija par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerc lietās,
kura parakstīta Lugāno 2007. gada 30. oktobrī**

Izskaidrojošais ziņojums

Autors – profesors *Fausto Pocar*

Milānas Universitātes Starptautisko tiesību profesors

I NODAĻA

VISPĀRĪGI APSVĒRUMI

1. *Iepriekšēji apsvērumi un pārskatīšanas vēsture*

1. Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās, kuru līgumslēdzējas puses parakstījušas Lugāno 2007. gada 30. oktobrī ("Lugāno konvencija" jeb "Konvencija") ir noslēgusi Eiropas Kopiena, Dānijas Karaliste ², Islandes Republika, Norvēģijas Karaliste un Šveices Konfederācija. Ar to aizstāj 1988. gada 16. septembra Lugāno Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komercietās ("1988. gada Lugāno konvencija" jeb "1988. gada Konvencija"), kuru bija noslēgušas Eiropas Kopienas dalībvalstis un dažas Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas (EBTA) dalībvalstis ³. 1988. gada Lugāno konvencija bija "paralēla konvencija" 1968. gada 27. septembra Briseles Konvencijai par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu civillietās un komercietās ("Briseles konvencija"), kuru bija noslēgušas sešas sākotnējās Eiropas Kopienas dalībvalstis, piemērojot EK līguma 220. pantu (pašlaik 293. pants), un kuru pēc tam vairākkārt grozīja, attiecinot tās piemērošanu uz jaunām valstīm, kas pievienojušās Kopienai ⁴. Pēc 1988. gada dažas valstis, tām esot Lugāno konvencijas pusēm, pievienojās Eiropas Kopienai un kļuva par Briseles konvencijas pusēm, tādējādi mainījās to dalības statuss Lugāno konvencijā ⁵. 1997. gadā, kad sākās darbs saistībā ar Lugāno konvencijas pārskatīšanu, līgumslēdzējas puses bija piecpadsmit toreizējās Eiropas Kopienas dalībvalstis un Islande, Norvēģija un Šveice.

² Dānija parakstīja Konvenciju Briselē 2007. gada 5. decembrī.

³ OV L 319, 25.11.1988.

⁴ Ja nav norādīts citādi, atsaucies ir uz Briseles konvencijas tekstu, kurš publicēts OV C 27, 26.1.1998. un kurā izklāstīta Konvencija ar grozījumiem, kuri izdarīti ar 1978. gada 9. oktobra Konvenciju par Dānijas Karalistes, Īrijas un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes pievienošanu ("1978. gada Pievienošanās konvencija"), 1982. gada 25. gada Konvenciju par Grieķijas Republikas pievienošanu ("1982. gada Pievienošanās konvencija"), 1989. gada 26. maija Konvenciju par Spānijas Karalistes un Portugāles Republikas pievienošanu ("1989. gada Pievienošanās konvencija"), kā arī ar 1996. gada 29. novembra Konvenciju par Austrijas Republikas, Somijas Republikas un Zviedrijas Karalistes pievienošanu ("1996. gada Pievienošanās konvencija").

⁵ Somija, Zviedrija un Austrija, kuras kļuva par Kopienas dalībvalstīm 1995. gada 1. janvārī, tomēr bija Lugāno konvencijas puses kopš 1993. gada 1. aprīļa.

2. 1997. gadā Eiropas Savienības Padome vienlaikus sāka pārskatīt Briseles konvenciju un 1988. gada Lugāno konvenciju, lai abas konvencijas pilnībā saskaņotu un veiktu grozījumus dažu problēmu atrisināšanai, kuras radušās, Tiesai interpretējot konvencijas. Uzskatīja, ka abas konvencijas jāpārskata vienlaicīgi, tostarp, lai tās neatpaliktu no izmaiņām starptautiskajā dzīvē un tehnoloģijās, it īpaši saistībā ar elektronisku tirdzniecību; paātrinātu spriedumu izpildi – šo vajadzību vēlāk uzsvēra 1997. gada 2. oktobra Amsterdamas Līguma ⁶ 65. pantā, kurš vēl nebija spēkā laikā, kad sāka darbus; vienkāršotu aspektus saistībā ar jurisdikciju un jurisdikciju koordināciju; precizētu neskaidrus punktus vai punktus, kuri ir atzīti par problemātiski īstenojamiem; un, visbeidzot, pielāgotu dažus konvenciju noteikumus Tiesas judikatūrai, lai gan pēc tam atzīts, ka šāda pielāgošana ne vienmēr ir bijusi vajadzīga.

⁶ Amsterdamas Līgums, ar ko groza Līgumu par Eiropas Savienību, Eiropas Kopienu dibināšanas līgumus un dažus ar tiem saistītus aktus, OV C 340, 10.11.1997.

3. Eiropas Savienības Padome 1997. gada 4. un 5. decembra sanāksmē izveidoja *ad hoc* ekspertu darba grupu, kurā iekļāva dalībvalstu un to EBTA valstu pārstāvjus, kas ir puses Lugāno konvencijā (Šveice, Norvēģija un Islande); darba grupas pienākums bija izskatīt grozījumus Briseles un Lugāno konvencijās, ko ierosinātu dalībvalstis un Eiropas Komisija, ņemot vērā Tiesas judikatūru un dažus valstu tiesu nolēmumus, kas minēti 1988. gada Lugāno konvencijas 2. protokolā, un izstrādāt tādu konvencijas projektu, ar kuru uzlabotu un saskaņotu spēkā esošos dokumentus. Darba grupas darba uzdevumā bija norādītas prioritātes, kas jāievēro, proti, abu konvenciju praktisko aspektu izskatīšana, vairāku noteikumu modernizēšana, dažu tehnisko aspektu precizēšana, saskaņošana ar 1980. gada 19. jūnija Romas konvenciju un, visbeidzot, daži Lugāno konvencijai specifiski aspekti, kuri Briseles konvencijā reglamentēti atšķirīgi; citus pārskatīšanas priekšlikumus var izskatīt, kad būs izskatīti prioritārie panti.

Ad hoc darba grupa, kuras darba uzdevuma pamatā bija EK līguma 220. pants, darbu veica, pamatojoties uz Komisijas izvirzītiem priekšlikumiem un darba dokumentiem, ko Padomei iesniegusi Komisija un valstu delegācijas, pilnībā ņemot vērā Tiesas judikatūru, kā arī juridiskā literatūrā paustos viedokļus un akadēmisku apvienību viedokļus ⁷. Darba grupa tikās deviņas reizes Briselē; sanāksmes vadīja Somijas delegāts *Gustav Möller*, priekšsēdētāja vietniece bija Šveices delegāte *Monique Jametti Greiner*, savukārt Itālijas delegāts *Fausto Pocar* bija referents. Eiropas Komisiju pilnībā iesaistīja darba grupas darbā ⁸. Darba grupas pēdējā sanāksmē, kura notika 1999. gada 19.–23. aprīlī, panāca vispārīgu vienošanos par abu konvenciju – Briseles un Lugāno konvencijas – pārskatītu redakciju ⁹.

⁷ Īpaši jāatzīmē Eiropas Starptautisko privāttiesību grupa (EGPIL/GEDIP), kura 1997. gada 7. aprīlī Lugāno konvencijas Pastāvīgās komitejas sekretāru un Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāru iepazīstināja ar dokumentu, kurā ietverti vairāki priekšlikumi Briseles un Lugāno konvencijas pārskatīšanai; šo dokumentu izplatīja delegātiem kā Padomes darba dokumentu 1997. gada 15. aprīlī (turpmāk – "Eiropas Starptautisko privāttiesību grupas priekšlikumi").

⁸ Polija darba grupas sanāksmēs piedalījās novērotāja statusā pēc tam, kad Lugāno konvencijas visas līgumslēdzējas puses bija piekritušas tam, ka Polija pievienojas Konvencijai. Darba grupas sanāksmēs piedalījās arī citi novērotāji – Tiesa, EBTA un Hāgas Starptautisko privāttiesību konference.

⁹ Padomes dokuments Nr. 7700/99, 30.4.1999.

4. Tomēr 1999. gada 1. maijā stājās spēkā Amsterdamas Līgums; līdz ar to Eiropas Kopiena ieguva jaunas pilnvaras attiecībā uz tiesu iestāžu sadarbību civillietās, kā rezultātā *ad hoc* darba grupas ierosinātais dokumenta projekts nevarēja pārtapt par Briseles konvencijas un paralēli Lugāno konvencijas jaunu redakciju. Padome 1999. gada 12. maijā "iesaldēja" projektu līdz laikam, kad Komisija saskaņā ar EK līguma 61. pantu nāks klajā ar projektu Kopienas aktam, ar kuru Kopienas sistēmā aizstās Briseles konvenciju. 1999. gada 27. un 28. maijā Padome principiāli apstiprināja *ad hoc* darba grupā panākto vienošanos.

5. 1999. gada 14. jūlijā Komisija iesniedza Padomei priekšlikumu Kopienas regulai, kuras pamatā galvenokārt ir *ad hoc* darba grupas izstrādātais dokuments, kurā veikti pielāgojumi saistībā ar instrumenta jauno juridisko formu un iekļauti jauni noteikumi attiecībā uz patērētājiem¹⁰. Šo priekšlikumu izskatīja Padomes Civiltiesību jautājumu komiteja. 2000. gada 22. decembrī Padome apstiprināja priekšlikumu kā Regulu (EK) Nr. 44/2001 (2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās ("Briseles I regula")¹¹. Regula, kuru vēlāk grozīja, iekļaujot tajā jaunas valstis, kas pievienojušās Eiropas Kopienai, stājās spēkā 2002. gada 1. martā un aizstāja Briseles konvenciju attiecībās starp Kopienas dalībvalstīm, izņemot Dāniju, kura atbilstīgi EK līguma 69. pantam nepiedalās aktos, kas pieņemti, pamatojoties uz IV sadaļu. 2005. gada 19. oktobrī Briselē Kopiena parakstīja nolīgumu ar Dāniju, kurā paredzēts piemērot Briseles I regulas noteikumus un to turpmākus grozījumus attiecībās starp Kopienu un Dāniju¹².

¹⁰ COM(1999) 348 galīgā redakcija, 14.7.1999.

¹¹ OV L 12, 16.1.2001.

¹² OV L 299, 16.11.2005.

6. Saistībā ar jaunajām Kopienas pilnvarām, kas tai piešķirtas Amsterdamas Līgumā, radās jautājums par to, vai sarunas par Lugāno konvenciju būtu jāveic un minētā konvencija būtu jānoslēdz Kopienai vienai pašai vai Kopienai kopā ar dalībvalstīm. 2002. gada 25. martā Komisija iesniedza ieteikumu Padomes Lēmumam, ar kuru Komisiju pilnvaro sākt sarunas, lai pieņemtu Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās starp Kopienas un Dāniju, no vienas puses, un Islandi, Norvēģiju, Šveici un Poliju (kura vēl nebija pievienojusies Kopienai), no otras puses, lai aizstātu 1988. gada 16. septembra Lugāno konvenciju ¹³. Padome 2002. gada 14. un 15. oktobra sanāsmē pilnvaroja Komisiju sākt sarunas par jaunas Lugāno konvencijas pieņemšanu, tomēr atstāja atklātu jautājumu par to, vai jaunas konvencijas noslēgšana ir Kopienas ekskluzīvā kompetencē vai arī Kopienas un dalībvalstu dalītā kompetencē. Padomes lēmumam pievienoja sarunu norādes un Padomes, Komisijas un dalībvalstu kopīgu deklarāciju par to, ka Padomes lēmums nekādi juridiski neskar jautājumu par Kopienas un dalībvalstu attiecīgo kompetenci. Padome vienojās, ka šajā jautājumā tā lūgs Tiesas atzinumu atbilstīgi EK līguma 300. panta 6. punktam.

7. 2003. gada 7. martā Padome iesniedza Tiesai lūgumu sniegt atzinumu, kurā aprakstīja, ka iecerētā nolīguma mērķis ir pēc iespējas pieskaņot jaunā nolīguma noteikumus Briseles I regulas noteikumiem, un formulēja jautājumu šādi: "Vai jaunas Lugāno konvencijas noslēgšana par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās, kā aprakstīts šā memoranda 8. līdz 12. punktā, ir pilnībā Kopienas ekskluzīvā kompetencē vai arī Kopienas un dalībvalstu dalītā kompetencē?" 2006. gada 7. februārī Tiesa plēnumā sniedza šādu atzinumu: "Jaunās Lugāno konvencijas par jurisdikciju un nolēmumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās noslēgšana tādā veidā, kā tas ir paredzēts lūguma sniegt atzinumu 8.–12. punktā, kuri ir izklāstīti šī atzinuma 26. punktā, pilnībā ir Eiropas Kopienas ekskluzīvajā kompetencē" ¹⁴.

¹³ SEC(2002) 298 galīgā redakcija, 22.3.2002.

¹⁴ Tiesa, Atzinums 1/03, rezolutīvā daļa.

8. Pēc tam, kad Tiesa bija sniegusi atzinumu, Lugāno 2006. gada 10.–12. oktobrī notika diplomātiska konference, kurā, piedaloties Eiropas Kopienas, Dānijas, Islandes, Norvēģijas un Šveices pārstāvjiem, kā arī – novērotāju statusā – dažādu Kopienas iestāžu un dalībvalstu pārstāvjiem, galīgajā redakcijā izstrādāja jauno Lugāno konvenciju. Sanāksmi vadīja Šveices delegāte *Monique Jametti Greiner*, savukārt referents bija *Fausto Pocar*; tajā izskatīja visus noteikumus, kas atšķīrās no teksta, par kuru *ad hoc* darba grupa bija vienojusies 1999. gadā – par daudziem no tiem jau bija notikušas neoficiālas pārrunas Pastāvīgajā komitejā, kas izveidota atbilstīgi Lugāno konvencijas 2. protokola 3. pantam –, un oficiāli pieņēma jaunās konvencijas tekstu. Tomēr vienošanos par visiem apspriežamajiem punktiem panākt neizdevās un bija vajadzīgas papildu sarunas, pēc kurām jaunās konvencijas tekstu parafēja 2007. gada 28. martā Briselē un līgumslēdzējas puses to parakstīja Lugāno 2007. gada 30. oktobrī.

2. Šā skaidrojošā ziņojuma būtība un mērķis

9. Padomes sarunu norādēs, kuras tā pieņēma 2002. gada 14. un 15. oktobra sanāsmē un kurās Komisija ir pilnvarota sākt sarunas par jaunas Lugāno konvencijas pieņemšanu, ir noteikts, ka par pārskatīto Konvenciju būtu jāizstrādā skaidrojošs ziņojums, kāds jau ir izstrādāts par 1988. gada Lugāno konvenciju. Tāpēc šis skaidrojošais ziņojums izriet no ziņojuma par 1988. gada Lugāno konvenciju ("*Jenard-Möller* ziņojums")¹⁵. Ieguvums no šāda skaidrojoša ziņojuma ir tāds, ka Konvencijas sistēmā, atšķirībā no sistēmas, kuras daļa ir Briseles I regula, nav Tiesas, kas risinātu neskaidrības saistībā ar interpretāciju, kuras var rasties valstu tiesās, tāpēc ir vēlams, lai tiesām būtu atsaucis punkts Konvencijas nozīmes skaidrošanai un vienādas piemērošanas veicināšanai, – arī tāpēc, ka pastāv iespēja, ka Konvencijai nākotnē pievienosies citas valstis.

¹⁵ Ziņojums par 1988. gada 16. septembra Lugāno konvenciju, OV C 189, 28.7.1990.

10. Attiecībā uz saturu Padomes sarunu norādēs bija noteikts, ka ziņojumā jāietver visas Konvencijā un tās saistītajos protokolos izskatītās jomas. Sarunās delegācijas norādīja, ka skaidrojošajā ziņojumā būtu jāietver komentāri par visiem Konvencijas noteikumiem un būtu jāziņo par to, kā faktiski tika risinātas sarunas, un arī par Tiesas arvien plašāko judikatūru attiecībā uz Briseles konvencijas un Briseles I regulas attiecīgiem paralēliem noteikumiem. Kā jau paskaidrots, Lugāno konvencija ir daļa no gara un sarežģīta, vairākus gadu desmitus ilga attīstības procesa, kurš sācies ar Briseles konvenciju, ko 1968. gadā noslēgušas Eiropas Kopienas sešas sākotnējās dalībvalstis, un izvērsies vairākos turpmākos aktos, viens no kuriem ir 1988. gada Lugāno konvencija. Konvencijas tekstā šī attīstība ir atspoguļota, un daudzos tās noteikumos ir atkārtotas klauzulas no iepriekšējiem instrumentiem, dažkārt pavisam bez grozījumiem vai vienīgi ar formāliem grozījumiem.

Par katru no šiem instrumentiem, izņemot Briseles I regulu, ir izdots skaidrojošs ziņojums, kurā komentēti atsevišķi noteikumi. Ja noteikums nav jauns vai ja grozījumi ir vienīgi formāli vai redakcionāli, pietiks ar atsauci uz iepriekšējiem skaidrojošiem ziņojumiem. Tāpēc šajā ziņojumā nav atkārtots jau reiz teiktais, bet bieži vien ir atsauces uz ziņojumiem par 1968. gada Briseles konvenciju ("*Jenard* ziņojums")¹⁶, 1978. gada Pievienošanās konvenciju ("*Schlosser* ziņojums")¹⁷, 1982. gada Pievienošanās konvenciju ("*Evrigenis-Kerameus* ziņojums")¹⁸, 1989. gada Pievienošanās konvenciju ("*Almeida Cruz-Desantes Real-Jenard* ziņojums")¹⁹ un uz jau minēto *Jenard-Möller* ziņojumu par 1988. gada Lugāno konvenciju. Par Briseles I regulu šāda ziņojuma nav, tomēr tās noteikumu precīzs skaidrojums dažkārt ir dots tās ievada apsvērumos, tamdēļ vajadzības gadījumā atsauksies uz tiem.

¹⁶ Ziņojums par 1968. gada 27. septembra Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komercietās, OV C 59, 5.3.1979.

¹⁷ Ziņojums par 1978. gada 9. oktobra Konvenciju par Dānijas, Īrijas un Apvienotās Karalistes pievienošanos, OV C 59, 5.3.1979.

¹⁸ Ziņojums par 1982. gada 25. oktobra Konvenciju par Grieķijas pievienošanos, OV C 298, 24.11.1986.

¹⁹ Ziņojums par 1989. gada 26. maija Konvenciju par Portugāles un Spānijas pievienošanos, OV C 189, 28.7.1990.

11. Šajā skaidrojošajā ziņojumā visi Lugāno konvencijas noteikumi jāskata, ņemot vērā judikatūras precedentus ne vien attiecībā uz iepriekšējo konvenciju, bet arī uz Briseles I regulu, kuras saturs būtībā ir identisks; tomēr būtu jāatceras, ka ziņojums attiecas vienīgi uz Lugāno konvenciju un tajā nekādi nav atspoguļota valstu vai Kopienas nostāja attiecībā uz Briseles I regulu. Tas, ka nav skaidrojoša ziņojuma par Briseles I regulu, nenozīmē, ka ar šo ziņojumu paredzēts tādu izveidot. Citiem vārdiem, nav iecerēts šajā ziņojumā ne skaidrot regulu, ne arī dot norādes par tajā ietverto noteikumu interpretēšanu vai piemērošanu; ziņojuma vienīgais mērķis ir izskaidrot pārskatītās Lugāno konvencijas noteikumus.

II NODAĻA

KONVENCIJAS STRUKTŪRA UN DARBĪBAS JOMA

1. *Struktūra*

12. Preambulā norādīts, ka Konvencijas mērķis ir līgumslēdzēju pušu teritorijā stiprināt to personu tiesisko aizsardzību, kuru mītnesvieta ir to teritorijā, un tālab noteikt tiesu starptautisko jurisdikciju, sekmēt spriedumu, publisku aktu un izlīgumu atzīšanu un ieviest ātru procedūru to izpildes nodrošināšanai. Atbilstīgi šim mērķim Konvencijā, ņemot vērā iepriekš aprakstīto starptautisko un Kopienas noteikumu attīstību, uz līgumslēdzējām pusēm attiecināti Briseles I regulas principi un ir lielā mērā atkārtoti minētās regulas noteikumi. Uz šīm paralēlēm ar Briseles I regulu ir vēlreiz norādīts Konvencijas 2. protokola ievaddaļā, kurā uzsvērts – lai gan šie abi akti ir atsevišķi, starp tiem pastāv būtiska saikne. Attiecīgi Konvencijas struktūras pamatā ir regulas principi, kuri savukārt ir bijuši Briseles konvencijas pamatā.

Tādējādi šī konvencija ir divējāda un ar to tās piemērošanas jomā reglamentē valstu, kurām ir saistoša Konvencija, tiesu tiešu jurisdikciju, koordināciju starp tiesām jurisdikcijas kolīzijas gadījumā, spriedumu atzīšanas nosacījumus un vienkāršotu procedūru to izpildei. Katrā no šiem punktiem jaunās Konvencijas noteikumi atšķiras no 1988. gada Konvencijas noteikumiem tāpēc, ka tie ir pieskaņoti Briseles I regulai, vai tāpēc, ka īpašā noteikumā ņemtas vērā turpmākas norises Tiesas judikatūrā vai reglamentētas attiecības starp Konvenciju un regulu.

13. No tiem principiem, kas ir Konvencijas pamatā, uzmanība būtu jāpievērš principam, ka tajā ietvertie noteikumi par jurisdikciju ir visaptveroši, – tas nozīmē, ka Konvencijas sistēmā ir arī tie noteikumi, kuros jurisdikciju reglamentē, nododot lietu to valstu tiesām, kurām ir saistoša Konvencija, kā ar dažiem izņēmumiem notiek gadījumos, ja atbildētāja domicils ir valstī, kas nav Konvencijas valsts. Tiesa jau minētajā Atzinumā 1/03 ir atzinusi, ka ar klauzulu Briseles I regulas 4. pantā, ar kuru jurisdikciju nodod valstu tiesām, tiek īstenotas Kopienas pilnvaras, nevis tiek atzīts, ka dalībvalstīm ir pilnvaras, kas ierobežo regulā ietvarto noteikumu par jurisdikciju darbības jomu. Noteikumi par jurisdikciju Konvencijā ir visaptveroši un tas, vai atbildētāja domicils ir valstī, kurai ir saistoša Konvencija, vai ārpus tās, nav kritērijs tam, lai ierobežotu Konvencijas darbības jomu jurisdikcijas ziņā (sk. arī 37. punktu).

2. Materiālā darbības joma (1. panta 1. un 2. punkts)

14. Konvencijas materiālā darbības joma nekādi nav mainīta attiecībā uz 1988. gada Lugāno konvenciju un jaunais formulējums ir idents formulējumam Briseles konvencijā un Briseles I regulā. Gluži kā agrākajās redakcijās jaunās konvencijas darbības jomā ir tiesvedība un spriedumi attiecībā uz starptautiskām juridiskām attiecībām, tostarp attiecībām, kurās iesaistītas nevis divas līgumslēdzējas valstis, bet viena līgumslēdzēja valsti un viena valsts, kas nav līgumslēdzēja valsts²⁰; to piemēro automātiski neatkarīgi no tā, vai puses uz to atsaucas vai ne, un to piemēro vienīgi civillietām un komercietām neatkarīgi no tiesas veida. Konvencija neattiecas uz nodokļu, muitas vai administratīvajām lietām, tomēr to var piemērot strīdiem starp publiskām pārvaldes iestādēm un privātpersonām, ja tas nav saistīts ar iestāžu publisko pilnvaru pildīšanu²¹. Konvencijas materiālā darbības joma ir ierobežota arī ar sarakstu, kurā uzskaitītas jomas, uz kurām tā neattiecas; šis saraksts nav mainīts un ir sīkāk iztirzāts ziņojumos par agrākajām konvencijām (*Jenard* ziņojums, 10.–13. lpp.; *Schlosser* ziņojums, 30.–65. lpp.; *Evrigenis-Kerameus* ziņojums, 24.–37. lpp.).

²⁰ Tiesa, Lieta C-281/02, *Owusu* [2005], ECR I-1383. lpp., 25.–26. lpp.

²¹ Tiesa, Lieta C-266/01 *Préservatrice Foncière TIARD* [2003], ECR I-4867. lpp., 36. punkts.

15. *Ad hoc* darba grupā apsprieda, vai būtu jāpaplašina Konvencijas materiālā darbības joma, samazinot izslēgto jomu skaitu. Komisija ierosināja Konvencijas darbības jomā iekļaut īpašuma tiesības, kas izriet no laulāto attiecībām, tostarp ņemot vērā to saistību ar uzturēšanas lietām, kuras jau ir iekļautas Konvencijas darbības jomā²². Tomēr, ņemot vērā būtiskas atšķirības valstu tiesību aktos, kā arī to, ka vēlams vien pārskatīt spēkā esošo redakciju, tika nolemts atlikt laulāto īpašuma tiesību iespējamo iekļaušanu Konvencijas darbības jomā uz vēlāku laiku. Darba grupa izskatīja arī priekšlikumu iekļaut Konvencijas darbības jomā sociālo nodrošinājumu; sākotnēji tas tika izslēgts no darbības jomas sakarā ar valstu sistēmu daudzveidību, kurās tas dažkārt ir publiska un dažkārt – privāta lieta. Darba grupā nevēlējās sīkāk pētīt jautājumu, par kuru jau ir panākta vienošanās, pieņemot Regulu Nr. 1408/71²³, lai gan tā atzina, ka šī joma nav pilnībā izslēgta no Konvencijas piemērošanas jomas, kā tas varētu izrietēt no 1. panta teksta, jo Konvenciju piemēro tiesvedībai, kurā, piemēram, sociālā nodrošinājuma struktūra viena vai vairāku atbalsta saņēmēju vārdā iesūdzējusi tiesā trešo pusi, kura ir atbildīga par kaitējuma nodarīšanu (sk. arī *Schlosser* ziņojumu, 60. punktu). Konvencijas darbības jomā ir arī rīcība, ar kuru publiska iestāde, īstenojot pārsūdzības tiesības, mēģina no personas, uz kuru attiecas privātas tiesības, atgūt summas, ko tā kā sociālu palīdzību izmaksājusi minētās personas šķirtajam laulātajam un bērnam, ja tāda rīcība ir pamatota un reglamentēta ar parasto (privāto) tiesību noteikumiem attiecībā uz uzturēšanas saistībām. Turpretim Konvencija neattiecas uz publiskas struktūras rīcību, tai īstenojot pārsūdzības tiesības, kura izriet no noteikumiem, ar kuriem likumdevējs ir piešķīris publiskajai struktūrai prerogatīvas, kuru rezultātā šī struktūra ir tādā juridiskā situācijā, kas atšķiras no parastajām tiesībām²⁴.

²² Dažus norādījumus par to, kā interpretēt laulāto īpašuma tiesību izslēgšanu no Konvencijas darbības jomas, sk. Tiesas Lietā 143/78 *de Cavel* [1979], ECR 1055. lpp., un Lietā C-220/95 *Van den Boogaard* pret *Laumen* [1997], ECR I-1147. lpp.

²³ Padomes Regula (EEK) Nr. 1408/71 (1971. gada 14. jūnijs) par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenēm, kas pārvietojas Kopienā (OV L 149, 5.7.1971.).

²⁴ Tiesa, Lieta C-271/00 *Gemeente Steenbergen* [2002], ECR, 10489.lpp.

3. Puses, kurām Konvencija uzliek saistītās (1. panta 3. punkts)

16. 1988. gada Konvencijā, definējot puses, kurām piemēro Konvencijas uzliktās saistības, izmantoja apzīmējumu "līgumslēdzējas valstis". Amsterdamas Līgumā Kopienai ir piešķirtas ekskluzīvas pilnvaras slēgt šādu konvenciju, tas nozīmēja, ka Konvencija vairs nebūs nolīgums starp Eiropas Kopienas dalībvalstīm un citām valstīm, bet gan būs nolīgums, kurā puse būs pati Kopiena savu dalībvalstu vārdā (izņemot Dāniju); attiecīgi, formulējums "līgumslēdzēja valsts" ir neapmierinošs un tāpēc 1. panta 3. punktā aizstāts ar jaunu formulējumu "valsts, kurai ir saistoša šī konvencija", kura iepriekšējā konvencijā nebija. Jaunā formulējuma pamatā, ar kuru apzīmē puses, uz kurām attiecas Konvencijas uzliktie pienākumi, ir arī atziņa, ka Konvencijas piemērošana gan attiecībā uz jurisdikciju, gan attiecībā uz spriedumu atzīšanu un izpildi parasti ir Kopienas dalībvalstu, nevis Kopienas kā tādas atbildībā. Attiecīgi, vienkārša atsauce uz Konvencijas līgumslēdzējām pusēm būtu nepiemērota vai nepietiekama, lai nodrošinātu Konvencijas pareizu piemērošanu. Jaunais 3. punkta formulējums apzīmē gan valstis, kuras ir Konvencijas līgumslēdzējas puses, proti, gan valstis, kas nav Kopienas valstis, – Islandi, Norvēģiju un Šveici, kā arī Dāniju –, gan Kopienas dalībvalstis, kurām Konvencija ir saistoša un kuras to piemēro savā valsts tiesību sistēmā.

17. Tomēr šajā noteikumā ir precizēts, ka šis formulējums var nozīmēt arī Eiropas Kopienu kā pilntiesīgu Konvencijas pusi, jo daži no Konvencijas pienākumiem var attiekties tieši uz Kopienu kā tādu vai var attiekties uz tādu spriedumu atzīšanu un izpildi, ko pieņēmusi Tiesa vai citas ar to saistītās Kopienas tiesas, piemēram, Pirmās instances tiesa vai Civildienesta tiesa.

Ņemot vērā apspriedes par 70. panta 1. punkta c) apakšpunktu, visbeidzot nolēma – reģionālas ekonomiskas integrācijas organizācijas neiekļaus kā puses, kurām ir saistoši Konvencijas uzliktie pienākumi, lai gan tās arī var kļūt par līgumslēdzējām pusēm.

4. Attiecības starp Konvenciju un Briseles I regulu (64. pants)

18. Ņemot vērā esošās ciešās saites ar Briseles I regulu, Konvencijā īpašā noteikumā 64. pantā tiecas skaidri nošķirt šo divu dokumentu darbības jomu. Minētajā pantā kopumā atkārtots 1988. gada Konvencijas noteikuma saturs, ar kuru reglamentēja attiecības starp minēto konvenciju un Briseles konvenciju (54.B pants) ²⁵, ņemot vērā izmaiņas Kopienas tiesību aktos kopš tā laika. Tāpat kā iepriekš, panta pirmie divi punkti galvenokārt ir paredzēti to Kopienas dalībvalstu tiesām, kurām ir saistoša Briseles I regula un kurām, iespējams, būs jāpiemēro abi instrumenti, jo to valstu tiesām, kurām ir saistoša tikai Lugāno konvencija, jebkurā gadījumā ir jāpiemēro Lugāno konvencija. 3. punkts ir plašāks, jo tas ir attiecināts arī uz tiesām valstīs, kurām ir saistoša tikai Lugāno konvencija. Tomēr noteikumā skaidrojumu var rast jebkura tiesa, it īpaši *lis pendens* lietās un saistītās darbībās, kā arī saistībā ar spriedumu atzīšanu.

19. 64. panta 1. punktā noteikts, ka Konvencija neskar to, kā Eiropas Kopienas dalībvalstis piemēro Briseles I regulu, Briseles konvenciju un 1971. gada protokolu par minētās konvencijas interpretāciju, kā arī EK un Dānijas nolīgumu ²⁶. Tas nozīmē, ka Lugāno konvencija neskar minēto dokumentu darbības jomu un to principiāli neierobežo. Attiecīgi, to valstu tiesu jurisdikciju, kurām ir saistoša Briseles I regula vai EK un Dānijas nolīgums, turpina īstenot atbilstīgi regulai attiecībā uz personām, kuru domicils ir minētajās valstīs, kā arī attiecībā uz personām, kuru domicils ir valstīs, kuras nepiedalās Lugāno konvencijā. Līdzīgā kārtā visi spriedumi, kas taisīti valstī, kurai ir saistoša minētā regula, jāatzīst un jāizpilda saskaņā ar regulas noteikumiem jebkurā citā valstī, kurai regula ir saistoša.

²⁵ *Jenard-Möller* ziņojums, 14.–17. lpp.

²⁶ Jāatgādina, ka Briseles I regulu attiecībā uz uzturēšanas saistībām aizstās ar Padomes Regulu (EK) Nr. 4/2009 (2008. gada 18. decembris) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās OV L 7, 10.1.2009. (sk. regulas 68. pantu).

20. Tomēr atbilstīgi 2. punktam Lugāno konvenciju jebkurā gadījumā piemēro dažās situācijās to valstu tiesās, kurām ir saistoša gan Briseles I regula, gan Lugāno konvencija, kā arī to valstu tiesās, kurām ir saistoša tikai Lugāno konvencija.

Jurisdikcijas lietās Lugāno konvenciju piemēro visos gadījumos tiesās visās valstīs, kurām ir saistoša Konvencija, tostarp to valstu tiesās, kurām ir saistoša Briseles I regula, ja atbildētāja domicils ir tādas valsts teritorijā, kurā piemēro Konvenciju, bet nepiemēro regulu. To dara arī, ja jurisdikcija ir šādas valsts tiesām atbilstīgi Konvencijas 22. vai 23. pantam, jo tā ir izņēmuma jurisdikcija, kura ir jāievēro jebkurā gadījumā.

Turklāt attiecībā uz *lis pendens* un saistītām prasībām, kuras reglamentētas 27. un 28. pantā, Lugāno konvencija jāpiemēro visos gadījumos, kad tiesvedība ierosināta valstī, kurā piemēro Konvenciju, bet nepiemēro Briseles I regulu, kā arī valstī, kurā piemēro gan Konvenciju, gan regulu. Tāpēc – no jurisdikcijas koordinācijas skatupunkta – valstis, kurām ir saistoša Lugāno konvencija, uzskata par vienu teritoriju.

Visbeidzot, spriedumu atzīšanas un izpildes jomā Lugāno konvencija jāpiemēro visos gadījumos, kad izcelsmes valsts vai valsts, kurā prasa sprieduma atzīšanu vai izpildi, nepiemēro Briseles I regulu. Attiecīgi Konvenciju piemēro, ja abas valstis ir puses tikai Lugāno konvencijā vai ja viena valsts ir puse Konvencijā, bet otrai ir saistoša regula.

21. Konvencijā ir pārņemts arī 1988. gada Konvencijas atbilstīgā panta 3. punkta noteikums, saskaņā ar kuru tiesa, kurā celta prasība un kurai ir jurisdikcija atbilstīgi Lugāno konvencijai, var atteikt ārvalstīs pieņemta sprieduma atzīšanu vai izpildi, ja jurisdikcijas pamats, pēc kura vadījās izcelsmes tiesa, taisot spriedumu, atšķiras no pamatojuma, kas izriet no Konvencijas, un prasība ir par sprieduma atzīšanu vai izpildi attiecībā uz atbildētāju, kura domicils ir valstī, kurā piemēro Konvenciju, bet nepiemēro Briseles I regulu. Šo noteikumu nepiemēro, ja spriedumu citādi var atzīt vai izpildīt saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā prasa atzīšanu vai izpildi. *Ad hoc* darba grupa apsprieda to, vai ir ieteicams saglabāt šo noteikumu, kura pamatā nepārprotami ir valstu, kurām ir saistoša Konvencija, neuzticēšanās tām valstīm, kurām ir saistoša regula. Tomēr – lai arī šo noteikumu, visticamāk, nekad nepiemēros un to valstu, kurām ir saistoša šī konvencija, starpā valda stabila savstarpēja uzticēšanās – šo noteikumu var uzskatīt par lietderīgu garantiju, ņemot vērā, ka valstis, kurām ir saistoša Briseles I regula, var brīvi grozīt savus noteikumus par jurisdikciju, izmantojot Kopienas procedūras Kopienas tiesību aktu grozīšanai, neprasot piekrišanu valstīm, kuras ir puses tikai Lugāno konvencijā.

22. Visbeidzot jāuzsver, ka viss iepriekš izklāstītais par attiecībām starp Lugāno konvenciju un Briseles I regulu *mutatis mutandis* attiecas arī uz attiecībām starp Lugāno konvenciju un Briseles konvenciju un starp Lugāno konvenciju un EK un Dānijas nolīgumu.

III NODAĻA JURISDIKCIJA

1. Vispārīgi noteikumi

1. Vispārīgs princips par jurisdikciju (2. pants)

23. Vispārīgs princips par jurisdikciju jaunajā Konvencijā ir tāds pats kā 1988. gada Konvencijā. Tās pamatā ir *actor sequitur forum rei* princips un tā arvien ir piesaistīta atbildētāja domicilam valstī, kurai ir saistoša Konvencija. Ar principu apliecina, ka, nosakot jurisdikciju, atbildētāja pilsonībai nav nozīmes (iemesli tam detalizēti izskaidroti *Jenard* ziņojumā, 14. un turpmākās lappusēs). Tāpēc tiesvedība pret personām, kuru domicils ir valstī, kurai ir saistoša Konvencija, jāierosina minētās valsts tiesās neatkarīgi no tā, vai viņi ir vai nav minētās valsts pilsoņi (1. punkts). Kā apliecināts 2. punktā, uz personām, kuras nav tās valsts pilsoņi, kurā viņiem ir domicils, attiecas tāda pati jurisdikcija kā minētās valsts pilsoņiem. Jāatzīmē – tāpat kā 1988. gada Konvencijā, saskaņā ar vispārīgo principu jurisdikcija ir valstij, kuras teritorijā ir atbildētāja domicils, neskarot tādas konkrētas tiesas noteikšanu, kurai ir jurisdikcija minētajā valstī atbilstīgi minētās valsts tiesību aktiem.

24. Ņemot vērā Komisijas priekšlikumu ²⁷, *ad hoc* darba grupa atkārtoti izskatīja jautājumu par to, vai nebūtu lietderīgāk vadīties nevis pēc atbildētāja domicila, bet pēc viņa pastāvīgās dzīvesvietas, kā tas darīts daudzās konvencijās, it īpaši konvencijās, kuras izstrādātas saistībā ar Hāgas Starptautisko privāttiesību konferenci, un Regulā (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību ("Briseles IIbis regula") ²⁸. Darba grupa secināja, ka būtu jā saglabā domicila kritērijs, minot vairākus iemeslus – tā atcelšana radītu sarežģījumus dažām valstīm, piemēram, Apvienotajai Karalistei, kas Briseles un Lugāno konvencijas piemērošanai savos tiesību aktos pieņēmusi īpašu domicila jēdzienu; daži eksperti uzskatīja, ka pastāvīgās dzīvesvietas izmantošana ir piemērotāka personīgām un ģimenes attiecībām, nevis komerciālām attiecībām; pastāvīgo dzīvesvietu neuzskatīja par piemērotu saistošu faktoru uzņēmumu un juridisku personu gadījumā; pastāvīgai dzīvesvietai jebkurā gadījumā būtu bijusi vajadzīga neatkarīga definīcija, par kuru varētu būt bijis grūti vienoties.

25. Iespēja pievienot pastāvīgo dzīvesvietu kā alternatīvu kritēriju domicilam jurisdikcijas noteikšanai arī tika noraidīta, jo rezultātā palielinātos iespējamo jurisdikciju skaits gadījumos, kad domicils un pastāvīgā dzīvesvieta ir divās dažādās valstīs ²⁹. Tika arī norādīts, ka domicila izmantošana par galveno kritēriju jurisdikcijas noteikšanai nav izraisījusi nekādus būtiskus sarežģījumus Briseles un Lugāno konvencijas praktiskajā piemērošanā, lai gan valstu tiesību aktos domicils interpretēts atšķirīgi, vismaz tiesvedībā, kurā atbildētājs bija fiziska, nevis juridiska persona.

²⁷ COM(97) 609 galīgā redakcija, 26.11.1997. Pastāvīgā dzīvesvieta ierosināta arī Eiropas Starptautisko privāttiesību grupas priekšlikumos, 26. punkts.

²⁸ OV L 338, 23.12.2003. Regula aizstāj iepriekšējo Regulu Nr. 1347/2000, kurā, nosakot jurisdikciju, arī vadījās pēc pastāvīgās dzīvesvietas kritērija.

²⁹ *Jenard ziņojums*, 15.–16. lpp.

a) *Fizisku personu domicils (59. pants)*

26. *Ad hoc* darba grupa izskatīja iespēju Konvencijā iekļaut domicila neatkarīgu definīciju, nevis atstāt to valstu tiesību aktu ziņā, kā tas bija Briseles konvencijā un 1988. gada Lugāno konvencijā. Daži eksperti ierosināja par pamatu fizisku personu domicila kopīgai definīcijai jo īpaši ņemt to, cik ilgu laiku atbildētājs uzturējies tiesas valstī līdz lietas ierosināšanai tiesā; tomēr, ņemot vērā to, ka spēkā esošās konvencijas ir darbojušās labi, darba grupa neuzskatīja šādu definīciju par lietderīgu. Lai gan darba grupa atzina kopīgās definīcijas iespējamus ieguvumus, tā tomēr nolēma atstāt valstu tiesību aktu ziņā definēt domicila jēdzienu, pamatojoties uz to, cik ilgu laiku atbildētājs ir uzturējies to teritorijā, ja šādu definīciju uzskata par vajadzīgu. Tāpēc 59. panta noteikums ir nemainīts pārņemts no atbilstīga noteikuma 1988. gada Konvencijas 52. pantā un fizisku personu domicilu arī turpmāk nosaka, vadoties pēc tās valsts tiesību aktiem, kurā personai ir domicils.

b) *Uzņēmējsabiedrību un citu juridisku personu domicils (60. pants)*

27. Uzņēmējsabiedrības un juridiskās personas ir cits gadījums, jo to "atrašanās vietu" – ko uzskatīja par domicilu šim nolūkam – saskaņā ar 1988. gada Konvencijas 53. pantu noteica, vadoties pēc tās valsts tiesas starptautisko privāttiesību noteikumiem, kurā lieta iesniegta. Tas, ka paļaujas uz valstu kolīziju normām, kuru pamatā ir ļoti dažādi kritēriji, praksē nav izraisījis daudz problēmu, tomēr nākotnē var radīt sarežģījumus. Tāpēc Komisija ierosināja pieņemt uzņēmējsabiedrību domicila kopīgu definīciju, saskaņā ar kuru par tādu uzskatītu to centrālās pārvaldes vietu vai, ja tādas nav – to juridiskās adreses³⁰ vietu, lai uzņēmējsabiedrību varētu piesaistīt konkrētai tiesiskai sistēmai, pamatojoties uz faktiskiem elementiem. Konvencijas jaunajā 60. pantā ir ņemts vērā Komisijas ierosinājums, tomēr tajā nodrošināts, lai to valstu tiesām, kurām ir saistoša Konvencija, jurisdikcija būtu arī tad, ja uzņēmuma atrašanās vieta nav nevienā no valstīm, kurām ir saistoša Konvencija, ja to centrālā pārvalde ir vienā no minētajām valstīm, un otrādi. Attiecīgi, šis risinājums ir stingrāks nekā Komisijas priekšlikums.

³⁰ COM(97) 609 galīgā redakcija, 2. pants.

28. Kā alternatīvas jaunajā definīcijā uzskaitītas uzņēmējsabiedrības vai citas juridiskās personas statūtos noteiktā atrašanās vieta, galvenais birojs vai galvenā darbības vieta. Šo alternatīvo kritēriju uzskaitījums nozīmē – ja vismaz viens no uzskaitītajiem elementiem ir dalībvalstī, kurai ir saistoša Konvencija, uzņēmējsabiedrību var iesūdzēt minētās valsts tiesā, pat ja citi elementi ir valstī, kurai Konvencija nav saistoša vispār vai tie ir citā valstī, kurai ir saistoša Konvencija. Pēdējā minētajā gadījumā saskaņā ar Konvencijas sistēmu iestāsies jurisdikcijas kolīzija un tiesas izvēle būs prasītāja ziņā. Šī definīcija pieļauj arī labvēlīgākās tiesas izvēli ("*forum shopping*"), kas ir zināmā mērā iespējams arī attiecībā uz privāto personu domicilu. Kā attaisnojumu varētu minēt – ja uzņēmējsabiedrība izlemj savu centrālo biroju izvietot vietā, kas nav tās galvenā darbības vieta, tā riskē, ka pret to iesniegs prasību abās vietās.

29. Tomēr vispirmām kārtām definīcijā ir īstenota vajadzība pēc vienojoša faktora, lai nodrošinātu – ja uzņēmēj sabiedrība ir inkorporēta valstī, kurai ir saistoša Konvencija, vai veic tajā uzņēmējdarbību, jebkāda tiesvedība attiecībā uz tās darbību ir to valstu jurisdikcijā, kurām ir saistoša Konvencija, un tādējādi prasītājam nebūs liegta iespēja vērsties "Konvencijas" tiesā. Tā arī piedāvā prasītājam iespēju iesniegt prasību tiesā tajā vietā, kurā spriedums, visticamāk, būs jāizpilda. Neviens no uzskaitītajiem kritērijiem pats par sevi nebūtu varējis apmierināt šīs vajadzības. Statūtos noteiktā atrašanās vieta gan garantē noteiktu drošības pakāpi, jo to ir viegli noteikt, tomēr tā bieži vien atrodas citur, nevis tur, kur atrodas uzņēmuma resursi, un to nevar izmantot sprieduma izpildei; turklāt tā ļautu uzņēmēj sabiedrībai, kurai galvenais birojs vai galvenā darbības vieta ir valstī, kurai saistoša Konvencija, par statūtos noteikto atrašanās vietu aizvēlēties citu valsti un tādējādi izvairīties no to valstu jurisdikcijas, kurām ir saistoša Konvencija. Savukārt galvenais birojs piesaista vietai, kas ir lietderīga sprieduma izpildei, tomēr tas ir uzņēmēj sabiedrības iekšējais faktors, ko bieži vien nevar ātri identificēt un kas apgrūtina tās tiesas noteikšanu, kurai ir jurisdikcija; turklāt gadījumā, ja galvenais birojs atrodas valstī, kurai nav saistoša Konvencija, šis kritērijs neļautu iesūdzēt tiesā uzņēmēj sabiedrību valstī, kurai ir saistoša Konvencija, pat tad, ja tās statūtos noteiktā atrašanās vieta vai galvenā darbības vieta ir pēdējā minētajā valstī. Visbeidzot, galveno darbības vietu gan ir vieglāk noteikt un pārbaudīt, tomēr, ja to pieņemtu par vienīgo saistošo faktoru, tas neļautu īstenot jurisdikciju pret uzņēmēj sabiedrību, kuras galvenā darbības vieta ir ārpus valstīm, kurām ir saistoša Konvencija, pat ja uzņēmēj sabiedrības statūtos noteiktā atrašanās vieta un galvenais birojs būtu vienā no valstīm, kurām ir saistoša Konvencija, un tā veiktu būtisku darbību minētajās valstīs.

30. Ņemot vērā visus šos apsvērumus, ir izvēlēta plaša definīcija, kas ļauj uzņēmēj sabiedrību vai citu juridisku personu saukt pie tiesas valstī, kurai ir saistoša Konvencija un ar kuru tai ir būtiska saikne, jo tajā atrodas tās galvenais birojs, galvenā darbības vieta vai statūtos noteiktā atrašanās vieta. Tomēr statūtos noteiktās atrašanās vietas jēdziens nav piemērots saistošs faktors uzņēmēj sabiedrībai vai juridiskai personai Apvienotajā Karalistē vai Īrijā, jo šo valstu tiesību sistēmās atsaucas uz vietu, kurā uzņēmēj sabiedrība ir reģistrēta šim nolūkam īpaši domātā reģistrā, vai uz vietu, kurā tā ir inkorporēta. Reģistrācijas kritērijs ļauj attiecināt noteikumus ne vien uz uzņēmēj sabiedrībām un firmām kā tādām, bet arī uz jebkādu struktūru, kas nav fiziska persona, attiecīgi, reģistrētā adrese ir piemērotāks formulējums nekā dibināšanas dokumentos norādītā "atrašanās vieta". Tamdēļ 60. panta 2. punktā ir norādīts, ka minētajās divās valstīs jēdziens "statūtos noteiktā atrašanās vieta" nozīmē reģistrēto adresi vai, ja šādas adreses nav – inkorporācijas vietu, vai ja šādas vietas nav – vietu, saskaņā ar kuras tiesību aktiem veikta izveide. Ar šo atsauci uz piemērojamajiem tiesību aktiem, lai noteiktu izveides vietu – kuru uzskata par statūtos noteikto atrašanās vietu –, jo īpaši ir domāta partnerība atbilstīgi Skotijas tiesību aktiem, kurā vienīgais kritērijs, kuru ņem vērā, ir tiesību akti, saskaņā ar kuriem izveidota partnerība, neatkarīgi no vietas, kurā veikta izveide.

31. Izstrādājot uzņēmēj sabiedrību un juridisku personu domicila jēdzienu 60. pantā, vadījās arī pēc tā, ka ir vēlams saskaņot jurisdikcijas vispārīgo kritēriju attiecībā uz uzņēmēj sabiedrībām ar saistošiem faktoriem EK līguma 48. pantā, kurā atzītas uzņēmēj sabiedrību vai firmu tiesības veikt uzņēmēj darbību Kopienas teritorijā. 48. pantā ir uzskaitīta "juridiskā adrese", "galvenā vadība" un "galvenā uzņēmēj darbības vieta" Kopienā. Lai gan 48. pantā ir risinātas citas vajadzības – tā mērķis ir apzināt sabiedrības vai firmas, kuras ir tiesīgas darboties visās dalībvalstīs –, uzskatīja par piemērotu izmantot vienus un tos pašus saistošos faktorus, lai ļautu celt prasības pret uzņēmēj sabiedrībām vai firmām tādas valsts tiesā, kurai ir saistoša Konvencija. Citiem vārdiem, ja ar vienu no 48. pantā minētajiem faktoriem pietiek, lai uzņēmēj sabiedrību uzskatītu par Kopienas uzņēmēj sabiedrību un ļautu tai baudīt šāda statusa piešķirtas privilēģijas, tā būtu jāuzskata par Kopienas uzņēmēj sabiedrību arī visos citos aspektos un tamdēļ tai būtu jābūt tās valsts civiltiesiskā jurisdikcijā, kurā tā darbojas un ir tiesīga darboties.

32. Šeit izskatāmais domicila jēdziens attiecas uz uzņēmēj sabiedrību un juridisku personu *forum generale*, neskarot uzņēmēj sabiedrības domicila noteikšanu *forum speciale* nolūkos īpašu kategoriju strīdiem, piemēram, par tādu uzņēmēj sabiedrību vai citu juridisku personu – kuru atrašanās vieta ir valstī, kurai ir saistoša Konvencija, – izveides spēkā esamību, darbības izbeigšanu vai likvidāciju vai to pārvaldes struktūru pieņemto lēmumu spēkā esamību, kā norādīts Konvencijas 22. panta 2. punktā (un ko iztirzās turpmāk). Attiecībā uz strīdiem par apdrošināšanas līgumiem, patērētāju līgumiem un atsevišķiem darba līgumiem Konvencijas 9., 15. un 18. pantā ir ietverti īpaši noteikumi, kas neatšķiras no 1988. gada Konvencijas noteikumiem. Iepriekš skaidrotais jēdziens neietekmē arī jurisdikciju strīdos, kas izriet no uzņēmēj sabiedrības filiāles, aģentūras vai citas struktūras darbības, uz ko attiecas Konvencijas 5. panta 5. punkts (un konvencijas noteikumi arī šai gadījumā nav grozīti).

33. Konvencijas jaunajā tekstā nav grozīti arī noteikumi par domicila noteikšanu trastam – tajos noteikts, ka vadās pēc tās tiesas privātajām starptautiskajām tiesībām, kura skata lietu. Lai gan šā noteikuma piemērošana neizraisa īpašas problēmas valstīs, kuru tiesību sistēmās ir atzīts trasts kā institūcija, var rasties sarežģījumi valstīs, kurās šādu institūciju nepazīst; ja tiesas, kurā izskata lietu, tiesību sistēmā nav piemērotu konflikta noteikumu trasta domicila noteikšanai, jautājumu var risināt, pamatojoties uz tiem tiesību aktiem, kuri attiecas uz trastu (*Schlosser ziņojums*, 109.–120. pants).

2. Valstu noteikumu par jurisdikciju nepiemērošana (3. pants)

34. Gluži kā 1988. gada Konvencijā, no vispārīgā principa par jurisdikciju, kas pamatota uz atbildētāja domicilu, var atkāpties vienīgi saskaņā ar citiem Konvencijā, konkrētāk – II sadaļas 2. līdz 7. iedaļā, ietvertiem noteikumiem par jurisdikciju. Tas nozīmē, ka pret fizisku vai juridisku personu, kuras domicils ir tādā valstī, kurai ir saistoša Konvencija, var vērsties citas tādas valsts tiesās, kurai ir saistoša Konvencija, vienīgi, ievērojot šos noteikumus. Būtu jāpiezīmē – lai gan 3. panta 1. punktā ir vispārīga atsauce uz citas valsts "tiesām", kurai Konvencija ir saistoša, šī atsauce var ietekmēt arī minētās valsts tiesu iekšējo jurisdikciju – daudzos gadījumos II sadaļā ietvertie noteikumi par jurisdikciju ietekmē ne vien konkrētas valsts jurisdikciju, bet arī teritoriālas jurisdikcijas sadalījumu starp tiesām, un tajos jurisdikcija var būt piešķirta konkrētai tiesai.

35. Tā kā tā ir atkāpe no vispārējā principa, atsauce uz Konvencijas noteikumiem par jurisdikciju ir jāsaprot kā galīga un kā tāda, kas izslēdz jebkādus citus valstu noteikumus par jurisdikciju, vai tie būtu pārmērīgi vai nē (piemēram, valsts noteikums par jurisdikciju, kurā atsaucas uz atbildētāja dzīvesvietu, ja tā atšķiras no domicila). Konvencijas sistēmas pamatā ir noteikumu par jurisdikciju unificēšana, nevis pārmērīgu jurisdikciju vienkārša izslēgšana, lai gan valstu noteikumi, kuru piemērošana ir izslēgta, bieži vien tādi ir.

36. Šajā sakarībā 3. panta 2. punkts un arī I pielikums, uz kuru tas attiecas un kurā uzskaitīti valstu noteikumi, uz kuriem nedrīkst atsaukties (īemeslus, kuru dēļ valstu noteikumus no 3. panta pārcēla uz pielikumu, sk. diskusijā par 77. pantu), ir domāti vienkārši kā apraksts un norādes operatoriem, norādot galvenos valstu noteikumus, kurus piemērot nedrīkst. 1. punktā noteikts, ka prasību var celt tikai tiesās, kas minētas II sadaļas 2. līdz 7. iedaļā; no tā izriet, ka ir izslēgti jebkādi citi kritēriji attiecībā uz jurisdikciju, neatkarīgi no tā, vai attiecīgais noteikums ir vai nav iekļauts I pielikumā. Attiecīgi, šķiet, nav svarīgi, ka ne visās valodu redakcijās 2. punktā ir iekļauts formulējums "jo īpaši", kurš bija iekļauts pirms valstu noteikumu uzskaitījuma 1988. gada Konvencijā ³¹. I pielikumā iekļautajā sarakstā ir iekļauti tikai piemēri un tas neierobežo 1. punkta noteikumus, saskaņā ar kuriem visi valstu noteikumi, kas neatbilst Konvencijas noteikumiem, jāuzskata par nepiemērojamiem.

3. Atbildētājs, kura domicils nav valstī, kurai saistoša Konvencija (4. pants)

37. Ja atbildētāja domicils nav valstī, kurai saistoša Konvencija, atbilstīgi Konvencijas sistēmai jurisdikciju reglamentē ar valsts tiesību aktiem, un tas ir apstiprināts jaunās Konvencijas 4. pantā. Šajā jomā Konvencijā nav paredzēti Konvencijas noteikumi par jurisdikciju, tā reglamentē šo jomu netieši, atsaucoties uz tās valsts tiesību sistēmu, kuras tiesā ir iesniegta lieta. Attiecīgi, atbildētāja domicils ir arī viens no kritērijiem, ar ko ierobežo to Konvencijas noteikumu darbības jomu, ar kuriem jurisdikciju reglamentē tieši un neatkarīgi, tomēr tas nav vispārīgs kritērijs, ar kuru ierobežo Konvencijas noteikumus par jurisdikciju.

³¹ Konkrētāk, sk. Konvencijas itāliešu valodas redakciju; arī Briseles I regulas itāliešu valodas redakciju.

Literatūrā par 1988. gada Konvenciju jau bija apliecināts, ka šāds uzskats šajā jautājumā ir pareizs, tas vēlreiz ir apstiprināts Tiesas Atzinumā 1/03, kurā Tiesa attiecībā uz Regulu Nr. 44/2001 norādījusi: "Minētajā regulā ir iekļauts normu kopums, kas veido vispārēju sistēmu un kas ir piemērojamas ne tikai attiecībās starp dažādām dalībvalstīm, ... bet arī attiecībās starp dalībvalsti un trešo valsti", un, konkrētāk, ka "4. panta 1. punkts ... ir interpretējams tādā veidā, ka tas ietilpst sistēmā, kas ieviesta ar šo regulu, jo tas reglamentē konkrēto situāciju, izmantojot norādi uz tās dalībvalsts tiesību aktiem, kuras tiesā lieta ir nodota izskatīšanai"³².

38. Šī atsauce uz tās tiesas valsts tiesību aktiem, kurā izskata lietu, ir ierobežota arī ar Konvencijā tieši paredzētajiem dokumentiem, kurus piemēro neatkarīgi no tā, kur ir atbildētāja domicils. Tādi ir noteikumi par izņēmuma jurisdikciju 22. pantā un noteikumi par vienošanos par jurisdikciju 23. pantā, kuri tagad ir pieminēti arī 4. pantā, lai gan tie arī iepriekš ierobežoja valstu tiesību aktu piemērošanu. Izņemot šos divus noteikumus, atsauce uz valstu tiesību aktiem nozīmē – ja atbildētāja domicils ir valstī, kurai nav saistoša Konvencija, 1. pielikumā uzskaitītos noteikumus par jurisdikciju var piemērot arī tad, ja tie ir pārmērīga jurisdikcija. Visbeidzot, jāpiezīmē – 4. panta 2. punktā apstiprināts, ka ārvalstu prasītāji, tāpat kā tiesas valsts pilsoņi, var izmantot minētajā valstī spēkā esošos noteikumus par jurisdikciju, un vienīgais priekšnosacījums ir, ka viņu domicilam ir jābūt minētajā valstī (sk. *Jenard* ziņojumu, 21.–22. lpp.).

³² Tiesa, Atzinums 1/03, 144. un 148. punkts.

2 – Īpašā jurisdikcija

1. Vispārīgi norādījumi

39. Līdz ar vispārīgo principu par atbildētāja domicilu valstī, kurai ir saistoša Konvencija, kā alternatīva šim principam Konvencijā ir bez izmaiņām saglabāta spēkā esošā struktūra, saskaņā ar kuru prasītājs var izvēlēties īpašas jurisdikcijas, kuras ļauj viņam iesniegt prasību citā valstī, kurai ir saistoša Konvencija. Šādas jurisdikcijas ir reglamentētas Konvencijas 5. līdz 7. pantā (atbilst 1988. gada Konvencijas 5., 6. un 6.A pantam). Vispārīgā principa pamatā ir faktors, kas saista atbildētāju ar tiesu, savukārt īpašajos noteikumos ir atzīta saikne starp pašu lietu un tiesu, kurā var iesniegt šo strīdu izskatīšanai. Šajās jurisdikcijās ir ņemts vērā princips par tiesvedības efektīvu īstenošanu un tās būs pamatotas tikai gadījumos, ja ir pietiekama procesuāla saikne starp strīdu un tiesu, kurai tas jārisina, ņemot vērā pierādījumu vākšanu vai tiesvedības īstenošanu,³³ vai lai nodrošinātu to pušu interešu aizsardzību, uz kurām vērsta tiesvedība. Ņemot vērā Konvencijas komplekso sistēmu jurisdikcijas jomā, šos noteikumus piemēro neatkarīgi no tā, vai tie atbilst vai neatbilst jurisdikcijai, kas noteikta to valstu tiesību aktos, kurām ir saistoša Konvencija³⁴.

³³ Tiesa, Lieta 21/76, *Bier* [1976], ECR, 1735. lpp.

³⁴ *Jenard* ziņojums, 22. lpp.

40. 1988. gada Konvencijas noteikumi par īpašo jurisdikciju daļēji paliek nemainīti, lai arī dažkārt to formulējums ir nedaudz grozīts redakcionālu apsvērumu dēļ. Attiecīgi, turpmāk izskatītie grozījumi ir grozījumi, kas nav tikai redakcionāli, kuros redakcionāli grozījumi veikti būtisku apsvērumu dēļ un kuri ir papildus jākomentē, ņemot vērā Tiesas jaunāko judikatūru.

Nav būtisku izmaiņu un nav attiecīgi atkārtoti jākomentē jau ziņojumos par iepriekšējām konvencijām teiktais attiecībā uz noteikumiem par jurisdikciju tādu valstu tiesām, kurās ir domicils trastam, ja tiesā ierosināta lieta pret trasta dibinātāju, pilnvaroto vai labuma guvēju (5. panta 6. punkts, sk. *Schlosser* ziņojumu, 109.–120. punkts), vai attiecībā par tiesas jurisdikciju, kura uzliek arestu kravai, lai izskatītu strīdus par atlīdzības maksājumu par palīdzību vai glābšanu, ja tiek apgalvots, ka atbildētājs ir ieinteresēts kravā un bija ieinteresēts izglābšanas laikā (5. panta 7. punkts, sk. *Schlosser* ziņojumu, 121.–123. punkts).

41. Tas pats attiecas uz īpašiem noteikumiem, ar kuriem jurisdikcija par pretprasību ir piešķirta tiesai, kurā izskata pamatprasību, ja pretprasība izriet no tā paša līguma vai faktiem, kas ir pamatprasības pamatā (6. panta 3. punkts, sk. *Jenard* ziņojumu, 28. punkts), vai tādiem īpašiem noteikumiem, ar kuriem jurisdikciju lietās, kas attiecas uz līgumu, piešķir tiesām tajā valstī, kurai ir saistoša Konvencija un kurā atrodas īpašums, ja prasību var apvienot ar prasību pret to pašu atbildētāju jautājumos par lietu tiesībām uz nekustamo īpašumu (6. panta 4. punkts, sk. *Jenard-Möller* ziņojumu, 46.–47. punkts, un *Almeida Cruz-Desantes Real-Jenard* ziņojumu, 24. punkts).

2. Līgumi (5. panta 1. punkts)

42. Attiecībā uz īpašo jurisdikciju, kas noteikta 5. līdz 7. pantā un kas ļauj prasītājam iesniegt prasību citā valstī, kurai saistoša Konvencija, nevis valstī, kurā ir atbildētāja domicils (kā tas būtu, vadoties pēc vispārīgā principa), vislielākās diskusijas noteikti ir izraisījuši jurisdikcija lietās, kas attiecas uz līgumiem. 1988. gada Lugāno konvencijas 5. panta 1. punktā – gluži kā atbilstīgā Briseles konvencijas noteikumā – ir noteikta iespēja personu, kuras domicils ir valstī, kurai ir saistoša Konvencija, iesūdzēt tiesā citā valstī, kurai ir saistoša Konvencija, "lietās, kas attiecas uz līgumiem – attiecīgās saistības izpildes vietas tiesā"; tas ir izraisījis daudzas interpretācijas problēmas attiecībā uz tādu lietu definīciju, "kas attiecas uz līgumiem", uz izpildāmās saistības noteikšanu un uz izpildes vietas noteikšanu. Šīs problēmas ir izraisījušas plašu Tiesas judikatūras klāstu, kurā ir rasti neatkarīgi risinājumi vai jautājums attiecīgi nodots atpakaļ valstu tiesību aktiem, tomēr neatrisinot visus Konvencijas radītos sarežģījumus.

43. Jautājumā par tādu lietu definīciju, "kas attiecas uz līgumiem", valstu tiesību akti atšķiras, un Tiesa ir spriedusi, ka šis ir neatkarīgs jēdziens; tā nav vis sniegusi vispārīgu vai abstraktu definīciju, bet atsevišķās lietās sniegusi norādes, kad ir līgumsaistības un kad tādu nav ³⁵. Līguma esamība vai spēkā esamība ir lieta, kas saistīta ar līgumu ³⁶. Ja prasība saistīta gan ar līgumsaistību laušanu, gan ar ārpuslīguma atbildību, papildu jurisdikcijas nav – pirmajai minētajai prasībai jurisdikciju nosaka atbilstīgi 5. panta 1. punktam un otrajai minētajai – atbilstīgi 5. panta 3. punktam par atbildību, kas izriet no kaitējuma vai neatļautas rīcības, pat ja tamdēļ prasītājam būtu jāiesniedz dažādas prasības dažādās tiesās ³⁷; no šādas iespējas var izvairīties, piemērojot vispārīgu principu par atbildētāja domicilu.

³⁵ Lieta 34/82 *Martin Peters* [1983], *ECR*, 987. lpp.; Lieta C-26/91 *Jacob Handte* [1992], *ECR*, I-3697. lpp.

³⁶ Vismaz gadījumos, kad apstrīd darbību, ar kuru lauž līgumu (Lieta 38/81 *Effert* [1982], *ECR*, 825. lpp.).

³⁷ Tiesa, Lieta 189/87, *Kalfelis* [1988], *ECR*, 5565. lpp.

44. Attiecībā uz "attiecīgās saistības" noteikšanu 5. panta 1. punktā nepārprotami ir pieļautas vairākas jurisdikcijas attiecībā uz vienu un to pašu līgumu, priekšroku dodot patiesai saiknei starp tiesu un konkrēto strīdu, nevis vienotai metodei attiecībā uz līgumiem. Tiesa, cenšoties taisnīgi līdzsvarot abas prasības – patiesu saikni ar strīdu un līguma vienotību – ir noteikusi, ka formulējums "attiecīgā saistība" ir līgumsaistība, uz kuras pamata ir iesniegta prasība, saistība, par kuras nepildīšanu prasītājs ir iesniedzis prasību, nevis saistība, kuras izpildi prasītājs tiecas nepārprotami panākt ³⁸.

Līdzīgā kārtā Tiesa ir spriedusi, ka gadījumā, ja pieteikumā atsaucas uz vairākām saistībām, kas izriet no līguma, tiesa, kurā lieta iesniegta, var noteikt, vai tai ir jurisdikcija, vadoties pēc galvenās no šādām saistībām ³⁹; jautājumu par to, vai saistība ir papildu vai līdzvērtīga, nosaka tiesa, kura izskata lietu, parasti pamatojoties uz līgumam piemērojamajiem tiesību aktiem ⁴⁰. Neraugoties uz šiem spriedumiem, regulāri rodas situācijas, kad uz līgumu attiecas vairākas jurisdikcijas, it īpaši prasībās, kuru pamatā ir vienlīdz svarīgas saistības, kas izriet no viena un tā paša līguma ⁴¹. Ir norādīts, ka šāda situācija ne vienmēr ir apmierinoša, it īpaši tāpēc, ka maksājuma saistības var nodalīt no pārējā līguma un iesniegt lietu tiesai vietā, kurā šī saistība jāpilda – un tā bieži vien ir prasītāja vietas tiesa.

³⁸ Lieta 14/76 *De Bloos* [1976], *ECR*, 1497. lpp., 13. pants ; lietā par kaitējuma piedziņu līguma laušanas dēļ Tiesa nosprieda, ka vērā ņemamās saistības ir nevis kaitējuma atlīdzināšana, bet drīzāk saistības, uz kurām prasītājs atsaucās, iesniedzot prasību par kaitējuma piedziņu.

³⁹ Lieta 266/85 *Shenavai* [1987], *ECR*, 239. lpp.

⁴⁰ Tiesa, Lieta C-440/97 *Groupe Concorde* [1999], *ECR*, I-6307. lpp., 26. punkts.

⁴¹ Tiesa, Lieta C-420/97 *Leathertex* [1999], *ECR*, I-6747. lpp.

45. Attiecībā uz attiecīgo saistību izpildes vietas noteikšanu, lai gan bija iespējami arī citi risinājumi – neatkarīgs risinājums vai atsauce uz *lex fori* –, Tiesa izvēlējās atsaukties uz apstrīdētās saistības *lex causae*, ko nosaka, ievērojot tiesai, kurā iesniegta lieta, saistošās kolīziju normas⁴², arī gadījumos, kad pašas puses klauzulā ir vienojušās par vietu, kura ir saskaņā ar līgumam piemērojamajiem tiesību aktiem⁴³. Šādu interpretējumu, ar kuru sākotnēji netika rasts vienāds risinājums tam, ka līgumslēdzēju valstu noteikumi par kolīziju normām nav saskaņoti, un ar kuriem arvien bija iespējama labvēlīgākās tiesas izvēle, pēc tam pamatoja ar 1980. gada 19. jūnija Romas konvenciju par tiesību aktiem, ko piemēro līgumsaistībām – lai gan Romas konvencijā izmantots elastīgs, objektīvs saistošs faktors, tomēr līgumam piemērojamās tiesību aktus un attiecīgi arī vietu, kurā pilda no tā izrietošās saistības, parasti var paredzēt puses. Tomēr atsaucoties uz piemērojamajiem tiesību aktiem, lai noteiktu saistības izpildes vietu, arvien nav atrisinātas būtiskas atšķirības starp valstu tiesību aktiem finanšu saistību jomā, kā arī nav atrisināta problēma, ka gadījumā, ja tiesā iesniegta prasība attiecībā uz maksāšanas saistību, saistības izpildes vieta bieži vien sakrīt ar prasītāja tiesas vietu, tādējādi atstājot iespējamu labvēlīgākās tiesas izvēli.

46. Neraugoties uz judikatūrā pausto interpretējumu, kurā dažas no grūtībām ir atrisinātas, iepriekš aprakstītie noteikumi daudzu uzskatā ir neapmierinoši, un Komisija un līgumslēdzējas valstis ir nākušas klajā ar daudziem priekšlikumiem to grozīšanai. Šie priekšlikumi ir dažādi, tomēr daudzos tiecas samazināt nozīmi, kāda ir atsaucei uz saistības izpildes vietu, garantēt vismaz daļēju jurisdikcijas vienotību attiecībā uz līgumu, kā arī nodrošināt, lai būtu vieglāk noteikt un paredzēt izpildes vietu, uz kuras pamata nosaka lietas jurisdikciju. Priekšlikumi un to izraisītās debātes *ad hoc* darba grupā ir aprakstīti turpmāk tādā apjomā, cik tas var būt lietderīgi šā teksta izcelsmes saprašanai.

⁴² Lieta 12/76 *Tessili* [1976], ECR, 1473. lpp.; Lieta C-288/92 *Custom Made Commercial* [1994], ECR, I-2913. lpp., 26. punkts (tajā norādīts, ka starp piemērojamajiem tiesību aktiem var būt arī starptautiska konvencija, kurā ir noteikti unificēti tiesību akti); Lieta C-440/97 *Groupe Concorde* [1999], ECR, I-6307. lpp.

⁴³ Lieta 56/79 *Zelger pret Salinitri* [1980], ECR, 89. lpp.

47. Radikālākais priekšlikums, kuram ir arī autoritatīvs atbalsts literatūrā ⁴⁴, bija atcelt saistības izpildes tiesas jurisdikciju, lietas saistībā ar līgumu nododot atbildētāja parastajai tiesai vai – kā alternatīvu – pušu izvēlētai tiesai. *Ad hoc* darba grupa noraidīja šo risinājumu, pamatojoties uz to, ka atbildētāja tiesa, iespējams, nebūs pati piemērotākā, ja inspekcijas jāveic paredzētajā preču piegādes un pakalpojumu sniegšanas vietā, un ka puses, iespējams, nespēs vienoties par strīda risināšanas tiesu. Tāpēc darba grupa pievērsās citiem priekšlikumiem, kuros ierosināja saglabāt līguma tiesu, izvairoties vai vismaz ierobežojot sarežģījumus, ko izraisīja spēkā esošais teksts.

48. Viens no šādiem priekšlikumiem bija atsaukties uz līgumam raksturīgas saistības izpildes vietu, lai izvairītos no līguma jurisdikcijas sadrumstalošanas un arī izvairītos no jurisdikcijas, kuras pamatā ir saistība veikt maksājumus, protams, izņemot gadījumus, ja līgumam raksturīga saistība ir finanšu parāds. Priekšlikumu noraidīja vairāku iemeslu dēļ – starptautiski līgumi bieži vien ir sarežģīti un ne vienmēr ir viegli noteikt raksturīgo saistību; raksturīgas saistības noteikšanai ir jāveic līguma vispārīgs izvērtējums, un tas ir pārāgri laikā, kad nosaka jurisdikciju; raksturīgas saistības izpildes vietas noteikšana ir atkarīga no piemērojamajiem tiesību aktiem, attiecīgi, neizvairās no vajadzības atsaukties uz kolīziju normām; visbeidzot, raksturīga saistība ne vienmēr ir pietiekams saistošs faktors starp strīdu un konkrētu tiesu, ja strīds ir par citām līgumsaistībām. Jānorāda, ka viena lieta ir noteikt piemērojamās tiesību aktus, tiecoties vienmērīgi definēt vispārīgas līgumattiecības, arī ja dažas daļas acīmredzami var būt ne tik cieši saistītas un jurisdikcija var būt sadrumstalota, un pavisam cita lieta ir noteikt saistošo faktoru starp strīdu un tiesu, kura var to vislabāk atrisināt.

⁴⁴ Droz, ‘*Delendum est forum contractus?*’, *Rec. Dalloz*, 1977, *chron.* 351. lpp.

49. Noraidījusi iespēju atsaukties uz līgumam raksturīgo saistību, *ad hoc* darba grupa izskatīja iespēju ierobežot 5.panta 1. punkta darbības jomu, attiecinot to vienīgi uz dažiem līgumiem, konkrētāk – uz tirdzniecības līgumiem, kā bija ierosinājusi Komisija, kā izpildes vietu nosakot vietu, kurā bija vai būtu bijusi jāveic piegāde, izņemot gadījumus, kuros preces tika piegādātas vai bija jāpiegādā uz vairākām vietām; tas nozīmētu, ka maksājumu saistības pavisam nav atbilstīgas ⁴⁵. Kā argumentus pret šādu ierobežotu risinājumus norādīja, ka līguma tiesa ir vēlama ne vien tirdzniecības līgumu gadījumos, bet arī tikpat vēlama pakalpojumu sniegšanas līgumos. No otras puses, tieši šāda veida līgumos saistības veikt maksājumus vairumā gadījumu nebija būtisks faktors, pēc kura varētu vadīties, nosakot jurisdikciju, izņemot, protams, gadījumus, kad līgums ir par naudas pakalpojumiem.

Pēc pamatīgas izvērtēšanas *ad hoc* darba grupa nolēma radikāli negrozīt spēkā esošo tekstu, bet to pielāgot, norādot, kādu saistību izpildes vieta tirdzniecības līguma vai pakalpojumu sniegšanas līguma gadījumā būtu noteicošā, nosakot alternatīvu jurisdikciju atbildētāja tiesas principam, kā arī svītrot jebkādu atsauci uz maksājuma vietu atbilstīgi šādiem līgumiem, atstājot negrozītu spēkā esošo noteikumu visiem pārējiem līgumiem un lietām, kurās aprakstītos īpašos noteikumus nevarētu piemērot ⁴⁶.

⁴⁵ COM(97) 609 galīgā redakcija, 5. pants.

⁴⁶ Līdzīgi priekšlikumi, kuros atbalsta objektīvu kritēriju noteikšanu, kuri norāda uz piegādes vai pakalpojumu sniegšanas faktisko vietu, piemēram, ietverti Eiropas Starptautisko privāttiesību grupas priekšlikumos, 9. punkts; tomēr šajos priekšlikumos ierosināts, ka gadījumā, ja šos objektīvos kritērijus nevarētu piemērot konkrētā lietā, piemērotu vispārīgo principu par atbildētāja domicila tiesu, nevis atgrieztos pie attiecīgo saistību izpildes vietas, kā šā teksta 5. panta 1. punkta a) apakšpunktā.

50. Jaunās Konvencijas 5. panta 1. punkta a) apakšpunktā ir pārņemts attiecīgais noteikums no 1988. gada Konvencijas, kurā jurisdikcija ir piešķirta tai tiesai, kuras piekritības teritorijā atrodas attiecīgās saistības izpildes vieta. Noteikuma darbības joma ir pilnībā nodota tās tiesas interpretācijai, kurai tas ir jāpiemēro, kā tas bijis iepriekš – a) apakšpunkta piemērošanai b) punktā precizēts, ka preču tirdzniecības vai pakalpojumu sniegšanas līgumu gadījumā saistības izpildes vieta ir valstī, kurai ir saistoša Konvencija un kurā saskaņā ar līgumu preces tika piegādātas vai bija jāpiegādā vai pakalpojums tika sniegts vai bija jāsniedz. Attiecīgi b) apakšpunktā ir noteikta saistība, kuras izpildes vietu ņem par pamatu, nosakot jurisdikciju šādiem līgumiem neatkarīgi no tā, kādas prasības pildīšana ir strīdus objekts. Tajā ir pārņemts raksturīgas saistības princips – gan to nenosaucot vārdā –, un attiecīgi ir izslēgta atsauce uz maksājuma veikšanas saistību, arī tad, ja pieteikumā atsaucas uz minēto saistību.

Ad hoc darba grupa neiekļāva Komisijas sākotnējā priekšlikumā normu, ka b) apakšpunktā būtu nepārprotami jāizslēdz gadījumi, kad saskaņā ar tirdzniecības līgumu preces piegādāja vai bija jāpiegādā uz vairākām vietām. Šādā gadījumā, ja pieteikumā vienlaikus atsaucas uz visām piegādes saistībām, attiecīgos gadījumos var ierosināt vairākus risinājumus, neskarot nekādus turpmākus šā noteikuma interpretējumus no Tiesas puses, piemēram, atsaukties uz piegādes galveno vietu, izmantot prasītāja izvēlēto piegādes vietu, par kuru iesniegt prasību pilnībā vai vienīgi attiecībā par piegādes daļām, kas veiktas attiecīgā vietā, vai pat atsauci uz monetāras saistības izpildes vietu, ja pieteikums ir par šādu saistību. Tiesa jau ir šādi lēmusi par Briseles I regulas 5. panta 1. punkta b) apakšpunktā iekļautu līdzvērtīgu noteikumu: "ja ir vairākas piegādes vietas vienā dalībvalstī", "jurisdikcija izskatīt visas prasības, kas balstītas uz preču pirkuma-pārdevuma līgumu, ir tai tiesai, kuras jurisdikcijas teritorijā atrodas galvenā piegādes vieta, kas ir jānosaka saskaņā ar ekonomiskajiem kritērijiem. Ja nav noteicošu faktoru galvenās piegādes vietas noteikšanai, prasītājs var iesūdzēt atbildētāju piegādes vietas tiesā pēc savas izvēles"⁴⁷. Jautājumus, kas var rasties gadījumā, ja ir vairākas piegādes vietas dažādās dalībvalstīs, un piemērotākos to risinājumus Tiesa ir ar nolūku atstājusi atklātus⁴⁸. Ir pats par sevi saprotams, ka līdzīgas problēmas radīsies arī gadījumā, ja ir vairākas pakalpojumu sniegšanas vietas dažādās valstīs.

⁴⁷ Tiesa, Lieta C-386/05 *Color Drack* [2007], Krājums, I-3699.lpp.

⁴⁸ Skatīt sprieduma 16. punktu.

51. Izpildes vietas noteikšanai b) apakšpunktā ir pieņemts faktiskais tests, kura mērķis ir izvairīties no privātu starptautisku tiesību piemērošanas un kurā noteikts, ka preču piegādes vai pakalpojumu sniegšanas vieta ir jānosaka "saskaņā ar līgumu", ja vien nepastāv citāda pušu vienošanās. Jāuzsver, ka šo noteikumu piemēro, "ja vien nepastāv cita (pušu) vienošanās"; tādējādi pušu neatkarība ir nepārprotami saglabāta arī attiecībā uz izpildes vietas noteikšanu. Arvien atklāts jautājums ir, vai šis noteikums var pilnībā novērst lietu izskatošās tiesas kolīziju normu piemērošanu gadījumā, ja puses nav pietiekami skaidri definējušas pakalpojuma sniegšanas vietu, un to var noteikt, izmantojot līgumam piemērojamos tiesību aktus, vai ja strīdus objekts ir pati vieta, kurā tika piegādātas vai bija jāpiegādā preces, vai vieta, kurā tika sniegti vai bija jāsniedz pakalpojumi.

Tādā gadījumā b) apakšpunkts ir īpašs noteikums vienīgi tirdzniecības un pakalpojumu sniegšanas līgumiem attiecībā uz a) apakšpunktā noteiktā vispārējā principa piemērošanu – par attiecīgās saistības izpildes vietu. To nepiemēro līgumiem, kas neietilpst nevienā no abām minētajām kategorijām, un to nepiemēro pat minēto kategoriju līgumiem, ja līguma izpildes vieta ir valstī, kurai nav saistoša Konvencija. Ja konstatē, ka b) apakšpunktu piemērot nav iespējams, piemēro a) apakšpunktu; tas būtībā ir noteikts c) apakšpunktā, kurā precizēts un apstiprināts tas, ko var secināt no a) un b) apakšpunkta, pat ja tā nebūtu. Piemēram, tirdzniecības līguma gadījumā, ja preču piegādes saistība jāpilda valstī, kurā ir saistoša Konvencija, maksājuma saistības nevar uzskatīt par pamatu jurisdikcijas noteikšanai; tomēr, ja piegādes saistība jāpilda valstī, kurai Konvencija nav saistoša, prasītājs var atsaukties uz vietu, kurā bija jāveic maksājums – jebkurā gadījumā pieņemot, ka šī vieta ir valstī, kurai Konvencija ir saistoša – jo tad piemērotu a) apakšpunktu, un tajā ļauts ņemt vērā īpašo saistību, uz kuru atsaucas strīdā.

52. Attiecībā uz jurisdikciju atsevišķiem nodarbinātības līgumiem, kas noteikta 1988. gada Konvencijas 5. panta 1. apakšpunktā, ir izvirzīti vairāki grozījumu priekšlikumi; *ad hoc* darba grupa nolēma izskatīt šo jautājumu atsevišķi II sadaļā (sk. turpmāk saistībā ar 5. iedaļu).

3. Uzturēšanas saistības (5. panta 2. punkts)

53. Noteikuma pirmā daļa – a) un b) apakšpunkti – nav mainīta salīdzinājumā ar 1988. gada Konvencijas noteikumu, kas savukārt bija idents noteikumam Briseles konvencijā pēc 1978. gada Pievienošanās konvencijas. Tāpēc lūdzam komentārus meklēt iepriekšējos ziņojumos (*Jenard* ziņojums, 24.–25. lpp., *Schlosser* ziņojums, 90.–108. punkts).

54. Tiesa ir vairākkārt skatījusi šo noteikumu un ir precizējusi dažus tā aspektus. Tiesa ir lēmusi, ka uzturēšanas saistību jēdziens jāinterpretē plaši, tostarp kā pienākums nodrošināt, ka persona ir spējīga sevi apgādāt, neatkarīgi no tā, vai maksājumi ir periodiski un vai saistības nosaka, pamatojoties uz resursiem un vajadzību. Attiecīgi, tās var būt kopsummas izmaksa, ja ir sasniegts tāds kapitāla apjoms, kas garantē iepriekš noteiktu ienākumu līmeni, vai īpašumtiesību uz īpašumu nodošana, kā mērķis ir nodrošināt, ka persona ir spējīga sevi apgādāt. Ja šāda noteikuma mērķis ir nodrošināt, lai laulātais spētu sevi apgādāt, vai ja, nosakot maksājuma apjomu, ir ņemtas vērā katra no laulātajiem vajadzības un resursi, maksājums attiecas uz uzturēšanas saistībām, nevis uz īpašumtiesībām, kas izriet no laulāto attiecībām, kuras savukārt nebūtu Konvencijas darbības jomā ⁴⁹. Ja ir konstatētas šādas uzturēšanas saistību iezīmes, uz saistībām attiecas 5. panta 2. punkts un tās ir Konvencijas darbības jomā, pat ja tām ir papildu raksturs attiecībā uz tiesvedību, piemēram, par laulības šķiršanu, kura pati par sevi nav darbības jomā ⁵⁰.

⁴⁹ Tiesa, Lieta C-220/95 *Van den Boogaard v Laumen* [1997], ECR, I-1147. lpp., 22. punkts; pirms tam – Lieta 120/79 *de Cavel* [1979], ECR, 731. lpp., 11. punkts.

⁵⁰ Sk. jo īpaši Tiesas Lietu 120/79 *de Cavel* [1979], ECR, 731. lpp., 7. punkts.

55. Jēdziens "uztura kreditors" ir neatkarīgs jēdziens, kas jānosaka, ņemot vērā Konvencijas noteikumu mērķi, neņemot vērā tās tiesas, kurā iesniegta prasība, valsts tiesību aktus. 5. panta 2. punktā nav dota iespēja nošķirt personu, kuras tiesības uz uzturēšanas maksājumiem ir atzītas, no personas, kurai šādas tiesības vēl nav noteiktas, un tāpēc jēdziens attiecas ne vien uz personu, kuras tiesības uz uzturu jau ir noteiktas agrākā spriedumā, bet arī uz personu, kura pirmo reizi iesniedz pieteikumu uz uzturu, neatkarīgi no tā, vai valsts tiesību aktos persona, kurai piešķirtas tiesības uz uzturu, ir definēta tikai kā pirmā minētā persona ⁵¹. Ņemot vērā Tiesas judikatūru, *ad hoc* darba grupa uzskatīja, ka nav jāgroza 5. panta 2. punkts, aizstājot formulējumu "uztura kreditors" ar formulējumu "persona, kura iesniegusi pieteikumu uz uzturu", kā bija ierosinājusi Komisija ⁵².

Jēdziens "uztura kreditors" neattiecas uz publisku struktūru, kas iesniedz prasību par summas piedziņu, ko tā izmaksājusi minētajai personai, un kura ir pārņēmusi minētās personas tiesības attiecībā uz personu, kas ir parādā par uzturēšanas maksājumiem, jo tādā gadījumā nav jāliedz šai otrai minētajai personai tiesības uz aizsardzību, kas tai piešķirtas saskaņā ar Konvencijas 2. pantā minēto vispārīgo principu ⁵³.

⁵¹ Tiesa, Lieta C-295/95 *Farrell v Long* [1997], ECR, I-1683. lpp.

⁵² COM(97) 609 galīgā redakcija, 5. panta 2. punkts.

⁵³ Tiesa, Lieta C-433/01 *Blijdenstein* [2004], ECR, I-981.lpp., 31. un 34. punkts.

56. Jauns noteikums ir ietverts c) apakšpunktā attiecībā uz lietām, kas attiecas uz uzturēšanu un kas ir saistītas ar tiesvedību vecāku atbildības lietās; saskaņā ar šo apakšpunktu jurisdikcija ir tiesai, kuras jurisdikcijā saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem ir izskatīt lietas par vecāku atbildību, ja vien šīs jurisdikcijas pamatā nav vienīgi vienas iesaistītās puses pilsonība. Tomēr jāatzīmē, ka tas nekādi negroza noteikumu 5. panta 2. punktā tā pašreizējā redakcijā 1988. gada Konvencijā un Briseles I regulā ⁵⁴. Attiecīgi, c) apakšpunkta mērķis ir vienīgi nodrošināt Eiropas Kopienas tiesību aktu un Lugāno konvencijas atbilstību. Konkrētāk, Briseles II*bis* regulas (Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris)) ⁵⁵ 11. apsvērumā precizēts, kāda loma ir noteikumiem par jurisdikciju uzturēšanas prasību lietās, ja uzturēšanas prasības ir pakārtotas tiesvedībai par vecāku atbildību – tajā noteikts, ka jurisdikcija šādām prasībām būtu jānosaka, pamatojoties uz Briseles I regulas 5. panta 2. punktu. Lai izskaustu jebkādas šaubas attiecībā uz Lugāno konvenciju, bija attiecīgi lietderīgi iekļaut noteikumu, lai šo jautājumu precizētu.

⁵⁴ Jāpatur prātā, ka 5. panta 2. punktu aizstās ar Regulu Nr. 4/2009 par uzturēšanas saistībām; sk. 19. punktu.

⁵⁵ Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu, OV L 338, 23.12.2003.

4. Neatļauta darbība un kvazidelikts (5. panta 3. punkts)

57. Lietās, kas attiecas uz "neatļautu darbību vai kvazideliktu", jurisdikcija, kas ir "tās valsts tiesā, kur iestājies... notikums, kas rada kaitējumu", kā noteikts 1988. gada Konvencijas 5. panta 3. punktā (un iepriekš – Briseles konvencijā), ir izraisījusi plašu Tiesas judikatūru, kas daļēji saistāma arī ar *Jenard* ziņojumu, kurā bija vien noteikts – ekspertu komiteja, kurā *Jenard* bija referents, "neuzskatīja, ka būtu jānorāda, kur iestājies kaitējumu vai miesas bojājumu izraisījušais notikums, vai arī tā ir vieta, kurā cieta kaitējumu vai miesas bojājumus". Komiteja labāk izvēlējās formulu, kura jau ir pieņemta vairākās tiesību sistēmās⁵⁶, atstājot atklātu nozīmi, ko šim formulējumam piedēvē. Šo jautājumu skatīja Tiesa un nolēma, ka 5. panta 3. punkta formulējums jāinterpretē tādējādi, ka ar to ir apzīmēta gan vieta, kurā nodarīts kaitējums, gan arī tā notikuma vieta, kurā iestājies kaitējumu izraisījušais notikums, un ka prasību pret atbildētāju var iesniegt katrā no vietām pēc prasītāja izvēles⁵⁷.

Šajā interpretējumā nav pieņemts viens no daudzajiem dažādajiem risinājumiem, kuri pieņemti valstu tiesību aktos un saskaņā ar kuriem, nosakot, kādu vietu uzskata par "attālināti" notikušu nelikumīgu nodarījumu vietu, dažkārt par pamatu ņem pašu nodarījuma vietu, bet dažkārt – vietu, kur iestājušies rezultāti; tādējādi ar to paplašina labvēlīgākās tiesas izvēles iespējamību. Tomēr būtu jāatzīmē – atsaucoties vienīgi uz nodarījuma vietu, daudzos gadījumos šai īpašajai jurisdikcijai attiecībā uz neatļautas darbības vietu vairs nebūtu nekādas nozīmes, jo nodarījuma vieta bieži vien sakrīt ar atbildētāja domicila vietu, kurš atbildīgs par šo neatļauto darbību, savukārt atsauce vienīgi uz vietu, kurā ir iestājies kaitējums, daudzos gadījumos nebūtu nekādi novērsusi juridisko darbību sadrumstalotību.

⁵⁶ *Jenard* ziņojums, 26. lpp.

⁵⁷ Tiesa, Lieta 21/76, *Bier* [1976], ECR, 1735. lpp.

58. Komisija ierosināja 5. panta 3. punktā apstiprināt Tiesas judikatūru, tā formulējumā atsaucoties gan uz vietu, "kurā noticis notikums, kurš izraisījis nodarīto kaitējumu", gan uz vietu, "kurā ir ciests kaitējums vai tā daļa" ⁵⁸. *Ad hoc* darba grupa nepieņēma šo priekšlikumu; tā uzskatīja, ka nav vajadzīgs tiesību aktā apstiprināt skaidru un neapstrīdētu judikatūru un ka tas pat var būt kaitīgi, jo izmantotais formulējums, iekļauts tiesību akta tekstā, varētu izraisīt jaunu interpretāciju. Turklāt, ja skatās no tādas vietas skatupunkta, kurā ir noticis kaitējums, priekšlikumam piešķirt jurisdikciju tiesām vietā, "kurā ir ciests kaitējums vai tā daļa", ir vairāki trūkumi. Ar to tiesību aktā nav iekļauts skaidrojums, ko Tiesa sniegusi spriedumos pēc sākotnējā sprieduma. Minētajos spriedumos Tiesa noteikusi – kaitējuma vieta ir vieta, kurā notikums, kurš izraisījis kaitējumu un kurš izraisa atbildību par neatļautu darbību vai kvazideliktu, ir tieši izraisījis kaitnieciskas sekas personai, kura ir tieši cietusi no minētā notikuma ⁵⁹, un nav vieta, par kuru cietusī persona apgalvo, ka ir noticis finansiāls kaitējums pēc sākotnējā kaitējuma, kas tai ir nodarīts citā Līgumslēdzējā valstī; attiecīgi, to nevar interpretēt paplašināti tā, lai ietvertu ikvienu vietu, kurā var izjust negatīvas tāda fakta sekas, kas ir izraisījis kaitējumu, kurš faktiski ir iestājies citā vietā ⁶⁰. Kodificējot daļu no Tiesas judikatūras, tomēr ne tās jaunāko attīstību, varētu rasties šaubas par likumdevēja nodomiem attiecībā uz noteikuma darbības jomu.

⁵⁸ COM(97) 609 galīgā redakcija.

⁵⁹ Tiesa, Lieta C-220/88 *Dumez* [1990], ECR, I-49.lpp.

⁶⁰ Tiesa, Lieta C-364/93 *Marinari* [1995], ECR, I-2719.lpp., 21. punkts; Case C-168/02 *Kronhofer* [2004], Krājums, I-6009. lpp., 19.–21. punkts.

59. Turklāt, ja jurisdikcija tiktu nodota tās vietas tiesai, "kurā ir ciests kaitējums vai tā daļa", tas nozīmētu – ja kaitējums nodarīts vairākās valstīs, prasītājs varētu iesniegt prasību par pilnu kaitējumu katrā no šīm valstīm, kas savukārt ir pretrunā Tiesas judikatūrai, – lietā par laikraksta apmelojumu Tiesa atrisināja tā paša akta izraisīto kaitējuma daudzveidības problēmu, piešķirot katras tādas valsts tiesām, kurā ir ciests kaitējums, jurisdikciju atrisināt kaitējumu, kas ir ciests minētajā valstī; jurisdikcija iztiesāt lietu par nodarīto kaitējumu pilnībā ir vienīgi atbildētāja domicila vietas tiesām ⁶¹.

Tiesas piedāvātie risinājumi liek prasītājiem, kuri cieš kaitējumu vairākās valstīs, celt vairākas prasības un, ņemot vērā atšķirīgos piemērojamos tiesību aktus, tas var izraisīt pretrunīgus spriedumus attiecībā uz vienu un to pašu izraisīto aktu ⁶². No otras puses, ja jurisdikciju par visu nodarīto kaitējumu piešķirtu tiesai, kuras teritorijā ir ciesta kaitējuma daļa, tas palielinātu labvēlīgākās tiesas izvēles iespējamību un būtu pārāk labvēlīgi attiecībā pret prasītāju. *Ad hoc* darba grupa izskatīja alternatīvu priekšlikumu – piešķirt jurisdikciju tās valsts tiesai, kurā ir notikusi lielākā vai noteicošā daļa no ciestā kaitējuma. Tomēr šo risinājumu arī noraidīja, ņemot vērā risku, ka šāda veida pārbaude varētu izraisīt biežus strīdus par kaitējuma lielākās vai noteicošās daļas noteikšanu un pusēm un tiesai būs jārisina jautājumi saistībā ar lietas būtību vēl stadijā, kad nosaka jurisdikciju.

60. *Ad hoc* darba grupa, nolēmusi negrozīt 5. panta 3. punktu atbilstīgi Kopienas priekšlikumam, ilgi izskatīja iespēj precizēt noteikuma darbības jomu, tā lai to varētu piemērot ne vien prasībām par jau nodarītiem miesas bojājumiem (kā to varētu secināt no 1988. gada Konvencijas burtiska interpretējuma), bet arī prasībām par miesas bojājumu draudiem nākotnē.

Ad hoc darba grupa it īpaši domāja par lietām, kurās publisku vai privātu patērētāju aizsardzības organizāciju iesniegtas prasības rezultātā pieņem izpildrakstu, ar kuru aizsargā patērētāju kolektīvas intereses, jo šāda darbība attiektos uz uzvedību, kura varētu nodarīt kaitējumu, un tā tiktu izslēgta no 5. panta 3. punkta objektīvās darbības jomas.

⁶¹ Tiesa, Lieta C-68/93 *Shevill* [1995], ECR, I-415.lpp., 33. punkts.

⁶² Daļējs risinājums ir noteikts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 864/2007 (2008. gada 17. jūnijs), par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (Roma II) (OV L 199, 31.7.2007.).

Šādas prasības ir plaši izplatītas Skandināvijas valstīs un it īpaši Zviedrijas tiesību aktos, un pret tām ir vajadzīga vienlīdzīga attieksme jurisdikcijas un spriedumu izpildes ziņā, lai uzņēmumi, kuri iesaistījušies krāpnieciskās darbībās, no kurām cieš patērētāji Kopienas dalībvalstīs, – piemēram, maldinošas tirdzniecības darbības vai negodīgi noteikumi standartlīgumos – nevarētu izvairīties no prasībām vai aizsardzības pasākuma, ja viņu uzņēmums atrodas citā valstī, nevis valstī, kurā tie faktiski darbojas.

Ad hoc darba grupa atzīmēja, ka uz šādu situāciju attiecas 31. pants, saskaņā ar kuru var iesniegt tiesai pieteikumu provizoriskiem vai aizsardzības pasākumiem atbilstīgi valsts tiesību aktiem, jo šo noteikumu piemēro arī tad, ja pasākumi praksē ir galīgi ⁶³. Tā arī ņēma vērā patērētāju aizsardzību Kopienas direktīvās, piemēram, Direktīvā 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos, kuras 7. panta 1. un 2. punktā noteikts dalībvalstu pienākums nodrošināt, ka pastāv adekvāti un efektīvi līdzekļi, lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu ar patērētājiem noslēgtos līgumos, kā arī precizēts, ka minētajos līdzekļos jāietver noteikumi, saskaņā ar kuriem personas vai iestādes, kurām atbilstoši valsts tiesībām ir likumīgas intereses patērētāju aizsardzībā, var saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem iesniegt prasību tiesā vai kompetentās pārvaldes iestādēs, lai panāktu lēmumu par to, vai līguma noteikumi, kas sastādīti vispārējai izmantošanai, ir negodīgi, un lai minētās personas vai iestādes varētu piemērot atbilstošus un efektīvus līdzekļus šo noteikumu ilgstošas izmantošanas novēršanai ⁶⁴, vai Direktīvā 98/27/EK par aizliegumiem saistībā ar patērētāju interešu aizsardzību, kuras 2. pantā noteikts dalībvalstu pienākums noteikt tiesas vai administratīvas iestādes, kas ir kompetentas pieprasīt izbeigt vai aizliegt vairāku pielikumā uzskaitītu patērētāju tiesības aizsargājošu direktīvu jebkādos pārkāpumus, un, attiecīgā gadījumā, noteikt pasākumus, piemēram, kā lēmuma publicēšana un/vai korektīva paziņojuma publicēšana nolūkā novērst pārkāpuma seku turpināšanos, kā arī noteikt soda maksājumu, lai nodrošinātu lēmumu ievērošanu ⁶⁵.

⁶³ Šā uzskata saistībā skatīt arī *Schlosser* ziņojumu, 134. punkts.

⁶⁴ Padomes Direktīva 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) (OV L 95, 21.4.1993.).

⁶⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 1998/27/EK (1998. gada 11. maijs) (OV L 166, 11.6.1998.).

61. Lai arī bija iespējams izmantot šos dažādos tiesību aktus, *ad hoc* darba grupa ņēma vērā arī to, ka minētajās direktīvās nav ietverti noteikumi par jurisdikciju un ka to piemērošana dažādās dalībvalstīs, iespējams, nav vienāda, ka, iespējams, varētu rasties šaubas par to, vai ir ietvertas konkrētas pārtraukšanas prasības atbilstīgi valsts tiesību aktiem un, visbeidzot, to, ka šādas prasības var iesniegt lietās, kas nav par patērētāju aizsardzību, piemēram, ja prasītājs mēģina novērst prasītāja intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumus no atbildētāja puses; šo apsvērumu rezultātā *ad hoc* darba grupa iekļāva 5. panta 3. punktā īpašu noteikumu, kurā jurisdikcija ir piešķirta tās vietas tiesām, kurā noticis kaitējumu izraisījušais nodarījums, arī attiecībā uz nākotnes kaitējuma draudiem.

Grozījums ir iecerēts, lai precizētu tiesību akta darbības jomu, nevis grozītu tā būtību, jo tas, ka ir iekļautas prasības par pārtraukšanu, nepārprotami izrietēja arī, interpretējot iepriekšējo formulējumu ⁶⁶. Šajā ziņā būtu jāatceras, ka pamatojums kaitējumu izraisījušā notikuma vietas tiesas jurisdikcijai ir, ka minētā tiesa parasti vislabāk var atrisināt šādu lietu, ņemot vērā, ka tā ir tuvu strīdam un tai ir viegli iesniegt pierādījumus, un arī to, ka šis pamatojums attiecas ne vien uz prasībām par jau nodarīta kaitējuma atlīdzību, bet arī uz prasībām, kuru mērķis ir novērst kaitējuma nodarīšanu. Tiesa vēlāk pieņēma šo uzskatu attiecībā uz Briseles konvenciju, lai gan tā daļēji vadījās pēc grozījuma Briseles I regulas 5. panta 3. punktā, kura ir formulēts tāpat kā noteikumus, kuru pašlaik iekļāva Lugāno konvencijā ⁶⁷.

⁶⁶ Kā *Schlosser* ziņojumā, 134. punkts.

⁶⁷ Tiesa, Lieta C-167/00 *Henkel* [2002], ECR, I-8111. lpp., 49.–50. punkts.

62. Noteikums par jurisdikcijas piešķiršanu attiecībā uz notikumiem, kas var radīt kaitējumu nākotnē, nozīmē, ka to reglamentē Tiesas secinājumi, kuros prasītājam ir ļauts celt prasību vai nu vietā, kurā ir jānovērš kaitējumu izraisošā darbība, vai vietā, kurā jānovērš kaitējošais notikums kā tāds. Vietas noteikšana, kurā "var iestāties" kaitējums, parasti ir ar faktiem saistīts jautājums un tādējādi tas jāizskata tiesai, kura izskata lietu. Tomēr Tiesas skatījumā tai ir jābūt vietai, kurā ir tūlītēja kaitējuma draudi, nevis vietai, kurā var iestāties netiešs finansiāls kaitējums. Tas, vai draudu dēļ ir pamatoti izdot izpildrakstu, ir atkarīgs no tās valsts tiesību aktiem, kurā tiecas panākt izpildrakstu; ar šo noteikumi reglamentē vienīgi jurisdikciju un nenosaka, kādus izpildrakstus var izdot, attiecīgi, to būtība un saturs, to izdošanas nosacījumi un personas, kuras ir tiesīgas tos pieteikt, jānosaka atbilstīgi tās tiesas tiesību aktiem, kurā ir iesniegta lieta, vai atbilstīgi Kopienas noteikumiem, kuru mērķis ir saskaņot atbilstīgus valstu tiesību aktus.

63. Kā minēts iepriekš, šeit izskatāmā īpašā jurisdikcija izpildrakstu izdošanai attiecas vienīgi uz prasībām par uzvedību, kas var izraisīt kaitējumu, kurš nav līgumsaistību pārkāpums; līgumsaistību pārkāpuma gadījumā prasību par aizsardzības pasākumu kā alternatīvu atbildētāja tiesai var iesniegt līguma vietas tiesā, kā noteikts 5. panta 1. punktā. Jāatceras, ka jēdziens "neatļauta darbība vai kvazidelikts", tāpat kā jēdziens "lietas, kas attiecas uz līgumiem", jāinterpretē neatkarīgi, galvenokārt vadoties pēc Konvencijas sistēmas un darbības jomas, un tas nav jautājums, ko risina atbilstīgi valstu tiesību aktiem. Konkrētāk, Tiesa ir lēmusi, ka jēdziens "lietas, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu" attiecināms uz visāda veida prasībām, kurās cenšas noteikt atbildētāja atbildību un kas nav saistīta ar līgumu, kurā viena puse ir brīvi uzņēmusies saistības pret citu pusi ⁶⁸.

⁶⁸ Tiesa, Lieta C-334/00 *Tacconi* [2002], ECR, I-7357. lpp., 21.–23. punkts, attiecībā uz Briseles konvenciju lietā par pirmslīguma atbildību.

64. Jaunajā Konvencijā saglabāts noteikums, ar kuru jurisdikcija izskatīt prasības par kompensācijām vai zaudējumu atlīdzināšanu, kas kuras pamatā ir kriminālsodāmas darbības, ir piešķirta krimināltiesām. *Ad hoc* darba grupa apsprieda, vai šis noteikums būtu jā saglabā kā bijis vai būtu jāgroza vai pat jāsvītrot. To svītrotu ar priekšlikumu, ka krimināltiesas ir tiesīgas izskatīt civilprasības tikai tad, ja tās pašas vietas civiltiesas varētu izskatīt prasības, kas izriet no tā paša nodarījuma atbilstīgi Konvencijai. Darba grupa nolēma noteikumu saglabāt, ņemot vērā to, ka ir lietderīgi krimināltiesām piešķirt īpašu jurisdikciju, atbilstīgi kurai valstu tiesību akti ļautu iesniegt civilprasības saistībā ar krimināltiesvedību, kura ne visos gadījumos sakrīt ar jurisdikciju atbilstīgi neatļautas darbības vietai saskaņā ar 5. panta 3. punktu.

65. Priekšlikums grozīt 5. panta 4. punktu daļēji bija saistīts ar to, ka ir pārstrādāti citi noteikumi par civilprasību iesniegšanu attiecībā uz krimināltiesvedību 1988. gada Konvencijas 1. protokola II pantā, saskaņā ar kuriem personas, kuru domicils ir līgumslēdzējās valstīs un pret kurām ierosināta tiesvedība citas līgumslēdzējās valsts krimināltiesās, kuras pilsoņi viņi nav, par netīšām izdarītu nodarījumu var aizstāvēt advokāts neklātienē. Ja tiesa pieprasa šo personu personīgu klātbūtni un tās neierodas, kriminālprocesā taisītais spriedums attiecībā uz civilprasību citām valstīm, kurām ir saistoša Konvencija, nav jāatzīst⁶⁹. No vienas puses, bija ierosināts šo noteikumu paplašināt, attiecinot to uz tīšiem nodarījumiem, savukārt no otras puses, bija ierosināts to ierobežot, nosakot, ka gadījumā, ja krimināltiesa izskata arī civilprasību, atbildētājam ir tiesības civilprasībā tikt pārstāvētam neklātienē, un noteikumā neizklāsta šā noteikuma ietekmi uz sprieduma atzīšanu. Šos priekšlikumus noraidīja, daļēji – lai izvairītos no tā, ka civillietu un komercietu konvencija iejaucas valstu krimināltiesībās.

⁶⁹ *Jenard* ziņojums, 63. lpp.

66. Tāpēc protokola II pantu negrozīja ⁷⁰ un, ņemot vērā analogiskus noteikumus Briseles I regulā, to pārcēla uz Konvencijas tekstu, un tagad tas ir 61. pants. Tomēr jāpiezīmē, ka minēto lēmumu nepaplašināt noteikuma darbības jomu, attiecinot to arī uz tīšiem nodarījumiem, ir mīkstinājusi Tiesa, kura ir lēmusi, ka protokola II pantu nevar interpretēt tādējādi, ka tas liedz tiesai valstī, kurā tiecas panākt izpildi, attiecībā uz sabiedriskās kārtības klauzulu 34. panta 1. punktā ņemt vērā to, ka izcelsmes valsts tiesa, izskatot prasību par kompensāciju, kuras pamatā ir tīša kriminālsodāma darbība, attiecās atļaut atbildētāja aizstāvības pārstāvja piedalīšanos lietas izskatīšanā tāpēc, ka šī persona nav ieradies tiesā personiski ⁷¹. Tas nozīmē, ka noteikums pašreizējā 61. pantā, kurā nepārprotami atsaucas uz netīšiem nodarījumiem, attiecas arī uz tīšiem nodarījumiem, un ka ja nav izpildīti tā noteikumi, spriedumu atzīšanu var atteikt, pamatojoties uz to, ka tie ir pretrunā sabiedriskai kārtībai ⁷².

⁷⁰ Šī zemsvītras piezīme attiecas tikai uz ziņojuma itāliešu valodas redakciju. Tajā ir aprakstīts tikai redakcionāls grozījums itāliešu valodas redakcijā (formulējums "*violazione involontaria*" ir aizstāts ar formulējumu "*violazione non dolosa*").

⁷¹ Tiesa, Lieta C-7/98 *Krombach* [2000], ECR, I-1935. lpp., 44.–45. lpp.

⁷² Pretēji Tiesas secinājumiem agrākā spriedumā Lietā 157/80 *Rinkau* [1981], ECR, 1391. lpp., 12. punkts.

6. *Uzņēmēj sabiedrības filiāles (5. panta 5. punkts)*

67. Noteikums, ar ko reglamentē jurisdikciju strīdiem, kas izriet no filiāles, aģentūras vai citas struktūras darbības, nav nekādi grozīts. 5. panta 5. punkta īpašā un teritoriālā jurisdikcija piešķirta to atrašanās vietas tiesām, lai izvairītos no atsauces uz valsts tiesību aktiem. Attiecīgi, filiāles, aģentūras vai citas struktūras jēdziens ir neatkarīgs, kopīgs visām valstīm, kurām ir saistoša Konvencija, un tādējādi tas nodrošina juridisko noteiktību. Tiesa ir norādījusi, ka filiāles, aģentūras vai citas struktūras jēdziens norāda uz uzņēmējdarbības punktu, kas ir mātesstruktūras atzarojums, kuram ir vadība un kurš ir materiāli nodrošināts, lai risinātu lietišķas sarunas ar trešām pusēm, kuras savukārt zina, ka tās var izveidot tiesiskas attiecības ar mātesstruktūru ārzemēs, tieši ar nekontaktējoties ⁷³. Šīs iezīmes ir arī tad, ja uzņēmējdarbības punktu vada uzņēmēj sabiedrība, kura no valsts uzņēmējdarbības tiesību viedokļa nav atkarīga no mātesstruktūras, kurai ir tāds pats nosaukums un identa vadība un kura īsteno lietišķas sarunas un īsteno darbību kā mātesstruktūras atzars, jo jānodrošina, ka trešās puses var paļauties uz tādējādi radīto tēlu ⁷⁴. Trešo pušu aizsardzības labad šādā gadījumā vajadzīgs, lai šo tēlu uzskatītu par līdzvērtīgu tādas filiāles esamībai, kura nav juridiski neatkarīga.

Pamatojoties uz aprakstīto jēdzienu, tiesai ir jāpārbauda pierādījumi par to, ka tās izskatāmā lietā patiesi ir pakārtota struktūra.

⁷³ Tiesa, Lieta 33/78 *Somafer* pret *Saar-Ferngas* [1978], ECR, 2183. lpp.

⁷⁴ Tiesa, Lieta 218/86 *Schotte* pret *Parfums Rothschild* [1987], ECR, 4905. lpp., 17. punkts.

68. Strīdi, kas ir izejušie attiecībā uz filiālēm, aģentūrām un citām struktūrām, kuriem šajā pantā noteikta īpaša jurisdikcija, ar kuru var aizstāt parasto atbildētāja tiesas jurisdikciju, ir bijuši attiecībā uz līgumiskām un ārpuslīgumiskām tiesībām un saistībām saistībā ar struktūras pārvaldību (noma, attiecības ar personālu u.tml.), līgumiskām saistībām, kurās struktūra ir iesaistījusies mātesabiedrības vārdā un kuras jāpilda valstī, kurā atrodas darbības vieta, un ārpuslīgumiskām saistībām, kuras izriet no struktūras darbībām mātesstruktūras vārdā savā atrašanās vietā ⁷⁵.

Arī šajā gadījumā tiesai, kurā ir iesniegta lieta, jāpārbauda un jāklasificē attiecības, uz kurām atsaucas, ņemot vērā šeit aprakstīto jēdzienu par strīdu, kas izriet no filiāles, aģentūras vai citas struktūras darbības.

7. Vairāki atbildētāji un prasība par garantiju vai galvojumu (6. panta 1. un 2. punkts)

69. Attiecībā uz dažādām situācijām, kad, nosakot jurisdikciju, var balstīties uz saikni starp iesniegto prasību un citu prasību, attiecībā uz kuru jurisdikciju reglamentē Konvencija, uzskatīja, ka ir jāizskaidro gadījums, kad atbildētāji ir vairāki, kurā prasītājam ļauts celt prasību katras vietas tiesā, kurā ir kāda no atbildētājiem domicils, jo šā noteikuma faktisko darbības jomu uzskatīja par neskaidru. Tā kā Briseles konvencijas sākotnējā tekstā nebija nekādu norāžu, *Jenard* ziņojumā norādīja – jurisdikcija, kas izriet no kāda atbildētāja domicila, ir pieņemta tāpēc, ka tādējādi var izvairīties no savstarpēji pretrunīgu spriedumu taisīšanas līgumslēdzējās valstīs, un tā nav pamatota gadījumā, ja iesniegtā pieteikuma vienīgais mērķis ir atbrīvot atbildētāju no tās valsts tiesas jurisdikcijas, kurā ir atbildētāja domicils ⁷⁶.

⁷⁵ Tiesa, Lieta 33/78 *Somafer* pret *Saar-Ferngas* [1978], ECR, 2183. lpp.

⁷⁶ *Jenard* ziņojums, 26. lpp.

Tiesa ir lēmusi, ka saistībā ar 6. panta 1. punktu prasītāja prasībām ir jābūt saistītām tādējādi, ka gadījumā, ja tās skatīs atsevišķi, var pieņemt savstarpēji pretrunīgus spriedumus⁷⁷. *Ad hoc* darba grupa uzskatīja, ka ir vēlams kodificēt tiesu praksi šajā jautājumā un noteikt, kādām būtu jābūt attiecībām starp prasībām, lai jurisdikciju attiecībā uz visiem atbildētājiem nodotu tās valsts tiesai, kurā ir viena no atbildētājiem domicils. Jāatzīmē, ka pieņemtais saistības jēdziens atbilst 28. panta 3. punktā izmantotajam, lai gan minētā noteikuma priekšnoteikumi un mērķi ir citi – tā mērķis ir koordinēt to valstu jurisdikciju, kurām ir saistoša Konvencija, nevis noteikt tiesu vai tiesas vienā no minētajām valstīm, kurām ir jurisdikcija.

70. Pretēji Komisijas viedoklim⁷⁸ *ad hoc* darba grupa neuzskatīja, ka ir jākodificē otrais *Jenard* ziņojumā ietvertais princips, atbilstoši kuram jurisdikcija ir pamatota vienīgi tad, ja prasības vienīgais mērķis nav atbrīvot vienu no atbildētājam tās tiesas jurisdikcijas, kas būtu kompetenta viņa lietā. Tā uzskatīja, ka vajadzīgā prasību ciešā saistība un tas, ka prasība jāiesniedz tiesā tur, kur ir viena no atbildētājiem domicils⁷⁹, jau ir pietiekami, lai izvairītos no noteikuma ļaunprātīgas izmantošanas⁸⁰; tā uzskatīja citādi attiecībā uz prasībām par garantiju vai galvojumu vai citā tiesvedībā, kurā ir iesaistīta trešā persona, kas reglamentētas 6. panta 2. punkta, kurā uz šo principu nepārprotami atsaucās, lai liegtu iespēju iesūdzēt trešo pusi nepiemērotā tiesā. Jānorāda – gadījumā, ja atbildētāji ir vairāki, jurisdikcijas pamatā ir prasību cieša objektīva saistība, kas jāuzrāda prasītājam, savukārt gadījumā, kad prasība ir par garantiju vai galvojumu vai ir citā tiesvedībā, kurā ir iesaistīta trešā persona, šāda cieša saistība nav prasīta. Tās vietā ir pietiekami, ka "galvenā prasība un darbība par garantiju vai galvojumu ir saistīta"⁸¹ neatkarīgi no tā, kā ir pamatota tiesas jurisdikcija attiecībā uz galveno prasību, tālab ir vēlams iekļaut noteikumu, ar kuru aizsargā atbildētāja tiesības tikt iesūdzētam tiesā, kas būtu kompetenta viņa tiesvedības ietvaros, lai gan tas uzliek atbildētājam pienākumu pierādīt, ka viņam šāda iespēja ir liegta.

⁷⁷ Tiesa, Lieta 189/87 *Kalfelis* [1988], ECR, 5565. lpp., 12. punkts, Lieta C-98/06 *Freeport* [2007], ECR I-8319.

⁷⁸ COM(97) 609 galīgā redakcija, 6. pants.

⁷⁹ Tiesa, Lieta C-51/97 *Réunion européenne* [1998], ECR, I-6511. lpp.

⁸⁰ Šis apsvērumš nenožīmē, ka 6. panta 1. punktu var interpretēt tādējādi, ka tajā ļauts prasītājam iesniegt prasību pret vairākiem atbildētājiem tiesā, kuras jurisdikcijā ir viens no atbildētājiem, ja šādas darbības vienīgais mērķis ir atbrīvot pārējos atbildētājus no to tiesu jurisdikcijas, kuras būtu kompetentas skatīt viņu lietas – sk. Tiesas Lietu C-103/05 *Reisch Montage* [2006] I-6827, ECR, 32. punkts. Sk. arī Tiesas Lietu C-98/06 *Freeport* [2007] I-8319, *Krājums*, 54. punkts.

⁸¹ Tiesa, Lieta C-365/88 *Hagen* [1990], ECR, I-1845. lpp.

71. *Ad hoc* darba grupa arī neuzskatīja par vajadzīgu 6. panta 1. punktā iekļaut noteikumu, kura mērķis ir novērst iespēju tam, ka noteikumu piemēro atbildētājiem, kuri ar prasītāju ir vienojušies par tiesas izvēles klauzulu atbilstīgi Konvencijas 23. pantam. Komisija tālab bija izvirzījusi priekšlikumu, tomēr 23. pantā noteiktā ekskluzīvā jurisdikcija prevalē pār jebkuru citu Konvencijā noteiktu jurisdikciju, ievērojot vienīgi 23. panta 5. punktā norādītos noteikumus, attiecīgi, šeit nav iespējamās šaubas vai interpretācija un nav vajadzības atkārtot šo principu īpašā noteikumā, ar kuru piešķir jurisdikciju. Tas, ka ziņojumā šāda prevalēšana minēta vienīgi komentārā par 6. panta 2. punktu, neliecina par pretējo, jo minētais jurisdikcijas princips prevalē pār visiem pārējiem Konvencijas noteikumiem par jurisdikciju, izņemot noteikumus, kas uzskaitīti pašā 23. pantā. Protams, tas neattiecas uz tiesas izvēles klauzulu, kurai puses nevēlas piešķirt izņēmuma statusu (aprakstīta turpmāk saistībā ar 23. pantu).

72. Visbeidzot, jāpiezīmē, ka dažu valstu, kurām ir saistoša Konvencija, īpatnības saistībā ar prasībām par garantiju vai galvojumu, uz kurām attiecināja īpašu noteikumu, saskaņā ar kuru Briseles konvencijas 6. panta 2. punktu pasludina par nepiemērojamu (šis noteikums atkārtots 1988. gada Konvencijas 1. protokola V pantā), tādā pašā veidā risina arī jaunajā konvencijā, konkrētāk – 1. protokola II pantā. Minētajā pantā noteikts, ka uz 6. panta 2. punktā un 11. pantā paredzēto jurisdikciju nevar pilnībā atsaukties Konvencijas IX pielikumā uzskaitītajās valstīs, kurām ir saistoša Konvencija (Vācijā, Austrijā, Ungārijā un Šveicē ⁸²), savukārt pret personām, kuru domicils ir citā valstī, kurai ir saistoša Konvencija, var iesniegt prasību minēto valstu tiesās saskaņā ar tās noteikumiem attiecībā uz tiesvedību, kurā ir iesaistīta trešā persona. Tikmēr nolēmumus, kuri pieņemti citās valstīs atbilstīgi 6. panta 2. punktam un 11. pantam, attiecīgajās valstīs izpildīs un atzīs atbilstīgi īpašam noteikumam Konvencijas III sadaļā (komentāri par šā īpašā noteikuma pamatojumu attiecībā uz dažām valstīm ietverti *Jenard* ziņojumā, 27.–28. lpp.; *Schlosser* ziņojumā, 135. punkts; un *Jenard-Möller* ziņojumā, 105. punkts) ⁸³. 1. protokola II pantā ir iekļauts jauns punkts (2. punkts), kurā noteikts – Konvenciju ratificējot, Eiropas Kopiena var iesniegt deklarāciju, ka dažās dalībvalstīs nevar atsaukties uz 6. panta 2. punktā un 11. pantā minētajām prasībām, un tādā gadījumā ir jāsniedz informācija par piemērojamajām normām ⁸⁴. Tas, ka 6. panta 2. punktu un 11. pantu nepiemēro Vācijā, Austrijā un Ungārijā, ir atzīts arī Briseles I regulā (65. pants).

⁸² Atbilstīgi Ratifikācijas akta projektam, ko Šveices Federālā Padome apstiprinājusi 2009. gada 18. februārī (BB1 2009 1777, FF 2009 1497; FF 2009 1435), Šveice atsauks savu deklarāciju attiecībā uz 1. protokola II pantu no Konvencijas spēkā stāšanās brīža.

⁸³ Noteikums attiecas uz Vāciju, Austriju, Ungāriju un Šveici.

⁸⁴ EK Padomes Lēmumā par jaunās Lugāno konvencijas noslēgšanu, kas pieņemts 2008. gada 27. novembrī (OV L 147, 10.6.2009), nolems, ka Kopiena nāks klajā ar deklarāciju atbilstīgi Konvencijas 1. protokola II panta 2. punktam, saskaņā ar kuru 6. panta 2. punktā un 11. pantā noteiktās procedūras papildus Konvencijas IX pielikumā minētajām valstīm nepiemēro arī Igaunijā, Latvijā, Lietuvā, Polijā un Slovēnijā.

3. Aizsargājoša jurisdikcija

1. Apdrošināšana (8.–14. pants)

73. Lietās attiecībā uz apdrošināšanu Konvencijā saglabāta neatkarīga un pilnīga sistēma, izņemot atsauci uz 4. pantu un 5. panta 5. punktu; 9. panta 2. punktā ir piešķirta plašāka darbības joma filiāles, aģentūras vai citas struktūras tiesai, sakarā ar ko jurisdikciju iespējams noteikt, vadoties pēc filiāles, aģentūras vai citas struktūras vietas, pat ja apdrošinātājam domicils nav valstī, kurai ir saistoša Konvencija. Lai aizsargātu vājāko pusi jebkurās apdrošināšanas attiecībās, Konvencijā saglabāta iepriekšējā struktūra, kurā ir nošķirts, no vienas puses, apdrošinātāja statuss un, no otras puses – apdrošinājuma ņēmēja, apdrošinātā vai apdrošināšanas atlīdzības saņēmēja statuss, kā arī ir noteikti dažādi kritēriji jurisdikcijas noteikšanai atkarībā no tā, kurai no pusēm ir prasītāja un kurai – atbildētāja statuss (sk. *Jenard* ziņojumu, 30.–33. lpp, un *Schlosser* ziņojumu, 136.–152. punkts).

74. Saskaņā ar 1988. gada Konvenciju pret apdrošinātāju prasību var iesniegt ne vien domicila valstī – un konkrētos gadījumos citās tiesās –, bet arī apdrošinājuma ņēmēja domicila valstīs, ja prasību iesniedz apdrošinājuma ņēmējs; savukārt apdrošinātājs var iesniegt prasību pret apdrošinājuma ņēmēju, apdrošināto vai apdrošināšanas atlīdzības saņēmēju vienīgi viņu domicila valstī. Ar šo noteikumu par jurisdikciju apdrošinājuma ņēmējam bija piešķirts īpašs statuss, ar to apdrošinājuma ņēmējs bija labāk aizsargāts nekā apdrošinātais vai apdrošināšanas atlīdzības saņēmējs – piemēram, tos var iesūdzēt tiesā vienīgi tās valsts tiesā, kurā ir to domicils, tomēr prasītāju statusā tie nevar iesūdzēt apdrošinātāju paši sava domicila valsts tiesā, jo šīs tiesības ir piešķirtas vienīgi apdrošinājuma ņēmējam. *Jenard* ziņojumā bija paskaidrots, ka šā nošķiruma pamatā ir apsvērums, ka vienīgi apdrošinājuma ņēmējs ir lietīšķās attiecībās ar apdrošinātāju un ka "nebūtu saprātīgi pieņemt, ka apdrošinātājs stāsies apdrošinātā vai apdrošināšanas atlīdzības saņēmēja tiesas priekšā, jo tas, iespējams, nezinās, kur tieši ir to domicils laikā, kad iestājas fakts, kas ir prasības pamatā." ⁸⁵

⁸⁵ *Jenard* ziņojums, 31. lpp., kurā piebilsts, ka jurisdikciju nosaka pēc apdrošinājuma ņēmēja domicila laikā, kad sāka tiesvedība.

Ad hoc darba grupa atzina, ka šis arguments vairs neatspoguļo apdrošināšanas nozares vajadzības, jo tā iepriekšējos gadu desmitos ir attīstījusies – pastiprinājusies konkurence, radušās jauni apdrošināšanas veidi un vispirmām kārtām līdz ar Kopienas vienotā tirgus direktīvu pieņemšanu panākta lielāka tiesību aktu saskaņotība –, līdz ar to apdrošinātājam ir vieglāk ierasties citas vienotā tirgus valsts tiesā. No otras puses, lai gan Eiropas sadarbība tieslietās ir izvēršusies, privātpersonai vēl arvien ir ļoti apgrūtināši vērsties tiesā pret uzņēmējdarbību citā valstī – uzņēmējdarbības domicila valsts tiesās. Šo apsvērumu dēļ iepriekš aprakstītais nošķīrums ir likvidēts un apdrošinātais un apdrošināšanas atlīdzības saņēmējs ir iekļauti 9. panta 1. punkta b) apakšpunktā līdz ar apdrošinājuma ņēmēju, tādējādi to tiesības ir pielīdzinātas ⁸⁶.

75. Papildus tam, ka apdrošinājuma ņēmējs, apdrošinātais un apdrošināšanas atlīdzības saņēmējs var iesūdzēt tiesā apdrošinātāju sava paša domicila tiesās, tos aizsargā arī vispārīgais princips, saskaņā ar kuru pusēm ļauts atkāpties no Konvencijas jurisdikcijas noteikumiem, izņemot izņēmuma jurisdikcijas gadījumā. 13. pantā noteikts, ka vienošanos par jurisdikciju var panākt vienīgi konkrētās un ierobežotās situācijās, proti, ja apdrošināšanas līgums attiecas uz vienu vai vairākiem 14. pantā uzskaitītiem riskiem, kuri pārsvarā ir saistīti ar preču un pasažieru pārvadājumiem pa jūru, aviopārvadājumiem un kombinētiem pārvadājumiem. Šis ierobežojums par tiesas izvēles klauzulām līgumos nodrošina augstu aizsardzības līmeni un attiecas uz apdrošināšanas līgumiem, kas noslēgti ne vien ar privātiem patērētājiem, bet arī ar uzņēmumiem un pašnodarbinātām personām. Tomēr bija šaubas, vai šāda plaša aizsardzība ir pamatota attiecībā uz tirdzniecības apdrošināšanas līgumiem.

⁸⁶ Sk. arī Tiesas Lietu C-463/06 *FBTO Schadeverzekeringen* [2007], *Krājums*, I-11321. lpp., 24. punkts.

Tāpēc *ad hoc* darba grupa izskatīja iespēju palielināt pušu brīvību, nošķirot apdrošināšanas līgumus, ko noslēguši patērētāji, un apdrošināšanas līgumus, kas noslēgti saistībā ar rūpniecības, tirdzniecības vai profesionālām darbībām, un pēdējos minētajos līgumos atļautu izvēlēties tiesu. Tomēr deva priekšroku variantam, ka līgumus, kuru pusēm var piešķirt lielāku brīvību, nosaka nevis pēc apdrošinājuma ņēmēja, bet gan vadoties pēc riskiem, uz kuriem līgums attiecas, pievienojot jaunus riskus tiem, kas jau bija uzskaitīti 1988. gada Konvencijas 12.A pantā. Ieguvums no šāda risinājuma ir tāds, ka netiek grozīta Konvencijas struktūra un iedaļa par apdrošināšanu ir nošķirta no iedaļas par patērētāju līgumiem. Turklāt tajā nav pieminēts apdrošinājuma ņēmējs, kurš ir patērētājs, attiecīgi, ar to arī turpmāk aizsargā ne vien patērētājus, bet arī individuālus uzņēmējus, mazus un vidējus uzņēmumus un pašnodarbinātas personas, kurām ir vajadzīga tāda pati aizsardzība apdrošināšanas lietās kā patērētājiem, lai gan tie veic rūpniecības, tirdzniecības vai profesionālu darbību.

76. Tādējādi, izmantojot kumulatīvu pieeju, 14. pantā uzskaitītie riski (uz kuriem ir atsauce 13. panta 5. punktā) ir palikuši nemainīgi un jaunajā Konvencijā tiem ir pievienoti "visi lielle riski". Tādu risku noteikšanai izmantotais formulējums, kuru dēļ, ja tie ir iekļauti apdrošināšanas līgumā, pusēm ir jāatskaitās no iedaļas citādi obligātajiem noteikumiem, ir atšķirīga no formulējuma atbilstīgajā Briseles I regulas 14. panta 5. punktā. Briseles I regulā minēti lielle riski, "kas noteikti Padomes Direktīvā 73/239/EEK, kurā grozījumi izdarīti ar Padomes Direktīvu 88/357/EEK un 90/618/EEK, jo tajos ir iespējami grozījumi", un tādējādi tajā ir atsauce uz Kopienas tiesību aktiem, kuri ir spēkā pašlaik vai būs spēkā nākotnē. Formulējums ir atšķirīgs, jo nebūtu piemēroti atsaukties uz konkrētiem Kopienas noteikumiem Konvencijā, kuras puses ir valstis, kas nav Eiropas Kopienas dalībvalstis. Tomēr faktiski vispārēja atsauce uz "lielle riskiem" Konvencijas 14. panta 5. punktā jāinterpretē kā atsauce uz tiem pašiem riskiem, kas minēti norādītajās direktīvās.

Šie lieli riski ir noteikti Direktīvas 1988/357/EEK ⁸⁷ 5. pantā, kurā ir atsauce uz Direktīvas 73/239/EEK ⁸⁸ pielikuma A punktu un, konkrētāk, uz riskiem, kas klasificēti saskaņā ar 4. līdz 7. nozari (dzelzceļa ritošā sastāva, gaisa transporta, jūras, ezeru un upju kuģu un kanālu liellaivu bojājumi vai zaudējums, kā arī tranzītpreču vai bagāžas bojājumi vai zaudējums, neatkarīgi no transporta veida) un saskaņā ar 11. un 12. nozari (atbildība attiecībā uz gaisa transportu un attiecībā uz jūras, ezeru un upju kuģiem, kā arī kanālu liellaivām, tostarp pārvadātāju atbildība); riskiem, kas klasificēti saskaņā ar 14. un 15. nozari (kredīts un galvojums), ja apdrošinājuma ņēmējs ir profesionāli nodarbināts rūpniecībā vai tirdzniecībā vai ir brīvās profesijas pārstāvis un ja riski attiecas uz šādu darbību; kā arī riskiem, kas klasificēti saskaņā ar 8. un 9. nozari (ugunsgrēki un dabas parādības un citi īpašuma bojājumi un tā zaudējums), 13. nozari (vispārēja atbildība) un 16. nozari (dažādi finansiāli zaudējumi), ja apdrošinājuma ņēmējs pārsniedz robežas vismaz divos no trim kritērijiem saistībā ar kopējo bilanci, tīro apgrozījumu un vidējo darbinieku skaitu finanšu gada laikā.

Attiecīgi, par "lieliem riskiem" uzskata galvenokārt tos pielikuma A punktā klasificētos riskus, kuru apdrošinājuma ņēmējs ir konkrēta lieluma uzņēmums vai kurš jebkurā gadījumā ir iesaistīts rūpniecības, tirdzniecības vai profesionālā darbībā, un nav iekļauti riski tādās nozarēs kā nelaimes gadījumi, slimības, mehāniskie transportlīdzekļi un tiesvedības izdevumi, kuru apdrošinājuma ņēmējs prasti ir privātpersonas statusā. Attiecīgi Konvencijā ir noteikta, lai arī ne tik nepārprotami kā Briseles I regulā, saikne starp jurisdikciju un pakalpojumu sniegšanas brīvību uzņēmumiem un apdrošināšanas nozarēm, kas nav dzīvības apdrošināšana un kas ir iekļautas Pirmajā direktīvā, arī tajās valstīs, kurām ir saistoša Konvencija un kuras nav Eiropas Kopienas dalībvalstis.

⁸⁷ Padomes Otrā Direktīva 88/357/EEK (1988. gada 22. jūnijs) par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz tiešo apdrošināšanu, kas nav dzīvības apdrošināšana, par noteikumiem pakalpojumu sniegšanas brīvības efektīvākai izmantošanai un par grozījumiem Direktīvā 73/239/EEK (OV L 172, 4.7.1988.).

⁸⁸ Padomes Pirmā direktīva 73/239/EEK (1973. gada 24. jūlijs) par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz uzņēmējdarbības sākšanu un veikšanu tiešās apdrošināšanas nozarē, kas nav dzīvības apdrošināšana (OV L 228, 16.8.1973.).

77. Kā ir jau norādīts, Briseles I regulā noteikti lielie riski, tieši atsaucoties uz Kopienas direktīvām, kurās iekļauti iespējamie turpmākie labojumi. Konvencijā šādas atsauces nav, taču 14. panta 5. punktā minētie "visi lielie riski" ir jāinterpretē, ņemot vērā spēkā esošos un nākotnē gaidāmos Kopienas noteikumus vismaz tiktāl, ciktāl ar Kopienas noteikumiem neveic radikālas izmaiņas pieejā, kādu izmanto lielo risku pārvaldībā. Šo viedokli apstiprina preambulā izklāstītais apsvērums, kurā norādīts, ka Konvencijas pamatā ir Briseles I regulā noteikto principu piemērošana arī līgumslēdzējām pusēm, kā arī 2. protokols, kurā cenšas panākt pēc iespējas vienādu Konvencijas un Briseles I regulas interpretāciju. Visas problēmas, kas var rasties no izmaiņām Kopienas noteikumos, ir jāizskata saistībā ar Pastāvīgo komiteju, kas izveidota saskaņā ar 2. protokolu (skatīt 203. punktu).

2. Patērētāju līgumi (15.–17. pants)

78. Jautājumos, kas saistīti ar patērētāju līgumiem, Konvencijā tādā pat veidā kā 1988. gada Konvencijā apstiprina iepriekšējos noteikumus par vājākās līgumslēdzējas puses aizsardzību, un tajā noteikta neatkarīga sistēma, neskarot 4. pantu un 5. panta 5. punktu. Ja patērētājs var iesūdzēt otru līgumslēdzēju pusi ne tikai tās dalībvalsts tiesā, kurā ir otras līgumslēdzējas puses domicils, bet arī tās valsts tiesā, kurā ir paša patērētāja domicils, tad otra līgumslēdzēja puse var celt prasību tikai tās dalībvalsts tiesā, kurai Konvencija uzliek līgumsaistības un kuras teritorijā ir patērētāja domicils (16. pants). Konvencijā atļauts vienoties par tiesas izvēli, taču to iespējams darīt tikai pēc tam, kad radies strīds starp pusēm, vai ja ļauj patērētājam ierosināt lietu citās tiesās, vai ja, vienojoties par tiesu, jurisdikcija tiek piešķirta tās valsts tiesām, kurā ir gan patērētāja, gan otras puses domicils vai pastāvīga mītnesvieta līguma slēgšanas laikā, ja šāda vienošanās nav pretrunā attiecīgās valsts tiesību aktiem (17. pants). Šos noteikumus tādēļ lūdzam skatīt iepriekšējos ziņojumos (*Jenard* ziņojums, 33.–34. lpp., *Schlosser* ziņojums, 159.–161. punkts).

79. Aizsardzības sistēma netiek mainīta, tomēr Konvencijā vēl vairāk paplašināta tajā ietilpstošo līgumu kategorija. 1998. gada Konvencijā, kurā pārņēma tajā laikā spēkā esošās Briseles konvencijas formulējumu, bija paredzēts, ka konvencijā nodrošinātajā aizsardzībā ietvēra preču tirdzniecību ar nomaksu pa daļām, aizdevumu, kas atmaksājams pa daļām, vai visa cita veida kredītu, kas izsniegts, lai finansētu preču tirdzniecību, vai visus citus preču piegādes vai pakalpojumu sniegšanas līgumus, ja patērētājs valstī, kurā ir tā domicils, pirms līguma noslēgšanas ir saņēmis īpašu viņam adresētu aicinājumu vai ja tas darīts ar reklāmas starpniecību, un ja patērētājs minētajā valstī veicis visus vajadzīgos pasākumus, lai noslēgtu līgumu (13. panta 1. punkts). Ar šo pēdējo noteikuma daļu ievērojami paplašināja aizsardzības jomu salīdzinājumā ar, piemēram, sākotnējā Briseles konvencijā sniegto, kurā ietvēra tikai preču tirdzniecību ar nomaksu pa daļām un aizdevumus, kas atmaksājami pa daļām, tomēr tiesas neuzskatīja, ka tas ir pietiekami, lai garantētu atbilstīgu patērētāju aizsardzību līdztekus Kopienas direktīvās paredzētajai būtiskajai aizsardzībai. 1988. gada Konvencijā nav patērētāju līguma pušu definīcijas un jo īpaši tur nav otras līgumslēdzējas puses definīcijas, tajā nav ietverti visi patērētāju līgumi un formulējums nav pietiekami skaidrs, lai saprastu, ka tajā ir ietverti līgumi, kas noslēgti, izmantojot netradicionālus un jo īpaši digitālus formātus.

80. Attiecībā uz patērētāja definīciju Konvencijas 15. pantā pamatā atspoguļota 1988. gada Konvencijā minētā definīcija, saskaņā ar kuru patērētājs ir fiziska persona, kura noslēdz līgumu "mērķiem, kurus var uzskatīt par nesaistītiem ar viņa arodu vai profesiju". Tas atbilst definīcijai, kura ir izmantota citos Kopienas tiesību aktos ⁸⁹, jo īpaši Regulā par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I) ⁹⁰. Tomēr 1988. gada Konvencijā trūkst otras patērētāja līguma līgumslēdzējas puses definīcijas, tādēļ radušās šaubas, vai uz līgumu, ko abas līgumslēdzējas puses noslēgušas mērķiem, kas nav saistīti ar arodu vai profesiju, jāattiecinā īpaši patērētāju līgumu noteikumi vai vispārēji Konvencijas noteikumi. Būtu jāņem vērā, ka 15. līdz 17. pantā izklāstīto īpašo noteikumu piemērošana ir pieļaujama tikai tādos gadījumos, kad pušu pozīcijas nav līdzsvarotas un ir vajadzīgi pasākumi, lai šo problēmu samazinātu vai novērstu, aizsargājot vājāko pusi. Tas iespējams vienīgi tajā gadījumā, ja otra līgumslēdzēja puse veic komercdarbību vai profesionālu darbību. Tomēr, lai izvairītos no interpretācijas problēmām, 15. panta 1. punkta c) apakšpunktā, ko piemēro lielākai daļai patērētāju līgumu, ir skaidri minēts, ka to piemēro līgumiem, kurus patērētājs noslēdz ar "personu, kas veic komercdarbību vai profesionālo darbību". Šo precizējumu neuzskatīja par vajadzīgu īpašos gadījumos attiecībā uz līgumiem par preču tirdzniecību ar nomaksu pa daļām vai aizdevumiem, kas atmaksājami pa daļām, ja ir grūti iedomāties, ka tirgotājs vai aizdevējs veic darbības, kas nav saistītas ar viņa arodu vai profesiju.

⁸⁹ Jo īpaši 2. pants Padomes Direktīvā 85/577/EEK (1985. gada 20. decembris) par patērētāja aizsardzību attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām (OV L 372, 31.12.1985., 31. lpp.); un nedaudz citāds formulējums citās direktīvās par patērētājiem, piemēram, 2. pants Padomes Direktīvā 93/13/EK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV L 95, 21.4.1993.) un 2. pants Eiropas parlamenta un Padomes Direktīvā 97/7/EK (1997. gada 20. maijs) par patērētāju aizsardzību saistībā ar distances līgumiem (OV L 144, 4.6.1997.).

⁹⁰ Skatīt 6. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 593/2008 (2008. gada 17. jūnijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I) (OV L 177, 4.7.2008.). Skatīt arī 5. pantu 1980. gada 19. jūnija Romas konvencijā (OV C 334, 30.12.2005.).

81. Konvencijas 15. pantā ir arī ievērojami paplašināta patērētāju līgumu kategorija, uz kuru tā attiecas. Ja 1988. gada Konvencijas 13. panta 3. punktā minēts "jebkuru citu preču vai pakalpojumu piegādes līgums", jaunās konvencijas 15. panta 1. punkta c) apakšpunktā izmantots formulējums "visos citos gadījumos", atsaucoties uz līgumu, kas nav līgums par preču tirdzniecību ar nomaksu pa daļām vai par aizdevumu, kas atmaksājams pa daļām, kurš noslēgts ar personu, kas veic komercdarbību vai profesionālu darbību, ja līgums ietilpst šādu darbību jomā. Šāds plašs patērētāju līgumu jēdziens paplašina piedāvātās aizsardzības darbības jomu un vienkāršo ietverto līgumu noteikšanu atbilstīgi aizsardzībai, kas paredzēta Kopienas direktīvās par patērētāju aizsardzību. Tajā ietilpst visi līgumi, kas Kopienas direktīvās reglamentēti kā patērētāju līgumi, tostarp līgumi, kuros kreditors piešķir vai apsola piešķirt patērētājam kredītu atliktu maksājumu, aizdevuma vai cita līdzīga finanšu uzkrājuma formā, kā tas reglamentēts ar Direktīvu 87/102/EEK par patēriņa kredītu ⁹¹.

Vairs nav šaubu, ka jēdzienā iekļauti līgumi, saskaņā ar kuriem pērk tiesības uz laiku izmantot nekustamo īpašumu un uz kuriem attiecas Direktīva 94/47/EK ⁹²; citādi nebūtu skaidrs, ka šos līgumus varētu klasificēt kā patērētāju līgumus, nevis līgumus, lai iegādātos lietu tiesības uz nekustamo īpašumu, uz kuriem attiecas 22. panta 1. punkts, ņemot vērā atšķirības dažādos to valstu tiesību aktos, kurām Konvencija ir saistoša. Šo secinājumu ir apstiprinājusi Tiesa, kas ir atzinusi, ka līgumi par tiesībām uz laiku izmantot nekustamo īpašumu, uz kuriem attiecas Direktīva 94/47/EK, ir ietverti arī Direktīvā 85/577/EK, ja minētās direktīvas piemērošanas nosacījumus nevar īstenot citādi ⁹³, un ka Konvencijas interpretācijas nolūkā ir jāņem vērā minētā interpretācija, ņemot vērā saikni starp Konvenciju un Kopienas tiesisko kārtību ⁹⁴.

⁹¹ Padomes Direktīva 87/102/EEK (1986. gada 22. decembris) par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz patēriņa kredītu (OV L 42, 12.2.1987.), kas vēlāk aizstāta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2008/48/EC (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK (OV L 133, 22.5.2008.).

⁹² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 94/47/EK (1994. gada 26. oktobris) par pircēju aizsardzību attiecībā uz dažiem aspektiem līgumos, saskaņā ar kuriem pērk tiesības uz laiku izmantot nekustamo īpašumu (OV L 280, 29.10.1994.).

⁹³ Tiesa, Lieta C-423/97 *Travel Vac* [1999], ECR I-2195. lpp., 22. punkts.

⁹⁴ Tiesa, Lieta C-73/04, *Klein* [2005], ECR I-8667. lpp., 22. punkts un turpmākie punkti.

82. Konvencijas darbības joma ir piemērojama ar patērētāju līgumiem attiecībā uz saistību ar valsti, kurā ir patērētāja domicils. Tajā nav jauninājumu attiecībā uz preču tirdzniecību ar nomaksu pa daļām vai aizdevumiem, kas atmaksājami pa daļām, ja nav vajadzības tuvināt līgumu un valsti, kurā ir patērētāja domicils. Tomēr attiecībā uz citiem līgumiem aizsardzības attiecināšanu uz visiem patērētāju līgumiem un *forum actoris* piemērošanu, kas ar to saistīta, nevar attaisnot bez faktora, kas saistītu otru līgumslēdzēju pusi un valsti, kurā ir patērētāja domicils. 1988. gada Konvencijā bija prasīta konkrēta saistība attiecībā uz līgumiem par preču vai pakalpojumu piegādi – prasība par to, ka valstī, kurā ir patērētāja domicils, pirms līguma noslēgšanas jābūt īpašam patērētājam adresētam aicinājumam vai reklāmai, un prasība, ka patērētājam attiecīgajā valstī jāveic visi vajadzīgie pasākumi, lai noslēgtu līgumu, – tomēr *ad hoc* darba grupa uzskatīja, ka tas nav pietiekami un tas neatbilst esošajām patērētāju aizsardzības prasībām. Tādēļ jaunajā Konvencijā prasīts, lai tās personas komercdarbības un profesionālās darbības, ar kuru patērētājs noslēdz līgumu, tiktu veiktas valstī, kurā ir patērētāja domicils, vai lai tās būtu vērstas uz attiecīgo valsti vai vairākām valstīm, tostarp minēto valsti.

83. Jauno saikni ar valsti, kurā ir patērētāja domicils, var piemērot visu veidu līgumiem, un tā ir paredzēta jo īpaši tādēļ, lai piepildītu vajadzību sniegt aizsardzību, kas rodas saistībā ar elektronisku tirdzniecību⁹⁵. Tā nav atkarīga no vietas, kurā darbojas patērētājs, vai vietas, kurā līgums noslēgts, kas var būt valstīs, kurās nav patērētāja domicila; tajā nozīme piešķirta vienīgi otras līgumslēdzējas puses darbībām, kuras jāveic valstī, kurā ir patērētāja domicils, vai jābūt vērstām uz attiecīgo valsti, iespējams, ar elektroniskiem līdzekļiem. Ja tas, piemēram, skar darījumu internetā, fakts, ka patērētājs ir pasūtījis preces, neatrodies valstī, kurā ir viņa domicils, neliedz viņam saņemt Konvencijā paredzēto aizsardzību, ja pārdevēja darbības ir vērstas uz valsti, kurā ir patērētāja domicils, vai arī tā ir viena no valstīm, kurā pārdevējs veic darbības; arī minētajā gadījumā patērētājs saskaņā ar Konvencijas 16. pantu var celt prasību tiesā, kas atrodas valstī, kurā ir viņa domicils, neatkarīgi no tā, kur tika noslēgts līgums, un neatkarīgi no vietas, kurā tika izmantots elektroniski piegādāts pakalpojums.

Saikne pastāv tikai gadījumā, ja komercdarbības vai profesionālās darbības ir neapstrīdami vērstas uz valsti, kurā ir patērētāja domicils. Šai gadījumā nav būtiski, vai tīmekļa vietne ir aktīva vai pasīva. Kā ES Padome un ES Komisija ir paziņojusi par Briseles I regulas 15. pantu – "15. panta 1. punkta c) apakšpunkta piemērošanai nepietiek ar to, ka uzņēmums virza savas darbības uz dalībvalsti, kas ir patērētāja domicila valsts, vai uz vairākām valstīm, tostarp šo dalībvalsti; attiecībā uz tādām darbībām ir jānoslēdz arī līgums Šis noteikums saistīts ar vairākām tirdzniecības metodēm, tostarp distances līgumiem, kas noslēgti, izmantojot internetu. Šajā sakarā Padome un Komisija uzsver to, ka "ar to vien, ka interneta vietne ir pieejama, nepietiek, lai 15. pants būtu piemērojams, tomēr faktors būs tas, ka šajā interneta vietnē ir aicinājums noslēgt distances līgumu un ka šis distances līgums patiešām jebkādiem līdzekļiem ir noslēgts. Šajā sakarā tīmekļa vietnē izmantotā valoda vai valūta nav būtisks elements." ⁹⁶

⁹⁵ Kā definēts Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2000/31/EK (2000. gada 8. jūnijs) par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, jo īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū (Direktīva par elektronisko tirdzniecību) (OV L 178, 17.7.2000.), kuras 1. panta 4. punktā ir skaidri norādīts, ka tā "nerisina jautājumu par tiesu jurisdikciju", kas attiecīgi tiek piešķirta Briseles I regulai un paralēli Lugāno konvencijai.

⁹⁶ Padomes un Komisijas deklarācija ir pieejama Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla tīmekļa vietnē, konkrēti – http://ec.europa.eu/civiljustice/docs/Reg_44-2000_joint_statement_14139_en.pdf.

84. Ir vēl vairāk paplašināta jurisdikcijas noteikumu piemērošana, lai aizsargātu patērētājus, ietverot tajā pārvadājuma līgumus, kuri no tās bija izslēgti ar 1988. gada Konvenciju, jo uz tiem attiecināja vispārējus līgumu noteikumus. Pārvadājuma līgumu izslēgšana šķita nepamatota, ņemot vērā to, ka praksē noslēdz līgumus, kuros par kopīgu cenu tiek apvienota ceļošana un izmitināšana. Turpināt izslēgt pārvadājuma līgumus nozīmētu, ka dažādus jurisdikcijas noteikumus vajadzētu piemērot dažādiem kombinētiem pakalpojumiem, ietverot tos vienotā līgumā, kas ekonomikas aspektā nozīmē vienotu komercdarījumu. Šā iemesla dēļ 15. panta 3. punktā ierobežota tādu pārvadājumu līgumu izslēgšana no II sadaļas 4. iedaļas, kuros par kopēju cenu nav apvienota ceļošana un izmitināšana; tādēļ šis noteikums ir saistīts ar noteikumu par patērētāju līgumiem Konvencijā par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām ⁹⁷.

3. Atsevišķi darba līgumi (18.–21. pants)

85. Atsevišķi darba līgumi nebija iekļauti sākotnējā Briseles konvencijā un tādējādi uz tiem attiecās vispārēji noteikumi un 5. panta 1. punktā – viens konkrēts noteikums par līgumsaistībām, neierobežojot tiesas izvēli; uz tiem attiecināja īpašus noteikumus 1988. gada Konvencijā (5. panta 1. punkta otrā daļa un 17. panta 5. punkts); un tagad tos izskata saskaņā ar īpašiem noteikumiem II sadaļas 5. iedaļā – šī iedaļa izklāstīta pēc iedaļām par apdrošināšanu un patērētāju līgumiem, tādējādi pilnveidojot noteikumus par vājākās līgumslēdzējas puses aizsardzību. Jaunajā iedaļā, tāpat kā citās iedaļās, ievērota tā pati sistēma un piedāvāti tie paši risinājumi, dažos gadījumos atkāpjoties no 1988. gada Konvencijā paredzētajiem pasākumiem.

⁹⁷ 1980. gada 19. jūnija Konvencijas 5. panta 5. punkts; skatīt arī Romas I regulas 6. panta 3. punktu un 6. panta 4. punkta b) apakšpunktu.

86. Līdzīgi noteikumiem citās iedaļās 18. panta 1. punktā izklāstītie noteikumi apstiprina to, ka šajā iedaļā ietverti noteikumi par atsevišķu darba līgumu jurisdikciju ir patstāvīgi un visaptveroši, neskarot 4. pantu, ja atbildētāja domicils nav valstī, kurai saistoša Konvencija, un neskarot 5. panta 5. punktu par strīdiem saistībā ar filiāli, aģentūru vai citu struktūru. Līdzīgi kā 9. panta 2. punktā un 15. panta 2. punktā, 18. panta 2. punktā filiāles, aģentūras vai citas struktūras atrašanās valstī, kurai Konvencija ir saistoša, tiek uzskatīta par vienlīdzīgu jautājumiem saistībā ar to darbību darba devēja domicilā attiecīgajā valstī, pat ja darba devēja domicils ir valstī, kurai Konvencija nav saistoša.

87. Jurisdikcija tiesvedībā, kas saistīta ar darba devēju, kura domicils ir valstī, kurai Konvencija ir saistoša, ir paredzēta 19. pantā, kurā lielā mērā atspoguļots 1988. gada Konvencijas 5. panta 1. punkta otrajā daļā izklāstītais noteikums. Tas nozīmē, ka tiesvedību pret darba devēju var ierosināt ne tikai tās valsts tiesās, kurā ir viņa domicils, bet arī tiesā tajā vietā, kur darbinieks pastāvīgi veic darbu, vai tiesā tajā vietā, kurā viņš to veicis pēdējoreiz (2. punkta a) apakšpunkts). Pēdējā teikuma nebija 1988. gada Konvencijā, un tas pievienots, jo bieži tika novērots, ka darbinieks sāk tiesvedību pret darba devēju tikai pēc darba attiecību beigšanas vai pēc tam, kad darbinieks vairs nestrādā. Tāpat šādos gadījumos nebūtu atbilstīgi neļaut darbiniekam izvēlēties tiesu, kas atrodas viņa darba vietā. Tāpat jāņem vērā fakts, ka nodarbinātības vietā darbinieks gan darba attiecību laikā, gan pēc to beigšanas parasti var vērsties arodbiedrībā, kas var viņam palīdzēt aizstāvēt savas tiesības tiesā.

Ja darbinieks veic darbu vai pastāvīgi ir veicis darbu dažādās valstīs, var iesniegt prasību tiesā tajā vietā, kurā atrodas vai atradās uzņēmums, kas pieņēma darbinieku darbā (2. punkta b) apakšpunkts). Pieņemtais risinājums atbilst 1980. gada 19. jūnija Romas konvencijai par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām⁹⁸. Būtu jāmin, ka šis risinājums ir vajadzīgs vienīgi gadījumos, kad nav iespējams noteikt atsauces valsti, kura atbilstu abām prasībām, jo ir jāizveido būtiska saikne starp strīdu un vietu, kurā tiesas vislabāk varētu pieņemt lēmumu, lai pienācīgi aizsargātu darba ņēmēju, kas ir vājākā līgumslēdzēja puse, un ir jāizvairās no tā, ka prāvas izskata vairākās tiesās, kurām ir judikatūra. Pat gadījumos, kad darbinieks strādā vairāk nekā vienā valstī, ja viņš veic būtisku darba daļu attiecībā uz darba devēju vienā vietā, uzskata, ka tā ir vieta, kurā darbinieks ir pastāvīgi veicis darbu un attiecīgi piemēro Konvencijas 19. panta 2. punkta a) apakšpunktu⁹⁹.

88. *Ad hoc* darba grupa izskatīja priekšlikumu, lai pievienotu jurisdikciju 19. pantā minētajām jurisdikcijām, ļaujot darbiniekam, kas uz laiku norīkots darbā valstī, kurai ir saistoša konvencija, attiecīgās valsts tiesā uzsākt tiesvedību par darbu un apstākļiem, kādos tas veikts. Priekšlikumu izskatīja saistībā ar Direktīvu 1996/71/EK par darba ņēmēju norīkošanu darbā¹⁰⁰, kuras 6. pantā paredzēts, ka "lai īstenotu tiesības uz darba noteikumiem un nosacījumiem, ko nodrošina ar 3. pantu, var uzsākt tiesvedību dalībvalstī, kurā darba ņēmējs ir vai ir bijis norīkots darbā, neierobežojot, ja vajadzīgs, tiesības uzsākt tiesvedību citā valstī saskaņā ar starptautiskajām konvencijām par jurisdikciju". Ir skaidrs, ka šim noteikumam atbilstīgi tā interpretācijai saistībā ar direktīvu ir cita darbības joma, kas atšķiras no Konvencijas noteikuma par vispārējas jurisdikcijas piešķiršanu darba ņēmēja labā tās valsts tiesai, kurā darba ņēmējs ir norīkots.

⁹⁸ Konvencijas 6. panta 2. punkta b) apakšpunkts (OV C 27, 26.1.1998.); skatīt arī Romas I regulas 8. panta 3. punktu.

⁹⁹ Saistībā ar Briseles konvencijas 5. panta 1. punktu skatīt Tiesas Lietu C-37/00 *Weber* [2002] I 2013. lpp., 49.-58. punkts.

¹⁰⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 96/71/EK (1996. gada 16. decembris) par darba ņēmēju norīkošanu darbā pakalpojumu sniegšanas jomā (OV L 18, 21.1.1997.).

Direktīvā sniegtas vairākas izmantoto terminu definīcijas, piemēram, "darbā norīkots darba ņēmējs", "darba noteikumi un nosacījumi" u.c., uz kurām vajadzētu atsaukties, interpretējot Konvencijas noteikumus. Turklāt darba ņēmēja darbā norīkošanas vietas tiesas jurisdikcija direktīvā ierobežota, to attiecinot uz "tiesībām uz darba noteikumiem un nosacījumiem, ko nodrošina ar 3. pantu", un tā nav vispārēja. Vispārējas jurisdikcijas piešķiršanai šai tiesai neietvertu visas lietas, kas izklāstītas direktīvas 3. pantā, jo tajā minētie darba noteikumi un nosacījumi ietver tādus jautājumus kā veselība, drošība un higiēna darbā, un tie ir publisko tiesību jautājumi un tos nevar iekļaut Lugāno konvencijā, jo tā attiecas uz civillietām un komercietām. Visbeidzot papildu tiesa, kas iekļauta Konvencijā, būtu pieejama tikai darba ņēmējiem, savukārt direktīvas 6. pantā pušu pozīcijas nav nošķirtas un tajā sniegts arī pamats jurisdikcijai attiecībā uz tiesvedību, ko uzsāk darba devējs. Tādēļ jurisdikcijas piešķiršana tās valsts tiesai, kurā darba ņēmējs ir norīkots, nereglamentē jurisdikciju tādā pat veidā kā direktīvā, un šis apstāklis radītu divas sistēmas, uz kurām attiektos dažādi interpretācijas un piemērošanas noteikumi, kas varētu mazināt juridisko noteiktību jomās, kurās jānodrošina aizsardzība.

Šie apsvērumi pārliecināja *ad hoc* darba grupu nepieņemt priekšlikumu nodot jurisdikciju tās valsts tiesai, kurā norīkots darbinieks, un negrozīt jurisdikcijas noteikumus, kas saistīti ar darbu, lai gan direktīvu turpina izmantot tās piemērošanas jomā un tajā atļauts uzsākt tiesvedību saskaņā ar spēkā esošajām konvencijām par jurisdikciju, tostarp Lugāno konvenciju, kuru piemērošanas joma joprojām ir nemainīga.

89. Tāpat kā citās ar aizsardzību saistītajās jurisdikcijās pret darbinieku var celt prasību tikai tās valsts tiesā, kurai Konvencija ir saistoša un kurā ir darbinieka domicils, izņemot pretprasības gadījumus tiesā, kura saskaņā ar darba līgumu iedaļas noteikumiem izskata galveno prasību. To nodrošinot, ar 20. pantu ievērots tas pats kritērijs kā kritērijs, ko pieņēma attiecībā uz apdrošināšanu un patērētāju līgumiem, un tādējādi ir grozīts 1988. gada Konvencijas 5. panta 1. punkts, kurā arī darba devējam atļauts iesniegt prasību tās vietas tiesā, kurā darbinieks pastāvīgi veic darbu, un gadījumā, ja darbinieks veic darbu vairākās valstīs, – vietā, kur atrodas uzņēmums, kurš darbinieku pieņēma darbā. Lēmums izslēgt darba devēja iespēju tika pieņemts pēc tam, kad tika rūpīgi apsvērti jurisdikcijas kritērija nozīme. Atsauce uz vietu, kurā tiek veikts darbs, ir paredzēta, lai darbiniekam dotu iespēju izvēlēties citu tiesu, ja darbinieks uzskata, ka tajā būs vieglāk panākt vēlamo rezultātu, pat ja darba attiecības ir beigušās, un nesniegt darba devējam izdevīgu *forum actoris*, lai risinātu strīdus ar darbinieku.

90. Tiesas izvēles noteikumi ir saistīti arī ar apdrošināšanas un patērētāju līgumu sistēmu. Atbilstīgi 1988. gada Konvencijas 5. panta 1. punkta noteikumiem 21. panta 1. punktā ir minēts, ka vienošanos par jurisdikciju var panākt vienīgi pēc strīda rašanās, un tas ļauj darbiniekam apsvērt, vai tas ir vēlami. 21. panta 2. punktā arī minēts, ka tiesas izvēles klauzula var atšķirties no vispārējiem noteikumiem, ja ar to darbiniekam atļauts celt prasību tiesās, kas nav 19. pantā minētās tiesas. Tomēr pretstatā citām iedaļām nav atsaucis uz klauzulas spēkā esamību, nododot jurisdikciju tās valsts tiesai, kurā ir gan darba devēja, gan darbinieka domicils vai pastāvīgā dzīvesvieta, jo tas būtu pretrunā 3. pantam iepriekšminētajā Kopienas Direktīvā par darba ņēmēju norīkošanu darbā pakalpojumu sniegšanas jomā.

4 – Izņēmuma jurisdikcija

1. Vispārīgi jautājumi

91. Dažām priekšmeta grupām paredzētā jurisdikcija ir izņēmums, un tā iemesli nav jāizskaidro, jo tie visi ir saistīti ar īpaši ciešām saitēm starp tiesu un situācijas veidu. Dažās lietās pareizas tiesvedības dēļ izņēmuma jurisdikciju vajadzētu piešķirt tiesām, kurās vislabāk varētu izskatīt strīdu un piemērot vietējos noteikumus un paražas. Ar jauno Konvenciju ir apstiprināta izņēmuma jurisdikcija: izņēmuma jurisdikciju piemēro neatkarīgi no tā, vai pušu domicils ir valstīs, kurām Konvencija ir saistoša (22. pants); to nevar neievērot, pusēm vienojoties (23. pants), vai netieši pakļaujoties jurisdikcijai (24. pants); tiesa, kurā ceļ galveno prasību, pēc savas iniciatīvas paziņo, ka tai nav jurisdikcijas, ja lieta ir citas valsts, kurai ir saistoša Konvencija, tiesas izņēmuma jurisdikcijā (25. pants); spriedumus neatzīst, ja tie ir pretstatā izņēmuma jurisdikcijas noteikumiem (35. pants), un tos nevar izpildīt (45. pants).

Ir grozīta tikai tā jurisdikcija, kas minēta 22. panta 1., 2. un 4. punktā, un tai jāvelta īpaša uzmanība. 22. panta 3. un 5. punktā minētā jurisdikcija ir pārņemta no 1988. gada Konvencijas un nav grozīta, tādēļ vēlams skatīt iepriekšējos ziņojumus (*Jenard* ziņojums, 35.–36. lpp.).

2. Nekustamais īpašums (22. panta 1. punkts)

92. Nav mainīti noteikumi par to, ka lietu tiesības uz nekustamo īpašumu vai nekustamā īpašuma nomu/īri ir tās valsts tiesu izņēmuma jurisdikcijā, kurai Konvencija ir saistoša un kurā atrodas nekustamais īpašums, un šā lēmuma iemesli jau iepriekš ir skaidroti saistībā ar 1988. gada Konvenciju (*Jenard–Möller* ziņojums, 49.–54. punkts) un Briseles konvenciju (*Jenard* ziņojums, 34.–35. lpp., *Schlosser* ziņojums, 162.–165. punkts), tādēļ tajos vairs nav jāiedziļinās.

Tāpat nav vajadzības sīkāk izklāstīt noteikuma darbības jomu saistībā ar citiem jurisdikcijas noteikumiem Konvencijā, kas ir vairākas reizes izskatīti Tiesas judikatūrā saistībā ar Briseles konvenciju. Tādēļ vienkārši būtu jāņem vērā, ka Tiesa ir pieņēmusi, ka izņēmuma jurisdikcija attiecībā uz nomu/īri attiecas tikai uz strīdiem, kuru nepārprotami ir saistīti ar nekustamā īpašuma īri un ietilpst *raison d'être*, lai izņēmuma jurisdikciju piešķirtu tās valsts tiesai, kurā atrodas īpašums. Līgums, kas saistīts ar dažādu pakalpojumu sniegšanu, par kuriem patērētājs maksā kopsummu, nav nekustamā īpašuma īre šā noteikuma nozīmē ¹⁰¹. Tomēr noteikumu attiecina uz prasību par kaitējumu, kas radies, nerūpējoties par telpām vai radot bojājumus izmitināšanas vietā, kuru privātpersona ir izīrējusi dažu nedēļu ilgām brīvdienām, pat tad, ja prasību tieši neiesniedz pats nekustamā īpašuma īpašnieks, bet to dara profesionāla ceļojumu aģentūra, no kuras attiecīgā persona ir īrējusi izmitināšanas vietu un kura uzsākusi tiesvedību pēc tam, kad subrogācijas kārtā pārņēmis nekustamā īpašuma īpašnieka tiesības ¹⁰².

Ad hoc darba grupa saskaņā ar Kopienas noteikumiem un to interpretāciju Tiesā ir atrisinājusi arī jautājumu par to, vai un cik lielā mērā daļlaika lietojuma tiesībām vajadzētu būt izņēmuma jurisdikcijas priekšmetam saistībā ar nekustamā īpašuma jautājumiem, neparedzot nekādus īpašus noteikumus (skatīt iepriekš izklāstīto 81. punktu).

93. Saskaņā ar Komisijas ieteikumu *ad hoc* darba grupa izskatīja jautājumu par to, vai būtu jāuzskata, ka 22. panta 1. punkts rada refleksiņas sekas, nenododot jurisdikciju to valstu tiesām, kurām Konvencija ir saistoša, ja nekustamais īpašums atrodas valstī, kurai Konvencija nav saistoša. Kā norādīts *Jenard-Möller* ziņojumā ¹⁰³, 1988. gada Konvencijas 16. panta 1. punktu "piemēro tikai tad, ja nekustamais īpašums atrodas Konvencijas līgumslēdzējas valsts teritorijā"; ja īpašums atrodas valstī, kurai Konvencija nav saistoša, Konvencijas 2. pantu un iespējams arī īpašu jurisdikciju, kas paredzēta Konvencijā, piemēro, ja atbildētāja domicils ir valstī, kas ir Konvencijas līgumslēdzēja puse, un piemēro 4. pantu, ja atbildētāja domicils ir valstī, kas nav Konvencijas līgumslēdzēja puse.

¹⁰¹ Tiesa, Lieta C-280/90 *Hacker* [1992] ECR I-1111. lpp., 15. punkts (ar atsauci uz Briseles konvencijas 16. panta 1. punktu).

¹⁰² Tiesa, Lieta C-8/98 *Dansommer* [2000] ECR I-393 lpp., 38. punkts (ar atsauci uz Briseles konvencijas 16. panta 1. punktu).

¹⁰³ *Jenard-Möller* ziņojums, 54. punkts

Pēc rūpīgas izskatīšanas *ad hoc* darba grupa nolēma, ka nebūtu vēlams grozīt šo izpratni par izņēmuma jurisdikcijas darbības jomu attiecībā uz jautājumiem, kas saistīti ar nekustamo īpašumu, vai Konvencijas tekstā skaidrot šo jautājumu, pat ņemot vērā faktu, ka lietās, kad nekustamais īpašums atrodas valstī, kurai Konvencija nav saistoša, 4. pantu izmantotu bieži un ka attiecīgos valstu tiesību aktos ir ievērojamas atšķirības¹⁰⁴. Saskaņā ar Tiesas apsvērumiem Atzinumā 1/03¹⁰⁵ jautājumu, vai 22. panta 1. punkts rada refleksiņas sekas un vai šādām sekām būtu ietekme, var vislabāk vēlreiz izskatīt, ja Eiropas Kopienā apvienotu valstu noteikumus par jurisdikciju nekustamā īpašuma lietās gadījumos, kad atbildētāja domicils ir valstī, kas neietilpst Kopienā.

94. Uzmanības lokā jo īpaši bija jautājums par jurisdikcijas piešķiršanu tās valsts tiesai, kurā ir atbildētāja domicils, ko varētu izmantot kā alternatīvu tiesai valstī, kurā atrodas nekustamais īpašums, to attiecinot uz gadījumiem, kad nekustamā īpašuma noma/īre tika noslēgta par pagaidu privātu lietošanu periodam, kas nepārsniedz sešus mēnešus pēc kārtas. Šajā sakarā Briseles konvencija atšķiras no 1988. gada Konvencijas. Briseles konvencijā iespēja ir atkarīga no diviem nosacījumiem, proti, abām pusēm jābūt fiziskām personām un abu pušu domicilam jābūt vienā dalībvalstī, savukārt 1988. gada Konvencijā tiek paplašināta tās valsts tiesu vienlaicīga jurisdikcija, kurā ir atbildētāja domicils, un vienīgie nosacījumi ir tādi, ka tikai vienai no pusēm – īrniekam – ir jābūt fiziskai personai un nevienai no pusēm nav jābūt domicilam valstī, kurā atrodas nekustamais īpašums, neatkarīgi no tā, vai pušu domicils ir vienā dalībvalstī. Tā kā saskaņā ar pilnvarām *ad hoc* darba grupas varēja pēc iespējas saskaņot abu konvenciju tekstu, darba grupa apsvēra, vai šai jautājumā Lugāno konvencija būtu jāaskaņo ar Briseles konvenciju, vai arī tas būtu jādara otrādi. Pieņemtajā lēmumā, kurā ņemta vērā arī Briseles I regula, ir ievērotas abas pieejas – tajā prasīts, lai vienīgi īrnieks būtu fiziska persona un lai abu pušu domicils būtu vienā un tajā pašā dalībvalstī.

¹⁰⁴ Šim faktam tika veltīta uzmanība *Jenard* ziņojumā (35. lpp.) un *Schlosser* ziņojumā (166.–172. punkts).

¹⁰⁵ Skatīt Atzinuma 1/03 153. punktu: "Tomēr, kaut arī Kopienas tiesību normu un Paredzētā nolīguma noteikumu identiskais priekšmets un formulējums ir faktori, kas jāņem vērā, pārbaudot, vai šis nolīgums ietekmē minētās normas, šie faktori vieni paši nenorāda uz to, ka šāda ietekme nepastāv. Vienādu jurisdikcijas normu piemērošanas rezultātā panāktā saskaņotība nenozīmē, ka ietekme nepastāv, jo Paredzētajā nolīgumā iekļautas jurisdikcijas normas piemērošanas rezultātā strīda izskatīšana var būt nevis saskaņā ar Regulu Nr. 44/2001 noteiktas tiesas, bet citas tiesas jurisdikcijā. Tādējādi, tā kā Jaunajā Lugāno konvencijā ir iekļauti panti, kas ir identiski Regulas Nr. 44/2001 22. un 23. pantam un, pamatojoties uz kuriem, strīda izskatīšana ir trešās valsts, kas ir šīs konvencijas līgumslēdzēja puse, tiesas jurisdikcijā, kaut arī atbildētāja domicils ir dalībvalstī, gadījumā, ja konvencija nebūtu pieņemta, strīda izskatīšana būtu šīs dalībvalsts tiesas jurisdikcijā, savukārt konvencijas pieņemšanas gadījumā strīda izskatīšana būs trešās valsts tiesas jurisdikcijā."

Atbalstot šo risinājumu, vajadzētu jo īpaši norādīt, ka būtu lieki prasīt, lai abas puses būtu fiziskas personas, jo noteikuma mērķis ir arī sniegt aizsardzību daudzos gadījumos, kad atpūtnieki ir ē mājokļus no uzņēmumiem, kuriem pieder nekustamais īpašums ārzemēs. Turklāt prasība par to, ka līgumslēdzēju pušu domicilam jābūt vienā un tai pašā valstī, ietverta lielākā daļa gadījumu, kad var atteikties no izņēmuma jurisdikcijas dalībvalstī, kurā atrodas nekustamais īpašums, pārlietu nepaplašinot darbības jomu.

95. 1988. gada Konvencijas 1. protokola Ib pantā dalībvalstij ir atļauts paziņot, ka tā neatzīs spriedumu par nekustamā īpašuma nomu/īri, ja īpašums neatrodas tās teritorijā, pat ja noma/īre bija paredzēta ar noteikumu un izcelsmes dalībvalsts tiesas jurisdikcijas pamatā bija atbildētāja domicils; šo noteikumu vairs neuzskatīja par vajadzīgu, tāpēc jaunajā Konvencijā tas netika iekļauts.

3. Uzņēmēj sabiedrības (22. panta 2. punkts)

96. Nav veiktas izmaiņas 1988. gada Konvencijas noteikumā par izņēmuma jurisdikciju tiesvedībā, kuras priekšmets ir "uzņēmēj sabiedrību, citu juridisku personu vai fizisku vai juridisku personu apvienību struktūras spēkā esamība, to spēkā neesamība vai izbeigšanās vai to orgānu pieņemto lēmumu likumīgums", vai precīzāk izsakoties "pārvaldes struktūru pieņemto lēmumu spēkā esamība", kā minēts jaunajā formulējumā, apstiprinot, ka atsauces "to pārvaldes iestāžu lēmumi" interpretācija bija paredzēta saistībā ar iepriekšējā teikuma pirmo daļu. Vecās konvencijas 16. panta 2. punktā paredzētajā noteikumā jurisdikcija tika piešķirta tās valsts tiesai, kurā ir uzņēmēj sabiedrības, juridiskas personas vai apvienības atrašanās vieta, atbilstīgi noteikumiem, saskaņā ar kuriem atrašanās vieta bija ekvivalenta domicilam.

Jaunajā noteikumā saglabāta saikne ar "atrašanās vietu", taču šai saiknei nav obligāti jābūt vienādei ar vispārējiem noteikumiem. Jaunajā konvencijā uzņēmēj sabiedrības domicils faktiski ir definēts, atsaucoties uz juridisko adresi, galveno biroju vai galveno darbības vietu. Šāda definīcija ir patstāvīga, un tā ļauj vieglāk uzsākt tiesvedību tās valsts tiesā, kurai Konvencija ir saistoša, pret uzņēmēj sabiedrību, kurai ir būtiska saikne ar valstīm, kuras piemēro konvenciju, taču netika uzskatīts, ka tas ir pietiekams pamats izņēmuma jurisdikcijai attiecībā uz strīdiem šeit izskatītajās vietās. 22. pantā minētā jurisdikcija ir izņēmums un ir grūti to apvienot ar definīciju par domicilu, ko piemēro alternatīvām pārbaudēm, kas varētu radīt neskaidrību par tiesību aktiem, kas piemērojami uzņēmēj sabiedrību struktūras spēkā esamībai. Citiem vārdiem sakot, parasto tiesu uzņēmēj sabiedrībām var pamatot ar plašo domicila jēdzienu, taču attiecībā uz uzņēmēj sabiedrību struktūras spēkā esamību piemērotajam jēdzienam jābūt šauram, to pamatojot tikai ar vienu saistošu faktoru.

Darba grupa izvēlējās saglabāt atsauci tikai uz "atrašanās vietu", kā tas ir 1988. gada Konvencijā, un to, tāpat kā minētajā konvencijā, noteiktu, atsaucoties uz tās tiesas privātu starptautisku tiesību noteikumiem, kurā ir iesniegta lieta. Būtu jāuzsver, ka uzņēmēj sabiedrības "atrašanās vieta" šā iemesla dēļ nav patstāvīgs jēdziens kā 60. pantā minētā "statūtos noteiktā atrašanās vieta". Ar atsauci tikai uz "statūtos noteikto atrašanās vietu" varētu izvairīties no iespējas, ka gadījumā, ja "statūtos noteiktā atrašanās vieta" un faktiskā atrašanās vieta būtu dažādās valstīs, varētu būt vairāk nekā viena tiesa, kurai būtu izņēmuma jurisdikcija; tomēr tika nolemts, ka šīs problēmas atrisināšanai pietiktu ar Konvencijas noteikumiem par jurisdikcijas koordināciju.

97. Ar pieņemto risinājumu principā nodrošinās, ka tiesa un *jus* sakrīt, un tā pamatā ir vēlme nodrošināt, ka gadījumos, kad ir problēmas ar uzņēmēj sabiedrības struktūras spēkā esamību, būs tikai viena paredzama un konkrēta jurisdikcija. Darba grupā uzsvēra, ka vēlme pēc šādas jurisdikcijas ir mazāka, ja strīdi ir saistīti ar lēmumiem par uzņēmēj sabiedrības pārvaldes struktūrām. Tomēr darba grupa nolēma arī šajā gadījumā saglabāt atrašanās vietas valsts tiesas izņēmuma jurisdikciju, pamatojot lēmumu ar to, ka šāda tiesa parasti var labāk nolemt par šādu lēmumu spēkā esamību. Lai novērstu iespēju, ka šo jurisdikciju ar interpretācijas starpniecību paplašina, jaunajā Konvencijā, kā redzams, skaidri minēta lēmumu "spēkā esamība", nevis paši "lēmumi" kā iepriekšējā formulējumā, tādējādi skaidri norādot, ka izņēmuma jurisdikcija neattiecas uz lēmumu saturu vai to sekām.

4. Intelektuālā īpašuma tiesības (22. panta 4. punkts)

98. Attiecībā uz tādu patentu, preču zīmju, dizainparaugu vai citu līdzīgu tiesību spēkā esamību, kas jādeponē vai jāreģistrē, noteikumi, ar kuriem reglamentē jurisdikciju, parasti ir noteikumi, kas izklāstīti 1988. gada Konvencijā. Izņēmuma jurisdikciju piešķir tās valsts tiesai, kurai Konvencija ir saistoša un kuras teritorijā deponēšana vai reģistrācija ir piemērota, notikusi vai kurā to uzskata par notikušu saskaņā ar kāda starptautiskas konvencijas vai, kā minēts jaunajā formulējumā, Kopienas akta noteikumiem. Pēdējais punkts ir pievienots, lai nerastos šaubas par to, ka Kopienas tiesības intelektuālā un rūpnieciskā īpašuma tiesību jomā ir vienādas ar spēkā esošajām starptautiskajām konvencijām.

99. Izņēmuma jurisdikciju piemēro arī attiecībā uz patentiem, kurus piešķir, pamatojoties uz Konvenciju par Eiropas patentu piešķiršanu, kas 1973. gada 5. oktobrī parakstīta Minhenē. Noteikums, saskaņā ar kuru katras tās valsts tiesām, kurai Konvencija ir saistoša, piešķir izņēmuma jurisdikciju tiesvedībā, kas saistīta ar ikviena Eiropas patenta reģistrāciju vai spēkā esamību, kurš piešķirts attiecīgajai valstij, neskarot Eiropas patentu biroja jurisdikciju, kas ietverta 1988. gada Konvencijas 1. protokola Vd pantā, tagad ir ietverts 22. panta 4. punktā. Pēdējā protokolā izklāstītā noteikuma daļa nav iekļauta: tajā noteica izņēmumu to valstu tiesu izņēmuma jurisdikcijai, kurām ir saistoša Konvencija, gadījumos, ja patents bija Kopienas patents saskaņā ar 86. pantu Konvencijā par Eiropas patentu kopējam tirgum, ko parakstīja Luksemburgā 1975. gada 15. decembrī¹⁰⁶.

Luksemburgas konvencijā, kas grozīta ar Nolīgumu par Kopienas patentiem, kas noslēgts Luksemburgā 1989. gada 15. decembrī, bija paredzēts piešķirt Kopienas patentu līdzīgi valstu patentiem, tomēr to darot neatkarīgi no tiem un paredzot vienādas sekas visās līgumslēdzējās dalībvalstīs. Tajā paziņoja, ka Briseles konvencija ir piemērojama visās lietās, kas saistītas ar Eiropas patentiem, tajā pat laikā izveidojot īpašu jurisdikciju strīdos, kas saistīti ar spēkā esamību un pārkāpumiem. Luksemburgas konvencija nestājās spēkā, un jaunajā Lugāno konvencijā uz to nav izdarīta nekāda atsauce.

¹⁰⁶ *Schlosser* ziņojums, 173. punkts.

100. Jautājums par izņēmuma jurisdikciju, ko ar 22. panta 4. punktu piešķir dalībvalstu tiesām, joprojām tiek aktīvi apspriests, tomēr tas notiek saistībā ar centieniem izveidot Eiropas patentu, izmantojot Kopienas tiesību aktus; Komisija 2000. gadā iesniedza priekšlikumu Padomes Regulai par Kopienas patentu ¹⁰⁷, un pēc tam 2003. gadā iesniedza priekšlikumu Padomes Lēmumam, ar ko Tiesai piešķir jurisdikciju strīdos saistībā ar Kopienas patentu un priekšlikumu Padomes Lēmumam, ar ko izveido Kopienas patentu tiesu un par apelācijām Pirmās instances tiesā ¹⁰⁸. Vispārējā pieeja ir piešķirt plašu jurisdikciju Tiesai, jo īpaši strīdos, kas saistīti ar pārkāpumiem, tostarp paziņojumiem par to, ka pārkāpuma nav, strīdos par Kopienas patenta spēkā esamību, neatkarīgi no tā, vai lietu izskata pamatprāvā, vai kā pretprasību, un strīdos, kas saistīti ar izgudrojuma lietošanu pēc tam, kad publicēts Kopienas patenta pieteikums, vai attiecībā uz tiesībām, ko dod pirmais izgudrojuma lietojums, piešķirot izņēmuma jurisdikciju, lai noteiktu pagaidu pasākumus gadījumos, kas skar šīs jomas, saskaņā ar 22. panta 4. punktu piešķirot valstu tiesām izņēmuma jurisdikciju tikai tajos gadījumos, kad to nevar īpaši atrunāt Kopienas tiesā.

¹⁰⁷ COM(2000) 412, galīgā redakcija, 1.8.2000.

¹⁰⁸ COM(2003) 827, galīgā redakcija, un COM(2003) 828, galīgā redakcija, 23.12.2003. Saskaņā ar 2003. gada priekšlikumiem jurisdikciju piešķirtu Tiesai un saistībā ar Tiesu izveidotu Kopienas patentu tiesu, un pārsūdzības varētu iesniegt Pirmās instances tiesā.

101. Diplomātiskajā konferencē, ko rīkoja 2006. gada 10.–12. oktobrī, pārrunāja, vai būtu vēlami Lugāno konvencijai pievienot protokolu, ar kuru Tiesai piešķirtu izņēmuma jurisdikciju lietās, kas saistītas ar Kopienas rūpnieciskā īpašuma tiesībām ¹⁰⁹. Šāda protokola priekšrocība būtu nodot vienai tiesai strīdus par patenta spēkā esamību un strīdus par pārkāpumiem, kuri saskaņā ar Lugāno konvenciju citādi būtu jāizskata dažādās tiesās. Tomēr argumenti pret ierosināto protokolu bija tādi, ka ar to pietiekami precīzi neierobežo attiecīgos strīdus, to definēšanu veicot ar Kopienas tiesību aktiem, kurus īstēnos vēlāk, un tas, ka, iekļaujot prasības par pārkāpumiem, tika veikta liela atkāpe no Lugāno konvencijas jurisdikcijas un ka tas apdraudētu tās vispārējo līdzsvaru. Nebija iespējams panākt apmierinošu formulējumu un diplomātu konferencē attiecīgi izlēma šāda protokola apsveršanu atstāt uz vēlāku laiku pēc tam, kad būs pieņemta Regula par Kopienas patentu.

¹⁰⁹ Saskaņā ar Eiropas Komisijas ierosināto protokolu (4. protokols) Tiesai būtu izņēmuma jurisdikcija strīdos, kas saistīti ar Kopienas rūpnieciskā īpašuma tiesībām tiktāl, ciktāl šādu izņēmuma jurisdikciju tai piešķirtu ar Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu. Lugāno konvencijas III un IV sadaļa būtu piemērojama šādā tiesvedībā pieņemtu spriedumu atzīšanu un izpildi.

102. Protokols, ar kuru izņēmuma jurisdikciju rūpnieciskā īpašuma lietās piešķirtu Tiesai, vērta uzmanību uz dažām vajadzībām, kuras faktiski ir daļēji izpildītas turpmākajā Tiesas judikatūrā: pirms jaunās konvencijas parakstīšanas Tiesa uzskatīja, ka tai ir jālemj par to, vai noteikumu par izņēmuma jurisdikciju attiecībā uz patenta reģistrāciju vai spēkā esamību piemēro neatkarīgi no tā, vai šis jautājums ir izvirzīts prasībā vai kā iebilde.¹¹⁰ Tiesa ir atzinusi, ka tā ir: ņemot vērā vietu Briseles Konvencijas vispārējā sistēmā un izvirzīto mērķi, būtu jāuzskata, ka izņēmuma jurisdikcija ir piemērojama tās valsts tiesai, kurā patents ir reģistrēts, "neatkarīgi no tiesvedības formas, ja šajā tiesvedībā izvirzīts jautājums par patenta spēkā esamību – vai nu prasībā, vai kā iebilde, vai nu iesniedzot prasības pieteikumu, vai vēlākā tiesvedības stadijā".¹¹¹ Tiesa tādēļ nolēma, ka tad, ja prasība ir celta par pārkāpumu, tiesa, kas izskata lietu, nevar pakārtoti lemt par attiecīgā patenta spēkā neesamību, pat ja sprieduma sekas attiecas tikai uz tiesvedībā iesaistītajām pusēm, kā tas notiek saskaņā ar dažu tādu valstu tiesību aktiem, kurām Konvencija ir saistoša¹¹².

Ņemot vērā šo precedentu, tiesai, kura izskata prasību par pārkāpumu attiecībā uz patentu, ja rodas jautājums par patenta spēkā esamību pēc savas ierosmes jāpaziņo, ka tai saskaņā ar Konvencijas 25. pantu nav jurisdikcijas lemt par lietu, ja vien tai saskaņā ar 22. panta 4. punktu nav izņēmuma jurisdikcijas pieņemt lēmumu par patenta spēkā esamību; un atkarībā no procedūrām, kas piemērojamas saskaņā ar valsts tiesību aktiem, tā var apturēt tiesvedību par pārkāpumu, gaidot spriedumu no tiesas, kurai ir izņēmuma jurisdikcija, pirms tiek pieņemts nolēmums pēc būtības. Attiecīgi jaunās konvencijas 22. panta 4. punkta formulējums ir grozīts salīdzinājumā ar atbilstīgu noteikumu 1988. gada Lugāno konvencijā un 22. panta 4. punktu Briseles I regulā, lai iekļautu Tiesas spriedumu *GAT* lietā¹¹³.

¹¹⁰ Tiesa, Lieta C-4/03 *GAT* [2006] ECR I-6509. lpp., (ar atsauci uz Briseles konvencijas 16. panta 4. punktu).

¹¹¹ Spriedums *GAT* lietā, 25. punkts.

¹¹² Tiesa skaidri puda, ka tās valsts tiesu jurisdikciju, kura nav valsts, kas izdevusi patentu, lai pakārtoti lemtu par šī patenta spēkā esamību, nevar attiecināt tikai uz tām lietām, kurās saskaņā ar spēkā esošiem valsts tiesību aktiem šāda pieņemamā lēmuma sekas ir ierobežotas un attiecas tikai uz lietas dalībniekiem tiesvedībā. Vairākās valstīs spriedums, ar kuru anulē patentu, stājas spēkā *erga omnes*, un šāda veida ierobežojums radītu izkropļojumus, tādējādi iedragājot no Konvencijas līgumslēdzējām valstīm un attiecīgajām personām izrietošo tiesību un pienākumu vienlīdzību un vienveidīgumu (Spriedums *GAT* lietā, 30. punkts).

¹¹³ Skatīt arī 2008. gada 27. novembrī pieņemto Padomes Lēmumu par jaunās Lugāno konvencijas noslēgšanu (OV L 147, 10.6.2009.), kurā Eiropas Kopiena pauž nodomu skaidrot Briseles I regulas 22. panta 4. punkta darbības jomu tādā pašā veidā, tādējādi nodrošinot paralēles ar Lugāno konvencijas 22. panta 4. punktu, tajā pat laikā ņemot vērā rezultātus, kas gūti, izvērtējot Briseles I regulas piemērošanu.

Tiesas pieņemtā nostāja lielā mērā atbilst mērķiem, kas pausti priekšlikumā protokolam par Tiesas izņēmuma jurisdikciju, pieprasot vienu izņēmuma jurisdikciju prasībās, ar kurām apstrīd spēkā esamību vai iespējamus pārkāpumus, tādējādi novērstu to, ka tiesas spriedumus par patenta spēkā esamību pieņem vairākās tiesās, pat ja tās izskata dažādus lietas aspektus un tādējādi izvairoties no pretrunīgiem lēmumiem. Ja Eiropas Kopiena pieņemtu Regulu par Kopienas patenta izsniegšanu un Tiesai piešķirtu izņēmuma jurisdikciju attiecībā uz patentu reģistrāciju un spēkā esamību, tās valsts tiesa, kurai konvencija ir saistoša, izskatot prasību par pārkāpumiem saistībā ar Kopienas patentu, nevarētu pat pakārtoti lemt par patenta spēkā esamību un attiecībā uz minēto jautājumu tai vajadzētu atzīt Tiesas izņēmuma jurisdikciju un šo tiesu uzskatīt par tādu pašu kā jebkuru citu valsts tiesu ¹¹⁴.

¹¹⁴ Konvencijas 1. panta 3. punkts.

5 – Vienošanās par jurisdikciju

1. Vispārīgi jautājumi (23. pants)

103. Sistēma, ar kuru reglamentē pušu iespēju noteikt, kurai tiesai ir jurisdikcija to attiecībā, ir jo īpaši delikāts jautājums, kā to var redzēt lielajā Tiesas judikatūras daudzumā, sākot no Briseles konvencijas, jo tās dēļ gadu gaitā bija jāveic vairāki lieli grozījumi. lai atbilstīgi apmierinātu uzņēmējdarbības vajadzības ¹¹⁵. 1988. gada Konvencija pati ir judikatūras un tiesību aktu izstrādes rezultāts. Tādēļ ir pašsaprotami, ka *ad hoc* darba grupai bija jārisina vairākas problēmas šajā jomā; dažas no tām skar jau iepriekš izskatītus jautājumus, savukārt citas radās no vajadzības rast risinājumus jautājumiem, kas nesen radušies starptautiskās uzņēmējdarbības praksē.

Atsaucoties uz 23. pantu par tiesas izvēles klauzulām līgumos, problēmas radās galvenokārt attiecībā uz saikni ar valsti, kurai ir saistoša Konvencija, jo šādai saiknei jābūt, piemērojot Konvencijas noteikumus. Darba grupa pēc tam izskatīja to, vai jurisdikcijai, par kuru puses vienojušās, ir vai nav jābūt izņēmuma jurisdikcijai. Tad darba grupa izskatīja oficiālās prasības attiecībā uz tiesas izvēles klauzulu un jo īpaši to, kā šāda klauzula varētu atbilst elektroniskās komercijas prasībām. Visbeidzot darba grupa izskatīja vairākas problēmas, kas saistītas ar dažādām pušu nostājām attiecībā uz klauzulu, klauzulas spēkā esamības noteikuma jurisdikciju un saikni starp 23. pantu un pārējo Konvencijas daļu.

¹¹⁵ Schlosser ziņojums, 179. punkts.

2. Saikne ar valsti, kurai Konvencija ir saistoša

104. 23. pantu piemēro tikai attiecībā ar starptautisku elementu, kas nevar sastāvēt tikai no tiesas izvēles konkrētā valstī ¹¹⁶, un to piemēro vienīgi gadījumā, ja vismaz vienai no pusēm ir domicils valstī, kam Konvencija ir saistoša. Ja nevienai no pusēm nav domicila šādā valstī, tās valsts tiesa, kurai Konvencija ir saistoša un kura ir norīkota saskaņā ar tiesas izvēli, var novērtēt klauzulas spēkā esamību, pamatojoties uz tās valsts tiesību aktiem, un citu tādu valstu tiesām, kurām Konvencija ir saistoša, ir jāatturas no lietas izskatīšanas tik ilgi, kamēr tiesa (vai tiesas), kas izvēlēta(-s) saskaņā ar tiesas izvēles klauzulu, ir atteikusies(-šās) no jurisdikcijas. Darba grupa apsprieda, vai ir lietderīgi turpināt prasīt, lai vismaz vienai no pusēm ir domicils valstī, kam Konvencija ir saistoša, ja tā iemesls ir tikai vienkāršot noteikumus un nodrošināt vienādu spēku klauzulām, ar kurām piešķir jurisdikciju tās valsts tiesai vai tiesām, kam Konvencija ir saistoša.

Pat ņemot vērā šos argumentus, tomēr nešķita lietderīgi paplašināt Konvencijas darbības jomu, grozot 23. pantu tā, kā bija ierosināts. Visvairāk šķita, ka nebūtu pamatoti grozīt uzskatu, ka nav vajadzības Konvencijā paredzēt nosacījumus, saskaņā ar kuriem tiesai būtu jāpieņem jurisdikcija, ja to piešķirtu puses, kurām visām ir domicils ārpus teritorijas, kurai piemēro Konvenciju ¹¹⁷, lai gan tad, ja tiesa, kas izvēlēta saskaņā ar tiesas izvēles klauzulu, būtu pieņēmusi, ka atkāpšanās no parastajiem noteikumiem ir iespējama, tika panākta vienošanās, ka klauzulu nevajadzētu piemērot visās valstīs, kurām Konvencija ir saistoša. Tādējādi 23. panta 1. punkta formulējums šajā jautājumā atbilst 1988. gada Konvencijā izklāstītajiem noteikumiem, izņemot to, ka punkta otrā daļa par klauzulu izskatīšanu lietās, kurās nevienai no pusēm nav domicila valstī, kurai Konvencija ir saistoša, ir izklāstīta jaunā punktā – 3. punktā.

¹¹⁶ Schlosser ziņojums, 174. punkts.

¹¹⁷ Schlosser ziņojums, 177. punkts.

105. *Ad hoc* darba grupa izskatīja jautājumu par datumu, kurā pušu domicilam jābūt valstī, kurai Konvencija ir saistoša, lai piemērotu 23. panta 1. punktu, ņemot vērā 13. panta 3. punktu un 17. panta 3. punktu, kuros paredzēts, ka lietās, uz kurām tie attiecas, attiecīgais domicils ir pušu domicils līguma slēgšanas laikā. Tika panākta vienošanās, ka tas būs noteicošais datums arī attiecībā uz 23. pantu, taču neuzskatīja, ka būtu vajadzīgs tekstam pievienot attiecīgu skaidrojumu. Tas notika tā iemesla dēļ, ka attiecīgajam laikam vajadzēja būt līguma slēgšanas laikam, lai nodrošinātu juridisko noteiktību un to pušu uzticēšanos, kuras vienojās par klauzulu. Ja atsauces datums būtu datums, kurā uzsākta tiesvedība, kādai no pusei būtu iespēja pārvietot domicilu uz valsti, kurai Konvencija ir saistoša, pēc līguma noslēgšanas un pirms tiesvedības sākšanas, tādējādi tai būtu iespēja izmantot 23. panta 1. punkta noteikumus, un varētu mainīties konteksts, kādā tiesa, kas norīkota saskaņā ar klauzulu, varētu apstiprināt pati savu jurisdikciju.

3. Izņēmuma un neizņēmuma jurisdikcijas izvēles klauzula

106. 1988. gada Konvencijā ir paredzēts, ka ar jurisdikcijas izvēles klauzulu, kura atbilst Konvencijas noteikumiem, vienmēr nodod izņēmuma jurisdikciju izvēlētajai tiesai vai tiesām. Tomēr saskaņā ar dažu tādu valstu tiesību aktiem, kurām Konvencija ir saistoša, jo īpaši saistībā ar Anglijas tiesībām, puses bieži vienotos par tiesas izvēles klauzulu, kas nav izņēmuma klauzula, iekļaujot citas tiesas ar vienlaicīgu jurisdikciju un atļaujot prasītājam izvēlēties vienu no vairākām tiesām; Anglijas judikatūrā ir pieņemts, ka klauzula, kas nav izņēmuma klauzula, ir derīgs pamats, lai saskaņā ar Konvenciju izvēlētos tiesu ¹¹⁸. Saskaņā ar Apvienotās Karalistes delegācijas priekšlikumu *ad hoc* darba grupa atkārtoti izskatīja jautājumu par to, vai tiesas izvēles klauzulai ir izņēmuma iedarbība, un secināja, ka, tā kā klauzula, ar ko piešķir jurisdikciju, izriet no pušu vienošanās, nav vajadzības ierobežot pušu brīvību, aizliedzot tām līgumā paredzēt, ka papildus Konvencijā paredzētajai tiesai vai tiesām var izvēlēties arī citu tiesu, kam nav izņēmuma jurisdikcijas.

¹¹⁸ Atsaucei uz Briseles konvenciju skatīt *Kurz pret Stella Musical* [1991] 3 WLR 1046.

Līdzīga iespēja noteiktās robežās jau ir paredzēta 1988. gada Konvencijas 17. panta 4. punktā, kurā atļauts noslēgt tiesas izvēles klauzulu tikai vienas puses interesēs, tai pusei ir tiesības ierosināt tiesvedību jebkurā citā tiesā, kam ir jurisdikcija saskaņā ar konvenciju, un tādā gadījumā tā ir izņēmuma klauzula tikai tiktāl, ciktāl tā skar otru pusi. Attiecīgais nosacījums acīmredzami sniedza priekšrocības stiprākajai pusei sarunās par līgumu, nedodot nekādu ievērojamu ieguvumu starptautiskajai tirdzniecībai. 1988. gada Konvencija tagad ir grozīta, lai vispārīgi atzītu neizņēmuma tiesas izvēles klauzulas spēkā esamību, un tajā pat laikā no 1998. gada Konvencijas ir svītrots noteikums, ar kuru atļāva noslēgt klauzulu tikai vienas puses interesēs.

107. 23. pantā joprojām priekšroka dota izņēmuma jurisdikcijai, paredzot, ka jurisdikcija, par kuru panākta vienošanās, ir "izņēmuma jurisdikcija, ja vien puses nav vienojušās citādi". Šā iemesla dēļ tiek uzskatīts, ka tiesas izvēles klauzulai ir izņēmuma iedarbība, ja vien līgumslēdzējas puses nevienojas citādi, un saskaņā ar sākotnējo ierosinājumu to neuzskata par izņēmuma klauzulu, ja vien puses nevienojas to padarīt par izņēmuma klauzulu.

4. Jurisdikcijas izvēles klauzulas oficiālās prasības

108. Noteikumi, ar kuriem reglamentē oficiālās prasības par jurisdikcijas izvēles klauzulu, kuras bija paredzētas 1988. gada Konvencijā, atspoguļoja būtisko notikumu virzību judikatūrā attiecībā uz atbilstīgiem noteikumiem Briseles konvencijas sākotnējā redakcijā, kuras oficiālo stingrību ar spriedumiem centās dažādi pavājināt. 1988. gada Konvencijā ņēma vērā judikatūru un iekļāva būtiskas izmaiņas, kas ar 1978. gada Pievienošanās konvenciju veiktas Briseles konvencijā attiecībā uz klauzulu formālu spēkā esamību, kas atbilstu lietojumam starptautiskajā tirdzniecībā vai komercdarbībā ¹¹⁹, pievienojot atsauci uz tādu formu, kas atbilst pušu starpā izveidotajai praksei ¹²⁰.

¹¹⁹ *Schlosser* ziņojums, 179. punkts. Par pierādījumiem attiecībā uz lietojuma esamību starptautiskajā tirdzniecībā un komercdarbībā un par to atbilstības novērtējumu skatīt jo īpaši Tiesas lietu C-159/97 *Trasporti Castelletti* [1999] ECR I-1597. lpp.

¹²⁰ Šo atsauci pārņēma Briseles konvencijā 1989. gada *Donostia-San Sebastián* redakcijā un pēc tam to pārņēma Briseles I regulā. *Jenard-Möller* ziņojums, 58. punkts.

1988. gada Konvencijā ietvertā noteikuma interpretācija tiesās nav radījusi vajadzību veikt būtiskas izmaiņas jaunās Lugāno konvencijas izstrādē. Jaunajā konvencijā apstiprināts, ka tiesas izvēles klauzula nestājas spēkā, ja tā nav rakstiska vai – mutiskas vienošanās gadījumā – apliecināta rakstiski, vai nav veikta tādā formā, kas atbilst pušu starpā izveidotajai praksei, vai formā, kas atbilst lietojumam starptautiskajā tirdzniecībā vai komercdarbībā tādā veidā, kā noteikts 23. panta 1. punkta c) apakšpunktā.

Attiecībā uz rakstiskiem pierādījumiem mutvārdu klauzulā radās šaubas par to, vai ir pietiekami, ka pierādījumus sniedz viena puse, vai arī pierādījumus vajadzētu sniegt abām pusēm. Lēmums jāpieņem par pirmo iespēju. Mutiski noslēgtu klauzulu bieži piedāvā viena no pusēm, un otra puse patur tiesības rakstiski izklāstīt mutisko vienošanos, un šīs otrās puses apstiprinājums ir pietiekams pierādījums, lai apliecinātu vienošanās esamību un tās noteikumus. Šī interpretācija ciešāk atbilst 23. panta 1. punkta a) apakšpunkta formulējumam dažu valodu redakcijās, īpaši angļu valodas redakcijā, kurā skaidrāk prasīts rakstisks apliecinājums kā mutiskas vienošanās pierādījums, nevis kā līguma noslēgšanas pierādījums ¹²¹. Noteikuma citāda interpretācija citu valodu redakcijās padarītu lieku a) apakšpunktā minēto atsauci uz "rakstisku apliecinājumu", jo rakstisks apliecinājums, kas būtu jāsniedz abām pusēm, galu galā būtu "rakstiska" klauzula noteikuma pirmās daļas nozīmē.

109. Galvenā problēma, ko *ad hoc* darba grupa izskatīja saistībā ar oficiālām prasībām attiecībā uz atlikšanas klauzulu, bija jautājums par to, vai 23. pantā vajadzētu paredzēt elektroniskās saziņas attīstību, ņemot vērā to, ka nevajadzētu radīt šķēršļus e-komercijai, izveidojot nepiemērotas oficiālas prasības. Nav šaubu, ka 1. punkta b) un c) apakšpunktu var piemērot elektroniskai saziņai, jo tie attiecas uz praksi, ko izveido puses, un lietojumu starptautiskajā tirdzniecībā un komercdarbībā.

¹²¹ Angļu valodas redakcijas a) apakšpunktā minēts "*evidenced in writing*" ("rakstiski apliecināta"), savukārt citu valodu redakcijās formulējuma tiešs tulkojums ir "noslēgta mutiski ar rakstisku apliecinājumu".

Ir grūtāk noteikt, vai var piemērot a) apakšpunktu attiecībā uz to, vai tajā prasīto rakstisko formu var attiecināt uz elektronisko saziņu. Lai novērstu jebkuru iespējamu šaubu rašanos, šķīta lietderīgi pieņemt tiešu noteikumu. Šā iemesla dēļ 23. panta 2. punktā ir skaidri minēts, ka ikviena saziņa, izmantojot elektroniskus līdzekļus, ir līdzvērtīga "rakstiskai", ja tā "paliekoši reģistrē vienošanos". Tādēļ pārbaude par 23. panta 1. punktā paredzēto oficiālo prasību ievērošanu ir saistīta ar to, vai ir iespējams paliekoši reģistrēt elektronisku saziņu, to izdrukājot vai saglabājot dublējuma lentē vai diskā, vai glabājot to citā veidā. Darba grupa pamatojās uz oficiālajām prasībām par vienošanos vērsties šķīrējtiesā, kas izklāstītas Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautiskās tirdzniecības tiesību komisijas Paraugnoteikumos par starptautisko ekonomisko šķīrējtiesu, kurā paredzēts, ka vienošanos, kas noslēgta mutiski, ar rīcību vai citā veidā, uzskata par rakstisku, ja tā ir reģistrēta jebkādā formā, un elektroniskā saziņa ir uzskatāma par pietiekamu, lai izpildītu prasību, ka tā ir rakstiska, ja tajā ietvertā informācija ir pieejama vai izmantojama turpmākām atsaucēm; tajā arī skaidri izklāstītas "elektroniskās saziņas" un "datu ziņojuma" definīcijas ¹²².

Noteikumā nav iekļauta tikai tā elektroniskā saziņa, kuru nevar paliekoši reģistrēt. Šādu saziņu attiecīgi nevar izmantot, lai noslēgtu klauzulu par tiesas izvēli, kas ir oficiāli derīga a) apakšpunktā, taču to var izmantot b) un c) apakšpunkta vajadzībām, ja ir ievēroti tajos izklāstītie noteikumi. 23. panta 2. punktā ir tikai norādīts, ka elektroniskā saziņa tiek uzskatīta par rakstisku, ja tā "paliekoši reģistrē", pat ja šāda paliekoša reģistrācija faktiski nav veikta – ja paliekoša reģistrācija nav vajadzīga kā nosacījums klauzulas spēkā esamībai, bet tikai gadījumā, ja ir vajadzīgs to pierādīt, ko būtu grūti izdarīt citā veidā.

¹²² 7. panta 3. un 4. punktā Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautiskās tirdzniecības tiesību komisijas (*UNCITRAL*) Paraugnoteikumos par starptautisko ekonomisko šķīrējtiesu, ko *UNCITRAL* grozīja 2006. gada 7. jūlijā, ANO dokumentā A/61/17, I pielikumā, saskaņā ar kuru " 3) Vienošanās par šķīrējtiesu ir rakstisks, ja tā saturs ir reģistrēts jebkurā formā neatkarīgi no tā, vai vienošanās vai līgums par šķīrējtiesu ir noslēgts mutiski, ar rīcību vai citā veidā. 4) Prasību par to, ka vienošanās par šķīrējtiesu ir rakstiska, izpilda ar elektroniskas saziņas starpniecību, ja tajā ietvertā informācija ir pieejama, lai to varētu izmantot vēlākām atsaucēm; "elektroniskā saziņa" ir ikviena saziņa, ko puses veic, izmantojot datu ziņojumus; "datu ziņojumi" ir informācija, kas radīta, nosūtīta, saņemta vai uzglabāta, izmantojot elektroniskus, magnētiskus, optiskus vai līdzīgus līdzekļus, tostarp, bet ne tikai, elektronisku datu apmaiņu (*EDI*), elektronisko pastu, telegrammas, teleksu un telefaksu".

5. Netieša vienošanās par jurisdikciju (24. pants)

110. Pastāv netieša vienošanās par jurisdikciju par labu tiesai, kurai citādi nebūtu jurisdikcijas saskaņā ar Konvenciju, ja prasītājs vēršas ar prasību attiecīgajā tiesā un ja atbildētājs vēršies ieradies tiesā, neapstrīdot tās jurisdikciju; šo noteikumu nošķir no vienošanās par jurisdikciju, kura apsvērta 23. pantā, jo tajā nav priekšnoteikuma par pušu vienošanos un ar to netiek uzlikta saistības tiesai izskatīt, vai klauzula, ar kuru tai piešķir jurisdikciju, faktiski attiecas uz gribas sakrišanu, kas ir skaidri un precīzi jānorāda, un 23. pantā noteiktās obligātās prasības ir paredzētas, lai sniegtu pierādījumus ¹²³. Ar 24. pantu jurisdikciju piešķir tikai ar pašu faktu par atbildētāja vēršanos tiesā, ja tas neapstrīd tās tiesas jurisdikciju, kurā lieta nodota, un aizstāvas pēc būtības, un tāpēc nav vajadzības noteikt, vai pušu starpā ir bijusi vienošanās.

Ad hoc darba grupa izskatīja jautājumu par to, vai jurisdikciju var piešķirt tikai gadījumos, kad atbildētāja domicils ir valstī, kurai Konvencija ir saistoša ¹²⁴, vai arī gadījumos, kad atbildētāja domicils ir valstī, kurai Konvencija nav saistoša, taču neuzskatīja, ka ir vajadzība pievienot formulējuma skaidrojumu. Neskatoties uz acīmredzamo neskaidrību 24. panta pirmajā teikumā, kurā vispārēji minētas lietas, kurās jurisdikcija nav atvasināta no Konvencijas, 23. un 24. pantā izklāstīto sistēmu salīdzinājums liek secināt, ka gadījumos, ja atbildētāja domicilam nav jābūt valstī, kurai Konvencija ir saistoša, netiešā vienošanās par jurisdikciju var būt ar plašāku darbības jomu nekā noteiktā vienošanās par jurisdikciju, ar kuru prasīts, lai vismaz vienai no pusēm ir domicils valstī, kurai Konvencija ir saistoša (šo noteikumu darba grupa nolēma nesvītrot).

111. 24. panta formulējums ir radījis interpretācijas grūtības saistībā ar atbilstīgu noteikumu Briseles konvencijā, jo īpaši attiecībā uz iespēju apstrīdēt jurisdikciju un tajā pat laikā veikt aizstāvību pēc būtības, kā arī saistībā ar laiku, kad jurisdikcija jāapstrīd.

¹²³ Tiesa, Lieta 24/76, *Estasis Salotti* [1976], ECR 1831. lpp.; Lieta 25/76 *Galleries Segoura* [1976] ECR 1851. lpp.

¹²⁴ Šī uzskata apstiprinājumam skatīt *Jenard* ziņojumu, 38. lpp.

Pirmais jautājums par to, vai vienošanos par jurisdikciju tās tiesas labā, kura izskata lietu, var novērst, apstrīdot jurisdikciju, ja atbildētājs arī aizstāvas pēc būtības, rodas no atšķirībām starp Briseles konvencijas (un vēlāk attiecīgi Lugāno konvencijas) valodu redakcijām – dažu valodu redakcijās, piemēram, angļu un itāliešu valodas redakcijā, bija minēts, ka noteikumu par netiešu atlikšanu nepiemēro, ja atbildētājs ieradies "*tikai*, lai apstrīdētu jurisdikciju", nevis vienkārši "apstrīdēt jurisdikciju". Saskaņā ar dažu valstu tiesību aktiem visi aizstāvības pamati, tostarp pamati pēc būtības, jāiesniedz pirmajā aizstāvības aktā; tādējādi ir grūti tieši piemērot noteikumu, jo tas neļautu atbildētājam aizstāvēties pēc būtības, ja viņa pamatu par jurisdikcijas trūkumu noraidītu, un tas neatbilstu aizstāvības tiesību aizsardzībai galvenajā prasībā, kas ir viena no garantijām, kuras paredzētas Konvencijā.

Tiesa šaubas ir kļiedējusi, interpretējot noteikumu tā, ka tas nozīmē, ka atbildētāja vēršanās tiesā neietekmē jurisdikcijas piešķiršanu, ja atbildētājs, kā arī jurisdikcijas apstrīdētājs, arī iesniedz argumentus pēc būtības ¹²⁵, un ka atbildētājs, kas tajā pat laikā pakārtoti iesniedz aizstāvību pēc lietas būtības, ar to nezaudē tiesības iebilst par jurisdikcijas trūkumu ¹²⁶. Lai novērstu turpmākas šaubas un apstiprinātu Tiesas interpretāciju, 24. panta formulējums ir saskaņots dažādu valodu redakcijās, svītrojot vārdu "*tikai*", tādējādi precizējot, ka ir pietiekami, ka atbildētājs apstrīd jurisdikciju, pat ja viņš tajā pat laikā iesniedz aizstāvību pēc būtības.

¹²⁵ Tiesa, Lieta 150/80 *Elefanten Schuh* [1981] ECR 1671. lpp., 17. punkts.

¹²⁶ Tiesa, Lieta 27/81 *Rohr pret Ossberger* [1981] ECR 2431. lpp., 8. punkts.

112. Laiks, kurā var apstrīdēt jurisdikciju, lai novērstu netiešu vienošanos par jurisdikciju, ir atkarīgs no tiesību aktiem tajā tiesā, kura izskata lietu un kuras reglaments arī nosaka, kas ir saprotams ar atbildētāja "vēršanos tiesā" ¹²⁷. Šajā gadījumā atsauci uz valsts tiesību aktiem ir uzturējusi Tiesa, kura tomēr ir devusi savu noteikuma interpretāciju, atzīstot, ka "ja jurisdikcijas apstrīdēšana nenotiek pirms jebkuras aizstāvības saistībā ar būtību, to nedrīkst veikt pēc iesniegumu veikšanas, kurus saskaņā ar valsts procesuālajiem tiesību aktiem uzskata par pirmo aizstāvību, kuru iesniedz tiesai, kura izskata lietu ¹²⁸". Ja apstrīdēšanu iesniedz pirms aizstāvības pēc būtības, tad jautājumu par laiku, līdz kuram tā jāiesniedz, nosaka tikai ar valsts tiesību aktiem.

¹²⁷ *Jenard* ziņojums, 38. lpp.

¹²⁸ Tiesa, Lieta 150/80 *Elefanten Schuh* [1981] ECR 1671. lpp., 16. punkts.

6 – Jurisdikcijas pārbaude

1. Citas tiesas izņēmuma jurisdikcija (25. pants)

113. Nebija vajadzības mainīt noteikumu, ar kuru prasīts, lai tās valsts tiesa, kurai Konvencija ir saistoša, pēc savas iniciatīvas atzīst, ka tai nav jurisdikcijas gadījumos, kad ar 22. pantu jurisdikcija ir piešķirta citas tādas valsts tiesai, kurai Konvencija ir saistoša ¹²⁹. Šī prasība ir spēkā pat gadījumos, ja atbildētājs vēršas tiesā un neapstrīd jurisdikciju, jo izņēmuma jurisdikciju puses nevar neievērot saskaņā ar 23. vai 24. pantu. *Ad hoc* darba grupa apsprieda to, vai prasību noteikumā par to, lai tiesa pēc savas iniciatīvas atteiktos no jurisdikcijas, vajadzētu piemērot arī 22. pantā paredzētajās jomās, kuras neietilpst izņēmuma jurisdikcijā, lai iekļautu jurisdikciju, ko puses izvēlas saskaņā ar 23. pantu, tomēr to darot tikai tajos gadījumos, kad ar tiesas izvēles klauzulu piešķir izņēmuma jurisdikciju, un arī lai iekļautu jurisdikciju, ko piešķir ar klauzulu par šķīrējtiesu. Darba grupa secināja, ka to nevajadzētu paplašināt, ņemot vērā to, ka 25. pantā izskatīta situācija, kad puses vēršusās tiesā. Šā iemesla dēļ jurisdikcijas neapstrīdēšanu vajadzētu uzskatīt par grozījumu 24. pantā izklāstītajā tiesas izvēles klauzulā, savukārt iesniegtā apstrīdēšana, ja tiesa tam piekrīst, radītu tiesas lēmumu, ko tā nebūtu pieņēmusi pēc savas iniciatīvas. Gadījums, kad atbildētājs neierodas tiesā, ir izskatīts 26. pantā. Attiecībā uz jurisdikciju, kas atvasināta no klauzulas par šķīrējtiesu, tika norādīts, ka šķīrējtiesa neietilpst Konvencijas darbības jomā, tādēļ nešķīta lietderīgi darba grupai to izskatīt.

¹²⁹ *Jenard* ziņojums, 38. lpp.

2. Atbildētājs neierodas tiesā (26. pants)

114. Līdzīgi kā 25. pantā nav vajadzības veikt būtiskas izmaiņas 26. pantā, kurā izskatīta jurisdikcija gadījumā, kad atbildētājs neierodas tiesā¹³⁰. Noteikumā nošķirta situācija, kad tiesai, kurā lietu izskata, saskaņā ar Konvenciju nav jurisdikcijas, no situācijas, kad tai ir jurisdikcija saskaņā ar Konvenciju, bet ikvienā gadījumā ar noteikumu prasīts, lai tiesa apstiprina savu jurisdikciju¹³¹, pamatojoties uz prasītāja iesniegto prasību.

Saskaņā ar 1. punktu gadījumā, ja tiesa uzskata, ka tai nav jurisdikcijas pār atbildētāju, kura domicils ir valstī, kam Konvencija ir saistoša, tā pēc savas iniciatīvas paziņos, ka tai nav jurisdikcijas vai nu tādēļ, ka saskaņā ar Konvenciju nav nekā, ar ko tai varētu piešķirt jurisdikciju, vai tādēļ, ka puses ir izslēgušas sevi no tās jurisdikcijas, vienojoties par tiesas izvēles klauzulu citas jurisdikcijas labā. Citiem vārdiem sakot, atbildētāja neierašanos tiesā nevar uzskatīt par pakļaušanos jurisdikcijai un ar to nav pietiekami, lai aizstātu citus kritērijus, ar kuriem piešķir jurisdikciju. Fakts, ka 24. pants ir patstāvīgs jurisdikcijas kritērijs, nozīmē to, ka tiesai ir jāpārbauda, ka ir darīts viss, lai prasības atbildētāju informētu saskaņā ar 26. panta 2. punktu, lai viņš varētu ierasties tiesā un pakļauties jurisdikcijai, ja viņš to uzskata par lietderīgu.

Otrās situācijas darbības joma ir plašāka. Kad tiesai ir jurisdikcija saskaņā ar Konvenciju, tai būs jāturpina izskatīšana aizmuguriski, ja un cik lielā mērā to atļauj tās valsts tiesību akti lietās, kad atbildētājs neierodas tiesā. Tomēr pirms procesa turpināšanas 26. panta 2. pantā ir prasīts, lai tiesa apturētu lietas izskatīšanu, kamēr nav pierādīts, ka atbildētājs ir varējis laikus saņemt dokumentu, ar ko ierosināta lieta, vai līdzvērtīgu dokumentu, lai viņš varētu nodrošināt sev aizstāvību, vai ka šajā nolūkā ir veikti visi vajadzīgie pasākumi.

¹³⁰ *Jenard* ziņojums, 39. lpp.

¹³¹ *Schlosser* ziņojums, 22. punkts.

115. Šis noteikums jāpiemēro visās lietās, kurās tiesai, kas lietu izskata, ir jurisdikcija saskaņā ar Konvenciju neatkarīgi no tā, vai atbildētāja domicils ir vai nav valstī, kam Konvencija ir saistoša ¹³². Pretējā gadījumā izņēmuma jurisdikcijas lietas nevarētu ietvert, ja atbildētāja domicils būtu valstī, kurai Konvencija nav saistoša. Prasība par to, lai tiktu darīts viss iespējamais, lai nodrošinātu, ka atbildētājs ir saņēmis dokumentu, ar ko lieta ierosināta, ir saistīta ar lēmuma atzīšanu valstīs, kurām Konvencija ir saistoša, kas nav atkarīga no atbildētāja domicila galvenajā prasībā, bet kas var būt atkarīga no tā, vai ir darīts viss iespējamais, lai laikus informētu atbildētāju par to, ka ir ierosināta lieta ¹³³.

116. Tāpat kā 1988. gada Konvencijā, ja dokumentu, ar ko ierosināta lieta, nosūtīja atbilstīgi 1965. gada 15. novembra Hāgas konvencijai par tiesas un ārpustiesas civillietu un komerclietu dokumentu izsniegšanu ārvalstīs, Lugāno konvencijas 26. panta 2. punktu aizstāj ar Hāgas konvencijas 15. pantu ¹³⁴. Tika pievienots papildu punkts pēc tam, kad tika pieņemta Regula (EK) Nr. 1348/2000 (2000. gada 29. maijs) ¹³⁵ un vēlāk Briselē 2005. gada 19. oktobrī noslēgtais Nolīgums starp Eiropas Kopienu un Dānijas Karalisti par tiesas un ārpustiesas civillietu un komerclietu dokumentu izsniegšanu ¹³⁶; attiecībā uz to valstu savstarpējām attiecībām, kurām ir saistoša regula vai Konvencija, gadījumos, kad dokuments, ar ko ierosina lietu, ir nosūtīts saskaņā ar regulu vai Konvenciju, ar šo jauno punktu atsauci uz Hāgas konvencijas 15. punktu aizvieto ar atsauci uz regulas 19. pantu. Ir jānorāda, ka Regula Nr. 1348/2000 ir aizstāta ar jaunu Regulu (EK) Nr. 1393/2007 ¹³⁷, kuru piemēro no 2008. gada 13. novembra. Saskaņā ar regulas 25. panta 2. punktu atsauci Lugāno konvencijā uz Regulu Nr. 1348/2000 uzskata par atsauci uz Regulu Nr. 1393/2007.

¹³² Pretēju apgalvojumu skatīt *Jenard* ziņojumā, 40.lpp.

¹³³ Skatīt turpmāk saistībā ar 34. panta 2. punktu.

¹³⁴ Skatīt Konvencijas 26. panta 3. punktu.

¹³⁵ OV L 160, 30.6.2000.

¹³⁶ OV L 300, 17.11.2005.

¹³⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1393/2007 (2007. gada 13. novembris) par tiesas un ārpustiesas civillietu vai komerclietu dokumentu izsniegšanu dalībvalstīs ("dokumentu izsniegšana"), un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1348/2000 (OV L 324, 10.12.2007.).

117. Lai ievērotu prasības par pakalpojumu ticamību un ātrumu, tika nolemts saglabāt noteikumu par dokumentu pārsūtīšanu, kurš ietverts 1988. gada Konvencijas 1. protokola IV. pantā, kas tagad kļuvis par jaunās konvencijas 1. protokola I. pantu. Attiecīgajā noteikumā minēts, ka dokumentus pārsūta saskaņā ar procedūrām, kuras noteiktas konvencijās un nolīgumos, kas ir spēkā to valstu starpā, kurām Konvencija ir saistoša. Ja iesniegšanas valstij nav iebildumu, dokumentus var nosūtīt arī attiecīgās tās valsts amatpersonas, kurā dokuments sagatavots, tieši amatpersonām valstī, kurā atrodas dokumenta adresāts, lai to pārsūtītu adresātam tādā veidā, kā noteikts pieteikuma iesniegšanas valsts tiesību aktos. Pārsūtīšanu dokumentē ar apliecību, ko tieši nosūta izcelsmes valsts ierēdnim. Šāda veida pārsūtīšana atbilst 1965. gada 15. novembra Hāgas konvencijas 10. panta b) punkta noteikumiem.

1. protokola I. pantā ir pievienots jauns noteikums, kurā paredzēts, ka Eiropas Kopienas dalībvalstis, kurām ir saistoša Regula Nr. 1348/2000¹³⁸ vai 2005. gada 19. oktobrī parakstītais Nolīgums starp Eiropas Kopienu un Dānijas Karalisti par tiesas un ārpustiesas civillietu un komercietu dokumentu izsniegšanu, savstarpējās attiecībās pārsūta dokumentus, izmantojot regulā un nolīgumā paredzētās metodes, tām atbilstīgi priekšroku dodot tiešai nosūtīšanai¹³⁹, tomēr neizslēdzot citas nosūtīšanas iespējas¹⁴⁰.

¹³⁸ Tagad saskaņā ar Regulu Nr. 1393/2007, skatīt iepriekš minēto 116. punktu.

¹³⁹ Regulas Nr. 1348/2000 4.–11. pants.

¹⁴⁰ Regulas (EK) Nr. 1348/2000 12.–15. pants.

7 – Lis pendens un saistītas prasības

1. Lis pendens (27., 29. un 30. pants)

118. Fakts, ka citas tiesas ir pieejamas strīdos, ko reglamentē ar Konvenciju, rada iespēju, ka vienu lietu var iesniegt dažādu tādu valstu tiesās, kam Konvencija ir saistoša, radot draudus, ka pieņemti lēmumi var neatbilst cits citam. Lai nodrošinātu tiesību sistēmas darbību kopējā tieslietu telpā, šos draudus vajadzētu samazināt, pēc iespējas biežāk izvairoties no paralēlas tiesvedības, kas vienlaicīgi norit dažādās valstīs. 1988. gada Konvencijas un pirms tam izstrādātās Briseles konvencijas autori vēlējās nepārprotamu un efektīvu mehānismu, lai atrisinātu *lis pendens* lietas un saistītas prasības, un tiem bija jāņem vērā lielās atšķirības dažādu valstu tiesību aktos – dažas valstis, piemēram, izskata kārtību, kādā ierosina tiesvedību, savukārt citas piemēro *forum non conveniens* noteikumu. 1988. gada Konvencijā nebija atsauces uz *forum non conveniens* noteikumu, un tās pamatā bija kritērijs par iepriekšēju tās tiesas jurisdikciju, kura pirmā izskata lietu, – ikvienai tiesai, kurā pēc tam iesniedza lietu, bija jāaptur lietas izskatīšana līdz brīdim, kad tika konstatēta tās tiesas jurisdikcija, kurā pirmajā ierosināta lieta, un ja šāda jurisdikcija tika konstatēta, tad tai vajadzēja atteikties no jurisdikcijas par labu pirmajai minētai tiesai.

Šāds risinājums bija labāks par Briseles konvencijā piedāvāto sākotnējo risinājumu, saskaņā ar kuru ikvienai tiesai, kas vēlākā posmā izskatīja lietu, bija jāaptur lietas izskatīšana tikai gadījumos, kad tika apstrīdēta otras tiesas jurisdikcija, un citos gadījumos tai uzreiz bija jāatsakās no jurisdikcijas, tādējādi radot būtiskus negatīvu jurisdikcijas konfliktu draudus¹⁴¹; taču jaunais risinājums radīja vairākas jaunas problēmas. Jo īpaši tā formulējumā saskaņā ar Tiesas interpretāciju nebija izveidota patstāvīga *lis pendens* koncepcija, kas ietvertu ikvienu šīs jomas aspektu. Tomēr no vienas puses tajā bija paredzēti vairāki būtiski nosacījumi, kas ir *lis pendens* definīcijas elementi – piemēram, tas, ka lietās, kuras izskata vienlaicīgi, ir jābūt iesaistītām tām pašām pusēm, prasības pamats un darbības joma – un tādējādi Tiesa varēja apstiprināt, ka noteikumi, ko izmanto, lai noteiktu, vai ir radusies *lis pendens* situācija, ir jāuzskata par patstāvīgiem¹⁴². No otras puses noteikumā tomēr nebija sniegts patstāvīgs vienots norādījums par to, kā noteikt, kurā tiesā izskatīšana notika iepriekš, t.i. kurā brīdī prasību uzskatīt par tādu, kuru izskata tiesā¹⁴³. Ņemot vērā, ka nebija patstāvīgas definīcijas, Tiesa nolēma, ka nosacījumi, saskaņā ar kuriem varētu uzskatīt, ka strīda izskatīšana sāka tiesā, ir jāizvērtē saskaņā ar katras tiesas valsts tiesību aktiem¹⁴⁴.

¹⁴¹ *Jenard-Möller* ziņojums, 64. punkts.

¹⁴² Tiesa, Lieta 144/86 *Gubisch* pret *Palumbo* [1987] ECR 4861. lpp., ar īpašu atsauci uz izskatīšanā esošu lietu identisku prasības pamatu.

¹⁴³ *Jenard* ziņojuma 41. lpp. ir norādīts, ka "Komiteja [kura izstrādāja Briseles konvenciju] nolēma, ka nav vajadzības tekstā konkrēti noteikt laikposmu, no kura uzskatītu, ka ir sāka lietas izskatīšana, un šo jautājumu ļāva reglamentēt ar katras līgumslēdzējas valsts tiesību aktiem".

¹⁴⁴ Tiesa, Lieta 129/83 *Zelger* pret *Salinitri* [1984], ECR 2397. lpp.

No atsaucies uz valsts tiesību aktiem, lai noteiktu laiku, kad tiesu varētu uzskatīt par tiesu, kura izskata lietu, izriet tas, ka šo jautājumu izskatīs ļoti dažādos veidos atkarībā no tiesas, kura izskata lietu. To valstu tiesu tiesību akti, kurām Konvencija ir saistoša, šajā jautājumā būtiski atšķiras – dažkārt pat attiecībā uz dažādiem tiesvedības veidiem viņu pašu tiesību sistēmā. Tomēr pat tajā gadījumā, ja tiek izskatīta tikai parasta prasība, dažās valstīs, piemēram, Itālijā un Nīderlandē, uzskata, ka tiesa izskata lietu *lis pendens* nolūkā laikā, kad tiesu izpildītājs izsniedz pavēsti par to, ka sāka tiesvedību. Minētajās valstīs pavēstes izsniegšana atbildētājam notiek pirms tās iesniegšanas tiesā. Tomēr citās valstīs – Dānijā, Spānijā, Īrijā, Somijā, Norvēģijā un lielākajā daļā Šveices kantonu ¹⁴⁵ un Zviedrijā – *lis pendens* situācija rodas tad, kad tiek iesniegts pieteikums attiecīgā tiesā. Tas attiecas arī uz Franciju un Luksemburgu, izņemot to, ka pavēsti izsniedz atbildētājam pirms lieta ir ievadīta tiesas reģistrā un izšķirošais brīdis nav tā iesniegšana tiesā, bet gan laiks, kad tiesas pavēste izsniegta atbildētājam. Visbeidzot, vairākās citās valstīs lietai ir jābūt ievadītai tiesas reģistrā un pavēstei jābūt izsniegtai atbildētājam, un tikai tad rodas *lis pendens* situācija. Šāda kārtība ir Apvienotajā Karalistē, Austrijā, Beļģijā, Grieķijā ¹⁴⁶, Portugālē un Vācijā.

¹⁴⁵ Dažos kantonos attiecīgais sākšanas laiks ir samierināšanas procedūras sākšanas datums, pirms tiek uzsākta tiesvedība.

¹⁴⁶ Izņemot to, ka Grieķijā *lis pendens* izšķirošais laiks ir atpakaļejošs no datuma, kad pieteikums tikai iesniegts tiesā.

Situāciju vēl vairāk sarežģī gadījumi, kad *lis pendens* ir atkarīgs no laika, kad atbildētājam paziņoja par prasību, jo šis laiks dažādās valstīs ir atšķirīgs un ir atkarīgs no atļautās procedūras. Šajā sakarā ir būtiski ņemt vērā, ka Kopienas Regulā par tiesas un ārpustiesas civillietu un komercietu dokumentu izsniegšanu ¹⁴⁷, kuras 9. pantā kā turpmākie pasākumi pēc Eiropas Konvencijas par to pašu tematu ¹⁴⁸ sniegti kopēji noteikumi par izsniegšanas dienu, saskaņā ar kuru dokumenta izsniegšanas diena ir diena, kad to izsniedz saskaņā ar saņēmējas dalībvalsts tiesību aktiem; tomēr, ja dokuments ir jāizsniedz konkrētā termiņā saistībā ar prasībām, kas jāiesniedz tiesā vai kuras izskata tiesā izcelsmes dalībvalstī, attiecībā uz lūguma iesniedzēju ir jāievēro diena, kas noteikta attiecīgās dalībvalsts tiesību aktos, ja vien attiecīgā dalībvalsts nav paziņojusi, ka tā šo noteikumu nepiemēros.

119. Šīs atšķirības valstu tiesību aktos var radīt būtiskas problēmas ne tikai tāpēc, ka tās var mudināt veikt labvēlīgākās tiesas izvēli, kas ir nenovēršama iespējamība, ņemot vērā to, ka pastāv tiesas ar vienlaicīgu jurisdikciju, vai arī censties pēc iespējas ātrāk sākt tiesas prāvu daļēji tādēļ, ka 27. pantā prioritātei piešķirtai tiesai, kura pirmā izskata lietu ¹⁴⁹, kā arī tādēļ, ka šīs atšķirības mudina paralēli izskatīt prasības dažādu tādu valstu tiesās, kam ir saistoša Konvencija, dažos gadījumos ļaujot atbildētājam iesniegt pieteikumu par vienu un to pašu pamatu un priekšmetu, kāds ir pieteikumā, kas iesniegts pret viņu, un ļaujot, lai saskaņā ar tās tiesas normām, kas izskata lietu, viņam tiktu piešķirta prioritāte.

¹⁴⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) 1393/2007 (2007. gada 13. novembris), OV L 324, 10.12.2007., ar kuru aizstāja Padomes Regulu Nr. 1348/2000, skatīt iepriekš izklāstīto 116. punktu.

¹⁴⁸ Konvencija izstrādāta, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību K.3 pantu par tiesas un ārpustiesas civillietu un komercietu dokumentu izsniegšanu Eiropas Savienības dalībvalstīs, OV C 261, 27.8.1997., kuru *ad hoc* darba grupa izmantoja, pārskatot Briseles un Lugāno konvencijas.

¹⁴⁹ Skatīt, piemēram, Tiesas lietu C-406/92 *Tatry* pret *Maciej Rataj* [1994] ECR I-5439. lpp., kurā tiesa nolēma, ka prasībai par to, lai atbildētāju uzskatītu par atbildīgu par zaudējumu radīšanu un likšanu viņam segt zaudējumus, bija viens un tas pats prasības pamats un tas pats priekšmets kā iepriekšējā tiesvedībā, kuru sāka atbildētājs, cenšoties panākt to, lai konstatētu, ka viņš nav atbildīgs par minēto zaudējumu.

Lai izvairītos no šādām situācijām, jaunajā konvencijā pieņemta pastāvīga koncepcija par laiku, no kura tiesu uzskata par tiesu, kura izskata lietu, *lis pendens* gadījumā, ņemot vērā atšķirības dažādu valstu tiesību aktos, un lai noteiktu dažus aspektus, tajā daļēji ir atsauce uz valsts procesuālajiem noteikumiem, taču šāda atsauce ir ierobežotāka salīdzinājumā ar iepriekšējo noteikumu. 30. pantā skaidri uzskaitīti divi kritēriji, kas jāievēro valstīm, kurām Konvencija ir saistoša, lai noteiktu, vai uzskata, ka lieta ir iesniegta tiesā, proti, laiku, kad dokumentu, ar ko ierosināta lieta, izsniedz atbildētājam, un laiku, kad sūdzība ir iesniegta tiesā, un ar šo divu kritēriju izmantošanu nosaka laiku, kurā ņemtas vērā dažādas sistēmas, bet kas ir cik vien iespējams konverģents.

Noteikumā nošķirtas lietas, kurās saskaņā ar valsts tiesību aktiem dokumentu, ar ko ierosina lietu, vai līdzvērtīgu dokumentu iesniedz tiesā, un lietas, kurās dokuments pirms iesniegšanas tiesā jāizsniedz. Ja laiku, kad uzskata, ka lieta ir iesniegta tiesā, nosaka, tiesā iesniedzot dokumentu, ar ko ierosina lietu, tad uzskata, ka lietu sāk izskatīt tajā laikā, ar nosacījumu, ka prasītājs pēc tam ir veicis pasākumus, kas viņam bija jāveic, lai nodrošinātu izsniegšanu atbildētājam; ja tomēr laiku, kad uzskata, ka lieta ir iesniegta tiesā, nosaka, izsniedzot dokumentu atbildētājam, tad uzskata, ka tiesa lietu sāk izskatīt laikā, kad iestāde, kas ir atbildīga par izsniegšanu, saņem dokumentu, ar ko ierosināta lieta, ar nosacījumu, ka prasītājs pēc tam ir veicis visus pasākumus, kas viņam bija jāveic, lai nodrošinātu dokumentu iesniegšanu tiesā.

Risinājums šķiet sarežģīts, bet vienīgi tāpēc, ka tam ir vajadzīga pārbaude papildus valsts tiesību aktos parasti prasītajai pārbaudei. Tas ļauj noteikt laiku, kurā uzskata, ka lietu sāk izskatīt tiesā, un šis laiks ir lielā mērā konverģents, tomēr tas atbilst valstu procesuālajām sistēmām, kurās nosaka mirkļus, kas ir dažādi un atšķiras laika izteiksmē. Kad laiks, kurā uzskata, ka lietas izskatīšana ir sākta, ir atkarīgs no paziņojuma izsniegšanas atbildētājam, pieņemtais risinājums arī palīdz rast skaidrību, izvairoties no grūtībām, kas rodas, noskaidrojot izsniegšanas datumu, ko bieži nav viegli noteikt, ja izsniegšana nav veikta pašam atbildētājam ¹⁵⁰. Jebkurā gadījumā ar noteikumu samazinās ikvienas puses priekšrocības vai neizdevīgu stāvokli, kas varētu rasties, vienkārši izdarot atsauci uz valstu tiesību aktiem.

120. Konvencijas 29. pantā bez grozījumiem ir atspoguļots noteikums, ar kuru paredz retu gadījumu ¹⁵¹, kurā prasības, starp kurām pastāv *lis pendens*, ir vairāku tiesu izņēmuma jurisdikcijā – tādā gadījumā tiesa, kas nav tiesa, kurā pirmajā ierosināta lieta, atsakās no jurisdikcijas par labu pirmajai minētajai tiesai. Arī šajā gadījumā, lai noteiktu to, kurā tiesā pirmajā ierosināta lieta, ir jāpamatojas uz kritērijiem, kas izklāstīti 30. pantā. 29. pantā atšķirībā no 25. panta nav noteikts izņēmuma jurisdikcijas juridiskais pamats, kas varētu ļaut tiesai atteikties no jurisdikcijas par labu tiesai, kurā pirmajā ierosināta lieta. Tādēļ šo noteikumu attiecina uz gadījumiem, kad izņēmuma jurisdikciju piešķir ar tiesas izvēles klauzulu 23. panta nozīmē, tomēr to dara tikai gadījumā, ja tas atbilst izņēmuma jurisdikcijai, ko citai tiesai piešķir ar jau minēto pantu ¹⁵². Turpretī, ja izņēmuma jurisdikcijas, kuras pamatā ir 23. pants, atbilst citai jurisdikcijai, kā pamatā ir 22. pants, otrā minētā būs noteicošā neatkarīgi no laika, kad uzskata, ka tiesa sāk izskatīt lietu, ievērojot 25. pantu.

¹⁵⁰ Šajā sakarā apstiprinātais risinājums ir lietderīgāks nekā Eiropas Starptautisko privāttiesību grupas ierosinātais risinājums, kurā, lai noteiktu mirkli, no kura prasību konkrēti uzskata par sāktu, kopīgi atsaucās uz laiku, kurā tiesai bija paziņots par iesniegumu, un laiku, kurā paziņojums bija izsniegts atbildētājam (Eiropas Starptautisko privāttiesību grupas priekšlikumos, 10.–12. punkts).

¹⁵¹ Tas Tiesas judikatūrā ir šķietami kļuvis vēl retāks. Lietā, kas bija saistīta ar nekustamo īpašumu, kas daļēji atradās Beļģijā un daļēji – Nīderlandē, Tiesa nolēma, ka katrai no abām valstīm ir izņēmuma jurisdikcija attiecībā uz īpašumu, kas atradās tās teritorijā, un tādējādi izslēdza iespēju piemērot noteikumu par izņēmuma jurisdikcijas konfliktu, lai gan tikai attiecīgās lietas apstākļos un to nepiemērojot vispārēji; Tiesa, Lieta 158/87 *Scherrens* [1988] ECR 3791. lpp.

¹⁵² Kā piemēru skatīt Tiesas lietu 23/78 *Meeth* pret *Glacetal* [1978] ECR 2133. lpp.

Gadījumos, kurus reglamentē ar noteikumu par *lis pendens*, neiekļauj gadījumus, kuros tiesai, kurā prasība iesniegta pēc tam, ir izņēmuma jurisdikcija, jo šajā gadījumā otrai tiesai joprojām ir saistības pēc savas iniciatīvas paziņot, ka tai nav jurisdikcijas saskaņā ar Konvencijas 25. pantu neatkarīgi no laika, kurā lieta tika iesniegta pēdējā minētā tiesā.

2. Saistītas prasības (28. pants)

121. Noteikums par saistītām prasībām ir būtisks aspekts, lai saskaņotu to valstu jurisdikciju, kurām Konvencija ir saistoša. Kad vairākas prasības, kas nav vienādas, ir tik cieši saistītas, ka ir lietderīgi tās izskatīt un izlemt kopā, lai izvairītos no riska, ka tiek pieņemti nesavienojami spriedumi, kurus neatzītu attiecīgās valstis, Konvencijā ir paredzēts saskaņot to dažādu valstu tiesu tiesvedību, kurās prasības izskata. 28. pantā nav saiknes starp prasībām un vispārēju jurisdikcijas kritēriju, kā ir darīts dažās valstu tiesību sistēmās, un tajā jo īpaši nav nodota jurisdikcija tiesai, kura izskata prasību, kas tajā iesniegta, lai saskaņā ar Konvencijas noteikumiem izslēgtu citu prasību, kas ir saistīta ar pirmo prasību¹⁵³; tā vietā ar šo pantu izveido procedūras, kas paredzēta, lai atvieglotu saistītu lietu izskatīšanu vienā tiesvedībā vai saskaņotā tiesvedībā.

¹⁵³ Tiesa, Lieta 150/80 *Elefanten Schuh* [1981] ECR 1671. lpp.

122. Ja tiek ievērotas 28. panta 3. punktā paredzētās prasības, tad tiesai, kurā lieta ierosināta pēc tam, ir tiesības – taču ne saistības – apturēt lietas izskatīšanu un sagaidīt tās tiesas lēmumu, kurā pirmajā lieta ierosināta, pirms pieņemt lēmumu lietā, ko tā izskata. Jaunajā 28. panta 1. punkta formulējumā salīdzinājumā ar iepriekšējo redakciju vairs nav prasības par to, lai saistītas prasības izskatītu pirmajā instancē. Iemesls minētajai prasībai, proti, ka "citādi prasības priekšmets būtu atšķirīgs un vienai no pusēm varētu tikt liegta tiesu hierarhijas pakāpe" ¹⁵⁴ nešķita pārliecinošs. Lietas izskatīšanas apturēšana tiesā, kurā lieta ierosināta pēc tam, neietekmē lietas izskatīšanu minētajā tiesā, jo tā var atsākt izskatīšanu pēc tam, kad tiesvedība par saistītu prasību ir pabeigta ārvalstu tiesā. Tas ir piemērots brīdis, lai novērtētu, vai ārvalstu spriedumā ievērotas atbildētāja tiesības, ko garantē ar Konvenciju, un to var ņemt vērā tiesvedībā tiesā, kurā lieta ierosināta vēlāk.

Tomēr prasība par to, lai abi lietas izskatīšanas procesi norit pirmajā instancē, ir būtiska, un tā ir saglabāta un īpaši formulēta 28. panta 2. punktā, kurā tiesa, kas nav tiesa, kurā pirmajā ierosināta lieta var pieņemt lēmumu – un arī šajā gadījumā tās ir tiesības, nevis saistības – atteikties no jurisdikcijas par labu tiesai, kurā pirmajā ierosināta lieta par saistītu prasību. Citādi, ja tiesā, kurā pirmajā lieta ierosināta, tā ir pārsūdzības posmā, vienai no pusēm tiešām nebūtu pakāpes tiesu hierarhijā. Tomēr, ja tiesā, kurā lieta ierosināta pēc tam, tā ir pārsūdzības posmā, šai tiesai nebūtu lietderīgi atteikties no jurisdikcijas par labu jaunai prāvai pirmajā instancē procesuālās ekonomijas iemeslu dēļ.

Jebkurā gadījumā nav iespējams, ka tiesa, kurā lieta iesniegta vēlāk, atsakās no jurisdikcijas, ja vien to nepieprasa kāda no pusēm, ja tiesai, kurā pirmajā ierosināta lieta, ir jurisdikcija lietu izskatīt un ja minētās tiesas piemērojamās tiesību aktos ir atļauts apvienot prasības. Noteikumā minētais izteiciens – "ļauj šīs prasības apvienot", t.i., "šīs saistītās prasības, nevis "saistītas prasības" kā bija minēts 1988. gada Konvencijā – nozīmē, ka tiesai, kurā pirmajā ierosināta lieta, piemērojamajos tiesību aktos jāparedz tādu saistītu prasību apvienošana, ko izskata attiecīgajā lietā, nevis vispārēja prasību apvienošana. Tāpēc pirms atteikšanās no jurisdikcijas tiesai jāpārlicinās, ka otra tiesa to pieņems.

¹⁵⁴ *Jenard* ziņojums, 41. lpp.

Ad hoc darba grupa apsprieda, vai 28. pants būtu jāpadara elastīgāks, tiesai, kurā prasība iesniegta pirmajā, piešķirot tiesības atteikties no jurisdikcijas un šo jurisdikciju piešķirt tiesai, kurā prasība iesniegta pēc tam, ja lietas apstākļu dēļ tas uzskatāms par lietderīgu, taču darba grupa neatbalstīja šo ideju. Šādu tiesību piešķiršana Konvencijā ieviestu papildu doktrīnas *forum non conveniens* pielietojumu, kas ir svešs lielākajai daļai valstu, kurām ir saistoša šī konvencija.

8 – Pagaidu pasākumi, tostarp aizsardzības pasākumi

124. Ar jaunās Konvencijas noteikumu par pagaidu un aizsardzības pasākumiem tiek izdarītas tikai formālas izmaiņas 1988. gada Konvencijas tekstā (skatīt *Jenard* ziņojuma 42. lappusi, *Schlosser* ziņojuma 183. punktu un *Jenard* un *Möller* ziņojuma 65. punktu). 31. panta kodolīgajā formulējumā norādīts, ka, ja šādi pasākumi ir pieejami saskaņā ar tiesību aktiem valstī, kurai šī konvencija ir saistoša, šīs valsts tiesas tos var piemērot pat ja saskaņā ar šo konvenciju lieta pēc būtības ir citas valsts, kurai ir saistoša šī konvencija, tiesu jurisdikcijā. Saskaņā ar *Jenard* ziņojumu attiecīgais noteikums Briseles konvencijā (24. pants) paredz, ka kompetentās iestādes izlemj, "neņemot vērā Konvencijā paredzētos jurisdikcijas noteikumus". Tādējādi šis noteikums ir tikai atsauce uz tās tiesas valsts tiesību aktiem, kurā ierosināta lieta, kura piemēros *lex fori* gan attiecībā uz pieprasāmo pasākumu noteikšanu, gan uz pašas tiesas pilnvarām tos pieprasīt.

125. Balstoties uz dažādiem Komisijas un valsts ekspertu deleģāciju priekšlikumiem, *ad hoc* darba grupa ļoti rūpīgi izskatīja jautājumu, vai Konvencijā iekļautais noteikums ir pietiekams. Diskusiju laikā īpaši tika uzsvērtā vēlme pēc vienotas "pagaidu pasākumu, tostarp aizsardzības pasākumu" definīcijas, kurā varētu iekļaut Francijā pastāvošu noteikumu, kas tiek saukts par *référé provision*. Tā kā Konvencijā nav precīzas definīcijas, Tiesa "pagaidu pasākumus, tostarp aizsardzības pasākumus" ir definējusi kā pasākumus, kuri "ir paredzēti, lai saglabātu faktisko vai juridisko situāciju, lai nodrošinātu tiesības, kuru atzīšanu parasti lūdz tiesai, kurai ir jurisdikcija izskatīt lietu pēc būtības"¹⁵⁵. Taču tika novērots, ka šādas saistības ar tiesvedību par lietu pēc būtības ne vienmēr sniedza apmierinošus rezultātus – ja pagaidu pasākums izraisīja priekšlaicīgu izpildi neatkarīgi no rezultātiem pēc lietas izskatīšanas pēc būtības, Konvencijā paredzētos noteikumus attiecībā uz jurisdikciju lietas izskatīšanā pēc būtības praksē var apiet. Tādēļ tika pausts viedoklis, ka izpildāmu pasākumu piešķiršanai varētu piemērot ierobežojumus, piemēram, steidzamības prasību vai aizsardzības vajadzību. Tāpat tika spriests, ka būtu jāmaina formulējums, lai precizētu, ka provizoriski maksājumu rīkojumi neietilpst Konvencijas konkrēto noteikumu darbības jomā, un tos var izsniegt vienīgi tiesa, kurai ir jurisdikcija pieņemt lēmumu pēc būtības; citādi Konvencijas jurisdikcijas noteikumi netiktu ievēroti un lieta tiktu atrisināta pirms pilnīgas izskatīšanas.

Tādēļ tika ierosināts, ka 31. pants būtu jāinterpretē nevis kā *lex fori* atsauce, bet gan kā patstāvīgs noteikums, kura darbības jomā ietilpst vienīgi pasākumi, kurus patiešām var izpildīt valstī, kurā paredzēts tos izpildīt, neizmantojot atsevišķu izpildes procedūru¹⁵⁶. Tās valsts tiesai, kurā pasākumu paredzēts izpildīt, vajadzētu būt ekskluzīvai jurisdikcijai, lai pasūtītu šo pasākumu. Tās valsts tiesas jurisdikcijas labā, kurā pasākumu var izpildīt un kurā tas jāizpilda, tika norādīts, ka, ļaujot ar valsts tiesību aktiem noteikt šādu pasākumu būtību un apstākļus, kādos tos varētu piešķirt, radītu iespēju tādas jurisdikcijas pastāvēšanai, kas balstīta uz pārāk plašu forumu, kas būtu jāaizliedz ar Konvenciju.

¹⁵⁵ Tiesa, Lieta C-261/90 *Reichert* [1992], ECR I-2149.lpp., 34. punkts.

¹⁵⁶ Skatīt arī Eiropas Starptautisko privāttiesību grupas priekšlikumus, 13. punkts.

126. Pirms *ad hoc* darba grupas darba beigām šos tematus apsprieda Tiesas spriedumā, kurā apsvērti vairāki šās lietas aspekti ¹⁵⁷. Tiesa uzskatīja, ka tiesai, kurai ir jurisdikcija atbilstīgi lietas būtībai saskaņā ar vienu no Konvencijā noteiktajām jurisdikcijas sadaļām, ir arī jurisdikcija pasūtīt pagaidu vai aizsardzības pasākumus, minētajai jurisdikcijai nepiemērojot papildu nosacījumus ¹⁵⁸. Attiecīgajā Konvencijas noteikumā pievienots papildu jurisdikcijas noteikums, saskaņā ar kuru tiesa var pasūtīt pagaidu vai aizsardzības pasākumus, kuri ir pieejami atbilstīgi tās valsts tiesību aktiem pat tad, ja tai nav jurisdikcijas saskaņā ar lietas būtību, ja attiecīgo domstarpību tēma ietilpst Konvencijas *ratione materiae* darbības jomā ¹⁵⁹. Pats fakts, ka tiesvedība notiek vai varētu notikt atbilstīgi lietas būtībai tādas valsts tiesā, kurai ir saistošā šī Konvencija, neatņem tādas citas valsts tiesai jurisdikciju, kurai saistošā šī Konvencija ¹⁶⁰. Šāda jurisdikcija nav atkarīga no jurisdikcijas noteikumiem Konvencijā un tā var balstīties uz plašākas jurisdikcijas noteikumiem, kas minēti Konvencijas 3. pantā. Attiecībā uz Konvencijā izklāstītajiem nosacījumiem par pagaidu vai aizsardzības pasākumu piešķiršanu atbilstīgi attiecīgajam Konvencijas noteikumam šādu pasākumu piešķiršana ir atkarīga no tā, *inter alia*, ka pastāv reāla saite starp pieprasīto pasākumu lietas būtību un tās valsts tiesas teritoriālo jurisdikciju, kurā šos pasākumus pieprasa ¹⁶¹.

¹⁵⁷ Tiesa, Lieta C-391/95 *Van Uden* [1998], ECR I--7091. lpp.

¹⁵⁸ *Van Uden*, 22. punkts.

¹⁵⁹ *Van Uden*, 20. un 28. punkts.

¹⁶⁰ *Van Uden*, 29. punkts un attiecībā uz gadījumu, kad tiesvedība pēc lietas būtības ir jāveic šķīrējtiesneša klātbūtnē, – 34. punkts.

¹⁶¹ *Van Uden*, 40. punkts.

Pagaidu pasākumu un aizsardzības pasākumu definīcija ir atkarīga no tiesas valsts tiesību aktiem, bet valsts tiesību aktus interpretē atbilstīgi Tiesas pieņemtajai koncepcijai, kurā, kā minēts jau iepriekš, šādi pasākumi ir paredzēti, lai saglabātu faktisko vai juridisko situāciju, lai nodrošinātu tiesības, kuru atzīšanu parasti lūdz tiesai, kurai ir jurisdikcija izskatīt lietu pēc būtības. Ņemot vērā minēto koncepciju, pasākums, ar kura palīdzību pasūta līgumā norunāto atlīdzību, pēc būtības ir tāds, kurš var novērst tās tiesas lēmumu par lietas būtību, kurai pienākas jurisdikcija, un tāds, kurš nav pagaidu pasākums atbilstīgi Konvencijas noteikumiem, ja vien, pirmkārt, piešķirtās summas atmaksa atbildētājam ir garantēta, jo pieprasītājam nav taisnība attiecībā uz lietas būtību, un, otrkārt, pieprasītais pasākums ir saistīts tikai ar konkrētiem atbildētāja aktīviem, kuri atrodas tajā teritoriālajā jurisdikcijā, kurā bija iesniegts pieprasījums ¹⁶².

127. Apspriežot minēto Tiesas spriedumu, *ad hoc* darba grupa apsprieda, vai 31. pantā būtu jākodificē tur izklāstītie principi, un nolēma, ka tas nav vajadzīgs, piemēram, papildu izskaidrojumu gadījumā, ja tos iestrādātu tiesību aktā, jo īpaši ņemot vērā tā faktora būtību, kurš saista pasākuma būtību un tās tiesas teritoriālo jurisdikciju, kura spriedumā ekskluzīvi definēta, atsaucoties uz konkrēto minēto lietu.

Vēl viena problēma attiecas uz atzīšanu, ko saskaņā ar 31. pantu veic citas valstis, kurām ir saistoša šī Konvencija. Atbilstīgi Konvencijai pasākumi, kurus noteica tiesa, kurai ir jurisdikcija attiecībā uz lietas būtību atbilstīgi Konvencijai, neapšaubāmi ir lēmumi, kuri jāatzīst saskaņā ar Konvencijas III sadaļu, taču šķiet dabiski, ka lēmumi, kuri pieņemti, balstoties uz jurisdikciju, kas paredzēta 31. pantā, principā nevarētu pamatot atzīšanu un izpildi ārvalstīs. Arī šajā gadījumā *ad hoc* darba grupa deva priekšroku neiekļaut šo notikumus Konvencijā.

¹⁶² *Van Uden*, 43.–48. punkts. Līdzīgu informāciju skatīt arī Tiesas Lietā C-99/96 *FBTO Mietz* [1999], ECR I-2277. lpp., 47. punkts.

IV NODAĻA ATZĪŠANA UN IZPILDE

1 - Vispārīgi noteikumi

128. Tādu spriedumu atzīšanas un izpildes procedūru vienkāršošana, kuri ietilpst Lugāno konvencijas darbības jomā, ir būtiska tās sastāvdaļa, kā tas bija arī Briseles konvencijā, kurā vienkāršošana bija galvenais mērķis. III sadaļas mērķis ir izveidot procedūru, ar kuru cik vien iespējams atvieglo brīvu spriedumu apriti un samazina vēl pastāvošo šķēršļu daudzumu, lai gan lēmumu atzīšanas un izpildes noteikumi jau 1968. gada Briseles konvencijā varētu būt uzskatāmi par ārkārtīgi liberāliem ¹⁶³.

Nav šaubu, ka vienotā tiesiskuma telpā, kāda paredzēta EK līgumā un kura tik labi noder, lai īstenotu Lugāno konvencijā minēto paplašināšanu attiecībā uz EBTA valstīm, brīvu spriedumu apriti panāktu, izskaužot jebkuras ekzekvatūras procedūras valstīs, kurām ir saistoša šī konvencija, attiecībā uz spriedumiem, kas nāk no citas valsts, kurai ir saistoša šī konvencija, lai spriedumus varētu izpildīt tieši un bez pārbaudes. *Ad hoc* darba grupa rūpīgi izskatīja šo iespēju, bet uzskatīja, ka pieņemt to būtu pārāgri, ņemot vērā valsts suverenitātes prerogatīvu, kas joprojām raksturo Eiropas valstis, un nozīmīgs elements tajā ir tiesu organizācija, vismaz attiecībā uz lielo spriedumu skaitu civillietās un komercietās ¹⁶⁴.

¹⁶³ *Jenard ziņojums*, 42. lpp.

¹⁶⁴ Pēc *ad hoc* darba grupas darba beigām ekzekvatūras procedūras Kopienā tika atceltas attiecībā uz vairākiem spriedumu veidiem: Regula (EK) Nr. 805/2004 (2004. gada 21. aprīlis), ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem, OV L 143, 30.4.2004. (grozīta ar Regulu Nr. (EK) 1869/2005, OV L 300, 17.11.2005.); Regula (EK) Nr. 1896/2006 (2006. gada 12. decembris), ar ko izveido Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru, OV L 399, 30.12.2006.; un Regula (EK) Nr. 861/2007 (2007. gada 11. jūlijs), ar ko izveido Eiropas procedūru maza apmēra prasībām, OV L 199, 31.7.2007.

Tomēr izmaiņas lēmumu atzīšanas un izpildes noteikumos ir balstītas uz viedokli, ka var vēl vairāk samazināt izpildes valsts iestāžu iejaukšanos un ka lēmumu par sprieduma izpildes pasludināšanu var pārvērst gandrīz par vienkāršu formalitāti. Šādus secinājumus atbalsta arī valsts judikatūras izpēte attiecībā uz iepriekšējām konvencijām, kurā redzams, ka pārsūdzības pret lēmumu par izpildes pasludināšanu saskaņā ar Briseles un Lugāno konvencijām ir tik niecīgā skaitā, ka tās ir gandrīz nenozīmīgas.

129. Attiecīgi Konvencijas III sadaļa ir balstīta uz principu, ka lēmumam par izpildes pasludināšanu kādā brīdī ir jāķļūst zināmā mērā automātiskam un uz to būtu jāattiecina vienīgi formāla pārbaude, tiesvedības sākotnējā posmā neveicot pārskatīšanu attiecībā uz atzīšanas atteikumu, kas paredzēts Konvencijā. Tādēļ šobrīd pastāv paļāvība, ka izcelsmes valsts rīkojas pareizi; šāda pieeja pausta arī citās tādu noteikumu jomās, ar kuriem regulē Eiropas kopējo tirgu. Izskatīšana attiecībā uz atzīšanas atteikuma pamatojumu atlikta līdz otrajam posmam, kurā pusei, attiecībā uz kuru izsniegts lēmums par izpildāmības pasludināšanu un kas izlemj to apstrīdēt, ir jāpierāda, ka šādi iemesli pastāv. Izpildāmības pasludināšanas lēmuma pieņemšanas procedūras vienkāršošanai līdzī nāk atteikuma iemeslu izskatīšana, kuri ir samazināti, salīdzinājumā ar 1988. gada Konvenciju, taču neizskaužot principu, saskaņā ar kuru tiesvedība izcelsmes valstī notiek atbilstīgi prasībām par pienācīgu lietas izskatīšanu un aizstāvības tiesībām.

130. Izskatot spriedumus, kuri jāatzīst un jāīsteno, izmaiņas neuzskatīja par vajadzīgām un 32. pantā iekļauts attiecīgais noteikums no 1988. gada Konvencijas ¹⁶⁵. Tādējādi visi lēmumi, ko pieņēmusi tiesa vai tribunāls, lai kā tos arī sauc, ir "spriedumi", un ar šo terminu apzīmē arī tiesas ierēdņa veikto izmaksu vai izdevumu noteikšanu, kā tas notiek dažās Eiropas sistēmās. Būtu jānorāda, ka plašā termina "tiesa" definīcija 62. pantā nozīmē, ka arī 32. pants ir plaši interpretējams attiecībā uz tās iestādes klasifikāciju, kura pieņēmusi lēmumu, attiecībā uz kuru ir prasīta atzīšana un izpilde. Tādējādi definīcija attiecas uz lēmumiem, ko pieņēmusi tiesa vai tribunāls, vai struktūra vai persona, kas rīkojas, pildot tiesu iestādes pienākumus, neatkarīgi no tā, vai personu, kas pieņem lēmumu, oficiāli sauc par "tiesnesi", kā tas ir gadījumā ar tiesas ierēdņa vai sekretāra izdotiem maksājumu rīkojumiem. *Ad hoc* darba grupa neuzskatīja par vajadzīgu grozīt 32. pantu, lai ļautu plašāku interpretāciju, kurā ņemtu vērā tādu valsts procedūru izplatību, kuru mērķis ir paātrināt tiesvedību.

Pagaidu un aizsardzības pasākumi arī ietilpst termina "spriedumi" definīcijā, ja tos pieprasa tiesa, ar nosacījumu, ka izcelsmes valstī vispirms tika dota iespēja abām pusēm izteikties. Tiesa ir lēmusi, ka Konvencija ir liberāla attiecībā uz atzīšanu un izpildi to garantiju dēļ, kuras sniedz atbildētājam sākotnējā tiesvedībā, tādējādi III sadaļā paredzētie nosacījumi netiek pildīti saistībā ar pagaidu vai aizsardzības pasākumiem, kurus pasūta vai atļauj tiesa bez tā, ka puse, kurai tie ir adresēti, ir aicināta ierasties un kurus paredzēts īstenot, iepriekš to pusei nepaziņojot ¹⁶⁶.

Visbeidzot būtu jāatzīst, ka III sadaļā minētie lēmumi ietver Tiesas vai citu Eiropas Kopienas tiesu spriedumus, ¹⁶⁷ jo 1. panta 3. punktā, kā tas bija redzams iepriekš, ir noteikts, ka termins "valsts, kurai ir saistoša šī konvencija," var nozīmēt arī Eiropas Kopienas.

¹⁶⁵ Skatīt abus ziņojumus, *Jenard* ziņojuma 42. lappusē un *Schlosser* ziņojuma 188. punktā.

¹⁶⁶ Tiesa, Lieta C-295/125 *Denlauler* pret *Couchet* [1980], ECR 1553. lpp.

¹⁶⁷ Skatīt, piemēram, Iekšējā tirgus saskaņošanas biroju, kurš Eiropas Kopienā izsniedz lēmumus saistībā ar tādu dažu veidu Kopienas intelektuālā īpašuma tiesību atcelšanu vai nederīgumu kā Kopienas preču zīmes un reģistrēti dizainparaugi, vai valsts tiesas, kuras ES dalībvalstis izraudzījušas par Kopienas tiesām saistībā ar tādu dažu veidu Kopienas intelektuālā īpašuma tiesību nederīgumu kā Kopienas preču zīmes un reģistrēti un neregistrēti dizainparaugi.

131. Attiecībā uz 1988. gada Konvenciju nav mainīta struktūra iedaļā par spriedumu atzīšanu, nedz ja tas ir galvenais jautājums, nedz nejaušs jautājums jebkurā tās valsts tiesā, kurai ir saistoša šī konvencija (33. pants, *Jenard* ziņojums, 43.–44. lpp.). Tikai šeit jāpiebilst, ka, pamatojoties uz 1. panta 3. punkta skaidrojumu, atzīšanas iedaļas noteikumus piemēro arī Eiropas Kopienų Tiesas spriedumiem, ja rodas jautājums par to atzīšanu valstīs, kuras nav Eiropas Kopienų locekles. Vienīgās izmaiņas, kas veiktas, lai vēl vairāk samazinātu ārvalstīs pieņemtu spriedumu pārbaudi, ir tās, kuras attiecas uz atzīšanas atteikuma pamatojumiem.

1. *Sabiedriskā kārtība (34. panta 1. punkts)*

132. Eiropas Komisija ierosināja, ka būtu jāsvīturo atsauce uz tās valsts sabiedrisko kārtību, kurā prasa atzīšanu, kā atzīšanas atteikuma pamatojumu, jo tas piemērots tikai ļoti retos gadījumos saistībā ar valsts tiesu spriedumiem, kuri attiecas uz Briseles un Lugāno konvenciju, un Tiesai nekad nav lūgts precizēt tās darbības jomu. Neņemot vērā dažus pozitīvus viedokļus, šis priekšlikums nesaņēma pietiekamu atbalstu *ad hoc* darba grupā, kurā tika apgalvots, ka valstij, kurā prasīta atzīšana, ir jāvar aizsargāt savas pamatintereses, piemērojot tādu principu kā sabiedriskā kārtība pat tad, ja šo principu reti kāds izmanto. Lai uzsvērtu, ka šis atteikuma pamatojums izmantojams izņēmuma gadījumos, noteikuma tagadējā formulējumā precizēts, ka spriedumu var neatzīt tikai gadījumā, ja tas ir acīmredzami pretrunā sabiedriskajai kārtībai.

133. Sabiedriskās kārtības ideja pamatā ir definēta tās valsts tiesību aktos, kurā prasīta atzīšana. Taču Tiesa ir lēmusi, ka tai ir jurisdikcija pārskatīt, cik lielā mērā valsts tiesa var piemērot sabiedrisko kārtību, lai atteiktu ārvalstīs pieņemta sprieduma atzīšanu, un ir pieņēmusi lēmumu, ka atsauci uz sabiedriskās kārtības ideju 34. panta 1. punkta nozīmē var izmantot tikai tad, ja atzīšana būtiski neatbilst tās valsts sabiedriskajai kārtībai, kurā prasīta atzīšana, ciktāl tā pārkāpj pamatprincipu; šim pārkāpumam vajadzētu būt acīmredzamam tādu noteikumu pārkāpumam, kuri ir būtiski tās valsts tiesiskajā kārtībā ¹⁶⁸. Taču, ja tiesiskās kārtības pārkāpums nav tāds, kā iepriekš minēts, atsauce uz sabiedrisko kārtību būtu pretrunā ar Konvencijas 36. pantā paredzēto aizliegumu pēc būtības pārskatīt ārvalstīs pieņemtos spriedumus ¹⁶⁹.

Šeit rodas jautājums, vai sabiedriskās kārtības koncepcija Konvencijā ir vienīgi materiālā sabiedriskā kārtība, vai tajā ietilpst arī tas, ko sauc par procesuālo sabiedrisko kārtību, kā arī vai procesuālā sabiedriskā kārtība ir nozīmīga vienīgi tiktāl, ciktāl tā ietilpst garantētās tiesībās uz taisnīgu lietas izskatīšanu 34. panta 2. punktā. *Ad hoc* darba grupa šo jautājumu izskatīja rūpīgi, tāpat tas plaši iztirzāts literatūrā, kur pausti dažādi viedokļi šajā sakarā. Arī šeit ir lietderīgi atgādināt Tiesas nolēmumu – pieņemot, ka tiesības uz aizstāvību ir vienas no pamattiesībām, kuras izriet no dalībvalstu kopīgajām konstitucionālajām tradīcijām, un tās ir garantētas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā, tiesa nolēma, ka valsts tiesai ir tiesības lemt, ka atteikums uzklaut apsūdzētās personas aizstāvību ir acīmredzams pamattiesību pārkāpums ¹⁷⁰. Taču minētais spriedums tika pieņemts attiecīgās lietas apstākļos, kuri bija saistīti ar spriedumu civillietā, pieprasot kaitējuma atlīdzināšanu, kas pakārtota aizmuguriskai kriminālai notiesāšanai, un to nevar interpretēt tā, lai ļautu pusei saskaņā ar 34. panta 1. punktu paļauties uz jebkādu pārkāpumu attiecībā uz tiesībām aizstāvēties, pat uz pārkāpumu, kurš nav acīmredzami pretrunā tās valsts sabiedriskajai kārtībai, kurā lūgta izpilde, līdzīgi kā Tiesa to apspriež tajā pašā spriedumā.

¹⁶⁸ Tiesa, Lieta C-7/98 *Krombach* [2000] ECR I-1935, 23. un 37. punkts, ar atsauci uz tiesībām tikt aizstāvētam.

¹⁶⁹ Tiesa, Lieta C-38/98 *Renault pret Maxicar* [2000] ECR I-2973 lpp., 30. punkts, ar atsauci uz to, kā Kopienas izcelsmes valsts tiesas pareizi piemēro preču un konkurētspējas brīvās aprites principus.

¹⁷⁰ Tiesa, Lieta C-7/98 *Krombach* [2000], I-1935. lpp., 38.–40. lpp.

2. Atbildētāja tiesību pārkāpums aizmuguriska sprieduma gadījumā (34. panta 2. punkts)

134. Saskaņā ar 1988. gada Konvenciju aizmugurisku spriedumu neatzīt, ja pieteikums vai līdzvērtīgs dokuments, ar kuru uzsākta tiesvedība izcelsmes tiesā, nav "laikus" izsniegts atbildētājam, "lai viņš varētu nodrošināt sev aizstāvību" ¹⁷¹. Ar šo noteikumu paredzēti divi nosacījumi, no pirmā – pienācīgi jāpaziņo – izriet lēmums, balstīts uz izcelsmes tiesas tiesību aktiem un uz konvencijām, kuras attiecīgajai valstij ir saistošas šajā gadījumā, kamēr otrais – attiecībā uz laiku, kas vajadzīgs atbildētājam, lai sagatavotu savu aizstāvību, – ietver faktiskus novērtējumus, jo ir jāpārlicinās, vai laika posms no brīža, kad atbildētājam pienācīgi izsniegts minētais dokuments, ļāva viņam sagatavot savu aizstāvību ¹⁷². Noskaidrojot, ka šīs prasības ir izpildītas, radās praktiskas grūtības un bieži bija vajadzīga Tiesas iejaukšanās, jo īpaši attiecībā uz otro prasību un to abu kopējo ietekmi.

Tiesa ir pozitīvi precizējusi vairākus noteikuma aspektus, kā tas būs redzams turpmāk, taču tā norāda arī uz trūkumiem, kurus negodīgi parādnieki varētu izmantot. Jo īpaši attiecībā uz to, vai dokuments ir izsniegts pienācīgi, Tiesa ir nolēmusi, ka abi nosacījumi skatāmi kopā, kā rezultātā aizmugurisku spriedumu var neatzīt, ja dokuments, ar ko ierosināta tiesvedība, atbildētājam nav izsniegts pienācīgā veidā, lai gan atbildētājam bija pietiekami ilgs laiks, lai sagatavotu savu aizstāvību, ¹⁷³ un norādījusi, ka šajā nolūkā tiesa, kurai lūgta atzīšana, var ņemt vērā jebkuru dokumenta izsniegšanas nepilnību, ko izvērtē, ņemot vērā izcelsmes tiesas tiesību aktus, tostarp starptautiskās konvencijas, kuras varētu būt nozīmīgas šādā gadījumā. Saistībā ar dokumenta izsniegšanas laicīgumu Tiesa nolēma, ka fakts, ka atbildētājs ir informēts par tiesvedību, ir nenozīmīgs, ja tas ir noticis pēc sprieduma pieņemšanas pat tad, ja izcelsmes valstī bija pieejami tiesiskās aizsardzības līdzekļi un atbildētājs tos neizmantoja ¹⁷⁴.

¹⁷¹ Jenard ziņojums, 44. lpp.; Schlosser ziņojums, 194. punkts.

¹⁷² Tiesa, Lieta 166/80 *Kloms* pret *Michel* [1981] ECR 1593. lpp., 15.-19. punkts.

¹⁷³ Tiesa, Lieta C-305/88 *Lancray* pret *Peters und Sickert* [1990], ECR I-2725. lpp., 15., 18. un 23. punkts.

¹⁷⁴ Tiesa, Lieta C-123/91 *Minalmet* pret *Brandeis* [1992], ECR I-5661. lpp., 22. punkts; Lieta C-78/95, *Hendrikman*, [1996] ECR I-4943. lpp., 18.-21. punkts.

Šie Tiesas spriedumi ir balstīti uz burtisku noteikuma interpretāciju, kas darīts ar acīmredzamu mērķi pasargāt parādnieku, un tie ir diezgan daudz apspiesti literatūrā, kur uzsvērts, ka jāaizsargā arī kreditors un ka negodīgam parādniekam nevajadzētu ļaut izmantot formālas un nenožīmīgas dokumenta izsniegšanas kļūdas vai kavējumus, lai neko nedarītu, palaujoties, ka tad, kad pieprasīs sprieduma atzīšanu, viņš varēs izmantot Konvencijā noteiktos atzīšanas atteikuma iemeslus. Šo jautājumu jo īpaši apsprieda arī *ad hoc* darba grupa, meklējot risinājumu, ar kuru varētu līdzsvarot kreditora un parādnieka intereses un neļautu parādniekam, kurš ir informēts par tiesvedību pret viņu, turpināt bezdarbību un pēc tam izmantot noteikumu, saskaņā ar kuru formālu iemeslu dēļ tiktu noraidīta sprieduma atzīšana.

135. Šā iemesla dēļ 34. panta 2. punktā vairs nav nepārprotami prasīta dokumenta izsniegšana pienācīgā veidā, bet jautājums saistībā ar atbildētājam sniegto iespēju organizēt savu aizstāvību skatīts tāpat kā laiks, kas vajadzīgs šim nolūkam. Tagad dokuments atbildētājam jāizsniedz tā, "lai viņš varētu nodrošināt sev aizstāvību". Šāds formulējums vairs neprasa tikai to, lai tiktu pārbaudīts, vai dokumenta izsniegšana notikusi atbilstīgi piemērojamiem tiesību aktiem, bet gan prasa izvērtēt pašu faktu, kuru izvērtējot, atbilstība noteikumiem, ar ko regulē dokumenta izsniegšanu, būs svarīga, taču ne izšķiroša nozīme: tiesai, kurai lūgta atzīšana, būs jāapsver visi citi faktori, kas varētu palīdzēt noskaidrot, vai, neņemot vērā dažas neprecizitātes, dokuments izsniegts tādā veidā, tā, lai atbildētājs varētu nodrošināt savu aizstāvību. Dokumenta izsniegšanas nepilnības attiecīgi ir atteikuma pamatojums saskaņā ar 34. panta 2. punktu tikai tajā gadījumā, ja tādējādi tika nodarīts kaitējums atbildētājam, neļaujot viņam nodrošināt sev aizstāvību,¹⁷⁵ bet tas nav būtiski, ja atbildētājs būtu varējis ierasties tiesā un veikt savu aizstāvību, iespējams, pat vēršoties izcelsmes tiesā šo nepilnību dēļ.

¹⁷⁵ Informāciju par līdzīgām pieejām skatīt Eiropas Starptautisko privāttiesību grupas priekšlikumus, 14.–16. punkts.

Kā paredzēts 1988. gada Konvencijā, fakta izvērtējumam jāpievieno vēl viens fakta izvērtējums par to, vai atbildētājam sniegtais laiks sagatavot savu aizstāvību bija pietiekams, šajā sakarā tiesa var apsvērt jebkurus attiecīgus apstākļus, pat ja tie radušies pēc dokumenta izsniegšanas,¹⁷⁶ kā arī 26. panta 2. punktā paredzēto noteikumu, kurš izcelsmes tiesai jebkurā gadījumā ir jāpilda¹⁷⁷. Konvencijas 34. panta 2. punktā nav prasīti pierādījumi, ka dokuments, uz kura pamata ierosināta tiesvedība, reāli izsniegts atbildētājam, bet gan – lai laikposms no brīža, kad dokuments izsniegts, būtu pietiekams, lai atbildētājs varētu nodrošināt savu aizstāvību¹⁷⁸.

136. 34. panta 2. punkta sniegtā aizsardzība atbildētājam gadījumā, ja dokumenta izsniegšanā bijušas neprecizitātes, ir ierobežots arī citādā veidā – pat ja dokuments nav izsniegts pietiekami laicīgi un tādā veidā, lai atbildētājs varētu sagatavot savu aizstāvību, spriedums ir jāatzīst, ja atbildētājs nav to pārsūdzējis izcelsmes valstī, kad viņam bija iespēja to darīt. Klāt neesoša atbildētāja aizsardzībai gadījumā, ja dokumenta izsniegšanā radušās nepilnības, nevajadzētu attiekties uz lietām, kad atbildētājs nekādi nav rīkojies, jo šā noteikuma mērķis ir atrisināt minēto problēmu, liekot atbildētājam, ja viņš to var, izteikt pretenzijas izcelsmes valstī un tur arī izmantot visus aizsarglīdzekļus, nevis glabāt tos līdz nākamajam posmam, kad spriedums jāatzīst citā valstī, kurai ir saistoša šī konvencija. Tādējādi 34. panta 2. punkta izņēmums skaidri izslēdz šādu interpretāciju, ko iepriekš Tiesa bija sniegusi par attiecīgo noteikumu 1988. gada Konvencijā¹⁷⁹.

¹⁷⁶ Tiesa, Lieta 49/84 *Debaecker* pret *Bouwman* [1985] ECR 1779. lpp., rezolutīvā daļa.

¹⁷⁷ *Ad hoc* darba uzskatīja, ka labāk ir neiekļaut 26. panta 2. punkta formulējumu 34. panta 2. punktā, kā to sākotnēji bija ierosinājusi Komisija, lai neuzliktu vēl vienu obligātu tās tiesas darbību pārbaudi, kura pieņemusi spriedumu.

¹⁷⁸ Tiesa, Lieta 166/80 *Kloms* pret *Michel* [1981] ECR 1593. lpp., 19. punkts.

¹⁷⁹ *Minalmet* un *Hendrikman* spriedumos, skatīt 134. punktu. Atsaucoties uz attiecīgo noteikumu Briseles I regulā, Tiesa precizēja, ka iespēja atbildētājam pārsūdzēt aizmugurisku spriedumu izcelsmes valstī netieši nozīmē to, ka viņš ir bijis informēts par spriedumu un ir bijis pietiekami daudz laika sagatavot aizstāvību un sākt tiesvedību pret šo spriedumu: skatīt lietu C-283/05 *ASML* [2006] ECR I-12041. lpp.

137. 34. panta 2. punktam ir vispārīga darbības joma un tā mērķis ir garantēt, ka spriedumi, kurus laiž brīvā aprītē valstīs, kurām šī konvencija ir saistoša, ir pieņemti, ievērojot aizstāvības tiesības. Attiecīgi šo pantu piemēro neatkarīgi no atbildētāja domicila vietas, kas var būt citā valstī, kurai šī konvencija ir saistoša, vai valstī, kurai šā konvencija nav saistoša, vai vienā valstī ar izcelsmes tiesu ¹⁸⁰.

Taču būtu jāatzīmē, ka 1. protokola III panta 1. punktā, kurš pievienots pēc Šveices lūguma, ir noteikts, ka Šveice saglabā tiesības ratificējot paziņot, ka tā nepiemēros to daļu no 34. panta 2. punkta, kurā ir atsauce uz to, ka atbildētājs nav sācis sprieduma pārsūdzēšanas procedūru izcelsmes valstī, kad viņam bija iespējams to darīt. Šveices delegācija uzskatīja, ka ar šo izņēmumu netiek pietiekami ievērotas atbildētāja tiesībās uz lietas taisnīgu izskatīšanu. 1. protokola III pantā arī paredzēts, ka, ja Šveice nāks klajā ar šādu deklarāciju, pārējās līgumslēdzējas puses piemēros tādu pašu atrunu attiecībā uz spriedumiem, kuri pieņemti Šveicē. Līgumslēdzējas puses var piemērot tādu pašu atrunu attiecībā uz valstīm, kurām šī konvencija nav saistoša, ja tās pievienojas Konvencijai saskaņā ar 70. panta 1. punkta c) apakšpunktu.

3. Spriedumu nesavienojamība (34. panta 3. un 4. punkts)

138. Nekādas izmaiņas netika veiktas 34. panta 3. punktā, ar ko paredz principu, ka spriedumu, kas pieņemts valstī, kurai šī konvencija ir saistoša, neatzīst, ja tas ir nesavienojams ar spriedumu, kas valstī, kurā prasa atzīšanu, pieņemts strīdā starp tām pašām pusēm. Šo noteikumu piemēros ļoti reti, jo pastāv noteikumi attiecībā uz jurisdikciju saskaņošanu saistībā ar *lis pendens* un līdzīgām darbībām; noteikumam ir plaša darbības joma un tā mērķis ir sargāt tās valsts tiesiskumu, kurā prasa atzīšanu, jo šo tiesiskumu varētu traucēt divu nesavienojamu spriedumu pastāvēšana ¹⁸¹. Tādējādi spriedumi var būt nesavienojami pat tad, ja attiecīgajās domstarpībās kopīgas ir tikai iesaistītās puses, nevis tas pats temats vai tas pats pamats un priekšmets ¹⁸². Lai novērstu atzīšanu, tāpat nav vajadzīgs, lai spriedums valstī, kurā prasa atzīšanu, būtu pieņemts pirms ārvalstīs pieņemtā sprieduma.

¹⁸⁰ Tiesa, Lieta 49/84 *Debaecker pret Bouwman* [1985] ECR 1779. lpp., 10.–13. punkts.

¹⁸¹ *Jenard* ziņojums, 45. lpp.

¹⁸² Tiesa, Lieta 166/80 *Hoffmann pret Krieg* [1981] ECR 645. lpp., 25. punkts, ar atsauci uz ārvalstīs pieņemtu spriedumu attiecībā uz laulātajiem un uzturēšanas saistībām, kas nebija savienojams ar lēmumu par laulības šķiršanu valstī, kurā lūdz atzīšanu.

Taču jautājums par to, kurš no abiem spriedumiem bija pirmais, ir jāizskata, lai izlemtu, kurš no nesavienojamajiem ārvalstīs pieņemtajiem spriedumiem ir jāatzīst valstī, kurā prasa atzīšanu ¹⁸³. 1988. gada Konvencijā (27. panta 5. punktā) ir izskatīta tikai tāda sprieduma atzīšana, kurš pieņemts valstī, kurai šī konvencija ir saistoša un kurš nav savienojams ar senāku lēmumu, kurš pieņemts valstī, kurai šī konvencija nav saistoša; jaunās konvencijas 34. panta 4. punktā ir iekļauts arī gadījums saistībā ar tādu spriedumu, kurš pieņemts valstī, kurai šī konvencija ir saistoša un kurš nav savienojams ar senāku spriedumu, kurš pieņemts valstī, kurai šī konvencija ir saistoša, pielīdzinot šos gadījumus vienu otram. Šādos gadījumos tas, ka spriedumi ir nesavienojami, tiek novērsta jaunākā sprieduma atzīšana, bet tikai tad, ja pieņemts strīdā starp tām pašām pusēm un tam ir vienāds temats un tas pats pamats un priekšmets, protams, vienmēr pieņemot, ka šie spriedumi atbilst atzīšanas prasībām valstī, kurā prasa atzīšanu. Ja temats vai prasības pamats nav vienāds, atzīst abus spriedumus, pat ja tie ir nesavienojami. Šādā gadījumā nesavienojamības jautājumu risinās tās valsts tiesa, kurā prasa izpildi un kura šajā nolūkā var piemērot savas sistēmas noteikumus, un kura patiesībā var izvērtēt faktorus, kas nav saistīti ar spriedumu pieņemšanas laiku, bet gan, piemēram, kārtību, kādā sāka tiesvedība vai kādā tie kļuva par *res judicata*; šie minētie neietilpst šīs konvencijas atzīšanas prasībās.

¹⁸³ *Schlosser* ziņojums, 205. punkts.

4. *Izcelsmes tiesas jurisdikcija (35. pants)*

139. Kā minēts 1988. gada Konvencijā, spriedumus, kas pieņemti valstī, kurai ir saistoša šī konvencija, tā valsts, kurā atzīšana tiek lūgta, parasti atzīst, nepārskatot izcelsmes tiesas jurisdikciju. 35. pantā atkārtots, ka nenotiek nedz šāda pārskatīšana, nedz jurisdikcijas noteikumiem tiek piemērota sabiedriskās kārtības pārbaude, taču tajā iekļauti izņēmumi, kuri līdz šim attiecās uz noteikumu pret izcelsmes tiesas jurisdikcijas pārskatīšanu. Tika ierosināts, ka izņēmumi būtu pilnībā jāsvītro, lai izvairītos no jebkādas jurisdikcijas pārskatīšanas,¹⁸⁴ taču pēc rūpīgas apspriedes *ad hoc* darba grupa nolēma, ka būtu pāragri to darīt. Tādēļ pastāv izņēmumi attiecībā uz jurisdikcijas noteikumu pārkāpumiem lietās, kas saistītas ar apdrošināšanu un patērētāju līgumiem, uz izņēmuma jurisdikcijas noteikumiem (II sadaļas 3., 4. un 6. iedaļa) 68. pantā noteiktajā gadījumā, un uz gadījumiem, kas paredzēti 64. panta 3. punktā un 67. panta 4. punktā¹⁸⁵. Tika apspriests, vai jurisdikcijas pārkāpumi lietās, kas attiecas uz atsevišķiem darba līgumiem, arī būtu jāpievieno šiem izņēmumiem. Tika nolemts, ka tas nebūtu jādara, jo darba domstarpību gadījumā parasti prasību ceļ darbinieks, tādējādi pārskatīšana, kas ir kavēklis atzīšanai, lielākajā daļā gadījumu būtu izdevīga darba devējiem, kuri šajā gadījumā ir atbildētāji.

5. *Izcelsmes tiesas piemēroto tiesību aktu pārskatīšanas atcelšana*

140. 1988. gada Konvencijas 27. panta 4. punktā tika atļauts izcelsmes tiesā atteikt sprieduma atzīšanu, lai izlemtu par provizorisku jautājumu saistībā ar fizisko personu statusu vai juridisko rīcībspēju, īpašuma tiesībām, kas izriet no laulāto attiecībām, testamentiem vai īpašuma nodošanu (neviena no šīm lietām neietilpst Konvencijas darbības jomā), tika piemērots noteikums, kas atšķiras no noteikuma par privātajām starptautiskajām tiesībām tajā valstī, kurā lūgta atzīšana; uzskatīja, ka pašlaik šis noteikums ir lieks arī tāpēc, ka panākta virzība, Eiropas Kopienā saskaņojot privātās starptautiskās tiesības šajā jomā, un jo īpaši tāpēc, ka šis noteikums nebija iekļauts Briseles II regulā. Tas nav iekļauts jaunajā Konvencijā, tādēļ nākotnē nebūs iespējams to izmantot par pamatojumu atteikumam, kas bija palicis no ārvalstī pieņemta sprieduma pamatojuma pārskatīšanas.

¹⁸⁴ Eiropas Starptautisko privāttiesību grupas priekšlikumi, 28. punkts.

¹⁸⁵ *Jenard-Möller* ziņojums, 67. punkts, 14.–17., 79.–84. lpp.

Pārskatīšana pēc būtības ir pilnībā izslēgta ar Konvencijas 36. pantu, kurā atkārtots attiecīgā nosacījuma formulējums no iepriekšējās konvencijas ¹⁸⁶.

6. *Tāda ārvalstu lēmuma pārsūdzēšana, kuru lūdz atzīt (37. pants)*

141. Nav veiktas izmaiņas noteikumā, ar kuru ļauj tiesai, kurā prasa atzīt spriedumu, kas pieņemts citā valstī, un kurai ir saistoša šī konvencija, apturēt lietas izskatīšanu, ja spriedums ir pārsūdzēts citā valstī. Konvencijas 37. pantā atspoguļots 1988. gada Konvencijas 30. pants, tādēļ nav vajadzības to īpaši komentēt (skatīt *Jenard* ziņojumu, 46. lpp., un *Schlosser* ziņojumu, 195.–204. punkts).

¹⁸⁶ *Jenard* ziņojums, 46. lpp.

3 – *Izpilde*

142. Konvencijas III sadaļas 2. iedaļā par izpildi iekļauts noteikumu kopums, kurā, kā jau minēts iepriekš ¹⁸⁷, pārskatot veiktas lielas izmaiņas, lai turpinātu vienkāršot procedūras, uz kurām balstoties spriedumus pasludina par izpildāmiem valstī, kurā pieprasīta to atzīšana un izpildīšana, ja sprieduma atzīšana izvirzīta par galveno jautājumu saskaņā ar 33. panta 2. punktu, kurā atsaucas uz III sadaļas 2. un 3. iedaļā paredzētajām procedūrām. Tomēr princips, saskaņā ar kuru uz izpildi attiecas lēmums par izpildāmības pasludināšanu, netiek mainīts, un 38. pantā tas ir izklāstīts tāpat kā 1988. gada Konvencijas 31. pantā. Tādēļ izpildāmības pasludināšanas lēmumu var pieņemt vienīgi attiecībā uz spriedumu, kurš jau ir izpildāms valstī, kurā tas tika pieņemts, un tikai pēc ieinteresētās puses pieteikuma ¹⁸⁸. Kad spriedums ir pasludināts par izpildāmu, to var izpildīt valstī, kurā prasa izpildi; taču Apvienotajā Karalistē spriedums ir jāreģistrē kā izpildāms ¹⁸⁹. Konvencijas 1. panta 3. punktā ir skaidri noteikts, ka izpildes iedaļa piemērojama arī Eiropas Kopienas Tiesas spriedumiem, kuri jāpilda valstīs, kuras nav Kopienas dalībvalstis. Tādēļ Tiesas spriedumus minētajās valstīs izpilda tādā pašā veidā kā spriedumus, kas pieņemti valstī, kurai ir saistoša šī konvencija.

¹⁸⁷ 128. punkts.

¹⁸⁸ *Jenard* ziņojums, 47. lpp.

¹⁸⁹ *Schlosser* ziņojums, 208.–213. punkts, un *Jenard-Möller* ziņojums, 68.–69. punkts.

1. Lēmums par izpildāmības pasludināšanu – pirmais posms (39.–42. pants un 53.–56. pants)

(a) Tiesa vai kompetentā iestāde (39. pants)

143. Līdzīgi kā iepriekš, Konvencijā skaidri norādītas tiesas vai iestādes, kuras ir kompetentas valstīs, kurām ir saistoša šī konvencija, saņemt pieteikumus, lai ārvalstīs pieņemtus spriedumus pasludinātu par izpildāmiem. Tagad tās ir iekļautas pielikumā (II pielikums), nevis Konvencijas pamattekstā; ar šādām izmaiņām tiek vienkāršots tiesvedības izklāsts (informāciju par iemesliem kompetento tiesu un iestāžu saraksta pārceļšanai uz pielikumu skatīt arī apspriedēs par 77. pantu). Būtu jānorāda, ka 39. panta 1. punktā minēta "tiesa vai kompetentā iestāde". Tādēļ valstis, kurām ir saistoša šī konvencija, drīkst uzticēt tiesvedības pirmā posma veikšanu iestādei, kas nav tiesa. Parasti visas valstis izvēlas tiesas, taču var piezīmēt, ka saistībā ar pieteikumu pasludināt publiska notariāla akta izpildāmību Francija un Vācija ir izraudzījušās notariālu iestādi (*président de la chambre départementale des notaires*) vai notāru, savukārt saistībā ar uzturēšanas saistību spriedumu Malta ir izraudzījusies tiesas kanceleju (*Reġistratur tal-Qorti*). Šiem piemēriem varētu pievienot arī citu valstu piemērus, ņemot vērā to, ka procedūra pēc būtības nav saistīta ar tiesām, un to, ka veicamās pārbaudes pēc būtības ir tikai formālas.

144. Attiecībā uz izraudzīto tiesu vietējo jurisdikciju 1988. gada Konvencijā ir atsauce uz tās personas domicila vietu, pret kuru izpilde ir lūgta, un, ja tai nebija domicila valstī, kurā izpilde lūgta, – uz izpildes vietu. Šāda sistēma sniedza kreditoram priekšrocību gadījumā, ja pastāvēja vairākas izpildes vietas, ļaujot pieteikties vienai izpildāmības pasludināšanai, lai gan šādā gadījumā viņam bija jādodas uz vairākām tiesām, lai panāktu izpildāmību. Taču sistēmai bija trūkums – gadījumā, ja parādnieka domicils un izpildes vieta nebija tā pati, kreditoram bija jādodas uz divām tiesām: parādnieka domicila vietas tiesu un izpildes vietas tiesu. *Ad hoc* darba grupa apsvēra šo jautājumu un, neraugoties uz dažiem pretējiem viedokļiem, atkārtoti apstiprināja, ka pašā Konvencijā ir lietderīgi definēt iekšējo jurisdikciju, lai ļautu kreditoram vienkāršāk apzināt attiecīgo tiesu¹⁹⁰. uzskata, ka vislabāk noteikt teritoriālo jurisdikciju kādā konkrētā lietā var, sniedzot iespēju kreditoram izvēlēties starp parādnieka domicila vietu un izpildes vietu, ļaujot viņam vērsties tieši pie izpildes vietas tiesas.

39. panta 2. punktā pausta šāda pieeja un teikts, ka vietējo jurisdikciju nosaka, atsaucoties uz tās personas domicila vietu, attiecībā uz kuru prasa izpildi, vai arī uz izpildes vietu. Šāds formulējums nozīmē, ka vairs nav vajadzīgs tieši nodrošināt gadījumu, kurā parādnieka domicila vieta atrodas valstī, kurai šī konvencija nav saistoša, lai gan šādā gadījumā, protams, kreditoram būs pieejama tikai viena izpildes vieta.

Tāpat tika ierosināts, ka gadījumos, kad izpildi pieprasa attiecībā uz vairākām personām, 39. pantā būtu jāatkārto 6. panta 1. punkta jurisdikcijas noteikums un jāpiešķir tiesām vietējā jurisdikcija tajās vietās, kur kādai no šīm personām ir domicila vieta. Taču *ad hoc* darba grupa uzskatīja, ka saistībā ar iekšējo jurisdikciju būtu labāk neparedzēt noteikumus katram konkrētam aspektam. Jautājums, ko darīt gadījumā, ja izpildi pieprasa attiecībā uz vairāk kā vienu personu, ir attiecīgi jāizlemj, balstoties uz tās valsts tiesību aktiem, kurai šī konvencija ir saistoša.

¹⁹⁰ Tāpat tika norādīts, ka būtu lietderīgi izveidot rokasgrāmatu, kurā sniegta praktiska informācija, kas vajadzīga, lai noteiktu tiesu vai kompetento iestādi, jo saprotamu iemeslu dēļ šādu informāciju nevar sniegt pašā Konvencijā vai tās pielikumā.

145. Tāpat kā 1988. gada Konvencijā pieteikuma iesniegšanas procedūru reglamentē tās valsts tiesību akti, kurā prasa izpildi, taču, ņemot vērā Konvencijā paredzētos noteikumus. Konvencijā noteikts, ka pieteikuma iesniedzējam ir jānorāda adrese dokumentu izsniegšanai tās tiesas jurisdikcijas teritorijā, kurā iesniedz pieteikumu, tomēr, ja tās valsts tiesību akti, kurā prasa izpildi, neparedz norādīt šādu adresi, pieteikuma iesniedzējam jāieceļ pārstāvis *ad litem* ¹⁹¹.

Taču ir mainījies to dokumentu saraksts, kuri jāpievieno pieteikumam. 1988. gada Konvencijas 46. un 47. pantā uzskatīti vairāki dokumenti, ar kuriem bija paredzēts pierādīt, ka spriedums atbilst atzīšanas prasībām; taču jaunajā 40. panta 3. punktā ir atsauce uz dokumentiem, kas uzskaitīti 53. pantā, kur par vajadzīgu nosaukta vienīgi sprieduma kopija, kas atbilst autentiskuma noteikšanas nosacījumiem, un 54. pantā minētā apliecība. 54. pantā paredzēts, ka kompetentā iestāde valstī, kurā pieņemts spriedums, pēc jebkuras ieinteresētās puses lūguma izdod apliecību, izmantojot standarta veidlapu šīs konvencijas V pielikumā.

146. Plašas diskusijas notika saistībā ar to, vai vajadzīgs prasīt pieteikuma iesniedzējam iesniegt apliecību, nevis pašus dokumentus. Šādas procedūras pamatojums ir tas, ka pastāv vispārēja pozitīva nostāja attiecībā uz to, lai šajā pirmajā posmā izslēgtu jebkuru ārvalstīs pieņemta sprieduma pārskatīšanu. Ar apliecību panākti divi mērķi – vienkāršot kreditora pienākumus, kuram jāiesniedz viens dokuments, un ļaut tiesai, kurā atzīšana tiek lūgta, ātri izvēlēties informāciju par spriedumu, kas vajadzīga, lai pieņemtu lēmumu par izpildāmības pasludināšanu. Nereti gadās, ka tiesai, kurā atzīšana tiek lūgta, ir grūti ātri un uzticami iegūt konkrētu informāciju no izcelsmes tiesas sprieduma, ņemot vērā sprieduma valodu un atšķirības tajā, kā tiesas dokumentus izstrādā dažādās to valstu juridiskajās sistēmās, kurām ir saistoša šī konvencija.

¹⁹¹ Sk. *Jenard* ziņojumu, 49.–50. lpp.

Kā redzams V pielikumā iekļautajā veidlapā, apliecībā jānorāda sprieduma izcelsmes valsts, tiesa vai iestāde, kas izdevusi apliecību, tiesa, kas pieņēma spriedumu, būtiska informācija par spriedumu (datums, atsauces numurs, iesaistītās puses un diena, kad izsniegts dokuments, ar ko ierosināta lieta, ja spriedums pieņemts aizmuguriski), sprieduma teksts (tikai viss sprieduma rezolutīvās daļas teksts), to pušu vārdi, kurām piešķirta juridiskā palīdzība, un paziņojums, ka spriedums ir izpildāms izcelsmes dalībvalstī. Parasti, taču ne vienmēr, apliecību izsniegs tā tiesa, kura pieņēma spriedumu. Apliecībā tikai sniegti fakti, nesniedzot informāciju par Konvencijas 34. un 35. pantā izklāstīto atzīšanas atteikuma pamatojumu, lai šo apliecību varētu izsniegt cita persona tiesā vai cita iestāde, kura ir pilnvarota to darīt, izcelsmes dalībvalstī ¹⁹².

147. Apliecības mērķis ir vienkāršot tiesvedību, un kreditoram nevajadzētu uzlikt pienākumu izsniegt apliecību, ja spriedumu ātri var paziņot par izpildāmu arī bez šīs apliecības. Tādēļ Konvencijā saistībā ar apliecību atkārtoti minēts 1988. gada Konvencijas 48. panta noteikums, kurš attiecas uz dokumentāliem pierādījumiem saistībā ar pieteikumu, kurš bija paredzēts atbilstīgi šim pantam ¹⁹³. Attiecīgi Konvencijas 55. panta 1. punktā paredzēts, ka, ja apliecība nav iesniegta, tiesa, kurā atzīšana tiek lūgta, var noteikt termiņu tās iesniegšanai vai pieņemt līdzvērtīgu dokumentu, vai, ja tā uzskata informāciju par pietiekamu, neprasīt iesniegt apliecību. No šā noteikuma skaidri saprotams, ka tiesa var pieņemt nepilnīgu apliecību vai vajadzības gadījumā noteikt galīgi termiņu pilnībā aizpildītas veidlapas iesniegšanai. Ja apliecības nav vai ja tā ir nepilnīga, tiesa, kurā atzīšana tiek lūgta, var izlemt noraidīt pieteikumu.

¹⁹² Iestādei, kura izsniedz apliecību, ir jāgūst vajadzīgā informācija no sprieduma, uz kuru attiecas apliecība, taču tai var vajadzēt arī iesaistītās puses palīdzību. Tādēļ, piemēram, ja saskaņā ar izcelsmes valsts tiesību aktiem dokuments par tiesvedības uzsākšanu ir jāizsniedz nevis tiesai, bet prasītājam, tad prasītājam būs jāsniedz tai iestādei, kas izsniedz apliecību, pierādījumi par dokumenta izsniegšanu, lai apliecībā var ierakstīt datumu.

¹⁹³ *Jenard* ziņojums, 55.–56. lpp.

Netiek grozīts līdzšinējais noteikums par apliecības tulkojumu, kas vajadzīgs vienīgi pēc tiesas pieprasījuma (52. panta 2. punkts), un par izņēmumu attiecībā uz visu dokumentu legalizāciju, tostarp attiecībā uz dokumentu par pārstāvja iecelšanu *ad litem* (56. pants) ¹⁹⁴.

(c) *Lēmums par pirmā posma noslēgšanu un lēmums par izpildāmības pasludināšanu (41. un 42. pants)*

148. Tiesai vai kompetentajai iestādei nekavējoties jāpieņem lēmums par pieteikumu, kurš iesniegts atbilstīgi Konvencijai, un jāpasludina spriedums par izpildāmu, ja izpildītas 53. pantā minētās formalitātes, proti – ja iesniegta apliecība un sprieduma kopija, kas atbilst prasībām, lai noteiktu tā autentiskumu. 41. panta formulējums neatstāj nekādas šaubas šajā jomā – spriedumu nekavējoties pasludina par izpildāmu, tiklīdz ir izpildītas minētās formalitātes. Šķita, ka lietderīgāk ir izmantot vārdu "nekavējoties", nevis noteikt precīzu termiņu, jo būtu bijis apgrūtināši piemērot sodu par šā termiņa neievērošanu; tādēļ šis formulējums līdzīgs 1988. gada Konvencijas formulējumam, ar kuru pirmajam tiesvedības posmam paredzēja, ka tiesai, kurā atzīšana tiek lūgta, lēmums jāpieņem "nekavējoties", taču nenosakot konkrētu termiņu ¹⁹⁵.

¹⁹⁴ *Jenard* ziņojums, 56. lpp.

¹⁹⁵ Tādēļ vienīgās sekas, kas izriet no aizkavēšanās, ir tas, ka iestādei, kurā tiek prasīta atzīšana, var būt jāuzņemas atbildība, ja tas paredzēts valsts vai Kopienas tiesību aktos, jo konvencija kļūs par daļu no *acquis communautaire*. Atkārtotu kavēšanos varēs izskatīt 2. protokolā paredzētā Pastāvīgā komiteja.

149. 41. pantā ir noteikts, ka tiesa, kurā atzīšana tiek lūgta, nedrīkst veikt pārbaudes, lai noskaidrotu, vai ir pamatojums atteikt atzīšanu saskaņā ar 34. un 35. pantu. Informācija, kas jānorāda apliecībā, ir paredzēta nevis šādai pārbaudei, bet gan tikai tās tiesas darba atvieglošanai, kurā atzīšana tiek lūgta, izlemjot, vai paziņot sprieduma izpildāmību vai to nepaziņot. Saistībā ar spriedumu, kas pieņemts aizmuguriski, datums, kad izsniegts dokuments, ar ko ierosināta lieta, ir norādīts vienīgi tādēļ, lai parādītu, ka pirms aizmuguriskas tiesvedības sākšanas tika izsniegts dokuments, ar ko ierosināta lieta, jo šāds dokuments ir neatņemams minimums, lai iepazītos ar aizmugurisku spriedumu, un tā mērķis nav ļaut tiesai, kurā atzīšana tiek lūgta, pārbaudīt, vai ir izpildīti 34. panta 2. nosacījumi. Būtu jānorāda, ka gadījumā, ja dokuments, ar ko ierosināta lieta, netika izsniegts, apliecībā nevar norādīt izsniegšanas datumu. Taču arī šādā gadījumā var uzdot vienīgi jautājumu par to, kādas ir sekas, ja apliecībā netiek minēta izdošanas diena, nenoskaidrojot, vai izsniegšana notikusi. Tādēļ arī šeit tiesas izskatīšana ir tikai formāla.

Aizliegums veikt jebkādu pārskatīšanu, balstoties uz 34. un 35. pantu, arī izslēdz pieteikuma atteikumu, ja tā pamatojums nav minēts šajos pantos, jo tas ir vienīgais pamatojums atteikt tāda sprieduma atzīšanu, kurš pieņemts citā valstī, kurai ir saistoša šī konvencija. Tādējādi pieteikumu nevar atteikt ar pamatojumu, ka tiesa, kurā atzīšana tiek lūgta, uzskata, ka spriedums neietilpst Konvencijas darbības jomā. Tas, ka izcelsmes tiesa izsniegusi V pielikumā paredzēto apliecību, apliecina to, ka spriedums ietilpst Konvencijas darbības jomā. Pārbaudīt apliecības pareizību būtu pretrunā principam, ka pirmajā tiesvedības posmā būtu jāveic pēc iespējas maz pārskatīšanu. Apliecības pareizības pārbaudei būtu vajadzīgs tiesisks sprieduma izvērtējums un tā būtu jāatstāj tiesvedības otrajā posmā.

Tāpat šajā posmā nevar pārnest, ka spriedums ir pretrunā sabiedriskajai kārtībai, lai gan šāds atzīšanas atteikuma pamatojums ir vispārējās interesēs. *Ad hoc* darba grupa plaši apsprieda, vai nebūtu vēlams pirmajā posmā saglabāt pārbaudi par atbilstību sabiedriskajai kārtībai; bija pietiekami daudz viedokļu par labu šim apgalvojumam, tomēr beigās uzvarēja uzskats, ka tomēr tas nebūtu vēlams daļēji tāpēc, ka sabiedriskā kārtība reti piesaukta iepriekšējās konvencijas praktiskā piemērošanā, un daļēji tāpēc, ka tas varētu aizkavēt izpildāmības pasludināšanu. Tāpat kā tas ir ar citiem atteikuma pamatojumiem, apgalvojums, ka spriedums ir pretrunā ar sabiedrisko kārtību, būs jāizsaka tiesvedības otrajā posmā.

150. Vienīgais izņēmums šajos noteikumos ir izklāstīts 1. protokola III panta 2. punkta

b) apakšpunktā – ja attiecībā uz spriedumiem, kas pieņemti 70. panta 1. punkta c) apakšpunktā minētā pievienošanās valstī, Līgumslēdzēja puse ir iesniegusi paziņojumu, ar ko patur tiesības ļaut tiesai, kuras jurisdikcijā ietilpst izpildāmības paziņojums, pēc savas iniciatīvas izskatīt, vai pastāv iemesli atteikt sprieduma atzīšanu un izpildi. Šādas atrunas iespēja ir pretrunā Konvencijas sistēmas pamatā esošajam principam, ka pirmajā tiesvedības posmā nevajadzētu būt nekādām pārskatīšanām, tomēr tā ir piesardzīgi atļauta. Šāda atruna ir spēkā piecus gadus, ja Līgumslēdzējas puses to neatjauno (III panta 4. punkts). Šo noteikumu var saprast tā, ka atruna būtu jāpārskata un, ja tā nav neaizstājama, no tās būtu jāatbrīvojas.

151. Ņemot vērā to, ka šajā posmā tiesa, kurā atzīšana tiek lūgta, veic tikai formālas pārbaudes, parādnieka aktīva dalība nav vajadzīga. Tādēļ 41. pantā atkārtoti norādīts, ka puse, attiecībā uz kuru prasa izpildi, šajā lietas stadijā nav tiesīga iesniegt nekādus paskaidrojumus.

Lēmumu par pieteikumu pasludināt izpildāmību tūlīt dara zināmu pieteikuma iesniedzējam saskaņā ar kārtību, kāda noteikta tās valsts tiesību aktos, kurā prasa izpildi. Ja ir pieņemts lēmums par izpildāmības pasludināšanu, to izsniedz pusei, attiecībā uz kuru prasa izpildi. Var gadīties, ka lēmumu par izpildāmības pasludināšanu izsniedz, pirms minētā puse ir saņēmusi ārvalstu spriedumu. 42. panta 2. punktā noteikts, ka lēmumu par ārvalstīs pieņemtu spriedumu izsniedz kopā ar lēmumu par izpildāmības pasludināšanu.

2. Lēmums par izpildāmības pasludināšanu – otrais posms (43.–46. pants)

(a) Lēmuma par izpildāmības pasludināšanu pārsūdzēšana (43. un 44. pants)

152. Visas puses var pārsūdzēt lēmumu par pieteikumu pasludināt izpildāmību tiesā, kas minēta Konvencijas III pielikumā. Tādējādi tiek apvienotas pārsūdzības pret lēmumu par tiesvedības pirmā posma slēgšanu. 1988. gada Konvencijā, tāpat kā Briseles konvencijā, paredzētas divu veidu pārsūdzības: viena pret to lēmumu par izpildāmību, kurš bija pieejams pusei, attiecībā uz kuru prasa izpildi (36.–39. pants), un otra pret lēmumu atteikt pieteikumu, kurš bija pieejams kredītoram, kurš iesniedza pieteikumu (40.–41. pants). Tā kā pašlaik tiesvedības pirmais posms ir tikai formalitāte, *ad hoc* darba grupa apsvēra ierosinājumu, ka pārsūdzību pret atteikumu vajadzētu svītrot, jo maz ticams, ka pieteikums tiktu noraidīts. Ja apliecībā ir kļūdas, tiesa, kurā atzīšana tiek lūgta, parasti lūdz tās izlabot vai, ja ir izlaista informācija, – papildināt apliecību ar vajadzīgo informāciju. Lai arī cik maz ticami tas varētu būt, joprojām pastāv iespēja, ka pieteikumu varētu noraidīt, tādēļ, lai aizsargātu pieteikuma iesniedzēja tiesības, lēmums būtu jāpārskata; attiecīgi tika nolemts, ka minētā pārsūdzēšanas iespēja jā saglabā, tomēr neparedzot konkrētus noteikumus, kas atšķirtos no noteikumiem attiecībā uz izpildāmības pasludināšanas pārsūdzību.

153. 43. pantā paredzēts, ka "visas puses" var pārsūdzēt lēmumu neatkarīgi no tā, vai ar lēmumu pieņem vai noraida pieteikumu. Taču praktiski tikai tā puse, attiecībā uz kuru prasa izpildi, būs ieinteresēta pārsūdzēt lēmumu par izpildāmības pasludināšanu un tikai pieteikuma iesniedzējs būs ieinteresēts pārsūdzēt pieteikuma noraidīšanu. Turklāt pēdējā no minētajiem gadījumiem par lēmumu noraidīt pieteikumu jāpaziņo tikai pieteikuma iesniedzējam atbilstīgi 42. panta 1. punktam, tādējādi parādnieku oficiāli neinformē par šo lēmumu un tāpēc viņš nevar iesniegt pārsūdzību. Lai gan pēc tiesiskās būtības tās ir līdzīgas, tomēr abi pārsūdzību veidi ir atšķirīgi pēc būtības atbilstīgi 1988. gada Konvencijai.

Atšķiras arī laikposms, kurā tās ir jāiesniedz. Konvencijā nav paredzēts konkrēts termiņš, kādā pieteikuma iesniedzējs var iesniegt pārsūdzību pret lēmumu par izpildāmības pasludināšanu. Šāda pārsūdzība pret lēmumu, kurš vēl nav izziņots parādniekam, ir pieteikuma iesniedzēja interesēs, tādēļ pieteikuma iesniedzējs var izvēlēties, kad iesniegt pārsūdzību, un tas praktiski nozīmē atkārtotu pieteikuma iesniegšanu, šoreiz uzklusot arī parādnieku. Taču, ja tiek pārsūdzēts lēmums par izpildāmības pasludināšanu, ir jānosaka laika ierobežojums, pēc kura spriedumu var izpildīt, ja tā puse, attiecībā uz kuru prasa izpildi, nav pārsūdzējusi šo lēmumu. Tādēļ 43. panta 5. punktā paredzēts laika ierobežojums viena mēneša apmērā no dienas, kad saņemts lēmums par izpildāmības pasludināšanu. Ja pusei, attiecībā uz kuru prasa izpildi, domicils ir valstī, kam ir saistoša šī konvencija, bet kas nav tā pati valsts, kurā pasludināta izpildāmība, tad pārsūdzības termiņš ir divi mēneši, un to sāk skaitīt no dienas, kad lēmums par izpildāmības pasludināšanu izsniegts vai nu personiski, vai arī mītnesvietā. Termiņš ir garāks, jo atbildētājam varētu rasties grūtības organizēt aizstāvību valstī, kurā nav viņa domicils, jo viņam varbūt ir jāatrod jurists un droši vien jāiztulko dokumenti. 43. panta 5. punktā norādīts, ka Konvencijā norādīto termiņu nedrīkst pagarināt attāluma dēļ un ka šis noteikums gūst virsroku pār valsts noteikumiem, kuri varētu būt pretrunā ar šo. Konvencijā nav norādīts konkrēts termiņš, ja personai, attiecībā uz kuru prasa izpildi, domicils ir valstī, kurai šī konvencija nav saistoša. Ja šādu norāžu nav, termiņu noteikšanu atstāj tās valsts tiesību aktu jomā, kurā atzīšana tiek prasīta.

154. Abu veidu pārsūdzības izskatāmas tiesvedības ceļā. 43. panta 3. punktā vienīgi paredzētas "normas, kas reglamentē kārtību strīdus gadījumos". Ja nav papildu norāžu, ir jāizmanto tā procedūra, ko parasti nosaka ar tās valsts tiesību aktiem, kurā atzīšana tiek prasīta, ja tā var nodrošināt to, ka abas puses tiek uzklauskātas. Ja puse, attiecībā uz kuru prasa izpildi, neierodas apelācijas instances tiesā lietas izskatīšanai saistībā ar pieteikuma iesniedzēja ierosinātu pārsūdzību, tiesai jāpiemēro 26. panta 2. līdz 4. punkts pat tad, ja pusei, attiecībā uz kuru prasa izpildi, domicils nav nevienā no valstīm, kurām ir saistoša šī konvencija ¹⁹⁶. Šā pēdējā minētā noteikuma mērķis ir aizsargāt atbildētāja tiesības, jo tiesvedība saistībā ar pieteikuma iesniedzēja pārsūdzību pret izpildāmības pasludināšanas atteikumu ir pēdējā parādnieka iespēja aizstāvēties un mēģināt parādīt, ka sprieduma atzīšanas prasības nav izpildītas ¹⁹⁷.

(b) Pārskatīšanas apmērs, pārskatot pārsūdzību saskaņā ar 43. pantu (45. pants)

155. Tiesai, kura izskata pārsūdzību pret lēmumu par izpildāmības pasludināšanu, ir jāizskata spriedums, ņemot vērā iemeslus, kuru dēļ varētu neatzīt to un attiecīgi nepasludināt to par izpildāmu. Šajā posmā pastāv pieņēmums par labu atzīšanai, proti, tiesa nespriež par to, vai prasības ir izpildītas, bet gan par to, vai pastāv kāds no 34. un 35. pantā minētajiem atteikuma pamatojumiem.

Gadījumā, ja pārsūdzību iesniedz kreditors, kurš iesniedzis pieteikumu tiesvedības pirmajā posmā, tā kā pieteikums noraidīts pēc tīri formālas apliecības pārbaudes, kreditoram neizbēgami būs jāmin visi atteikuma iemesli pārsūdzības posmā, mēģinot demonstrēt, ka konkrētajā lietā to nav, un tiesai būs jāspriež par visiem šiem iemesliem, tā kā pat viena iemesla klātbūtne nozīmētu pārsūdzības noraidīšanu.

¹⁹⁶ Tādējādi 43. panta 4. punktā pārņemts 1988. gada Konvencijas 40. panta 2. punkts.

¹⁹⁷ Sk. *Jenard* ziņojumu, 53. lpp.

Taču, ja pārsūdzību iesniegusi puse, attiecībā uz kuru prasa izpildi, tā var paļauties uz viena vai vairāku iemeslu klātbūtni, nemaz neminot visus iemeslus. Tādējādi rodas problēma saistībā ar to, cik lielā mērā tiesvedība pārsūdzības lietā ir ierobežota, uzklusot tikai pārsūdzības iesniedzēja lūgumu.

156. Izstrādājot jauno spriedumu izpildes procedūru, *ad hoc* darba grupa ilgstoši apsprieda, vai apelācijas tiesai pēc savas iniciatīvas būtu jāizskata visi vai tikai atsevišķi ārvalstī pieņemta sprieduma atzīšanas atteikuma iemesli, jo īpaši ja atzīšana varētu izrādīties pretrunā ar sabiedrisko kārtību. Daudzi eksperti uzskatīja, ka gadījumā, ja atzīšana būtu pretrunā sabiedriskajai kārtībai, atzīšanas atteikums būtu sabiedrības interesēs, ko nevarētu pilnībā atstāt pušu rīcībā un ka tas, ka pirmajā posmā nemaz nav ņemts vērā šis apsvērums, būtu jālīdzsvaro, ļaujot otrajā posmā tiesai pēc savas iniciatīvas to izskatīt pat tad, ja parādnieks to nav minējis savā lūgumā. Līdzīgi, lai līdzsvarotu to, ka pirmajā posmā neapspriež atteikuma iemeslus, vairāki eksperti uzskatīja, ka otrajā posmā t.s. procesuālā sabiedriskā kārtība būtu pastiprināti jāizskata lielākā mērā, nekā minēts 34. panta 2. punktā, ļaujot tiesai to izskatīt pēc savas iniciatīvas.

Beigu beigās šī diskusija netika atspoguļota noteikumos, ar kuriem regulē tiesu pilnvaras, izskatot pārsūdzības. 45. panta 1. punktā vienīgi ir teikts, ka tiesa "atsakās pasludināt izpildāmību [ja pārsūdzību iesniedzis pieteikuma iesniedzējs] vai atceļ to [ja pārsūdzību iesniegusi puse, attiecībā uz kuru prasa izpildi], vienīgi pamatojot to ar kādu no 34. un 35. pantā noteiktajiem iemesliem". Pantā ir norādīts tiesas veiktās pārskatīšanas mērķis un pamatojums, uz kuru tai jābalsta savs lēmums, taču pantā nav norādīts, kādā veidā pārskatīšana ir jāveic. Norāžu trūkums Konvencijā nozīmē, ka jautājums, vai tiesa pēc savas vai kādas no pušu iniciatīvas var izskatīt atteikuma iemeslus, būs jāizlemj tiesai pašai, ņemot vērā sabiedrības intereses, kuras atbilstīgi tiesiskajai kārtībai, kurai pieder konkrētā tiesa, var attaisnot iejaukšanos, lai novērstu sprieduma atzīšanu. Ja šādu sabiedrības interešu nav un atteikuma iemesli ir tikai tās puses interesēs, attiecībā uz kuru prasa izpildi, apspriest šo jautājumu būs ieinteresētās puses pienākums. Šāda veida izvērtējumu var veikt vienīgi, balstoties uz valsts tiesību aktiem.

157. Tāpat radās šaubas, vai otrajā posmā var apgalvot to, ka ārvalstīs pieņemts spriedums neietilpst Konvencijas darbības jomā. Jau ir minēts, ka tas, ka izcelsmes tiesa izsniegusi paredzēto apliecību, jau pats par sevi apliecina, ka spriedums ietilpst Konvencijas darbības jomā. Ja apliecība ir izsniegta tiesiska izvērtējuma rezultātā, to var apstrīdēt pārsūdzības posmā un Konvencijas darbības jomas interpretācijas problēmas būtu jārisina, ņemot vērā Tiesas judikatūru un, ja saglabājas šaubas un ir izpildītas prasības, – nododot lietu Tiesai prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu. Jebkurā gadījumā Konvencijas 45. panta 2. punktā skaidri norādīts, ka šo iespēju nedrīkst izmantot, lai pēc būtības pārskatītu ārvalstīs pieņemtus spriedumus.

158. Ņemot vērā vajadzīgās pārskatīšanas, otrais posms varētu būt ilgāks nekā pirmais, taču arī otrajā posmā tiesai nekavējoties un visīsākajā laikā, ko pieļauj valsts tiesību akti, jāpieņem lēmumi saskaņā ar principu, ka spriedumu brīvu apriti nevajadzētu traucēt ar tādiem šķēršļiem kā izpildes procedūru aizkavēšanās.

c) *Turpmākas pārsūdzības (44. pants)*

159. Spriedumu otrā posma beigās, kas pieņemts attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja pārsūdzību vai uz tās puses pārsūdzību, attiecībā uz kuru prasīta izpilde, var apstrīdēt vienīgi ar Konvencijas IV pielikumā minēto pārsūdzību, kurā katrai valstij, kam šī konvencija ir saistoša, ir noteikta forma, kādā pārsūdzību iesniedz augstākajā tiesā, vai pat pilnībā izslēdz šādu pārsūdzības iespēju ¹⁹⁸.

Konvencijas 44. pantā nav norādīts, kā virzīt pusēm pieejamo pārsūdzības apstrīdēšanu. Var secināt, ka pārsūdzības regulē ar attiecīgās valsts tiesību aktiem, kurai tās jāveic tā, kā tas paredzēts šajos tiesību aktos, kuros paredzētas tādas lietas kā termiņš, kurā pārsūdzība jāiesniedz, un tas, lai pārsūdzība notiktu tiesību aktos paredzētajā laikposmā, jo šādas pārsūdzības parasti attiecas tikai uz tiesību aktu noteikumiem. Arī šeit saskaņā ar Konvencijas 45. pantu tiesas veiktā pārskatīšana attiecas tikai uz atteikuma pamatojumu 34. un 35. pantā. Tā kā saskaņā ar valsts tiesību aktiem šajā līmenī pārsūdzības atļauj tikai par lietas būtību, zemākās tiesas pieņemtā sprieduma pārskatīšana attiecībā uz atteikuma pamatojumu 34. un 35. pantā attiecas tikai uz juridiskās konstatācijas pareizību un nav saistīta ar faktu konstatāciju.

Kā jau iepriekš minēts, ārvalstīs pieņemtus spriedumus nekādā gadījumā nepārskata pēc būtības, un tiesām lēmums ir jāpieņem nekavējoties.

d) *Tāda ārvalstīs pieņemta lēmuma pārsūdzēšana, kuru lūdz atzīt (46. pants)*

160. Nebija vajadzīgi grozījumi noteikumā, ar kuru atļauj tiesai, kura izskata pārsūdzību saskaņā ar 43. un 44. pantu, apturēt tiesvedību, ja izcelsmes valstī gaidāma pārsūdzība pret izcelsmes spriedumu. Konvencijas 46. pantā iestrādāts 1988. gada Konvencijas 38. pants, un nav vajadzības to papildus komentēt ¹⁹⁹.

¹⁹⁸ Kā tas ir Maltas gadījumā, kur nevienā tiesā nevar apstrīdēt pārsūdzību, izņemot tiesvedībā, kas attiecas uz uzturēšanas saistībām.

¹⁹⁹ Skatīt *Jenard* ziņojumu, 52. lpp.

4 - Pagaidu un aizsardzības pasākumi (47. pants)

161. 47. pantā ietverts svarīgs un būtisks jauninājums attiecībā uz atbilstīgu noteikumu 1988. gada Konvencijas 39. pantā, kur minēts, ka pārsūdzībai paredzētajā laikā un līdz šādas pārsūdzības izlemšanai pret tās puses īpašumu, attiecībā uz kuru prasa izpildi, nedrīkst veikt nekādus izpildes pasākumus, izņemot aizsardzības pasākumus. 47. panta 3. punktā ir paturēts noteikums, ar ko aizsardzības pasākumus ļauj veikt tikai pēc tam, kad ir noslēdzies izpildāmības pasludināšanas pirmais posms, bet 47. panta 1. punktā skaidro, ka aizsardzības pasākumus var noteikt pirms izpildāmības pasludināšanas izsniegšanas un līdz brīdim, kad pieņem pārsūdzības lēmumu. *Ad hoc* darba grupa vienojās, ka šāda veida noteikums ir vajadzīgs, bet diezgan ilgi apspriedās par to, kur tas būtu jānovieto, proti, vai tam jābūt nodaļā par izpildi vai drīzāk – kā Komisija to sākotnēji bija ierosinājusi – uzreiz pēc noteikuma par to, ka ārvalstu spriedumi jāatzīst bez kādas īpašas procedūras (33. pants)²⁰⁰.

162. Jautājums par jaunā noteikuma novietojumu daļēji bija saistīts ar šādu jautājumu: vai izpildi varētu sākt pirms izpildāmības pasludināšanas, ja izrādīsies, ka spriedums apstiprina izpildāmības pārbaudes, – tad varētu veikt tādus izpildes pasākumus, kas nav galīga rakstura pasākumi. Tomēr tika norādīts uz to, ka aizsardzības pasākumi un pagaidu izpilde ir atšķirīgi jēdzieni un ka varētu rasties sarežģījumi, ja attiecīgā valstī sāktu izpildi un pēc tam to pārtrauktu tāpēc, ka nav pasludināta izpildāmība. Dažās tiesību sistēmās aizsardzības pasākumus veic izpildes procesa pirmajā posmā, tomēr šādu pieeju vispārinot, tiktu aizskarti valsts procesuālie tiesību akti, atkāpjoties no principa, ko parasti ievēro un kurš nosaka to, ka izpildi atstāj atsevišķu valstu tiesību aktu kompetencē un Konvencija to negroza²⁰¹.

²⁰⁰ COM(97) 609 galīgajā redakcijā ierosina pēc 33. panta ietvert jaunu pantu šādā redakcijā: "Līgumslēdzējā valstī pasludināts spriedums, ja ir sniegts galīgais spriedums, rada pienākumu, pamatojoties uz kuru varētu likt veikt pagaidu pasākumus saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā iesniegts pieteikums, pat ja tie nav izpildāmi vai nav pasludināti par izpildāmiem valstī, kurā pieteikums iesniegts".

²⁰¹ Tiesa, Lieta 148/84 *Deutsche Genossenschaftsbank* pret *Brasserie du Pêcheur* [1985] ECR 1981, 18. punkts.

Ņemot vērā šos iemeslus un lai izvairītos no tā, ka jaunu noteikumu varētu skaidrot kā tādu, ar ko groza valsts tiesību aktus, pieņēma lēmumu šo noteikumu ietvert pantā par pagaidu un aizsardzības pasākumiem, kas pieņemti saistībā ar sprieduma izpildāmības pasludināšanu. 47. panta 1. punktā noteikts, ka tad, kad spriedums jāatzīst, nekas neliedz pieteikuma iesniedzējam izmantot pagaidu pasākumus, tostarp aizsardzības pasākumus, neprasot izpildāmības pasludināšanu, un tādējādi tos veic pirms pasludināšanas, – tas ļauj saprast, ka šādu pasākumu piemērošana paredz to, ka kreditors plāno spriedumu izpildīt.

Tādēļ 47. panta 1. punktā atkāpjas no iepriekšējās redakcijas, ļaujot veikt pagaidu vai aizsardzības pasākumus pēc tam, kad ārvalstu spriedumu var izpildīt izcelsmes valstī, joprojām uzskatot, ka tas apmierina tās valsts atzīšanas pārbaudes, kurā prasa atzīšanu vai izpildi, neatkarīgi no tā, vai izpildāmība ir pasludināta vai nē. Attiecībā uz iespējamiem pasākumiem 47. pantā paredz, ka tās valsts tiesību aktos, kurā prasa atzīšanu vai izpildi, nosaka šo pasākumu klasifikāciju, to preču veidu un vērtību, attiecībā uz kurām tos varētu pieņemt, noteikumus, kuriem tām jāatbilst, lai šādi pasākumi būtu derīgi, kā arī sīki izstrādātus noteikumus par to, kā šos pasākumus īstenot un nodrošināt to likumību ²⁰². Būtu jāpatur prātā arī fakts, ka valsts tiesību akti, uz kuriem ir atsauces Konvencijā, nekādā gadījumā – nedz skaidri, nedz netieši – nedrīkst radīt sajukumu šajā sakarā pašas Konvencijas noteiktajos principos un tādēļ jāpiemēro veidā, kas ir savietojams ar principiem, kas minēti 47. pantā, ²⁰³ ar kuru pieteikuma iesniedzējam ļauj lūgt pagaidu vai aizsardzības pasākumus no brīža, kad spriedumu var izpildīt izcelsmes valstī.

²⁰² Tiesa, Lieta 119/84 *Capelloni and Aquilini* pret *Pelkmans* [1985] ECR 3147, 11. punkts.

²⁰³ Tiesa, *Capelloni and Aquilini* pret *Pelkmans*, 21. punkts.

163. Abi pārējie 47. panta punkti ir iepriekšējās Konvencijas 39. panta pirmais un otrais punkts apgrieztā secībā, tādējādi paliek neskarta iespēja veikt aizsardzības pasākumus tās puses īpašumam, attiecībā uz kuru prasa izpildi, laikposmā, kas saskaņā ar 43. panta 5. punktu noteikts izpildāmības pasludināšanas pārsūdzībai, un līdz šādas pārsūdzības izlemšanai, proti, pēc izpildāmības pasludināšanas. Kā minēts 1988. gada Konvencijā, tā kā izpildāmības pasludināšana dod tiesības veikt aizsardzības pasākumus, kreditors var pāriet tieši pie šādiem pasākumiem arī bez īpašas pilnvaras, pat ja šāda pilnvara citos gadījumos būtu noteikta tās tiesas procesuālajos tiesību aktos, kurā iesniegta lieta ²⁰⁴. Arī šajā gadījumā valsts tiesību aktu piemērošana nevar graut Konvencijā noteiktos principus, saskaņā ar kuriem tiesības pāriet uz pagaidu un aizsardzības pasākumiem izriet no izpildāmības pasludinājuma, tādējādi nebūtu pamatojuma pieņemt otru valsts lēmumu, ar ko paredz konkrētas un skaidras pilnvaras. Tāpat valsts tiesību aktos nevar noteikt, ka kreditora tiesības pāriet pie aizsardzības pasākumiem būtu atkarīgas no garantijas iesniegšanas, jo tādējādi izveidotos papildu noteikums par to, ka šie pasākumi jāveic viņiem pašiem – tas būtu pretrunā ar Konvencijas skaidro formulējumu; šajā sakarā *ad hoc* darba grupa izskatīja priekšlikumu grozīt 47. pantu un noraidīja to.

²⁰⁴ Tiesa, *Capelloni and Aquilini* pret *Pelkmans*, 25.–26. punkts.

164. Jaunā noteikuma ieviešana nozīmē, ka Konvencija tagad ietver pagaidu vai aizsardzības pasākumus, ko veic trīs konkrētās situācijās: pirmā ir vispārīgāka rakstura – to reglamentē 31. pants, kurš galvenokārt, bet ne tikai, attiecas uz laikposmu, kad galvenā tiesvedība notiek izcelsmes valstī; otra situācija attiecas uz valsti, kurā prasa atzīšanu vai izpildi tad, kad ir pasludināta ārvalsts sprieduma izpildāmība, un līdz brīdim, kad tas ir izdots (47. panta 1. punkts); trešā situācija veidojas pēc tam, kad izpildāmības pasludinājums ir izdots pārsūdzībai dotajā laikposmā un pirms tiesas noteiktās pārsūdzības (47. panta 3. punkts). Attiecībā uz tādu pasākumu grupām, ko var veikt šādos apstākļos, un attiecībā uz noteikumiem, ar ko tos pārvalda, un uz to mehānismiem un pieņemamību, Konvencijā plaši ietverti valsts tiesību akti, bet valsts tiesību aktus piemēro tikai atkarībā no pašā Konvencijā noteiktajiem principiem un, kā redzams, tie nevar dot rezultātus, kas neatbilstu šiem principiem. Tas jo īpaši saistīts ar nosacījumiem, ar ko pamato aizsardzības pasākumu veikšanu konkrētā gadījumā. Uz nosacījumiem attiecas valsts tiesību akti, bet ja valsts tiesa, lai tos piemērotu, izsver, vai ir izpildīti vajadzīgie *prima facie* (*fumus boni juris*) pamatnoteikumi un steidzamības prasība (*periculum in mora*), tai tas ir jādara, ņemot vērā un ievērojot trīs iepriekš minētajās situācijās paredzētos Konvencijas mērķus un noteikumus.

Tiesa, kas liek pildīt 31. pantā noteikto pasākumu, var brīvi izvērtēt, vai tas ir *prima facie* gadījums un vai tas ir steidzams, savukārt saskaņā ar 47. panta 1. punktu *prima facie* gadījums izriet no sprieduma, par kuru tiek lūgts atzinums, un pašas tiesas veikts novērtējums neatbilstu principam, ka pieteikuma iesniedzējam jāmeklē aizsardzības pasākumi, pamatojoties uz ārvalstu spriedumu; tādēļ pašas tiesas novērtējums var attiekties tikai uz jautājumu par steidzamību. Turklāt veicot aizsardzības pasākumus saskaņā ar 47. panta 3. punktu, nevar novērtēt, vai pastāv *prima facie* gadījums vai steidzamība, jo izpildāmības pasludinājums ietver pilnvaras pāriet pie aizsardzības pasākumiem, un Konvencijā nav ļauts izvērtēt, vai tie pietiekami atšķiras no izpildāmības pasludināšanas prasību novērtējuma.

5 - Citi noteikumi attiecībā uz izpildi

a) *Izpilde tikai attiecībā uz konkrētām lietām; daļēja izpilde (48. pants)*

165. 48. panta 1. punktā noteikts, ka izpildāmību var pasludināt tikai attiecībā uz vienu vai vairākām lietām, par kurām ir sniegts ārvalstu spriedums; tas atbilst 1988. gada Konvencijas 42. pantam, izņemot redakcionālas izmaiņas, kas bija jāveic jaunās procedūras dēļ, kurā tiesa vairs "nepilnvaro" izpildi, bet vienkārši "sniedz" pasludinājumu par izpildāmību. Vispiemērotākās iestādes, kas varētu sniegt šāda veida izpildāmības pasludinājumu, ir iestādes, kurās iedaļa par spriedumu būtu pretrunā ar valsts sabiedrisko kārtību, vai kur pieteikuma iesniedzējs lūdz izpildāmības pasludinājumu tikai attiecībā uz vienu vai vairākām sprieduma daļām, jo viņu neinteresē pārējās, vai, biežāk, ja ārvalstu spriedums attiecas uz dažām lietām, kas ietilpst Konvencijas darbības jomā, un uz dažām, kuras neietilpst. Būtu jāuzsver, ka, lai piemērotu šo noteikumu, spriedumā ietvertajām lietām nav jābūt oficiāli precizētām. Ja spriedumā noteiktas vairākas saistības, un tikai dažas no tām attiecas uz Konvencijas darbības jomu, to varētu stiprināt daļēji, ja vien tajā skaidri norādīti mērķi, kuriem atbilst atsevišķas tiesību noteikuma daļas ²⁰⁵.

²⁰⁵ Tiesa, Lieta C-220/95 *Van den Boogaard* pret *Laumen* [1997], ECR I-1147. lpp., 21.–22. punkts, atsaucoties uz Anglijas spriedumu, kurš vienā lēmumā par rīcību laulības šķiršanas gadījumā regulēja gan pušu laulības attiecības, gan uzturēšanas saistību jautājumus.

166. Nemainīts, izņemot redakcionālus pielāgojumus, ir arī 2. punktā minētais noteikums, kas ļauj pieteikuma iesniedzējam lūgt daļēju izpildāmības pasludinājumu, pat tikai vienā sprieduma pozīcijā, ja nav iespējams nošķirt atsevišķas daļas pēc mērķa, kam tie paredzēti. *Ad hoc* darba grupa izskatīja, vai šis noteikums būtu jāatceļ, ņemot vērā tiesvedības pirmā posma automātisko raksturu un 52. panta ietekmi, kas aizliedz iekasēt maksu, nodokli vai nodevu, kas būtu aprēķināta, pamatojoties uz attiecīgās lietas vērtību²⁰⁶. Bet šo noteikumu nepamato ar finansiāliem apsvērumiem, un tā atcelšana varētu likt domāt, ka kreditoram vienmēr ir bijis pienākums lūgt sprieduma noteikuma pilnīgu izpildi. Ar šo 2. punktu, kurš joprojām netiek mainīts, pieteikuma iesniedzējs, kura prasība ir daļēji dzēsta, kopš ir izdots ārvalstu spriedums, tādēļ var lūgt iestādi, kas izsniedz apliecību, norādīt, ka izpilde ir prasīta tikai līdz konkrētai summai, un var arī iesniegt šo priekšlikumu procedūras otrajā posmā, kad pārsūdzību iesniedz pats pieteikuma iesniedzējs vai puse, pret kuru celta izpildes prasība.

²⁰⁶ Skatīt 169. punktu turpmāk tekstā.

167. Šajā noteikumā vārdu pa vārdam ir atkārtoti atbilstīgi 1988. gada Konvencijas noteikumi, kuros paredzēts, ka ārvalstī pieņemts spriedums, kas kā sodu nosaka periodiskus maksājumus (piemēram, par kavējumu), ir izpildāms tajā valstī, kurā prasa izpildi, vienīgi tad, ja izcelsmes valsts tiesas ir galīgi noteikušas maksājuma summu²⁰⁷. Ir norādīts, ka šajā noteikumā nav skaidrs, vai tas attiecas uz tādiem finanšu sodiem, kas noteikti par tiesas noteikta soda neievērošanu un kas pienākas nevis kreditoram, bet gan valstij²⁰⁸. Pārstrādes laikā ierosināja, ka šajā sakarā būtu lietderīgi formulējumu precizēt. Tomēr *ad hoc* darba grupa labprātāk negrozītu šo formulējumu, skaidri ietverot soda maksājumus par labu valstij, jo spriedums par labu valstij var būt saistīts ar noziedzīgu nodarījumu, un šādas izmaiņas formulējumā ieviestu kriminālu aspektu Konvencijā, kas veltīta civiliem un komerciāliem jautājumiem. Tādēļ var pieņemt noteikumu, ar ko paredzētu soda maksājumu valstij tikai tad, ja tie ir izteikti civila rakstura un ja vien to izpildi lūdz privāta puse tiesvedībā, kas attiecas uz sprieduma izpildāmības pasludināšanu, neatkarīgi no tā, vai maksājumus veic valstij.

²⁰⁷ Jenard ziņojums, 53.–54. lpp.

²⁰⁸ Schlosser ziņojuma 213. punkts.

c) *Juridiskā palīdzība (50. pants)*

168. Šajā noteikumā ietvertajā principā izmaiņu nav – saskaņā ar šo noteikumu pieteikuma iesniedzējs, kurš izcelsmes valstī ir saņēmis pilnīgu vai daļēju juridisku palīdzību vai atbrīvojumu no izmaksām vai izdevumiem, ir tiesīgs saņemt visplašāko juridisko palīdzību vai visplašāko atbrīvojumu no izmaksām vai izdevumiem, kādu paredz tiesību akti valstī, kurā prasa izpildi (sk. *Jenard* ziņojuma 54. punktu un *Schlosser* ziņojuma 223.–224. punktu). Tā piemērošanai tomēr ir plašāka darbības joma, jo tā ietver visu procedūru, kas noteikta 2. iedaļā par izpildi, tostarp pārsūdzības tiesvedību²⁰⁹. Juridiskās palīdzības pamatojums vai atbrīvojums no izmaksām vai izdevumiem nav svarīgs – tos nosaka izcelsmes valsts tiesību aktos un tos nepārskata. Patur prātā, ka apliecībā, ko izdevusi iestāde, kas pieņēmusi spriedumu, par kuru prasa atzīšanu vai izpildi, ir jānorāda, vai pieteikuma iesniedzējs ir saņēmis juridisko palīdzību, un ar to pietiek, lai pieteikuma iesniedzējs atbilstu kritērijiem valstī, kurā prasa atzīšanu vai izpildi.

50. panta 2. punkta pamatā ir vajadzība ņemt vērā nozīmi, kāda uzturēšanas jautājumos ir dažu valstu administratīvām iestādēm, kuras darbojas bez atlīdzības; norādīja uz tādu pašu vajadzību attiecībā uz Norvēģiju, un Norvēģija attiecīgi pievienojas Dānijai un Islandei, kuras jau bija iekļautas atbilstošā noteikumā 1988. gada Konvencijā.

²⁰⁹ 1988. gada Lugāno konvencijas 44. pantā tā piemērošana noteikta tikai attiecībā uz "procedūrām, kas noteiktas 32.–35. pantā".

d) *Maksas, nodokļu vai nodevu nodrošinājums (51.–52. pants)*

169. 51. pantā ietverts tāds pats noteikums, kāds ietverts 1988. gada Konvencijā²¹⁰. *Ad hoc* darba grupā notika apspriedes par to, vai attiecībā uz personām ar parasto dzīvesvietu valstī, kurai ir saistoša šī konvencija, noteiktais aizliegums attiecībā uz *cautio judicatum solvi* prasību būtu jāietver arī sākotnējā lietā. Tas ieviestu vienotu noteikumu, kas nav noteikti vajadzīgs, lai nodrošinātu spriedumu aprites brīvību, un darba grupa izvēlējās labāk neiejaukties valstu sistēmā. Tāpat būtu jāpatur prātā, ka vairākās valstīs, kurām šī Konvencija ir saistoša, prasība pēc drošības, pamatojoties uz ārzemju pilsonību vai domicila vai mītnesvietas trūkumu attiecīgajā valstī, jau ir aizliegta ar 1954. gada 1. marta Hāgas konvenciju par civilprocesu (17. pants) un ar pēc tam pieņemto 1980. gada 25. oktobra Hāgas konvenciju par tiesas starptautisku pieejamību (14. pants), un ka Eiropas Kopienas dalībvalstīs jebkurā gadījumā ir aizliegts paredzēt drošību atkarībā no tautības.

52. pantā atkārtots 1988. gada Konvencijas 1. protokola III pants, un lietā par izpildāmības pasludināšanu aizliedz uzlikt maksu, nodokli vai nodevu, ko aprēķina, pamatojoties uz izskatāmās lietas vērtību.

²¹⁰ *Jenard* ziņojums, 54. lpp.

V NODAĻA

PUBLISKI AKTI UN IZLĪGUMI

1 – Publiski akti (57. pants)

170. 57. pantā lielā mērā ar dažiem grozījumiem, lai to pielāgotu jaunajai konvencijai, ir atkārtots atbilstīgs 1988. gada Konvencijas noteikums (50. pants); komentārus skatīt *Jenard* ziņojuma 56. lappusē un *Schlosser* ziņojuma 226. punktā ²¹¹. Tiesa ir noskaidrojusi, kādas objektīvas pārbaudes jāveic, lai noteiktu, vai pastāv akts, ko var paziņot par īstenojamu saskaņā ar šo noteikumu. Tiesa nolēma, ka akta autentiskums jānosaka neapstrīdami, un to, ka, tā kā starp pusēm privātpersonām sastādīti akti parasti nav autentiski, ir jāiesaistās valsts iestādei vai citai iestādei, kuru šajā nolūkā pilnvarojusi izcelsmes valsts, lai tiem piešķirtu publisku aktu būtību ²¹². Tiesas skaidrojumu šajā dokumentā pamato ar ziņojumu par 1988. gada Konvenciju, saskaņā ar kuru akta autentiskums būtu bijis jānosaka valsts iestādei un tam būtu jāattiecas uz akta saturu, nevis tikai parakstu ²¹³. Protams, tiesību aktu izpildāmību var pasludināt tikai tad, ja tie ir izpildāmi izcelsmes valstī.

Saskaņā ar 57. panta 2. punktu pasākumi, kas saistīti ar uzturēšanas saistībām, kas noslēgtas ar pārvaldes iestādēm vai kuru autentiskumu tās nodrošinājušas, arī jāuzskata par publiskiem aktiem. Šo noteikumu ietver, lai pieļautu, ka dažās valstīs uzturēšanas saistību jautājumus izskata nevis tiesā, bet gan pārvaldes iestādē, kas pilnvarota saņemt pušu nolīgumus un tos sertificēt, – tādējādi tie kļūst izpildāmi.

²¹¹ Jāpiezīmē, ka Konvencijas itāļu variantā iepriekšējais termins "*atti autentici*" ("autentiski akti") ir aizvietots ar terminu "*atti pubblici*" ("publiski akti"). Šīs izmaiņas ir paredzētas, lai atspoguļotu Tiesas judikatūru, kā paskaidrots tekstā.

²¹² Tiesa, Lieta C-260/97 *Unibank* pret *Christensen* [1999] ECR I-3715, 15. punkts, ar atsauci uz Briseles konvencijas 50. pantu.

²¹³ *Jenard-Möller* ziņojums, 72. punkts

171. Uz publiskiem aktiem attiecas jaunā izpildāmības pasludināšanas procedūra, kāda noteikta Konvencijas 38. pantā un tam sekojošos pantos. Otrā posmā tiesa var atteikties atcelt izpildāmības pasludinājumu tikai tad, ja instrumenta izpildāmība būtu acīmredzami pretrunā tās valsts sabiedriskajai kārtībai, kurā prasa atzīšanu vai izpildi. Ierobežojums, saskaņā ar kuru valsts sabiedriskā kārtība ir vienīgais atteikuma iemesls, ir svarīgāks par atbilstošu noteikumu 1988. gada Konvencijā. Tāpat kā attiecībā uz spriedumiem, arī izpildāmības pasludināšanas procedūra sākas ar tādās kompetentas valsts iestādes apliecības izdošanu, kurai šī Konvencija ir saistoša un kurā pašu instrumentu sastādīja vai reģistrēja, pamatojoties uz veidlapu, kas ietverta Konvencijas VI pielikumā. Veidlapā jānorāda iestāde, kas apliecinājusi instrumenta autentiskumu; šī iestāde var būt bijusi iesaistīta sastādīšanā vai varbūt to ir tikai reģistrējusi. Attiecīgā dalībvalsts nozīmē iestādi, kas ir pilnvarota izsniegt šādu apliecību, un, ja valstī pastāv notāra profesija, šī iestāde var būt arī notārs.

Lai piemērotu procedūru, kuras rezultātā tiek pasludināta izpildāmība, var būt vajadzīgi zināmi pielāgojumi attiecībā uz publiskiem aktiem, un ir jāņem vērā izpildāmā akta īpašais raksturs. Tādējādi, piemēram, 46. panta atsauce uz tiesvedības apturēšanu, spriedums ir pārsūdzēts vispārējā kārtībā izcelsmes valstī, publisku aktu gadījumā varētu ietvert pirmās instances tiesvedību, ja šo tiesvedību veic izcelsmes valstī, lai apstrīdētu publiska akta spēkā esamību.

2 – Izlīgumi (58. pants)

172. 58. pantā apstiprina, ka pret tiesvedības laikā tiesas apstiprinātiem izlīgumiem, ko var izpildīt izcelsmes valstī, ir tāda pati nostāja kā pret izpildāmības pasludināšanas vajadzībām paredzētu publisku aktu, kāds noteikts 1988. gada Konvencijā (sk. *Jenard* ziņojuma 56. lappusi). Tomēr izpildāmības pasludināšanas kārtība nebalstās uz publiska akta apliecību, bet gan uz V pielikumā minēto tiesas sprieduma apliecību.

VI NODAĻA

VISPĀRĪGI NOTEIKUMI UN NOBEIGUMA NOTEIKUMI

1 – Vispārīgi noteikumi (59.-62. pants)

1. Domicils (59.-60. pants)

173. 59. un 60. pants attiecas uz fiziskas un juridiskas personas domicila jēdziena definīciju. Šo jautājumu jau iepriekš izskatīja saistībā ar vispārējiem jurisdikcijas noteikumiem (iepriekš minētais 26.–33. punkts).

2. Netīši noziedzīgi nodarījumi krimināltiesās (61. pants)

174. 61. pantā pārņemts noteikums, kas ietverts 1988. gada Konvencijas 1. protokola II pantā un ko jau iepriekš izskatīja saistībā ar 5. panta 4. punktu (minētais 64.–66. punkts).

3. Termina "tiesa" definīcija (62. pants)

175. Konvencijā vairākkārt piemin terminu "tiesa", norādot uz tiesas jurisdikciju, tās pilnvarām attiecībā uz spriedumu atzīšanu un izpildi, un vispār par tās nozīmi tiesiskās sadarbības sistēmā, kura paredzēta Konvencijā un kas to reglamentē. Ja šis termins dažās sistēmās būtu jāsaprot tā šaurākajā nozīmē – kā iestādi, kas oficiāli integrēta valsts tiesu sistēmā, tajā nebūtu ietvertas visas iestādes, kas veic kādu no funkcijām, ko Konvencija piešķir "tiesai". Kā piemērs varētu būt pilnvaras attiecībā uz uzturēšanas saistībām, ko Norvēģijas un Islandes tiesībās piešķir administratīvām iestādēm, savukārt Konvencijā noteikts, ka uzturēšanas saistības ir tiesu kompetencē, kā arī pilnvaras, ko Zviedrijas tiesību akti paredz reģionālām administratīvām iestādēm, kuras dažreiz saīsinātā izpildes tiesvedībā veic tiesneša pienākumus.

Tas, ka šīs iestādes uzskata par "tiesām", bija noteikts 1988. gada Konvencijas 1. protokola Va pantā ²¹⁴. Konvencijā tagad pieņem vispārīgāku noteikumu, jēdzienam "tiesa" piešķirot plašāku jēdzienu, kurā būtu jāietver jebkāda valsts sistēmas iestāde, kam ir jurisdikcija lietās, kas ietilpst Konvencijas darbības jomā. Šajā formulējumā "tiesas", kam jāpiemēro Konvencija, identificē pēc funkcijām, nevis pēc oficiālas klasifikācijas valsts tiesību aktos. Pretēji 1. protokola Va pantā paredzētiem konkrētiem noteikumiem un Briseles I regulas 62. panta līdzvērtīgiem noteikumiem ²¹⁵ jaunajam 62. pantam ir vispārējs raksturs, kas attieksies pat uz administratīvām iestādēm, kas nav iestādes, kas pašreiz pastāv valstīs, kurām šī Konvencija ir saistoša, – tādējādi var izvairīties no vajadzības grozīt Konvenciju, ja tai pievienosies citas valstis. Tas arī ļauj "tiesas" jēdzienā ietvert iestādes vai birojus, kas izveidoti saistībā ar Eiropas Kopienų, piemēram, Iekšējā tirgus saskaņošanas biroju (preču zīmes, paraugi un modeļi) (atrodas Alikantē), kuram ir konkrētas tiesneša funkcijas attiecībā uz rūpniecisko īpašumu.

²¹⁴ *Jenard-Möller* ziņojums, 106.–107. punkts

²¹⁵ Kur skaidri noteikts, ka saīsinātās tiesāšanās procedūrās par maksājumu rīkojumiem termins "tiesa" ietver Zviedrijas izpildes iestādi (*kronofogdemyndighet*).

2 – Pārejas noteikumi (63. pants)

176. 63. pantā atkārtots atbilstīgs noteikums, kāds ietverts 1988. gada Konvencijā (54. pants) – 1. punktā noteikts, ka šo konvenciju piemēro vienīgi attiecībā uz tiesvedību, kas uzsākta, un dokumentiem, kas oficiāli sastādīti vai reģistrēti kā publiski akti, pēc šīs konvencijas stāšanās spēkā izcelsmes valstī un – ja prasa sprieduma vai publisku aktu atzīšanu vai izpildi – valstī, kurā prasa atzīšanu vai izpildi. 2. punktā atkārtoti apstiprināts, ka, ja tiesvedība uzsākta pirms šīs konvencijas stāšanās spēkā un spriedums pieņemts pēc minētās dienas, spriedumus atzīst saskaņā ar III sadaļu, ja jāievēro II sadaļā paredzētie noteikumi par jurisdikciju vai ja tiesvedība balstās uz konvenciju, kas ir spēkā starp izcelsmes valsti un valsti, kurā prasa atzīšanu vai izpildi. Tomēr 2. punktā noteikts, ka par šo noteikumu svarīgāks ir noteikums, kurā paredz, ka jurisdikcija nav jāpārbauda, ja tiesvedība izcelsmes valstī sāka pēc tam, kad 1988. gada Konvencija bija stājusies spēkā gan izcelsmes valstī, gan valstī, kurā prasa atzīšanu vai izpildi. Tādēļ spriedumus attiecībā uz pieteikumiem, kas iesniegti laikā, kad 1988. gada Konvencija bija spēkā, uztver tāpat kā spriedumus, kas pieņemti pēc jaunās konvencijas stāšanās spēkā.

Iepriekšējais 54. panta trešais punkts, kurš attiecas uz Īrijas un Apvienotās Karalistes tiesu jurisdikciju lietās, kurās līgumam piemērojama tiesību akts bija izvēlēts pirms 1988. gada Konvencijas stāšanās spēkā, ir svītrots kā novecojis.

Jaunajā tekstā vairs nav noteikuma, kas bija ietverts iepriekšējā 54.A pantā, kurā bija noteikts, ka trīs gadus pēc 1988. gada Konvencijas stāšanās spēkā jurisdikciju jūras lietās attiecībā uz Dāniju, Grieķiju, Īriju, Islandi, Norvēģiju, Somiju un Zviedriju noteiks atbilstīgi šā panta 1.–7. punktam, izņemot gadījumus, kad konkrētā valstī Starptautiskā konvencija par jūras kuģu arestu (parakstīta Briselē 1952. gada 10. maijā) būtu stājusies spēkā pirms šā laikposma beigām. Šo noteikumu pašreiz aizstāj gan tāpēc, ka trīs gadi ir pagājuši, gan tāpēc, ka minētā 1952. gada Konvencija ir spēkā lielākajā daļā iesaistīto valstu ²¹⁶.

²¹⁶ Konvencija ir ratificēta Dānijā (1989. gada 2. maijā), Norvēģijā (1994. gada 1. novembrī) un Somijā (1995. gada 21. decembrī), tai pievienojusies Īrija (1989. gada 17. oktobrī) un Zviedrija (1993. gada 30. aprīlis). Saskaņā ar konvencijas 15. pantu konvencija stājas spēkā sešus mēnešus pēc ratifikācijas dokumenta deponēšanas vai pēc tam, kad saņemts paziņojums par pievienošanos. Grieķija to ratificējusi jau 1967. gada 27. februārī pirms 1988. gada Konvencijas. Šķiet, ka vienīgi Islande nav pievienojusies Konvencijai.

VII NODAĻA

SAISTĪBA AR CITIEM TIESĪBU AKTIEM

177. Saistība starp Lugano konvenciju un Briseles I regulu, Briseles konvenciju un Eiropas Kopienas un Dānijas nolīgumu ir apskatīta iepriekš (iepriekš minētais 18.–22. pants). Saistību ar citām konvencijām skata tālāk tekstā.

1. Konvencijas, kas attiecas uz tiem pašiem jautājumiem (65. un 66. pants)

178. 65. pantā atkārtoti ietverts atbilstīgs 1988. gada Konvencijas noteikums (55. pants), kurā veikti Konvencijā pēc pārskatīšanas noteikti redakcionāli grozījumi, un tādējādi atkārtoti apstiprina principu, ka, tā kā starp valstīm, kurām šī Konvencija ir saistoša, Konvencijai ir lielāks spēks nekā konvencijām, kas noslēgtas starp divām vai vairākām šādām valstīm un kuras attiecas uz tām pašām lietām, kurām piemēro jauno konvenciju. Tas neietekmē atsauces uz citām šāda veida konvencijām, kas minētas 63. panta 2. punktā, 66. pantā un 67. pantā; pēdējā no šīm atsaucēm ir pievienota tāpēc, ka tā nebija ietverta atbilstīgā noteikumā 1988. gada Konvencijā²¹⁷. 65. pants atšķiras arī no iepriekšējā teksta – tajā nav uzskaitītas aizstātās konvencijas, bet tā vietā ir atsauce uz VII pielikumu.

Arī 66. pants paliek nemainīts, salīdzinot ar atbilstīgo noteikumu 1988. gada Konvencijā (56. pants) – tajā noteikts, ka aizstātās konvencijas joprojām ir spēkā attiecībā uz lietām, uz kurām neattiecas Lugāno konvencija.

²¹⁷ *Jenard* ziņojums, 59. lpp. *Jenard-Möller* ziņojums, 77. punkts

2. Konvencijas attiecībā uz konkrētiem jautājumiem (67. pants)

179. Daži puda viedokli, ka 1988. gada Konvencijas noteikums, kas regulē attiecības ar konvencijām par konkrētiem jautājumiem (57. pants), ir neskaidrs un grūti interpretējams, un tādēļ uzskatīja, ka tas būtu jāpārskata, lai novērstu nenoteiktību tā interpretācijā. Tomēr *ad hoc* darba grupa puda uzskatu, ka tādēļ nevajadzētu rasties lielām izmaiņām formulējumā, jo tai šķita, ka precizējums, kas sniegts ziņojumos par Briseles konvencijas 1978. gada redakciju un Lugāno konvencijas 1988. gada redakciju, bija pietiekams, lai izvairītos no lielākās daļas neskaidrību, kas varētu rasties, piemērojot attiecīgo noteikumu. (Komentārus var apskatīt *Schlosser* ziņojumā, 238.–246. punkts, un *Jenard-Möller* ziņojumā, 79.–84. punkts).

Tādēļ nav nekādu izmaiņu principā, ar ko paredz, ka spēkā esošās un turpmākās konvencijas attiecībā uz konkrētiem jautājumiem prevalē pār Lugāno konvenciju (1. punkts), kā arī nav izmaiņu iespējā pamatot tiesvedību ar konkrēto konvenciju, pat ja atbildētāja domicils ir citā valstī, kurai Lugāno konvencija ir saistoša un kura nav īpašās konvencijas puse, lai gan 26. pants ir jāievēro (2. punkts); tomēr būtu jāatzīmē, ka šo principu piemēro tādā mērā, kādā tas noteikts īpašajā konvencijā. Noteikums, ar ko dod priekšrocību konvencijām, kas attiecas uz konkrētiem jautājumiem, ir izņēmums no vispārējā noteikuma, kas nosaka – Lugāno konvencija prevalē pār pārējām konvencijām, kas jurisdikcijas jautājumos noslēgtas starp valstīm, un tās jāinterpretē stingri, lai novērstu, ka Lugāno konvencija tiek piemērota tikai tādos jautājumos, kurus skaidri risina īpašā konvencijā ²¹⁸.

²¹⁸ Tiesa, Lieta C-406/92 *Tatry* pret *Maciej Rataj* [1994] ECR I-5439, 24.–25. un 27. punkts, ar atsauci uz Briseles konvencijas piemērošanu *lis pendens* un saistītām darbībām, ja šos aspektus neregulē īpaša konvencija, kas pati sevi ierobežo ar konkrētiem jurisdikcijas noteikumiem (attiecīgā īpašā konvencija bija 1952. gada Briseles konvencija par jūras kuģu arestu).

180. 67. pantā arī nosaka ierobežojumu attiecībā uz turpmāku konvenciju noslēgšanu – 1988. gada Konvencijā šāda noteikuma nebija: Lugāno konvencija neliedz noslēgt šādas konvencijas, bet tagad ir noteikts, ka tas nav pretrunā saistībām, kuras rodas no citiem nolīgumiem starp atsevišķām līgumslēdzējām pusēm. Būtu jāatceras, ka Briseles I regulā (71. pants) neparedz, ka konvencijas varētu noslēgt attiecībā uz konkrētiem jautājumiem un ka tās attiecas tikai uz spēkā esošajām konvencijām, kuras turpinās piemērot. Šis noteikums atbilst faktam, ka Kopienai, nevis dalībvalstīm ir pilnvaras noslēgt tādas konvencijas par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu, kuras varētu skart Briseles I regulu, – šīs pilnvaras Tiesa apstiprināja Atzinumā 1/03, kur tā secināja, ka lietās, kas ir minētās regulas darbības jomā, šīs pilnvaras ir ekskluzīvas²¹⁹. Tādēļ jāsecina, ka Eiropas Kopienas dalībvalstis attiecīgos jautājumos nevar noslēgt citus nolīgumus, izņemot gadījumus (kas nav pārāk iespējams), kuri nav Kopienas kompetencē, vai arī – ja Kopiena pilnvaro dalībvalstis noslēgt šādus nolīgumus.

181. Ir veiktas izmaiņas attiecībā uz spriedumu atzīšanu un izpildi, kas zināmā mērā ir saistīts ar šo jautājumu. Nav veikti nekādi grozījumi noteikumā, kas paredz, ka spriedumi, kas pieņemti valstī, kurai īstenojot konkrēta jautājuma konvencijā paredzēto jurisdikciju, ir saistoša Lugāno konvencija, jāatzīst un jāpilda saskaņā ar Lugāno konvencijas III sadaļu (3. punkts), kā arī nav veikti grozījumi atteikuma pamatojumā, kas pievienots III sadaļā minētajiem pamatojumiem, ar ko pieļauj atteikumu, ja valsts, kurā prasa atzīšanu vai izpildi, nav īpašas konvencijas puse un ja pusei, pret kuru tiek pieprasīts sprieduma atzinums vai izpilde, domicils ir šajā valstī (4. punkts). Tomēr pašreiz 4. punktā ir pievienots papildu pamatojums atteikumam, proti, attiecīgās puses domicils ir Eiropas Kopienas dalībvalstī, ja valsts, kurā prasa atzīšanu vai izpildi, ir Kopienas dalībvalsts, un ja Kopienai ir būtu bijis jānoslēdz īpašā konvencija, – tas nozīmē, ka Konvencijas noslēgšana nav dalībvalstu kompetencē, bet gan pašas Kopienas kompetencē. Šis noteikums ir paredzēts, lai novērstu to, ka Eiropas Kopienā atzīst un īsteno spriedumus, kas balstīti uz jurisdikcijas normām, par kuru saturu būtu bijis jāapspriežas Kopienas iestādēm.

²¹⁹ Minētais 7. punkts.

Šīs izmaiņas nozīmē, piemēram, to, ka, ja Šveices tiesa savu jurisdikciju balsta uz konkrēta jautājuma konvenciju, tās spriedumu, balstoties uz III sadaļu, atzīs pārējās valstis, kurām ir saistoša Lugāno konvencija. Atzīšanu var atteikt, ja pusei, pret kuru tiek pieprasīts atzinums vai izpilde, domicils atrodas valstī, kurai prasa atzīšanu vai izpildi. Tas ir spēkā gan tad, ja attiecīgā valsts, kurā prasa atzīšanu vai izpildi, nav Eiropas Kopienas dalībvalsts (piemēram, Norvēģija), gan tad, ja tā ir Eiropas Kopienas dalībvalsts (piemēram, Francija). Ja valsts, kurā prasa atzīšanu vai izpildi, ir Kopienas dalībvalsts, tā tomēr var arī atteikties atzīt un īstenot spriedumu pret atbildētāju, kura domicils ir citā Kopienas dalībvalstī (piemēram, Itālijā), ja īpašā konvencija, uz kuru Šveices tiesa ir balstījusi savu jurisdikciju, attiecas uz lietu, kas ir Kopienas kompetencē. Neskatoties uz to, spriedumu var atzīt, pamatojoties uz tās valsts tiesību aktiem, kurā prasa atzīšanu vai izpildi.

182. Visbeidzot, nav nekādu izmaiņu 5. punktā minētajā noteikumā, kurā paredzēts – ja spriedumu atzīšanas un izpildes noteikumi ir minēti konkrēta jautājuma konvencijā un ja šās konvencijas puses ir gan izcelsmes valsts, gan valsts, kurā prasa atzīšanu vai izpildi, šos noteikumus var piemērot atzīšanas un izpildes procedūrām.

Pret Kopienas tiesību aktiem, kas reglamentē jurisdikciju vai tādu spriedumu atzīšanu vai izpildi, kas attiecas uz konkrētiem jautājumiem, jāattiecas tāpat kā pret konkrētu jautājumu konvencijām, kā noteikts 3. protokolā (attiecībā uz to skatīt 206. punktu zemāk).

3. Konvencijas, kas attiecas uz saistībām neatzīt spriedumus (68. pants)

183. 68. pantā plaši ar nelielām redakcionālām izmaiņām atkārtoti ietverts atbilstīgs 1988. gada Konvencijā (59. pants) minēts noteikums: tajā atzīts, ka joprojām ir spēkā nolīgumi, ar ko valstis, kurām ir saistoša Lugāno konvencija, ir uzņēmušās neatzīt spriedumus, kas pieņemti citās valstīs, kurām ir saistoša šī konvencija, attiecībā uz atbildētājiem, kuru domicils vai pastāvīgā mītnesvieta ir trešā valstī, kurā 4. pantā paredzētajos gadījumos spriedumu var pamatot vienīgi ar jurisdikciju, kā noteikts 3. panta 2. punktā. Šo noteikumu ietvēra Briseles konvencijā, lai mazinātu sekas, ko Kopienā rada spriedumu atzīšana, balstoties uz pārmērīgas jurisdikcijas noteikumiem ²²⁰; pēc tam šo noteikumu ietvēra arī Lugāno konvencijā līdz ar ierobežojumu attiecībā uz iespēju šāda veida nolīgumus noslēgt ar valstīm, kas nav Konvencijas puses, uz kurām dažos gadījumos neattiecas 2. pants, kurā sprieduma izcelsmes valsts tiesa balstījusi savu jurisdikciju, ņemot vērā to, ka atbildētājam piederošs īpašums atrodas attiecīgajā valstī vai ka attiecīgajā valstī esošam īpašumam uzlikts arests par labu prasītājam ²²¹.

²²⁰ *Jenard* ziņojums, 61. lpp.

²²¹ Šo ierobežojumu Briseles konvencijā iekļāva ar 1978. gada Pievienošanās konvenciju – *Schlosser* ziņojums, 249.–250. punkts.

184. Šā noteikuma darbības joma ir precizēta jaunajā konvencijā. Lai gan 1988. gada Konvencija atzīst šāda veida nolīgumu pašreizējo un turpmāko piemērojamību, tādējādi dodot valstīm brīvību noslēgt jaunus nolīgumus, jaunās konvencijas 68. panta 1. punktā sniegta vispārēja atsauce tikai uz nolīgumiem, kas noslēgti pirms tās stāšanās spēkā, un ļauj noslēgt turpmākus nolīgumus tikai tādā gadījumā, ja tie nav pretrunā saistībām, kas izriet no citiem nolīgumiem, kas noslēgti starp konkrētām līgumslēdzējām pusēm. Šajā sakarā būtu jāatceras, ka Briseles I regulā (72. pants) nav minēta iespēja noslēgt turpmākus nolīgumus, un ir minēti tikai nolīgumi, kas noslēgti pirms tās stāšanās spēkā, nešaubīgi aizliedzot dalībvalstīm noslēgt jaunus šāda veida nolīgumus. Kā jau minēts attiecībā uz 67. pantu ²²², šis noteikums atbilst faktam, ka Kopiena, nevis dalībvalstis, dod pilnvaras noslēgt konvencijas par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu, kas varētu skart Briseles I regulu, – pilnvaras, ko Tiesa ir atbalstījusi Atzinumā 1/03, kur tā secina, ka jautājumos, kas attiecas uz regulas darbības jomu, šīs pilnvaras ir ārkārtējas ²²³. Tādēļ tagad tikai tās valstis, kurām ir saistoša konvencija, bet kuras nav Eiropas Kopienas dalībvalstis, saskaņā ar 68. pantu ir tiesīgas ar valstīm, kas nav konvencijas puses, slēgt tādus nolīgumus, kuros būtu ietvertas neatzīšanas saistības.

Fakts, ka valstis turpmāk varēs noslēgt neatzīšanas nolīgumus ar valstīm, kas nav konvencijas puses, pārliecināja *ad hoc* darba grupu neizskatīt priekšlikumu, ar kuru tiktu svītrots 68. panta otrais punkts, lai pielāgotu pantu par atbilstošu noteikumu Briseles I regulā (tā acīmredzami neietver tādu pašu punktu, jo šis punkts būs spēkā tikai tad, ja valstis varēs noslēgt turpmākus šāda veida nolīgumus), un tā vietā saglabāt noteikumu par valstu brīvības ierobežojumu, kas šajā punktā jau ir noteikts.

²²² Minētais 180. punkts.

²²³ Minētais 7. punkts.

VIII NODAĻA

NOBEIGUMA NOTEIKUMI

1 – Parakstīšana, ratifikācija un stāšanās spēkā (69. pants)

185. Konvenciju ir atvērta parakstīšanai Eiropas Kopienai, Dānijai un valstīm, kas brīdī, kad konvenciju atver parakstīšanai, ir Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas dalībvalstis. Kā jau minēts (8. punkts), Konvenciju 2007. gada 30. oktobrī parakstīja Eiropas Kopiena, Šveice, Norvēģija un Islande, un 2007. gada 5. decembrī – Dānija. Konvenciju ratificē, un, kā noteikts 1988. gada Konvencijā, tās depozitārs ir Šveices Federālā padome, kurai tā jāuzglabā Federālajā arhīvā (79. pants). Tai jāstājas spēkā sestā mēneša pirmajā dienā pēc dienas, kad Kopiena un EBTA dalībvalsts ir deponējušas savus ratifikācijas instrumentus. Šis laikposms ir divreiz garāks par laikposmu, ko bija atļauts izmantot, lai stātos spēkā 1988. gada Konvencija, un lēmumu par to pieņēma, ņemot vērā laiku, kas vajadzīgs, lai valstis, kurām ir saistoša šī konvencija, pieņemtu savus tiesību aktus Attiecībā uz valstīm, kas šo konvenciju ratificē vai tai pievienojas pēc ratificēšanas, Konvencija stājas spēkā trešā mēneša pirmajā dienā pēc ratifikācijas vai pievienošanās instrumenta deponēšanas.

Attiecībā uz līgumslēdzējām pusēm, starp kurām jaunā konvencija stājas spēkā, tā aizstāj 1988. gada Konvenciju. Attiecībā uz 2. protokola 3. panta 3. punktu ir izdarīts izņēmums – kurā, kā redzams (turpmāk tekstā 201. punkts), līdz jaunas sistēmas izveidei paredz saglabāt valsts spriedumu informācijas apmaiņas sistēmu, kas minēta 1988. gada Konvencijas 2. protokolā. Aizstāšana būs pabeigta, kad izveidos jauno sistēmu – 69. panta 6. punktā noteikts, ka atsaucis uz 1988. gada Konvenciju citos dokumentos uzskatāma par atsauci uz jauno konvenciju.

186. Saskaņā ar EK līguma 229. pantu (Briseles I regulas 68. pants) ārpus Eiropas esošās dalībvalstu teritorijas, uz kurām attiecas Briseles konvencija, nav iekļautas Briseles I regulas darbības jomas teritorijā; Konvencija sniedza iespēju šo problēmu atrisināt. 69. panta 7. punktā noteikts, ka attiecībās starp Kopienas dalībvalstīm un šīm teritorijām jaunā konvencija no tās spēkā stāšanās dienas attiecībā uz šīm teritorijām saskaņā ar 73. panta 2. punktu aizstāj Briseles konvenciju (un 1971. gada protokolu par tās interpretāciju).

2 – Pievienošanās (70.–73. pants)

187. Konvencija ir grozījusi un vienkāršojusi procedūru, kādā citas valstis pievienojas konvencijai, – agrāk bija prasība, ka jābūt kādas līgumslēdzējas valsts atbalstam, un bija noteikta depozitāra aktīvi pienākumi tādas informācijas ievākšanā, kas vajadzīga, lai noteiktu, vai valsts, kas vēlas pievienoties, atbilst prasībām²²⁴. Šī sistēma nešķita pārāk iedarbīga, cita starpā, tāpēc, ka tās dēļ pieteikuma iesniedzēja valsts lūgums varēja tikt noraidīts, pat ja šo valsti atbalstīja kāda līgumslēdzēja valsts, un tāpēc, ka tā varēja radīt konkurenci starp valstīm, kas vēlētos atbalstīt kādu valsti. Uzskatīja arī, ka depozitārvalsts pienākumiem būtu jābūt neitrāliem un ka pievienošanās procedūrai nevajadzētu balstīties uz šās valsts aicinājumu pievienoties. Attiecīgi ir noteikta citāda procedūra, kurā pozitīvu deklarāciju par pieteikuma pieņemšanu sniedz pēc tam, kad ir pienācīgi pārbaudīta pieteikuma iesniedzēja valsts tiesu un procesuālā sistēma.

Konvencijā nošķir valstis, kas kļūst par EBTA locekļiem pēc Konvencijas parakstīšanas (70. panta 1. punkta a) apakšpunkts); Eiropas Kopienas dalībvalstis, kas rīkojas konkrētu ārpus Eiropas esošu teritoriju vārdā, kuras ir attiecīgās dalībvalsts teritorijas daļa vai par kuru ārējām attiecībām šīs dalībvalstis ir atbildīgas (70. panta 1. punkta b) apakšpunkts)²²⁵; un citas valstis ārpus Konvencijas, tostarp valstis, kas nav Eiropas valstis (70. panta 1. punkta c) apakšpunkts). Katrā atsevišķā gadījumā pievienošanās procedūras sākumā iesniedz lūgumu depozitāram – lūgumam pievieno tulkojumu angļu un franču valodā, lai depozitāram neradītu tulkošanas izdevumus, – procedūra, kas seko pēc tam, ir citāda: attiecībā uz a) un b) apakšpunktā minētajām valstīm to regulē 71. pants; attiecībā uz c) apakšpunktā minētajām valstīm to regulē 72. pants.

71. pantā paredzēts, ka pieteikuma iesniedzējai valstij ir tikai jāsniedz informācija, kas vajadzīga, lai piemērotu šo konvenciju, – informācija noteikta I–IV pielikumā un VIII pielikumā – un jāiesniedz deklarācijas, ar ko tā vēlas nākt klajā saskaņā ar 1. protokola I un III pantu. Šī informācija jānosūta depozitāram un pārējām līgumslēdzējām pusēm. Pēc tam pieteikuma iesniedzēja valsts var deponēt savu pievienošanās instrumentu.

²²⁴ 1988. gada konvencijas 62. pants; skat. *Jenard-Möller* ziņojuma 89.–90. punktu

²²⁵ Pēc Dānijas lūguma sarunās precizēja, ka 1988. gada Konvencijā noteiktais Fēru salu un Grenlandes pašreizējais stāvoklis būs spēkā arī jaunajā konvencijā. *Jenard-Möller* ziņojuma 95. punkts

72. pantā noteikta citāda procedūra attiecībā uz valstīm, kas minētas c) apakšpunktā. Papildus informācijai, kas vajadzīga šīs konvencijas piemērošanai, un 1. protokolā minētajām deklarācijām, citām valstīm, kas vēlas pievienoties Konvencijai, jāsniedz depozitāram informācija par savu tiesu sistēmu, saviem tiesību aktiem, kas attiecas uz civilprocesu un spriedumu izpildi, un savām starptautiskajām privāttiesībām, kas attiecas uz civilprocesu. Depozitārs šo informāciju pārsūta pārējām līgumslēdzējām pusēm, kuru piekrišana ir vajadzīga, lai attiecīgā valsts varētu pievienoties; šīs puses cenšas dot savu piekrišanu vēlākais viena gada laikā. Kad ir saņemta līgumslēdzēju pušu piekrišana, depozitārs aicina pieteikuma iesniedzēju valsti pievienoties, deponējot pievienošanās instrumentu. Tomēr līgumslēdzējas puses joprojām drīkst celt iebildumus pret pievienošanos, līdz pievienošanās ir stājusies spēkā, proti, līdz trešā mēneša pirmajai dienai pēc pievienošanās instrumenta deponēšanas. Ja tās ceļ iebildumus, Konvencija stājas spēkā tikai starp pievienošanās valsti un līgumslēdzējām pusēm, kas nav izteikušas nekādus iebildumus.

188. Izklāstītā kārtība attiecas ne tikai uz pārējām valstīm, bet arī uz reģionālām ekonomiskās integrācijas organizācijām (kas nav Eiropas Kopiena), kas jau ir Konvencijas puses un attiecībā uz kuru dalību Konvencijā jau ir vajadzīgie noteikumi. Diplomātu konferencē 2006. gada oktobrī apspriedās par to, vai šādas organizācijas ir jāmin īpaši blakus 70. panta 1. punkta c) apakšpunktā minētajam formulējumam "jebkura cita valsts". Norādīja, ka ietverot īpašu norādi, šādas organizācijas varētu pievienoties, neveicot grozījumus Konvencijā, un ka šāda pievienošanās iespēja ir reāla, jo sarunas ar šādām organizācijām jau notiek saistībā ar Hāgas Starptautisko privāttiesību konferenci. Tomēr šīs priekšrocības mazina jaunās konvencijas elastīgums, kas ļautu vieglāk veikt grozījumus, kas vajadzīgi, lai šādas organizācijas varētu pievienoties, pamatojoties uz katras organizācijas īpatnībām. Visbeidzot panāca konsensu, ka pašreiz vai tuvākajā nākotnē nav obligāti speciāli minēt reģionālas ekonomiskās integrācijas organizācijas, lai gan būtu jābūt skaidram, ka Konvencija patiešām ir gatava tam, ka šādas organizācijas pievienotos.

189. Attiecībā uz 71. un 72. pantā noteikto pievienošanās procedūru apspriedās arī par to, vai būtu ieteicams Konvencijā, Konvenciju negrozot, ietvert "federālo atrunu", lai ļautu pievienoties valstīm, kur dažādās teritorijas daļās darbojas divas vai vairākas tiesību sistēmas, tādējādi ņemot vērā šādu valstu vajadzības attiecībā uz saistībām, ko Konvencija tām uzliek. Dažām federatīvām valstīm nav centrālās varas, lai tās pieņemtu konvenciju savu federālo daļu vārdā, tādēļ šajā nolūkā būtu jāpieņem daži noteikumi, un federāla atruna ļautu to veikt, negrozot Konvenciju. Savukārt no otras puses tika paustas šaubas par to, vai šādu atrunu vajag, ņemot vērā to, ka pievienošanās Konvencijai ir saistīta ar konkrētu procedūru – tā ļauj izskatīt iespējamās atrunas, kas varētu rasties, ņemot vērā federatīvu valstu uzbūvi. Ideju par federālo atrunu tomēr atcēla, un Konvencijā nav minētas valstis, kas dažādās teritorijas daļās piemēro dažādas tiesību sistēmas. Joprojām nav atrisināts jautājums par iespēju vienoties par piemērotu procedūru, lai pievienotos Konvencijai.

3 – Konvencijas denonsēšana un pārskatīšana un pielikumu grozīšana (74.-77. pants)

190. 74. pantā noteikts, ka Konvencija ir noslēgta uz nenoteiktu laiku un to jebkurā laikā var denonsēt – denonsēšana stātos spēkā kalendārā gada beigās pēc tam, kad beidzies sešu mēnešu termiņš no dienas, kad depozitārs saņēmis paziņojumu par denonsēšanu.

191. 76. pantā noteikts, ka līgumslēdzēja puse var lūgt Konvenciju pārskatīt. Pārskatīšanas procedūra paredz sasaukt 2. protokola 4. pantā minēto Pastāvīgo komiteju (attiecībā uz komiteju skatīt 202. punktu zemāk), kuras pārstāvji ir līgumslēdzēju pušu pārstāvji un kurai jāveic vajadzīgās konsultācijas par pārskatīšanu, un pēc tam vajadzības gadījumā rīko diplomātu konferenci, lai pieņemtu grozījumus Konvencijā. Šo procedūru piemēro Konvencijai un visiem trīs protokoliem, kas tai pievienoti un kas minēti 75. pantā un paziņoti par neatņemamu Konvencijas daļu.

Būtu jānorāda, ka Konvencijas projektā, kas bija iesniegts 2006. gada diplomātu konferencei, bija ietverti vēl divi protokoli – 4. protokols par Kopienas rūpnieciskā īpašuma tiesībām, par ko notika apspriedes saistībā ar 22. panta 4. punktu²²⁶, un 5. protokols par saistību starp Lugāno konvenciju un 2005. gada Hāgas Konvenciju par tiesas izvēles līgumiem²²⁷. 5. protokola projektā ietvēra noteikumu, ka to valstu tiesām, kurām ir saistoša Konvencija, jāpiemēro Hāgas konvencijas 26. panta 2. un 3. punkts²²⁸, kurā skaidrots, kādos gadījumos Hāgas konvencija neietekmē citu konvenciju piemērošanu un tādējādi arī Lugāno konvencijas piemērošanu. Saskaņā ar protokola projektu tiesai valstī, kurai ir saistoša Lugāno konvencija, vajadzētu apturēt saskaņā ar Hāgas konvencijas 6. pantu tajā iesniegtās lietas izskatīšanu, ja atbildētājs apstrīd tās jurisdikciju, pamatojoties uz to, ka pastāv pants par tiesas izvēli par labu tiesai citā valstī, kurai ir saistoša Konvencija, un būtu jāatsakās no jurisdikcijas, ja pušu izvēlēta tiesa pieņemtu saskaņā ar Hāgas konvencijas 5. pantu noteikto jurisdikciju,. Visbeidzot, diplomātu konference nolēma šo protokolu neietvert, pamatojoties ar to, ka Hāgas konvencija vēl nav spēkā, ka protokolā ierosinātais pasākums ietekmētu Lugāno konvencijas *lis pendens* sistēmu, kurā bija pants par tiesas izvēli, un ka lielākajā daļā gadījumu nav gaidāmas kolīzijas abu starptautisko instrumentu piemērošanā, tādēļ konkrēti koordinācijas noteikumi nav noteikti vajadzīgi.

192. Procedūras attiecībā uz Konvencijas deviņiem pielikumiem atšķiras, šajā skaidrojošajā ziņojumā attiecībā uz to ir ietvertas vairākas atsauces. Šajā dokumentā pārskatīšanas process ir vienkāršots, un, lai varētu veikt grozījumus, neveicot to tikpat sarežģīti un oficiāli kā parastu pārskatīšanas procedūru, pielikumos, nevis Konvencijas pamattekstā (kā tas bija 1988. gada Konvencijā), ir sniegta informācija par dažādiem Konvencijas piemērošanas aspektiem un apliecību veidiem, kas vajadzīgi dažos noteikumos.

77. pantā noteiktas divas dažādas procedūras (ar diviem vienkāršošanas līmeņiem), kas jāpiemēro pielikumu pārskatīšanai atkarībā no to satura.

²²⁶ Skatīt minēto 101. punktu.

²²⁷ 2005. gada 30. jūnija Konvencija par tiesas izvēles līgumiem – to pieņēma Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences 20. sanāksmē.

²²⁸ Skatīt T. Hartley un M. Dogaouchi skaidrojošo ziņojumu par Hāgas konvenciju, 271.–282. punkts.

Pirmā procedūra attiecas uz pielikumiem, kuros sniegta informācija par Konvencijas piemērošanu – šo informāciju sniedz dalībvalstis, kam šī Konvencija ir saistoša – Konvencijas 3. panta 2. punktā un 4. panta 2. punktā minētās jurisdikcijas normas (I pielikums); tiesas vai kompetentām iestādes, kam var iesniegt 39. pantā minēto pieteikumu (II pielikums); tiesas, kurās var iesniegt 43. panta 2. punktā minētās pārsūdzības (III pielikums); pārsūdzības, ko var iesniegt saskaņā ar 44. pantu (IV pielikums); konvencijas, kas ir aizstātas saskaņā ar 65. pantu (VII pielikums). Valstis paziņo šo informāciju depozitāram savlaicīgi pirms spēkā stāšanās dienas un pēc tam – par grozījumiem, papildinājumiem vai svītrojumiem. Depozitāram attiecīgi jāpielāgo attiecīgie pielikumi, iepriekš konsultējoties ar Pastāvīgo komiteju saskaņā ar 2. protokola 4. pantu.

Attiecībā uz pārējiem pielikumiem ir dažādi pasākumi, kuros nosaka, kādai jābūt 54. un 58. pantā minētajai apliecībai attiecībā uz spriedumiem un izlīgumiem (V pielikums); kādai jābūt 57. panta 4. punktā minētajai apliecībai attiecībā uz publiskiem aktiem (VI pielikums); kādas ir 79. pantā minētās Konvencijas valodas (VIII pielikums); kā jāpiemēro 1. protokola II pielikums (IX pielikums). Šādā gadījumā lūgumu veikt grozījumu iesniedz Pastāvīgajai komitejai saskaņā ar 2. protokola 4. pantu, un tā to pieņem tieši – nav jāsasauc līgumslēdzēju pušu diplomātiska konference.

4 – Depozitāra paziņojumi, Konvencijas valodas (78. un 79. pants)

193. Šie ir parasti konvenciju punkti un attiecībā uz tiem īpaši komentāri nav vajadzīgi.

IX NODAĻA

KONVENCIJAI PIEVIENOTIE PROTOKOLI

1 – 1. protokols par dažiem jurisdikcijas, procedūras un izpildes jautājumiem;

194. Protokols salīdzinājumā ar atbilstošu 1988. gada Konvencijas 1. protokolu ir būtiski grozīts – daļēji tādēļ, ka tika saistīti pārskatīta Briseles konvencija, kā rezultātā ir pieņemta Briseles I regula, tādējādi līdz minimumam mazinot diferencētu pieeju līdzīgām situācijām, tādējādi atspoguļojot vajadzību pēc vienotības, kas ir raksturīga Eiropas Kopienas tiesību aktiem. Piemēram, ir svītrots pants, kas paredzēja īpašu attieksmi pret atbildētāju, kura domicils ir Luksemburgā, – saskaņā ar šo pantu uz tādu atbildētāju neattiecās 5. panta 1. punkts par līgumsaistībām, un vienošanai, ar ko piešķir jurisdikciju, bija jābūt spēkā attiecībā uz personu, kuras domicils ir Luksemburgā, tikai tad, ja šī persona ir skaidri un konkrēti piekritusi tā rīkoties (iepriekšējā protokola I pants). Šādu īpašo attieksmi praktiski saglabāja Briseles I regulā (63. pants), bet tikai uz sešiem gadiem no brīža, kad regula stājas spēkā, – tādējādi tā vairs nav spēkā.

Protokolā vairs nav minēti strīdi starp viena vai vairākās valstīs reģistrēta jūras kuģa kapteini un kādu komandas locekli (iepriekšējā protokola Vb pants), ko Briseles I regula paturēja spēkā sešus gadus, bet tikai attiecībā uz Grieķiju (Briseles I regulas 64. pants). Pārējie noteikumi ar grozījumiem vai bez tiem ir iestrādāti Konvencijas pamattekstā. Piemēram, noteikumi par Eiropas Patentu biroja jurisdikciju, kas minēti iepriekšējā protokola Vd pantā, ar izmaiņām ietverti 22. panta 4. punktā (skatīt minēto 99. punktu).

195. Par noteikumiem, kas joprojām paliek protokolā, komentāri jau ir sniegti šā skaidrojošā ziņojuma citos punktos: jo īpaši saistībā ar 26. pantu ir notikušas apspriedes attiecībā uz I pantu par tiesas un ārpustiesas dokumentu izsniegšanu; II pants saistībā ar prasībām par garantiju vai galvojumu vai citā lietā pēc trešās puses pieteikuma ir notikušas apspriedes saistībā ar 6. panta 2. punktu; un saistībā ar III pantu par atrunām, kas attiecas uz 34. panta 2. punktu vai uz valstīm, kuras pievienojas konvencijai, ir notikušas apspriedes attiecīgi saistībā ar 34. pantu un 41. pantu. Tādēļ šajās vietās būtu jāietver atsauce uz komentāru.

Vienīgi jāpiebilst, ka protokola IV pantā skaidri noteikts, ka protokolā minētās deklarācijas var atsaukt jebkurā laikā, par to paziņojot depozitāram. Atsauksana stājas spēkā trešā mēneša pirmajā dienā pēc paziņošanas. Šajā noteikumā atspoguļo tikai to, kādas tiesības līgumslēdzējām pusēm būtu bijušas jebkurā gadījumā, un tas ir paredzēts, lai vērstu uzmanību uz šādu deklarāciju izskatīšanas un svītrotāšanas vēlamību, kad tās vairs nav noteikti vajadzīgas, tādējādi uzlabojot Konvencijā noteikto noteikumu viendabīgumu.

2 – 2. protokols par Konvencijas vienotu interpretāciju un par Pastāvīgo komiteju

1. Vispārīgi norādījumi

196. Tāpat kā 1988. gada Konvencijā, 2. protokols attiecas uz Konvencijas vienotu interpretāciju un (kā uz to norāda nosaukums) uz Pastāvīgo komiteju, ko izveidoja ar iepriekšējo priekšlikumu. Tomēr būtiski ir grozīti noteikumi par interpretāciju un Pastāvīgās komitejas uzdevumiem. Izmaiņas lielā mērā paredzētas, lai ņemtu vērā Eiropas Kopienas dalību Konvencijā tās dalībvalstu vietā – šajā sakarā ir ieteicams paredzēt plašākas pilnvaras Tiesai, un izveidot mehānismu, kas ļautu pēc iespējas elastīgāk un ātrāk pārskatīt Konvenciju, un kura mērķis būtu Konvenciju pielāgot Kopienas tiesību aktu attīstībai.

Šī pieeja kļūst skaidra jau preambulā, kur norādīta ne tikai būtiskā saikne starp Konvenciju un 64. pantā minētajiem instrumentiem, un no tiem izrietošu Tiesas jurisdikciju pieņemt spriedumus par šo instrumentu interpretāciju, bet arī pausta nostāja, ka pašai konvencijai jāklūst par Kopienas tiesību aktu daļu un ka tādēļ Tiesa ir kompetenta nākt klajā ar nolēmumiem par pašas Konvencijas interpretāciju attiecībā uz tās piemērošanu dalībvalstu tiesās. Tālāk preambulā minēts, ka pēc paralēli notikušās Lugāno un Briseles konvencijas pārskatīšanas ir sagatavots kopīgs pārskatīts teksts, kas balstās uz Tiesas un valsts tiesu spriedumiem, un ka teksts ir iekļauts Briseles I regulā, kas savukārt veido jaunās Lugāno konvencijas pamatu, un nobeigumā minēts, ka ir vēlams novērst atšķirīgus traktējumus un panākt pēc iespējas vienotu dažādu tiesību aktu interpretāciju; tas patiešām ir vajadzīgs noteikums tiesu jomā, kura ir kopīga Kopienas dalībvalstīm un Lugāno konvencijas līgumslēdzējām pusēm.

2. Pienākums ņemt vērā precedentu (1. un 2. pants)

197. Pamatojoties uz preambulā izklāstītiem principiem, protokola 1. pantā noteikta prasība tiesām attiecīgi ņemt vērā ne tikai pārējo valstu tiesu spriedumus, kurām Konvencija ir saistoša, kā noteikts atbilstošā noteikumā 1988. gada Konvencijas 2. protokolā, bet ņemt vērā arī Tiesas spriedumus attiecībā uz pašu Konvenciju, iepriekšējo 1988. gada Konvenciju un 64. panta 1. punktā minētos instrumentus, pirmkārt starp tiem jāmin Briseles I regula.

Šo pienākumu pamato ar faktu, ka Konvencijas un regulas noteikumi ir vienādi un tos piemēro, ciktāl tie ir pilnīgi paralēli. Ja abi teksti atšķiras, to valstu tiesai, kurām Konvencija ir saistoša, būs jāņem vērā tikai tādi valstu tiesu spriedumi, kuros piemērota Konvencija.

Eiropas Kopienas dalībvalstu tiesām šis noteikums ir pakārtots saistībām, kas tām noteiktas saskaņā ar līgumu, ar ko izveido Eiropas Kopieni, un 2005. gada nolīgumu starp Kopieni un Dāniju. Lai gan Konvencija ir instruments, kas oficiāli nav saistīts ar Briseles I regulu un nav no tās atkarīgs, dalībvalstu tiesas var vērsties Tiesā, lai saņemtu prejudiciālu nolēmumu par Konvencijā paredzētu noteikumu interpretāciju – tas atbilst EK līguma 234. un 68. pantam, jo šie noteikumi ir Kopienas tiesību aktu neatņemama daļa. Tomēr prejudiciālus nolēmumus var lūgt arī attiecībā uz Briseles I regulas interpretāciju, un izskatāmie noteikumi var būt vienādi ar Konvencijas noteikumiem; tādējādi pat šādā gadījumā Tiesas interpretācija neizbēgami ietekmēs Konvencijas noteikumu nozīmes un darbības jomas skaidrojumu.

Ja tiesai lūdz sniegt interpretāciju, tās interpretācija ir saistoša konkrētajā lietā, – tas nozīmē, ka tiesai, kurā iesniegta prasība, pieņemot lēmumu attiecīgajā strīdā, jābūt pienākamam ne tikai to ņemt vērā, bet arī to piemērot. Tādēļ Kopienas dalībvalstu saistības ir stingrākas nekā saistības, kas gulstas uz tām Lugāno konvencijas pusēm, kas nav Kopienas dalībvalstis un kurām ir saistošas mazāk konkrētas saistības attiecībā uz "pienācīgi ņemt vērā" principiem, kas noteikti attiecīgos Tiesas lēmumos.

198. Būtu jāpatur prātā, ka protokolā paredzēts novērst atšķirīgu interpretāciju un panākt, lai tā būtu pēc iespējas vienota ar Konvenciju, Briseles I regulu un pārējiem instrumentiem, kas minēti 64. pantā. Tādēļ, ja Tiesu aicina sniegt interpretāciju, tai vajadzētu spēt ņemt vērā to valstu viedokļus, kuras nav Eiropas Kopienas locekles. Tiesas, kas nav Kopienas valstu tiesas, šajā nolūkā nevar lūgt prejudiciālus nolēmumus, tādēļ protokola 2. pantā šīm valstīm ir ļauts iesniegt lietu izklāstus vai rakstiskus apsvērumus, ja Kopienas dalībvalsts tiesa ir iesniegusi prasību par prejudiciālu nolēmumu. Šāda veida iesniegumi ir reglamentēti 23. pantā protokolā par Tiesas statūtiem ²²⁹, un tos var iesniegt ne tikai attiecībā uz Konvenciju, bet arī attiecībā uz 64. panta 1. punktā minētajiem instrumentiem, ņemot vērā to, kā šo instrumentu interpretācija var ietekmēt Konvencijas noteikumus, kas parasti ir vienādi.

3. Apmaiņa ar informāciju par valsts un Kopienas spriedumiem (3. pants)

199. Ja tās valsts tiesām, kurām Konvencija ir saistoša, ir jāņem vērā Tiesas un valsts tiesu spriedumi (kā tām būtu jārīkojas), jābūt efektīvai informācijas sistēmai attiecībā uz spriedumiem, kas sniegti, piemērojot Konvenciju, iepriekšējo 1988. gada Konvenciju, Briseles I regulu un pārējos instrumentus, kas minēti 64. pantā. Ņemot vērā to, ka ir daudz valstu, kurām Konvencija ir saistoša un kurās ir dažādas procesuālās sistēmas un kurās izmanto dažādas valodas, ko visas valsts tiesas nevar zināt, jo īpaši kļūst skaidrs, ka attiecībā uz valsts tiesas spriedumiem ir vajadzīgs iedarbīgs mehānisms.

²²⁹ Protokols (Nr. 6), kas pievienots Līgumam par Eiropas Savienību, Eiropas Kopienas dibināšanas līgumam un Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līgumam.

1988. gada Konvencijas 2. protokols izveido informācijas apmaiņas sistēmu, kas galvenokārt balstīta uz to, ka katra līgumslēdzēja valsts centrālajai iestādei, kurai, kā bija nolemts, būtu jābūt Tiesas sekretāram, sniedz informāciju par spriedumiem, kas pieņemti saskaņā ar Lugāno konvenciju un Briseles konvenciju; uz šo spriedumu klasifikāciju centrālajā iestādē; kā arī uz centrālās iestādes sniegtu informāciju par attiecīgiem dokumentiem līgumslēdzēju valstu kompetentām valsts iestādēm un Eiropas Komisijai. Pastāvīgo komiteju, ko veido līgumslēdzēju valstu pārstāvji (minēts turpmāk tekstā) varētu sasaukt, lai veiktu viedokļu apmaiņu par judikatūru, par ko centrālā iestāde paziņojusi valstīm.

Saskaņā ar šiem noteikumiem Pastāvīgo komiteju reizi gadā sasauca Šveices Federālā valdība, kas ir 1988. gada Konvencijas depozitārs. Pirmajos gados notika tieša informācijas apmaiņa, bet pēc piektās sanāksmes 1998. gada 18. septembrī Interlakenā komitejas darbs notika, pamatojoties uz ziņojumu par iepriekšējā gada spriedumiem, – to sagatavoja pēc rotācijas principa izvēlēti pārstāvji, kas par to apspriedās, īpaši izceļot iespējamās atšķirības interpretācijā valstu tiesās un nosakot atšķirības, kas nākotnē atkal varētu rasties, lai tās atrisinātu jau pirms tās radušās.

200. Šo informācijas apmaiņas sistēmu lielā mērā groza ar jaunā protokola 3. pantu. Eiropas Komisijai ir uzdevums izveidot jaunu sistēmu – attiecībā uz to ir noteikti vairāki kritēriji: šai sistēmai ir jābūt publiski pieejamai, un tajā jāiekļauj spriedumi, ko pieņēmušas pēdējās instances tiesas un Tiesa, kā arī citi īpašas nozīmes spriedumi, kas ir galīgi un pieņemti saskaņā ar jauno konvenciju, 1988. gada Lugāno konvenciju vai ar jaunās konvencijas 64. panta 1. punktā minētajiem instrumentiem – tādējādi pirmkārt saskaņā ar Briseles I regulu. Spriedumi jāklasificē un jāpapildina ar kopsavilkumu. Pretēji iepriekšējam protokolam 3. pantā nav minēti tulkojumi, bet ir acīmredzams, ka klasificēti spriedumi būs jātulko vismaz daļēji, ja ne visās to valstu valodās, kurām Konvencija ir saistoša, tad vismaz dažās, – tādējādi šie spriedumi kļūs pieejami parastām tiesām, kurām tie jāņem vērā, piemērojot Konvenciju.

Īpaši svarīgs ir pienākums sākt veidot informācijas sistēmu, kas būtu publiski pieejama, un tā ir kā atkāpe no iepriekšējās sistēmas, kurā bija noteikts, ka informācija jāsniedz tikai valstīm un to pārstāvjiem Pastāvīgajā komitejā, lai gan praksē Tiesas sekretariāts ar pieeju informācijai nodrošina plašu profesionāļu sabiedrību (juristi, tiesneši, notāri, universitāšu pasniedzēji u.c.). Jaunie pasākumi ir paredzēti, lai noteiktu strukturētāku pieeju spriedumiem jebkurai personai, kam ir tāda interese, lai vieglāk un pilnīgāk varētu izmantot judikatūru, kas ir izveidojusies saistībā ar Konvenciju.

Valstīm, kurām Konvencija ir saistoša, joprojām ir pienākums paziņot Komisijai par spriedumiem. Tiesas sekretariātam būs uzdevums izvēlēties lietas, kas Konvencijas darbā ir īpaši svarīgas, un tās iesniegt izskatīšanai ekspertu sanāksmē saskaņā ar protokola 5. pantu (sk. zemāk).

201. Līdz brīdim, kad Komisija izveidos jauno sistēmu, turpinās piemērot iepriekšējo Tiesai uzticēto sistēmu. Tomēr pasākumu var piemērot tūlīt – šajā sakarā sekretariātam jāapkopo informācija par spriedumiem un tā jāpaziņo valstīm protokola 5. pantā paredzētajā ekspertu sanāksmē – to vairs nepaziņos iepriekšējā protokola 3. pantā minētā līgumslēdzēju pušu pārstāvju Pastāvīgā komiteja, kam jaunā protokola 4. pantā paredzēti citi pienākumi.

4. Līgumslēdzēju pušu pārstāvju pastāvīgā komiteja (4. pants)

202. 1988. gada Konvencijas 2. protokolā paredzēja izveidot Pastāvīgo komiteju, kurā ir līgumslēdzēju valstu pārstāvji, – tās sanāksmēs novērotāja statusā var piedalīties Eiropas Kopienas (Komisija, Padome un Tiesa) un EBTA, – Komiteju izveido, lai vērotu judikatūras izstrādi, ar ko apmainās iepriekš izklāstītās informācijas apmaiņas sistēmā, kā arī saikni starp Konvenciju un citām konkrētu jautājumu konvencijām, un, pamatojoties uz šiem vērojumiem, apsvērt, vai varētu būt atbilstīgi konkrētos jautājumos uzsākt Konvencijas pārskatīšanu un sniegt ieteikumus šajā sakarā.

Jaunā protokola 4. pantā saglabāts noteikums par Pastāvīgās komitejas izveidi, lai gan, tā kā tā attiecas tikai uz līgumslēdzējām pusēm, tā ir mazāka struktūra nekā iepriekšējā, jo Eiropas Kopienas dalībvalstis tagad aizstāj pati Kopena. Tas nozīmē, ka jaunās Komitejas sastāvs nav ideāls informācijas apmaiņai un apspriedēm par valsts spriedumiem, kas tika veikta saskaņā ar 1988. gada Konvenciju, un komitejai ir uzdoti citi, svarīgāki uzdevumi saistībā ar Konvencijas darbību un pārskatīšanu.

203. Komitejai ir piešķirtas konsultācijas un pārskatīšanas funkcijas. Komitejai jāsniedz konsultācijas par saikni starp Konvenciju un citiem starptautiskiem instrumentiem, par 67. panta piemērošanu (tostarp, kā noteikts 3. protokolā, par paredzēto pievienošanas instrumentiem, kas attiecas uz konkrētām lietām, un ierosinātiem tiesību aktiem), par iespējamu Konvencijas pārskatīšanu saskaņā ar 76. pantu, un par grozījumiem I–IV pielikumā un VII pielikumā, kas veikti saskaņā ar 77. panta 1. punktu. Komitejai jāizskata arī jaunu valstu pievienošanās pieteikumi, un tā var uzdot jautājumus 70. panta 1. punkta c) apakšpunktā minētajām valstīm, kas vēlas pievienoties, par šo valstu tiesu sistēmu un Konvencijas īstenošanu un apsvērt iespējamus Konvencijas pielāgojumus, kas nepieciešami, lai to piemērotu valstīs, kas pievienojas. Visās šajās jomās Komitejas uzdevums ir apspriesties par Konvencijas darbības aspektiem un vajadzības gadījumā sagatavoties konferencei, lai pārskatītu Konvenciju.

204. Saistībā ar Konvencijas pārskatīšanu Pastāvīgās komitejas funkcijas ir plašākas nekā tikai apspriežu veikšana un lēmumu gatavošana. Komitejai pašai jāpieņem lēmums par dažiem jautājumiem, kuros vajadzīgi Konvencijas un tās pielikumu grozījumi. Komitejai saskaņā ar 73. panta 3. punktu jāpieņem jaunas autentiskas valodu versijas un jāpieņem vajadzīgie grozījumi VIII pielikumā. Tā var arī pieņemt grozījumus V un VI pielikumā saskaņā ar 77. panta 2. punktu. Visbeidzot, to var sasaukt, lai apspriestos par tādu deklarāciju un atrunu atsaukšanu, ko saskaņā ar 1. protokolu iesniegušas līgumslēdzējas puses, un pieņemt lēmumu par šādas atsaukšanas sekām, veicot vajadzīgos grozījumus IX pielikumā. Šīs ir svarīgas funkcijas, kas saskaņā ar 1988. gada Konvenciju būtu vajadzīgas, lai sasauktu līgumslēdzēju pušu diplomātisku konferenci nolūkā grozīt Konvenciju, bet nav iekļautas vienkāršotā pārskatīšanas procedūrā, – procedūra vienkāršota tāpēc, ka būtisks informācijas apjoms ir ietverts pielikumos, nevis Konvencijas pamattekstā.

Procedūru vēl vairāk vienkāršo, pilnvarojot Komiteju izveidot procesuālus noteikumus attiecībā uz Komitejas darbību un lēmumu pieņemšanu, noteikumos jāparedz iespēja gan konsultēt, gan pieņemt lēmumu ar rakstisku procedūru bez vajadzības līgumslēdzējām pusēm tikties. Neskatoties uz šo punktu procesuālajos noteikumos, visām līgumslēdzējām pusēm, protams, jābūt iespējai lūgt sasaukt Konvencijas sanāksmi.

5. Ekspertu sanāksme (5. pants)

205. Tagad vajadzība izveidot forumu, kurā piedalītos visas valstis, kam ir saistoša šī Konvencija, lai pārrunātu jautājumus par Konvencijas judikatūras izveidi (iepriekš tā bija paredzēta Pastāvīgajā komitejā), jārisina, veidojot citādas konsultācijas, kurās ekspertu sanāksmi sasauks, kad vien tas būs vajadzīgs vai atbilstīgi. Depozitārs var sasaukt sanāksmi bez oficiāla lūguma, kad vien viņš uzskata, ka tas būtu vēlams, – tā jau bija ierasta prakse 1988. gada Konvencijā izveidotās komitejas sasaukšanai. Sanāksmes mērķis ir apmainīties ar viedokļiem par konvencijas darbību, jo īpaši par judikatūras un jaunu tiesību aktu (parasti Kopienas tiesību aktu) izstrādi, kas var ietekmēt konvencijas piemērošanu. Šāda veida viedokļu apmaiņa acīmredzami ir noderīga, lai panāktu paralēlu un viendabīgu Konvencijas un Briseles I regulas interpretāciju.

Šādu sanāksmju sastāvs ir plašāks nekā Pastāvīgās komitejas sastāvs, un būtībā tas ir tāds pats kā paredzēts iepriekšējā 2. protokolā, kā tas ir dabiski, ņemot vērā to, ka tām ir tāds pats uzdevums – apmainīties ar atzinumiem par valsts judikatūru. Tādēļ dalībnieki ir eksperti no līgumslēdzējām valstīm, valstīm, kurām ir saistoša šī Konvencija, kā arī no Tiesas un EBTA. Sanāksmju sastāvu var paplašināt, iesaistot citus ekspertus, kuru klātbūtni var uzskatīt par atbilstīgu.

Lai gan ekspertu sanāksmju uzdevumi ir šaurāki, ir izveidota saikne ar Pastāvīgo komiteju. Ja sanāksmēs rodas jautājumi par Konvencijas darbību, kuros pēc dalībnieku vērtējuma vajadzīgas turpmākas konsultācijas starp līgumslēdzējām pusēm vai pamatīgāka izskatīšana, lai Konvenciju pārskatītu, tos var pārsūtīt Pastāvīgajai komitejai turpmākai rīcībai.

3 – 3. protokols par konvencijas 67. panta piemērošanu

206. Protokolā par Konvencijas 67. panta piemērošanu lielā mērā atkārtots iepriekšējais 1988. gada Konvencijas protokols Nr. 3, kas attiecās uz šās Konvencijas 57. panta piemērošanu. Protokolā minēts, ka Eiropas Kopienų iestāžu tiesību aktos ietvertie noteikumi, kas attiecībā uz konkrētām lietām regulē jurisdikciju vai spriedumu atzīšanu vai izpildi, jāuzskata par tikpat svarīgiem, kā 67. panta 1. punktā minētās konvencijas. Šādas līdzvērtības iemesls pilnībā skaidrots ziņojumā par 1988. gada Konvenciju, uz kuru būtu jāatsaucas (*Jenard-Möller* ziņojums, 120.–125. punkts). Tomēr ziņojumā ņemts vērā, ka atsauce attiecas tikai uz Kopienas aktiem un nevis uz to Kopienas dalībvalstu tiesību aktiem, kurās tiesību akti saskaņoti saistībā ar Kopienas aktiem, piemēram direktīvām, jo "Kopienas tiesību aktu pielīdzināšana konvencijām, kas noslēgtas par konkrētiem jautājumiem, var attiekties tikai uz aktu, kas ir līdzīgs šādai konvencijai, un tādēļ to nevar attiecināt uz valsts tiesību aktiem" (125. pants).

Jaunajā protokolā pievienots noteikums (3. punkts), kurā noteikts, ka, ja līgumslēdzēja puse vai vairākas puses kopā valsts tiesību aktos iestrādā dažus vai visus no noteikumiem, kas ietverti Eiropas Kopienas iestāžu aktos, tad pret šiem valsts tiesību aktu noteikumiem jāattiecas tāpat kā pret konkrētu jautājumu konvencijām. Šis noteikums ir paredzēts, lai veicinātu Kopienā pieņemtu tiesību aktu pielāgošanu tādu valsts tiesību aktiem, kuras nav Kopienas valstis, un lai nodrošinātu šīm valstīm vajadzīgo elastību, lai tās varētu veikt vajadzīgos pielāgojumus, it īpaši, ja attiecīgie Kopienas instrumenti ir direktīvas.

207. Protokola 2. punktā atkārtots atbilstošs iepriekšējā protokola pants, un tajā noteikts, ka, ja Kopienas tiesību akts ir pretrunā ar Konvenciju, līgumslēdzējām pusēm nekavējoties jāapsver grozījumi Konvencijā saskaņā ar 76. pantu, neskarot 2. protokolā paredzēto kārtību. Iepriekšējo protokolu piemēroja tikai tādām Kopienas aktam, kas bija pretrunā Konvencijai, bet jaunais 2. punkts attiecas arī uz neatbilstošu Kopienas tiesību akta priekšlikumu, tādējādi ļaujot Konvenciju grozīt tajā pašā laikā, kad Kopienas akts tiek pieņemts galīgi.